BÜLENT ORTAÇGİL - OASIS - TANTANA MUSTAFA - JOHN LURIE - SYD BARRETT

170 000 TL
kdv dahil

ROLL

Pearl Jam **19 Kasım akşamı Yeşilköy Ticaret Merkezi'nde, yeni albümleri** No Code **bayilerde...**

PEARL JAM
MUSA EROĞLU
CİWAN HACO
SUZANNE VEGA
REM

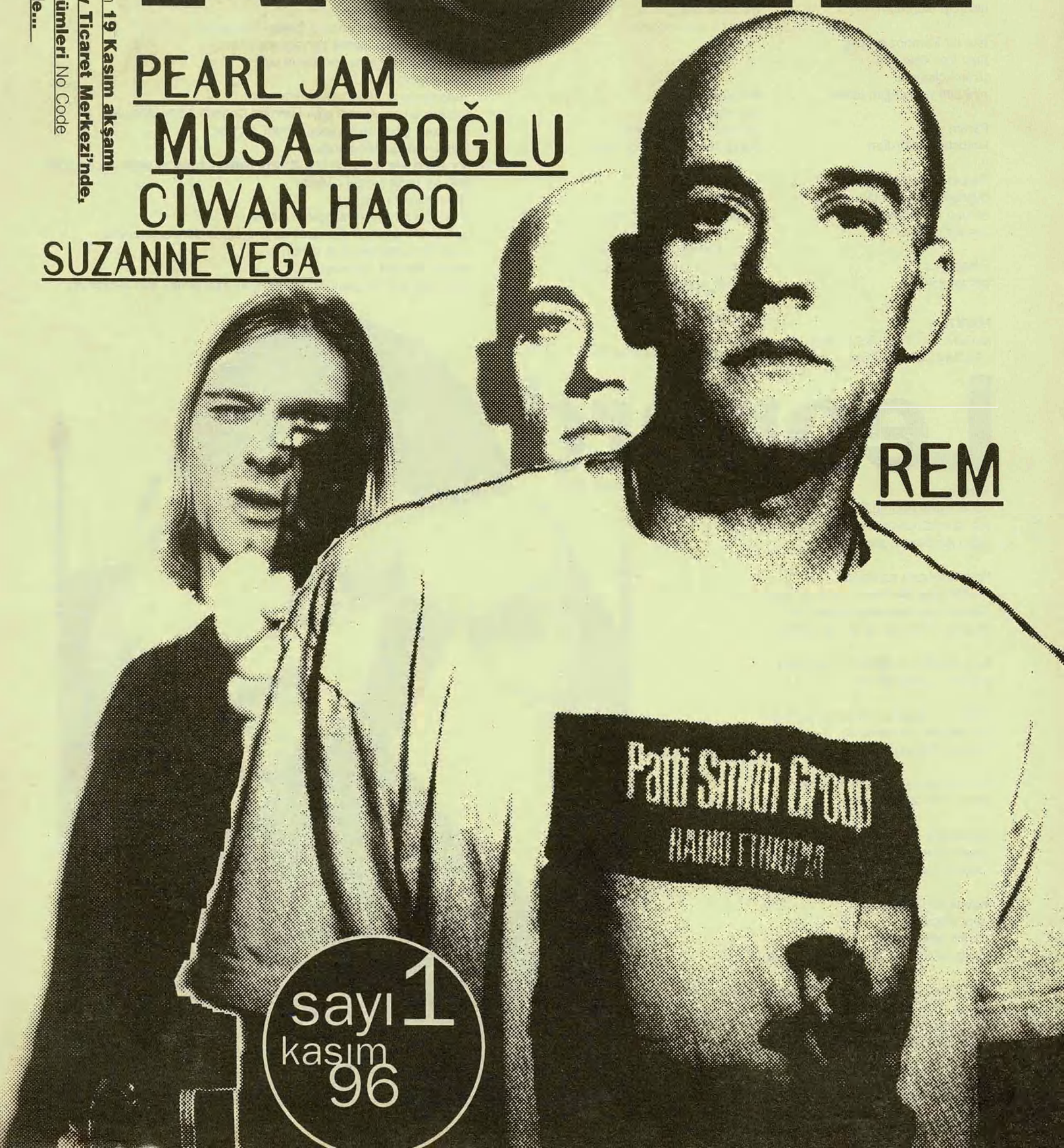

sayı 1
kasım
96

Cohen

İki Kalıp Sabunum Var
İki kalıp sabunum var,
badem kokulu
biri sana biri bana.
Banyoyu doldur,
birbirimizi yıkayalım.

Param yok,
eczacıyı öldürdüm.

İşte bir kavanoz da yağ,
tıpkı İncil'deki gibi.
Uzan kollarıma
pırıl pırıl yapacağım tenini.

Param yok,
kokucuyu öldürdüm

Pencereden dışarı bak,
dükkanlara, insanlara
Arzunu söyle bana,
anında olacak.

Param yok,
param yok.

MARİTA
MARİTA LÜTFEN BENİ BUL
OTUZUMA GELİYORUM

Armağan
Bana diyorsun ki sessizlik
Huzura daha yakınmış şiirlerden
ama armağan diye sana
tutup sessizlik getirsem
(çünkü bilirim sessizliği)
derdin ki
Sessizlik değil
bu gene şiir
ve bana geri verirdin.

Kar yağıyor
Kar yağıyor.
Odamda bir çıplak var.
Şarap rengi halıyı inceliyor.

Onsekiz yaşında.
Düz saçları var.
Montreal dili konuşmuyor.

Canı oturmak istemiyor.
Soğuktan tüyleri ürpermemiş.
Fırtınayı duyuyoruz.

Bir sigara yakıyor
Gazocağından.
Uzun saçını eliyle geriye itiyor.

Boynuzlunun Şarkısı
Bu şiire benziyorsa
Daha baştan uyarayım ki sizi
şiir olsun diye yazılmadı.
Hiçbir şeyi şiire dönüştürmek istediğim yok.
Tamam, kızın olaydaki rolünü biliyorum
ama beni o ilgilendirmiyor şu anda.
Bu seninle benim aramda.
Şahsen umursamıyorum kimin kimi ayarttığını:
aslına bakarsan neyi umursuyorum ki.
Ama insan konuşmadan da edemiyor.
Neyse içirdin kıza 5 McKewan Ale'i,
onu odana çıkardın. doğru plakları çaldın
ve bir iki saat içinde bitirdin işi.
Tutkuymuş, onurmuş, bilirim hepsini.
fakat maalesef bunun ikisiyle de bir ilgisi yoktu;
ya, evet tutku vardı, adım gibi eminin ondan
hatta biraz onur bile
ama önemli olan Leonard Cohen'i boynuzlamaktı.
Aman be, bunu ikinize de yazayım gitsin:
başka bir şey yazmaya vaktim yok.
Dua etmem lazım.
Pencerenin önünde beklemem lazım.
Tekrarlıyorum: önemli olan Leonard Cohen'i boynuzlamaktı.
Bu dizeyi seviyorum çünkü ismim geçiyor.
Sahiden midemi bulandıran
her şeyin yine eskiden olduğu gibi olması: hala bir çeşit dost gibiyim
hala bir çeşit sevgili gibiyim.
Ama uzun sürmeyecek:
onun için söylüyorum bunları ikinize.
Gerçek şu ki altına dönüşmekteyim, altına dönüşmekteyim.
Uzun bir süreçmiş, öyle derler,
evreler halinde olurmuş.
bunu size çoktan çamura dönüştüğümü bildirmek için yazıyorum.

Leonard

Türkçesi: Özgüven Fatih

Mektup
Aileni nasıl öldürdüğün
hiç ilgilendirmiyor beni
ağzın gövdemde gezinirken

Hem biliyorum rüyalarını
Unufak olan şehirlere, dörtnala atlara dair
Güneşin çok yakınlaşmasına dair
Ve gecenin hiç sona ermemesine.

Ama bunlar hiç ilgilendirmiyor beni
gövdenin yanıbaşında

Biliyorum dışarıda bir savaş sürmekte
sen emirler vermektesin
bebeler boğdurulmakta, generallerin kellesi uçurulmakta

Ama kan beni hiç ilgilendirmiyor
senin etini rahatsız etmiyor.

Dilinde kan tadı almak
şaşırtmıyor beni
kollarım saçlarına karışırken

Sanma ki anlamıyorum
neler olacağını
alaylar katledildikten,
orospular kılıçtan geçirildikten sonra

Hem bunu sadece senden çalmak için yazıyorum
Bir sabah kellem, kanlar damlayarak
öteki generallerle birlikte
evinin kapısından sallandırıldığında

bütün bunları önceden bildiğimi
ve beni hiç ilgilendirmediğini nihayet bil diye.

OLAN OLDU BİR DEFA,

BARİ HEPİMİZE YARASIN..!

Ve zuhurlarınızda Roll...

Müjdeler olsun, nur topu gibi bir Roll'unuz oldu.
Doğrusu, bizim için de sürpriz oldu.
Niye oldu, nasıl oldu, ne zaman oldu, oldu da ne oldu, bize hâlâ malum olmadı.
Oldu işte; birdenbire oldu.
Birdenbire oldu ama, durduk yerde olmadı. Hareket halindeyken, istim üstündeyken oldu. Express'in kendi halinde bir katarıyken aklımıza düştü, tahayyülümüze yuvarlanıverdi: Bir "fikir" olarak...
Öyle kendi kendine, kuvve halinde, "kendi içinde" bir fikirdi. Gel zaman, git zaman, "kendisi için" bir fikir oldu. Ve birdenbire zuhur etti: Kuvveden fiile çıktı, realize oldu...
Zuhur etti de ne oldu; dertsiz başımıza dert oldu.
Kalp kalbe karşı olduğuna göre, sizin de başınıza dert oldu.
Almasanız bir dert, alsanız başka bir dert.
Almazsanız ayıp olur, kayıp olur, hayıf olur, meraka mucip olur, akla zarar olur...
Alsanız masraf olur, ayrıca iptila olur, takıntı olur, her ay başı iple çekilir olur, durduk yerde stres olur.
Fakat artık olan oldu, kuvve idi fiil oldu, fikir idi realize oldu, "kendi içinde"ydi, "kendisi için" oldu, aniden "zuhur oldu"...
Nasıl olduysa oldu, birdenbire oldu, kendiliğinden oldu.
Bugüne kadar olanın aksine, "kadro" işi olmadı. "İmece" usulü oldu. Kimseye reklam, kimsenin reklamı oldu olmadı. Hiçbir yerden destek, hiç kimseden himmet olmadı; matbaaya, kağıtçıya veresiye oldu. Her şey kendi kendine oldu. El emeği, göz nuru oldu. Tam istediğimiz gibi olmadı, ama olsun, sağlık olsun.
"Mükemmeliyetçi" olmanın alemi yok, hiç fena olmadı, hatta –kuzguna yavrusu misali– gayet güzel oldu.
Bugüne kadar bir müzik dergisinin tuttuğu olmadı. Her biri ayrı bir hüsran oldu; zarar oldu, ziyan oldu, emekler heba oldu.
Şeytan kulağına kurşun olsun, Roll'un kaderi öyle olmasın.
Daim olsun, kaim olsun, naim olsun.
Hepimize afiyet şeker olsun.
Kutlu olsun.
Nur topu gibi bir Roll oldu, hepimize hayırlı olsun.
Ne olursa olsun, hazırlayanlara da, okuyanlara da helal olsun.
Herkese selam olsun.

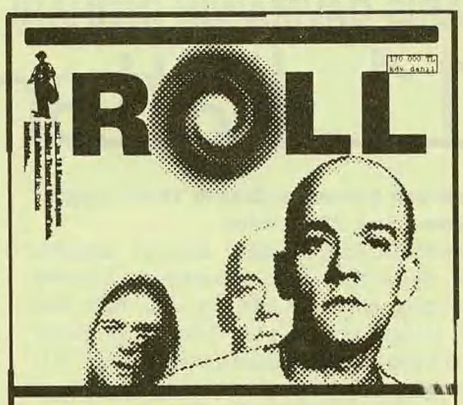

4 Bir intihar
5 Nekropsi
6 Ajans haberleri
9 "Fotosentez"
10 OASİS
13 NUSRET FATEH
14 PEARL JAM
16 MUSA EROĞLU
18 RAMAZAN GÜNGÖR
19 CİWAN HACO
20 AKBANK 5. ULUSLARARASI CAZ FESTİVALİ
24 VIC CHESNUTT
26 REM
30 BÜLENT ORTAÇGİL
32 PATTI SMITH
34 SUZANNE VEGA
35 Distorsiyon
40 SYD BARRETT
42 KILAVUZ
44 TEKNO
50 albümler
56 listeler
57 TANTANA MUSTAFA
61 "otoportre"
62 ANSİKLOPEDİ

BARIŞ ÇAVMA'NIN İNTİHARI

11. kattan düşen bir toplum...

Günlerden Çarşamba, Ekim'in 16'sı... Bağdat Caddesi. Saat 20.00 suları...

"Ayrıldığı kız arkadaşından bahsetti. 'Üzüldün mü?' diye sordum. 'Üç yıldır birlikteydik, üzüldüm tabii ama, nasıl olsa bitecekti' dedi. Hep Pearl Jam konserinden konuştuk. O konser için çıldırıyorduk hepimiz. Dertli falan görünmüyordu..."(1)

Aynı gün. Bağdat Caddesi, saat 21 suları...

"Bağdat Caddesi'nde dolaştık. Sonra Garanti Bankası'nın önünde, merdivenlere oturduk. O gün çalıştığı işyerinden ayrılmıştı. Bir sürü borcu olduğunu söylüyordu. Ama çok kötü görünmüyordu. Bütün gece Pearl Jam'in konserinden konuştuk. Sürekli o konserden bahsediyordu. Annesi konserin biletini alıp ona hediye etmiş..." (2)

Aynı gün. Suadiye'de bir apartman dairesi... 11. kat... Saat 23.00 suları...

Barış odasında. Müzik dinliyor. Düşünüyor. Ve düşüncelerini kağıda döküyor. Kulağında walkmen'i. Alice In Chains çalıyor. "You've got me wrong"... Beni yanlış anladın(ız)...

Babası Cevdet bey ve annesi Mine hanım salonda. Cevdet bey, THY'de Finans Bölümü Başkan Yardımcısı. Mine hanım ev hanımı...

Bir süre sonra kapı çalınıyor. Bir polis memuru... "Barış Çavma oğlunuz mu?.."

17 Ekim tarihli Milliyet gazetesi:

"Heavy Metal intiharı... Alice in Chains grubunun müziğinin etkisinde kalan liseli Barış intihar etti. Suadiye Lisesi'nin son sınıftan beklemeli öğrencisi Barış Çavma, 11. kattaki evinin balkonundan atladı. Hastaneye kaldırılırken yolda can veren talihsiz genç geride bir mektup bıraktı..."

17 Ekim tarihli Hürriyet gazetesi:

"Walkman'iyle ölüme atladı... Bilinmeyen bir nedenle bunalıma giren 18 yaşındaki Barış Çavma, önceki gece kulağında walkman'i ile Suadye'deki bir apartmanın 11. katındaki evlerinin penceresinden atlayarak canına kıydı. Barış'ın kanlar içindeki bedeni, tesadüfen oradan geçmekte olan birisi tarafından bulundu. Mine ve Cevdet Çavma, odasında müzik dinlediğini zannettikleri oğullarının öldüğünü, gece kapılarını çalan polis memurundan öğrendiler. Çılgın gibi Barış'ın odasına dalan Çavma çifti..."

Barış'ın mektubundan...

"Alice in Chains'in son albümündeki "Got me wrong" parçasıyla ölüyorum. Artık içinde bulunduğum durumdan çıkacak yolu bulamıyorum. Kafamdan çıkaramaz hale geldiğim şeyler var. Zeynep'çiğim, seni seviyorum ve özlüyorum. Bunu yapmak zorundayım, üzgünüm..."

18 Ekim tarihli Sabah gazetesi:

"Barış Çavma, Karacaahmet Camii'nde kılınan namazdan sonra Karacaahmet Mezarlığı'nda toprağa verildi. Cenaze törenine Barış'ın babası Cevdet Çavma ve anesi Mine Çavma, yakınları ve arkadaşları katıldı. Arkadaşları, güllerle süslediklerı Barış'ın mezarına , 'Neden tüm acıları tek başına yüklendin, bizimle paylaşmadın? Twinkle Little Jupiter' yazılı bir not, çok sevrdiği gitarının penası ve 'Die Toten Hosen' adlı Alman gruba ait konser bileti bıraktılar..."

23 Ekim Çarşamba...

Suadiye'deyiz... Barış'ın apartmanının önünde... Başımızı kaldırıp bakıyoruz. En üst kata, 11. kata... O pencereye, o balkona...

Barış. 18 yaşında. Beklemeli öğrenci. Bu yıl liseyi bitirebilir, üniversiteye girebilirdi... Ya da bir işe... Ya da boş gezebilirdi. Gitar çalabilirdi. Müzik dinleyebilirdi. Arkadaşlarıyla buluşup şurdan, burdan sohbet edebilirdi. Sinemaya gidebilirdi, top oynayabilirdi, televizyon seyredebilirdi, kitap okuyabilirdi. 19 Kasım'da Pearl Jam konserine gidebilirdi... Ve başka bir sürü şey... Bütün bunları anlamsız buldu. 11. kattan aşağıya...

Neden?

Bir intihara bir "neden" bulmak... Bir ya da birçok neden... Bir neden ya da birçok neden bulmak... Açıklamak... Ve rahatlamak...

Bir insan neden intihar eder? "Hayatının baharında", 18 yaşında bir genç neden ölüme atlar? Albert Camus, "bir tek felsefi sorun vardır" diyor: "İntihar"...

11. kattaki o pencereye, o balkona bakarken bugünlerde gösterimde olan bir film düşüyor aklımıza. La Haine–Nefret'in açılış sahnesi... 50. kattan aşağıya düşerken, her katta, *"buraya kadar her şey yolunda, buraya kadar her şey yolunda"* diyen adamın "sesi"... Ve son sahnedeki cümle:

"Bu toplum da, 50. kattan aşağı düşen bir toplum..."

Kaan ve Caner'in anlattıkları...

Belki Barış'ın arkadaşlarını buluruz, onlarla biraz konuşuruz diye Akmar'ın yolunu tutuyoruz. Şansımız yaver gidiyor, "sora sora Bağdat..." misali, Barış'ın iki arkadaşını buluyoruz.

Caner 18, Kaan 16 yaşında. Kaan, arkadaşının intiharını çeşitli nedenlere bağlıyor, müziğin etkisi olabileceğini düşünüyor:

"Bir parçaya fazla adapte olduğumda, kendimi özgür hissediyorum. Kendimi vermişim, dalmışım düşüncelere, ağlayacak gibi olurum o zaman. Kendimi bir garip hissederim. Ben dinlediğim şarkıların çoğunun anlamını bilmem, ama melodisi insanın içine işliyor. Barış da kendi seçimini yaparken bundan etkilenmiş olabilir. İnsanın psikolojisine bakan bir şey bana kalırsa. Ben belki intihar etmeye cesaret edemem. Fakat adam o kadar bunalmış ki bu hayattan, 'ben yaparım' diyor, kendiyle iddialaşıyor. Ciddi bir sorunu varsa, hele bir de müziğe iyice kaptırırsa, bunu uygulamak istiyor"...

Kaan, Barış'ın intiharından etkilendiğini de gizlemiyor:

"Barış'ın intiharı beni bayağı etkiledi. Bazen düşünüyorum niye bunu yaptı diye. Mesela trafik kazası geçirse bu kadar koymaz. Müzik dinlerken Barış da dinleseydi ne güzel olurdu diye düşünüyorum. Hiç de öyle aklı başında olmayan uçuk tiplerden değildi. Bir şeyi oturup ciddi ciddi konuşabilirdiniz. Aklı bir karış havada değildi."

Laf dönüp dolaşıyor, Kurt Cobain'e geliyor. Caner, Kurt Cobain'in intiharını "bilinçli bir intihar" olarak görmüyor: *"Onun intiharı uyuşturucu yüzünden oldu bildiğim kadarıyla. Konser kayıtlarında vardır, sahnede bir şey gördüğünü zannediyor, gidiyor kırıyor, başka bir şey sanıyor onları herhalde, uyuşturucunun etkisiyle bunlar. Herhalde o anda aklından 'kendimi öldüreceğim' diye bir şey geçti, çekti silahı vurdu."*

Sonra kendisini ve intihar hakkındaki düşüncelerini anlatıyor:

"Annemin babamın bana sunduklarına bir şey demiyorum ama, onların dediklerini de yapmıyorum. Kendi kafama göre hareket ediyorum. Saçını kes derler, kestirmem. Verdikleri parayla da Kadıköy'e gelirim, yerim o parayı..

Hızlı bir parça dinlediğin zaman daima hareket halinde oluyorsun, canın bir şeylere vurmak, kırmak istiyor. Ben duvarlara vuruyorum kendimi. Duygusal, slow bir parça dinleyemiyorum.

Balkonda sigara içerken atlayayım mı diye düşünüyorum, her gün oluyor bu. Yere yapıştığımda nasıl olacağımı düşünüyorum, saçmalama diyorum, iki fırt çekiyorum, kaçıyorum balkondan. Ama öyle bir şey olacak ki, bir gün atlayacağım oradan. Herkesin kafasının köşesinde var bu... Barış da ne zamandır bunalıyordu demek ki, enerjisini topladı ve atladı."

Lafa Kaan giriyor:

"Müzik resmen insanın içine işliyor. Metallica'nın

Fade To Black parçasında ağladım, heme hiç yapmam aslında bunu. Sözlerini anlamasam da sırf melodisi etkiledi beni... Ama benim aklımda intihar düşüncesi yok. Önümde daha uzun yıllar var, hepsini yaşayacağım. Bir de arkamda bırakacaklarımı, ailemi düşünüyorum, böyle bir şey yaparsam yıkılırlar. Kimisi ailesini hiçe sayıyor."

Evet, intihar, Camus'nün dediği gibi felsefi bir mesele. Ama, bir de "sosyal" tarafı var. Öyle olmasaydı, sosyolojinin babası sayılan Durkheim, oturup tuğla gibi bir İntihar kitabı yazar mıydı? Barış varlıklı bir ailenin çocuğuydu. İstanbul'un "mutena" semtlerinden birinde oturuyordu. Annesinin Pearl Jam konseri için bilet alıp hediye etmesine bakılırsa, ailevi ilgisizlik, sevgisizlik söz konusu değildi. Kız arkadaşıyla ilişkisinin sona ermesi, arkadaşlarının anlattığına göre, onu "perişan" etmemişti. Dolayısıyla ortada "somut", görünür bir sebep yok gibi...

Ama, Radikal gazetesinde, Mehmet Yılmaz'ın Barış'ın intiharını konu alan yazısında, Gasset'nin kitabından yaptığı alıntı, önemli bir ipucu veriyor:

"Yaşamımız bizim olan tek şeydir ve ancak kendi üstüne açık seçik düşünceler geliştirdiği oranda yaşam olarak ayakta durabilir..."

Bu alıntının yapıldığı kitabın adına da mim koymak gerekiyor galiba: *"Tarihsel Bunalım ve İnsan"...*

Ve Gasset'den bir başka söz: *"Ben, benliğimle ortamımın toplamıyım"...*

Barış, 1978 doğumlu... 1990'da ilkokulu, 1993'te ortaokulu bitirmiş. Nasıl bir ortama doğduğunu, hangi tarihsel koşullar içinde büyüdüğünü, "aklı ermeye başladığı" andan itibaren ne tür toplumsal değerlerle karşı karşıya geldiğini uzun uzadıya anlatmaya gerek yok.

Ama, bütün bunların uzatısı olan bir noktaya, Barış'ın içinde yetiştiği "eğitim sistemi"ne kısaca değinmekte fayda var galiba. Sorun, bazı aklı evvellerin söylediği gibi ders geçme sistemi falan değil: 12 Eylül'den beri, "yaşam üzerine düşünme"yi yasaklayan sistem. "Din ve ahlak" dersini mecburi tutarken felsefeyi, sosyolojiyi fuzuli gören eğitim zihniyeti.

Barış, Alice in Chains'i dinlerken, bir yandan da "yaşam üzerine düşündüren" bir eğitim görseydi aynı sonu seçer miydi acaba?

Kesin bir cevap vermek zor ama, "intihar ihtimali"nin daha düşük olabileceğini söylemek mümkün...

Ancak, biraz önce değindiğimiz gibi, mevcut eğitim sistemi, Barış'ın içine doğduğu ortamın, tarihsel ve sosyal koşulların "minör" bir parçası. Barış'ın kuşağına, Batı ülkelerinde "X kuşağı" deniyor. "X kuşağı"nın Türkçesi ise, "12 Eylül-Özal kuşağı"...

Barış, bu kuşağın üyesi olmasaydı, "intihar ihtimali" daha az olurdu belki de.

Ama, "intihar" yalnızca "sosyolojik" bir olgu değil, felsefi bir sorun. Ve bir noktadan sonra, söyleyecek bir şey kalmıyor. Barış'a, "toprağı bol olsun" demekten başka...

Keşke, aramızda olabilseydi. Keşke, arkadaşlarıyla Pearl Jam konserine gidebilseydi... Keşke Camus okuyabilseydi... Keşke, La Haine-Nefret filmini seyredebilseydi...

Nefret'i keşke herkes görse... Filmin başında, 50. kattan aşağıya düşen, ama her katta "buraya kadar her şey yolunda" diyen "ses"i... Ve son sahnedeki, "Bu toplum 50. kattan aşağıya düşen bir toplum" cümlesini...

Ahmet Yeftal

(1) E.'nin Radikal'e anlattıkları, 21.10.1996.
2) M.'nin Radikal'e anlattıkları, 21.10.1996.

Kubbealtı çocukları: Nekropsi

"Genelde ailelerimiz Anadolu kökenliler. Bir şekilde Anadolu müziğinden hoşlanan, en azından mırıldanan insanlar. Bir de TRT'yi çok etkili bir şey olarak görüyoruz. Çocukken halk müziği ve sanat müziği çok ağırlıklıydı TRT'de..." Nekropsi elemanları böyle diyor. Anadolu-rock'un ikinci baharını yaşadığı günümüzde Anadolu sound'uyla müziklerine yön veren genç bir grup Nekropsi. Ama 90'lı yılların sert tonlarına, hatta endüstriyel metal'e de rastlamak mümkün onların müziğinde. Moğollar bugünkü kadrosuyla yine o eski Moğollar tınısını koruma gayreti içindeyken Nekropsi, 90'ların "yeni-Moğollar'ı" olmayı "esas-Moğollar"dan daha fazla hak ediyor galiba. "Moğollar tekrar kurulduğu zaman biz büyük bir heyecanla gittik konserlerine ve çok da beğendik" diyorlar.

"Bir bas, iki gitar , davul ve biraz da vurmalıların yer aldığı, arada bir otantik tınıların olduğu bir müziğin doğrudan Moğollar'ı çağrıştırmasını çok normal buluyoruz. Ama 90'ların Moğolları olmak gibi ne en ufak bir iddiamız ne de amacımız var. Ne de benzetiliyoruz diye gocunuruz..."

Nekropsi'nin mazisi yedi senelik. Çekirdek üyeler Cevdet ve Cem ilk yıllarda lise öğrencisi. Trash yapıyorlar. Kendi deyimleriyle "tipik İstanbul trash'çıları olarak" şarkılara İngilizce sözler yazıyorlar. O yıllarda Pentagram'ın 20 bin satış rakamına ulaştığı ve ortalıkta anormal sayıda metal grubunun olduğu yıllar. Lisede Iron Maiden veya Metallica dinlerken daha sonra Camel, Pink Floyd'a geçiyorlar. Ama Türkiye'deki müziklerden kulaklarına çarptığı kadarıyla etkileniyorlar. "En sert müzik yaptığımız dönemde bir Kudsi Erguner konserine gittik ve müthiş etkilendik. Ama 'bu ülkede yaşıyoruz, bu ülkenin müziğini öğrenmeliyiz' türünden bir mantık yoktu bizde" diyorlar. Sonraları Jan Garbarek, Enver İbrahim, Dead Can Dance gibi "etnik" zevkler giriyor işin içine. "Mi Kubbesi" adlı (ilk yıllarında yaptıkları demoyu saymazsak) ilk albümleri son üç seneki emeklerinden yapılmış bir seçki. Toplam 14 şarkı, toplam 64 dakika. "Birbiriyle çelişen, birbirini inkar eden şarkılar var. Anormal oryantal bir şarkıdan sonra mesela noisy başlayan, grunge gitarlarla süren bir şarkı gelebiliyor... Bizim şarkılarda tipik rock kompozisyon anlayışı yok. 'En rock' şeyimiz aletlerimiz. Bir de çoğu insan için saçlarımız."

Grubun ismindeki "ölüm"e yapılan gönderme, kimseyi yanıltmasın. Onların peşine düştükleri anlam "kelime anlamı" değil. Sesle ve görüntülerle ilgileniyorlar. Lise yıllarında sözlük karıştırırken Latince otopsi anlamına gelen Nekropsi sözcüğünü bulmuşlar ve isimleri öylece kalmış. İsimler ve sözcükler üzerinde çok da fazla durmuyorlar. Şarkı sözü yazmıyorlar, albüm enstrümantal. "Şarkıya isim vermek bile insanın hayal gücünü daraltan bir şey." Ama yine de her şarkının bir ismi var. "Hepsi rastlantı. Birçok şarkı doğaçlamadan çıktığı için kod isimler koyuyoruz ve öylece kalıyor. Çoğunun bir manası yok".

Ancak kimi "derin mana"ların peşine düştükleri de açık. Dia gösterilerinde müzik yapmak, ya da konserlerinde dia gösterisi yapmak neviinden eski taktikleri seviyorlar. Albümlerinin isminin, yani "Mi Kubbesi"nin Nekropsi sözlüğünde bir hikayesi var: "Bir mekan ve üstünde bir kubbe. Ama bazen hayali bir kubbe. Yani doğrudan bir mimari yapıyı temsil etmiyor. O kubbenin altında bir müzik duyuyorsun: Bir 'mi' sesi. Oradaki 'mi' aslında müzik."

En büyük emelleri de film müziği. "Böyle bir şey yapsak muhakkak akustik ağırlıklı olurdu. 130 dakika boyunca dağları gösteren bir belgesele müzik yapmak, ama aynı zamanda şehirde, bu sokaklarda geçen bir filmin de müziğini yapmak isterdik. Fakat, müziğimizi macera filmlerine yakıştıramıyoruz."

NEDİMPRESS Beyoğlu'nda, Anadolu Pasajında (ucuz yabancı dergiler)

Tuborg Rock Festivali, Efes Pilsen Blues Festivali derken Roll öneriyor: Tekel Birası Hip-Hop Festivali

Quawwali'cilerle tanışmak lazım. Nusret Fateh'in CD'leri Türkiye'de bulunabiliyor. Ayrıcana CRR'de kasım sonu Mistik Müzik Festivaline Sabri Brothers geliyor.

Fuji "World Music Days"

Mick Jagger, Sean Mathias'ın, Martin Sherman'ın bir oyunundan uyarladığı ilk uzun metrajlı filmi "Bent"de rol alıyor. Lothaire Bluteau, Clive Owen ve Ian McKellen'ın canlandırdığı 30'lu yıllarda Berlin'de yaşayan üç eşcinselin hikayesi.

Çocuk haklarını savunan bir dernek yararına zengin bir derleme 4 Kasım günü çıkıyor. Childline adlı albüme, Pulp (Thin Lizzy'nin "Whisky In The Jar"ıyla); "One"a yaptıkları düoyla U2 ve Michael Stipe; Barry Manilow'un "Can't Smile Without You" adlı parçasıyla Menswear; Traffic'in "Feelin' Allright"ıyla Paul Weller ve ayrıca Björk, Alisha's Attic, Ash, Suede ve Tricky katılıyor.

Noel Gallagher, Chemical Brothers ile birlikte yazdığı ve kayıtlarına katıldığı "Setting Sun" adlı single'ın promosyonlarında adının ve de resminin kullanılmasını istemediğini söyledi. Albüm geçtiğimiz günlerde Avrupa'da piyasaya çıktı.

Dylan'ın sevimli bir kopyası, adeta İskoçya versiyonu olarak görülüp bir türlü kadri bilinmeyen Donovan fazlasıyla erken toprağa verilip, İrlanda'nın bir köşesinde unutulmaya terk edilmişti. Ta ki, Amerikalı yapımcı Rick Rubin ona son bir şans tanımaya karar verinceye kadar. "Sutras" adındaki albüm Donovan'a tam istediği gibi, kafasına göre müzik yapabilme fırsatı veriyor; üstelik hakiki yıldızlardan oluşan bir ekiple. Rick Rubin, yaşlı kurt için Red Hot Chili Peppers'ın gitaristi Dave Navarro'yu bile çağırdı. Albümdeki diğer şöhretler ise Josh Haden ve Spain'den arkadaşları, Jonny Polonsky, Danny Thomson, Steve Farrone (Tom Petty). Donovan'ın ağırlığını hemen hissettiren şarkılarının arkasında alçakgönüllülükle geride kalmayı seçen süper bir grup. Donovan da bu fırsatı sonuna kadar kullanıyor.

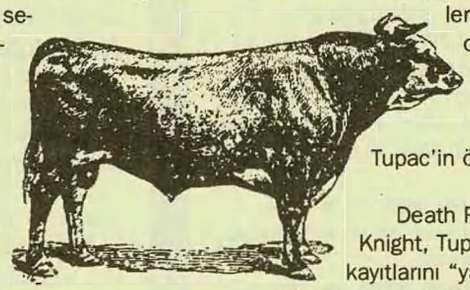

Amerika'dan bir dedikodu: Debbie Harry ve Blondie'nin elemanları tekrar faaliyete geçmeye hazırlanıyormuş. Hatta bir kayıt stüdyosunda birkaç saatliğine biraraya bile gelmişler... "Bütün hikaye, beraber neler yapabiliriz... Grupların ilişkileri inişli çıkışlıdır. Sex Pistols tekrar biraraya geldi, biz niye gelmeyelim?"

The Prodigy, 11 Kasım'da Breathe adlı bir single çıkarıyor. Bunu, '97 başında yeni bir albüm izleyecek. Prodigy aynı zamanda geçtiğimiz günlerde Kula Shaker'la da bir single'ın kayıtlarını tamamladı.

Tupak Shakur'un öldürülmesinden sonra, Farrakhan'ın örgütü İslam Ümmeti, Batı Yakası'nın rapçileriyle, Doğu Yakası'nın rapçileri arasında bir barış havası yaratmak amacıyla bir konferans düzenledi. Tartışmalara hip-hop dünyasından 600'ün üzerinde grup katıldı. Bunlar arasında Grandmaster Flash, Q Tip, A Tribe Called Quest, Afrika Bambaata ve Ol'Dirty Bastard vardı. Bu arada, Ol' Dirty Bastard bundan böyle gruplarının ismini değiştirdiklerini, daha az kavgacı olan Osiris ismini kullanacaklarını ilan etti.

Tupac'in öldüğü suikasttten hafif sıyrıklarla yırtan Death Row'un patronu Suge Knight, Tupac Shakur'un eski kayıtlarını "yayına hazırlıyor". Tupac'in takma ismi Makaveli imzasıyla yayınlanacak albümün adı "Don Killuminati-The Seven Day Theory.

İlginç bir beraberlik: Kylie Minogue ve Manic Street Preachers'ın solisti James Dean Bradfield, hanımefendinin gelecek albümü için birlikte şarkı yazıyorlarmış.

Alan Parker'ın Evita'sından sonra, Madonna şimdi de Randa Haines'in, Shut Up and Dance adlı filminde bir dansçıyı canlandıracak.

Nine Inch Nails'in solisti Trent Reznor, David Lynch'in "Lost Highway" filminin orijinal

250 gram beyaz peynir

Meçhul Şarkıcı namıyla maruf Erhan Güleryüz'ü stüdyoda yakaladık. Eski arkadaşlarıyla bir grup oluşturmuşlar, rock albümü kaydediyorlar. Şimdilik onunla Yılmaz Morgül'ün "Elveda İstanbul"unun yazarı ve Meçhul Şarkıcı olarak söyleştik...

Ne kadar zamandır müzikten para kazanıyorsun? Müzikten başka işler de yaptım ama şimdi sadece müzik var. Aranjörlük, beste, söz... İzmir'de İktisat okurken de çalışıyordum, Fuar'da düğünlerde çalıyordum. Gitara lisedeyken, Büyükçekmece'de başlamıştım. Okul bittikten sonra bir takım şirketlerde çalıştım, satış bölümlerinde filan. Ama ruh halimi açmadı. Bir gece bıraktım İstanbul'u, Alanya'ya kaçtım. Şirketten filan da istifa ettim. Sonra da sahnelerde çaldım. İlk zamanlar sevdiğim şarkıları, Eric Clapton, Pink Floyd falan çalıyordum. Sonra bir bar açtım. Türkiye'de bir takım değişiklikler olmaya başladı ve kimse İngilizce şarkı söylenen yerlere gelmez oldu. "Hadi bakalım kolay gelsin"lerin patladığı aylardan itibaren hiç sevmememe rağmen Türkçe pop da söylemeye başladık. Öyle devam etti.

Bestecilik? Bestecilik yönüm şaka olsun diye çıktı ortaya. 5-6 sene evvel, "oğlum" dediler, "bir piyasa şarkısı yapsana". Ben de arabesk olsun diye elimden geleni yaparak, "Diyemedim" diye bir şarkı yaptım. Zafer Peker söyledi. Ve şarkı patladı. Ondan sonra da şaka olsun diye çok şarkı yaptım.

Kime şaka yapıyordun? Kendime! Eğleniyordum. Piyasa şarkıları yaparken hiç kendimi yormadan, güle oynaya yapıyordum. Türk pop müziği denilen şarkıları sahnede söylemeye başlayınca artık ipin ucunu kaçırmış oluyorsunuz zaten. "Hadi bakalım"ı söyleyen adam neden şunu bunu söylemesin ki... Çok kolay. Sonuçta bu bir endüstri, aşağılamayı hiç düşünmüyorum. Serdar Ortaç'ın bir buçuk milyon satması demek, binlerce ailenin evine ekmek götürebilmesi demek. Türkiye henüz geçiş döneminde. Olayın bismillahında...

Peki nasıl yapıyorsun o meşhur bestelerini? Bir şarkıcı benden şarkı istediğinde stüdyodan gün alıyorum, gidiyorum, sözü, bestesi, aranjmanıyla yapıp teslim ediyorum.

Sipariş veriliyor, sonra stüdyoya gidip gitarınla bir beste yapıyorsun..? Gitarla beste yapmak benim için çok asil bir şey. O şarkıları genellikle bilgisayar teknolojisiyle, klavyeyle yapıyorum. Matematiksel olarak şarkı yapmak çok kolay bir şey. Türkiye'de "fantağzi" müzik dinleyen insanların nelerden hoşlandığını az çok biliyorum. Sonuçta ticari bir şey. Gerçi ikili ilişkilerde birbirimize karşı çok saygılıyız. Ama yine de bana 'piyasa bir şarkı yap' diyen insan, benim inanmadığım bir şeyi benden istiyor. Tıpkı bakkala '250 gr. beyaz peynir verir misin' der gibi istiyor. Ben de bakkalın 250 gr. peyniri nasıl verdiğini biliyorum. Öyle veriyorum.

Peki o insanlar bu şarkıları kendilerini vererek, inanarak söylemiyorlar mı? Yoksa senin matematiksel dediğin şeyleri onlar da aynı şekilde matematiksel bir şey olarak mı algılıyor? Hissederek söylüyorlardır herhalde, bilmiyorum.

Aynı şekilde senin stüdyoda kısa bir sürede çıkarttığını söylediğin şarkılar, o şarkıları dinleyenleri çoğu zaman derinden etkiliyor. Adam, diyelim ki sevgilisini düşünüyor, etkileniyor, kendinden bir şey buluyor, içki içi-

Ana Britannica ansiklopedisi Türkçeye çevrilirken, bizim rock'çu editörler, orijinal Amerikan edisyonunda olmayan bir sürü ismi maddeler arasına katmışlar. Ciddi söylüyoruz, açın bakın: Led Zeppelin, Peter Gabriel, Crosby Stills Nash and Young, Bruce Springsteen, Police Amerikancasında yok, bizimkinde var.

Khaled, Transglobal Underground, Brooklyn Funk Essentiel, Pato Banton 22-23 KASIM STANBUL'DA

müziğini geçtiğimiz günlerde tamamladı. Albüm yıl sonuna doğru piyasaya çıkacak. Filmin ise şubat ayında gösterime girmesi bekleniyor. Reznor daha önce de Oliver Stone'un "Naturel Born Killers"ını müziklendirmişti.

Karısının kafasını duvara vurmakla ve onu boğmaya kalkmakla suçlanan Def Leppard'ın bateristi Rick Allen, otuz gün boyunca duvarlardaki yazıları silen bir ekibe katılmaya mahkum edildi. Allen ayrıca, MTV'de yayınlanaak bir aileiçi şiddete karşı "Dikkat" filminde de oynamaya mecbur bırakıldı.

Uçakta yemek yerken boğazına takılan bir kemik yüzünden Iggy Pop az daha boğulup ölüyordu. Nefesi kesilen şarkıcı uçak yere indikten sonra hastaneye kaldırıldı. Ömrü boyunca doğru dürüst yemek yemeyip neredeyse sadece uyuşturucu kullanan birinin yemek yerken boğulması amma tuhaf olurdu...

Supertramp tekrar biraraya geliyormuş. Yeni albüm 1997 başında çıkacakmış...

Everything But The Girl'ün erkek çocuğu Ben Watt 1992 yılından beri mücadele ettiği hastalığını (çok ender rastlanan bir tür yemek borusu kanseri) anlattığı bir kitap yazdı. Kitabın adı "Patient, The True Story Of A Rare Illness".

İlk albümüyle, '95 yılında umduğunu bulamayan (bütün dünyada birkaç milyon satış yaptılar) The Presidents Of The USA, ikinci kez kolları sıvadı. Amerika'da başkanlık seçimleriyle aynı gün, 5 Kasım'da, piyasaya çıkacak albümün adı The Presidents Of The USA II.

Amerikan Başkanlarından laf açılmışken; Allen Ginsberg ve Paul McCartney bir "yapıt" hazırlıyorlar. Bildiğimiz türde bir şarkı değil söz konusu olan. Ginsberg'in Ballad Of The Skeletons isimli şiiri ajit-pop tarzında Patti Smith ve Philip Glass'ın da katkılarıyla müziğe dökülüyor. Plak, başkanlık seçimine denk gelecek şekilde piyasaya çıkacak. Buralara ulaşır mı bilinmez ama Ginsberg ve McCartney ortaklığından nasıl bir şey çıkacağı bizde merak uyandırıyor. Haberin takipçisi olacağız.

PJ Harvey ve uzatmalı enstrümancısı John Parish, bir ikili kimliğiyle "Dance Hall At Louse Point" adlı bir albüm yaptılar. Bugünlerde Türkiye'de de yayınlanacak... Bu arada Bristol'de verdikleri bir konserde ikiliye Nick Cave'in grubundan Mick Harvey de "misafir sanatçı" olarak katıldı. Konserde hep beraber Serge Gainsbourg'un klasik şarkısı "Harley Davidson" Fransızca olarak seslendirildi. Bilindiği üzre Mick Harvey geçen sene tamamı Gainsbourg şarkılarından oluşan "Intoxicated Man" adında bir albüm yapmıştı.

Massive Attack çetesi sonunda kendi plak şirketlerini kurdu. Adı: Melankolic. İlk iş olarak ilk iki Massive Attack albümünde

Hardal Rock Band

Senelerin Hardal'ı yine stüdyoda. Şarkılar bitti, bitiyor. Kadroda eski gruptan sadece Cahit Kukul var. Yeni elemanlar Adem Altındirek ve Kenan Misket gençlik günlerini zaten Hardal'ın içinde geçirmişler. Çünkü aynı mahallenin, aynı kahvenin müdavimleri: Rami'de Tantana Mustafa kahvesinin çocukları. Yeni albümün adı "Ne Kadar Zaman Geçti" olacak. Albümde üç eski Hardal şarkısının yanısıra birçok yeni şarkı var. İçlerinde en iddialı gibi duranı "Meteorlar". Tantana Mustafa'nın efsanevi 12 telli Ibanez'inin kayıtlar sırasında Cahit Kukul tarafından kullanıldığını da söylemeden geçmeyelim.

yor vs... Bu sana tuhaf gelmiyor mu? Gelmez olur mu! Geliyor. Ama tüm dünyada böyledir. Şarkıların hepsinin çok yüksek ruhsal birikimlerle yapıldığı gibi bir iddiada hiç kimse bulunamaz.

Diyelim ki Bob Dylan'ı seviyorsun. Çok sevdiğin bir şarkısını, hiç umursamadan matematiksel bir işlem gibi yaptığını söylese bu sende hayal kırıklığı yaratmaz mı? Evet doğru, yaratır. Şunu söylüyorum, Türkiye'de yıllardır bu piyasanın içindeyim. Türk popunda hayal kırıklığı yaratacak çok şey var. Evet, ben inanmadığım şeyleri yapıyorum ama inandığım şeyleri de yapmaya çalışıyorum.

Piyasa bestelerin arasında sevdiğin hiçbir şarkı yok mu? "Beni Köyümün Yağmurlarında Yıkasınlar"ın mantığı çok farklıdır. O benim daha önce yazdığım bir küçük öykü. Biraz türkü motifine uygun bir gırtlak var. Onun dışında şarkının mantığı olduğu gibi rock. En azından ucuz bir aşk şarkısı değil.

Çok para kazanılıyor mu bu işten? Hayır. Ama biraz pahalı bestecilerden biriyim. Telif Kanunu çıkmış olsa ben sırf "Elveda İstanbul"dan torunlarıma yetecek kadar para kazanırdım.

Meçhul Şarkıcı'ya gelelim... Meçhul Şarkıcı, o günlerdeki ekonomik durumumla ilgili. Cebimde param yoktu. Balıkçılar gibiyiz. Tekneyle açılmışız ama, balık ya var ya yok. O günlerde de iş çıkmıyordu. Ne yapayım diye düşündüm. Bir gece stüdyo tamamen boştu, bu gece kaset yapayım bari dedim. Elimde o an piyasaya verebileceğim nitelikteki şarkıları tek tek girdim okudum. O gece boyunca stüdyoya gelen ne kadar müzisyen arkadaşım varsa, aklına gelen enstrümanı çaldılar. Gene de bir samimiyet vardır o kasette. En azından bana ters gelen bir şey yoktu diyebilirim. Şimdi çok satıyor. Bu kasetten kazandığım parayla bir rock albümü hazırlıyoruz arkadaşlarla. Bir grup kurduk. Daha ismimiz yok ama şarkılar ortaya çıktı.

Artık piyasa işlerini tamamen bırakmak niyetinde misin? Şu anda çalıştığımız albüm bir grup albümü. Cemil, Can, Seha, Ayhan ve ben beş kişilik bir grubuz. Beste olarak benim ve Cemil'inkiler var ama grubun beyninin toplamı olacak yeni albümde. Benim tek başıma yapacağım piyasa işleri gruba zarar verdiği takdirde, tabii ki bu işlerden vazgeçebilirim. Ahtapot gibi her yere yetişeceğime oturup da sevdiğim şeyleri yapsam keşke...

Neden bizim şarkıcılarda sürekli bir "beste" arayışı var? Madem bu kadar basit bir şey beste yapmak... Birçok besteciyi duyarsınız ya röportajlarda: Valla o şarkıyı beş dakikada yaptım, diye böbürlenir. Elbette beş dakikada yapacaksın çocuğum! Elli gün mü çalışacaksın o piyasa şarkısı için? Söz desen, incik boncuk. Müziklerde de hiç kendini yormanı gerektirecek bir şey yok. Bu toplum sanatçı doğurmuyor artık. Aşık Veysel ya da Orhan Veli, Nazım Hikmet ya da Can Yücel çıkmıyor. Toplumun doğurduğu Sezen Aksu var. Ya da Serdar Ortaç var. İkisi de aynı.

Hiç fark yok mu Sezen Aksu'yla Serdar Ortaç arasında? Masaya vurarak şarkı yapmak, ortak özellikleridir. Sezen Aksu iyi bir şairdir ama toplumun ne istediğini iyi bilir, onu yapar. İnsan olarak bir şey dediğim yok, Serdar çok sevdiğim bir arkadaşım. Sanatçı özelliklere sahip olup da topluma küsmüş, kenara çekilmiş çok insan tanıyorum. Ben onları gördükten sonra kendime sanatçı der miyim? Yüzüm tutmaz. Mazhar Fuat Özkan'ın son albümü çok başarılı ama satmadı. Aynı günlerde çıkan Yılmaz Morgül acayip iyi iş yaptı. Türkiye'de müzik fast-food'a döndü. Süratle yiyorsun çıkıyorsun, öğütüyorsun, bitiyor. Ama gözden kaçan bir şey var. Tamam, bu endüstri ilerliyor diyoruz ama arada kanına girilip şöhret gazı verilmiş sürüyle 18-19 yaşındaki çocuk ağır depresyonlar yaşıyor. İlk kaseti 500 bini aşmış ama ikincisi 50 bin bile satmamış. Sonra bakkalın bakışı, annenin bakışı bile değişiyor. O çocuklar bunu kaldırabilir mi?

U2'nun yeni albümü marta kaldı

Courtney Love ve Stone Tample Pilots'tan Scott Weiland porno dergisi Hustler'a birlikte şanlarına yaraşır poz verdiler.

The Smiths için bir tribute albüm yayınlarnıyor. The Trash Can Sinatras, Supergrass, The Boo Radleys, Divine Comedy ve Therapy? albümde birer Smiths şarkısı yorumlayacaklar. Albümün adı Smiths'in "Queen is Dead"ine bir nazire: "Smiths is Dead".

katkıları olan 60'ların reggae starı Horace Andy'nin bir toplamasını yayınlayacaklar. Ayrıca Ariel isminde bir yeni Bristol grubu için single çıkaracaklar.

Sonic Youth, dayayıp döşedikleri yeni stüdyolarına ilk kez bir film müziği kaydı için girdi: Yeni Richard Linklater filmi "Slacker" adını taşıyor.

Garbage ve Tricky ortaklığı: Garbage'ın "Milk" isimli şarkısını Tricky ve grubun "bayan vokalisti" Shirley Manson birlikte söyleyecekler. Single'da ayrıca aynı şarkının Massive Attack ve Goldie tarafından yapılan birer mix'leri yer alacak.

Led Zeppelin üyeleri önümüzdeki yaz yanlarına John Bonham'ın oğlunu da alarak bir konser verecekler. Sebep: Kaybettikleri menajerleri (Zeppelin'in beşinci kolu) Peter Grant'ı anmak.

Her daim kırılgan ve sıradışı adam Bryan Ferry, Eurythmics'in beyni Dave Stewart ile yeni bir albüm hazırlamakta. Baharda dinlemeyi umduğumuz albümün ardından bir de turne söz konusu. Yıllardır ortak bir çalışma yapmayı planlayan ikili, birbirlerini çook eskiden, Dave Stewart'ın The Tourists grubuyla Roxy Music'in alt grubu olarak çaldığı günlerden tanıyorlarmış meğer.

Bruce Springsteen'in tamamen akustik bir albüm hazırladığı ve yılbaşında albümün piyasaya çıkmasıyla birlikte turneye hazırlandığı söyleniyor. Artık şöhretten ve rock endüstrisinin 'Patronu' olmaktan sıkılan Springsteen, sessiz sedasız Amerikan folk geleneğine geri dönüyor, kafasına göre takılıyor. MTV Unplugged konser serisinde inat edip 'plugged' bir konser vermiş, "The Ghost Of Tom Joad"da ise akustiğe dönmüştü.

CD-ROM'lar piyasaya çıktığında bu işle en çok ilgilenenlerden biri teknoloji manyağı Peter Gabriel olmuş ve Xplora 1 adında bir CD-ROM hazırlamıştı. 200 bin gibi azımsanmayacak bir satışa ulaşan Xplora'nın ardından şimdi de EVE çıktı. EVE'in amacını, tüm kayıt ve miks araçlarını biz sıradan bilgisayar sahiplerinin eline teslim etmek ve Peter Gabriel'in besteleri üzerinde kendi hayalgücümüzü zorlamak olarak açıklıyor Gabriel. CD-ROM'un içerdiği kimi parçalar Internet'e de aktarılacak ve sörfçülerin daha ucuza bu keyfi yaşamaları sağlanacakmış. Yoksa siz hala annenizin pikabını mı kullanıyorsunuz?

John Mellencamp

John Mellencamp'la son albümü "Mr. Happy Go Lucky", country, hip-hop, ciftçilere yardım konserleri ve edebiyat üzerine...

Amerika'da bir country müzik istilası yaşanıyor. Neler düşünüyorsunuz? Country son kez bu kadar popüler olduğunda 70'lerin sonuydu ve disco'nun doğduğu sıralardaydı. New York ve Los Angeles dans etmeyi sever. Ama diğer 48 vilayetin pek de umurunda değildir. Böylece disco, radyolarda biraz fazlaca çalmaya başladığında, sıradan Amerikalılar country dinlemeye başladılar. John Travolta'lı *Şehir Kovboyu* filminin başarısından sonra country iyice aldı başını yürüdü. Disco ortadan yok olunca country de onu takip etti. Bugünse gündemde hip-hop var. Ama ülkedeki büyük çoğunluk bu müzikten bir şey anlamıyor. O yüzden country yeniden beliriverdi. Fakat işin garibi, benim *Scarecrow* albümüne benzeyen bir country bu. Çünkü Stetson'daki bütün gençler bu albümü dinleyerek büyümüşler.

Son albümünüzün içindeki hip-hop ritmleri yüzünden country'ci kitlenizi kaybetme tehlikeniz yok mu? Bir country'ci kitlemin olduğuna inanmıyorum. Aslında insanlar bir müziği neden sevdiklerini pek bilmezler. Genellikle şarkının tarzından ziyade şarkının kendisine bağlanırlar. Benim albüm Amerika listelerine 9 numaradan girdi ve "Key West Intermezzo" single'ında hip hop ritmleri var. Herkes pekala önyargısızca bu şarkıyı dinliyor. Çocukken ben de içinde neler döndüğünü farketmeden *Sergent Pepper's' Lonely Heart Club Band*'i dinlerdim. Rock ve folk'u birleştirerek popüler müzikte devrim yapan Dylan'ın *Highway 61*'i için de aynı şey geçerli. *Mr Happy Go Lucky*'ye yalnız hip-hop katmakla yetinmedim, blues'u, New Orleans cazını, ve country'yi doğal biçimde harmanladım. Bizimki gibi "ses çıkaran" başka plak tanımıyorum. Önümüzdeki sene her yerde hip-hop ritmleri duyulacak. *Lonesome Jubilee* albümünden sonra da benzer bir şey olmuştu. O albüm yayınlandığında, kullandığım enstrümanları görenler çok şaşırdı. Ama sonra albüm büyük başarı sağlayınca herkes keman ve mandolin kullanmaya başladı. Janet Jackson bile.

Sizi tatmin eden bir albümü tamamladığınızda bir sonrakini nasıl hazırlayacağınızı düşünüp kaygılandığınız olur mu? Hayır. Sadece o plağın zaman sınavından geçip geçmeyeceğini bilmek isterim. Son derece memnun olduğum plaklarımdan hangisi beni sonradan düş kırıklığına uğratmıştır? Benim hesabım bu. Eğer hangi plakları yapmış olmak istediğimi sorarsanız, *John Wesley Harding* derim. İlkgençliğimde bütün Dylan külliyatına sahiptim. Dylan ve Donovan için her şeyi feda edebilirdim. Hayranı olduğum en büyük insan Dylan'dır. Woodie Guthrie ve Dylan.

Farm Aid nasıl gidiyor? Willie Nelson, Neil Young, Dave Mathews Band ve Steve Earle'le birlikte konser projesine devam ediyoruz. Ama yardım konserleri artık moda değil. Çoğu insan Farm Aid'den bir şey anlamıyor. Her geçen gün kişisel özgürlüklerimiz yitip gidiyor. Çiftçiler de sizin ve benim gibi insanlar. Kimse bu konudan sözedilmesini istemiyor. Farm Aid yine de devam ediyor.

Müzisyenliğinizin yanısıra, ressam, aktör, film yönetmenisiniz... Kendinizi edebiyat alemine atmak için daha ne bekliyorsunuz? Kitap yazmak, korkunç bir organizasyon gerektiriyor. Ben sadece bir songwriter'ım. Üç kuplede bir hikaye anlatmak, bin sayfa doldurmaktan daha etkileyici. Ama 1985'de gelip de, bir film yapmak ister misin diye sorsaydınız, hayır diye cevap verirdim. Kısacası, her şey mümkün.

Yeni bir varoluş(çuluk)

Bir "fotosentez"

Express mürettebatından bir grup, İstanbul konseri sonrasında söyleşi yaptıkları Ben Harper'a, bir albüm hediye etmişlerdi: Musa Eroğlu, Muhlis Akarsu ve Yavuz Top'un birlikte yaptıkları "Muhabbet"i...

Niyetleri, Amerikalı melez-siyahı müzisyene, "raki, shish kebab, Türkiş dilayt" misali bir "güzellik" yapmak değildi elbette. Maksat, "ortak duygu"yu paylaşmaktı. Ben Harper-Musa Eroğlu-Muhlis Akarsu-Yavuz Top... "Ortak duygu" için birbirlerine fazla uzak mı? Ben Harper buradan gider gitmez Paris'te kendisiyle konuşan Libération gazetesi yazarına yıllardır Anadolu aşık müziğini dinlediğini ve çok etkilendiğini açıklaması bu "ortak duygu"nun göstergesi değil de ne?

Kasım'da İstanbul'a gelecek olan Pearl Jam'in basçısı Jeff Ament'in grubu Three Fish, doğu etkileri taşıyan ilk albümlerinin tanıtımına Türkiye'den başlamışlar, bu arada Konya'ya gidip Mevlana'nın türbesini ziyaret etmişlerdi.

Sıradan bir Amerikan oryantalizmi mi?

Peki, İngiltere'de neo-psychedelic'ler diye tanımlanan Kula Shaker'in Himalayalar'a tırmanmasına ne demeli?

"My Elvis is Nusrat" başlıklı yazıda ayrıntılarıyla anlatılan bir başka buluşma: "Manhattan'daki stüdyo o güne mahsus olmak üzere 'doğulu' bir havaya büründü. Zemine desenli kocaman -kiralık- bir halı yerleştirildi, üstüne minderler atıldı, etrafta, sağda solda mumlar yakıldı. Teknik ekip ve müzisyenler büyük buluşmaya hazırdı"... Söz konusu buluşma, Pearl Jam'in solisti Eddie Vedder'la, Pakistanlı Nusrat Fateh arasındaydı. Peter Gabriel'in "keşfedip", ABD ve Avrupa'ya tanıttığı Nusrat Fateh ile Eddie Vedder, yakın zamanlarda Türkiye'deki sinemalarda da oynayan "Dead Man Walking" filminde kullanılan "The Face Of Love" ve "The Long Road"un kayıtları için, biraraya gelmişlerdi. Aslında bu düetin taliplisi ganiydi, Tina Turner'dan, Björk'e, Jeff Buckley'den Sinead O'Connor'a birçok ünlü, ne zamandır Pakistanlı sûfîyle birlikte söylemek için sıra bekliyordu ama, talihi yaver giden Eddie Vedder olmuştu.

Evet, bir yanda grunge'ın "kızgın bilge"si Pearl Jam'in solisti, diğer yanda Pakistanlı bir "sûfî"...

Elbette, "biz bu filmi daha önce de görmüştük" denebilir, 60'ların "doğu tribi" hatırlatılabilir; Beatles-Maharishi, George Harrison-Ravi Shankar gibi en bilinen örnekler sıralanabilir...

Gelgelelim, "aynı suda iki kere yıkanılmaz"... Ve ayrıca -Borges'in belirttiği gibi- aynı olmayan sadece yıkanılan "su" değil: "Yıkanan" da aynı değil...

Newsweek dergisi, Eddie Vedder'la Nusrat Fateh'in buluşmasını "Doğu mistisizmiyle 'X kuşağı'nın öfkesinin bir araya gelişi..." diye yorumluyor.

Dikkate değer bir saptama bu. Ne var ki, "doğu mistisizmi" ile "X kuşağı", tarife, "açılma"ya muhtaç tanımlar. "Doğu mistisizmi" denilen şey, aslında, tek tanrılı dinlerin "ortodoksi"sine karşı geliştirilen bir "heterodoksi"...

En kestirme tarifiyle, "varoluşçu panteizm"... "Kutsal"ı "insan" olan bir "teizm", tanrı fikrini bütün "varlık"lara yayan, "ilahi aşk"ı gökyüzünden yeryüzüne indiren, "kitapsız" bir inanç, "inanç"tan ziyade bir "zihin", bir tefekkür, bir düşünce, bir varoluş... "Ortodoksi"ye, "yobaz"lığa itiraz eden, dahası meydan okuyan; Zen'den Buda'ya, Şaman'dan Zerdüşt'e, Sûfî'den Bektaşî'ye, Mevlâna'dan Yunus'a uzanan, "dogma" ve "buyruk" tanımayan bir varoluşçuluk...

"X kuşağı" ise, yine en kestirme tarifle, "yeni dünya düzeni"ne itiraz eden, itirazdan öteye isyan eden, ama eli kolu -ve hatta zihni- "bağlı" olan bir kuşak...

"Yeni dünya düzeni" ile kastımız, yalnızca emperyal "reel politik" düzen değil. Onun ardındaki sosyo-kültürel dünya. Bu dünyaya ve bu düzene itiraz, geçmişe dönük, eskinin, "ortodoksi"lerin özlemini çeken bir itiraz değil. Dogma ve buyruk tanımayan bir heterodoksi, kendiliğinden bir muhalefet, başka bir "varoluş" arayışı...

İnsanı "meta"ya indirgeyen... Asli değeri "kullanım" ve "değişim" değeri olan... İnsanoğlunu körelten, körleştiren, köleleştiren, kendisine ve hemcinslerine ve doğaya yabancılaştıran, dahası düşman kılan bir dünya, bir düzen... Ve bu dünyaya, bu düzene çarpı çeken, çarpı çekmek isteyen bir reddiye, bir öfke...

Ve işte bu iki reddiye, bu iki varoluş, Newsweek dergisinin tabiriyle "doğu mistisizmi" ve "X kuşağı" biraraya geliyor. Bu bir "Batı-doğu" sentezi değil, bir "harman". İki varoluşçuluğun harmanı, tabiri caizse, "fotosentez"i...

Bilindiği gibi, "fotosentez"in iki evresi var: Karanlık evre, ışıklı evre... Bugünler, "karanlık" olmasına karanlık, ama, "ışıklı" bir evrenin sinyalleri de mevcut. Müziğinde "doğu mistisizmi" ile "X kuşağı"nın öfkesini harmanlayan Kula Shaker'in şu sözleri insanın yüreğine su serpiyor:

"Gelecek açık ve insanın kendi içinde gerçekleştireceği iç devrimler, dışarıda da büyük bir değişime yol açacaktır... Yalan üzerine kurulu bütün rejimler yıkılacak. Hayatın, başı sonu olmayan televizyon görüntüleriyle serseme dönmüş insanlara tişört satmaktan ibaret olduğu bir dünyaya insanlar artık tahammül edemiyorlar. Bütün bu hiçe sayılan, hakarete uğrayan, rezil edilen hayatların, daha iyi bir dünya için ayaklanmalarını sabırsızlıkla bekliyorum..."

ROLL

Abdurrahim Soğan, Cüneyt Cebenoyan, Derya Bengi, Duygu, Eray Makal, Erdir Zat, Fatih Özgüven, Hakan Karataş, Halil Turhanlı, İlker Aksoy, Kazım Hapavko, Mehmet Ali Meram, Melih Katıkol, Merve Erol, Nedim Yalgı, Nejla, Nevzat Çalışkan, Ogan Güner, Özgür Uçkan, Salih Nazım Peker, Sarp Keskiner, Serdar Beyaz, Siren İdemen, Yasemin, Yücel Göktürk **BASKI:** Yeni Asya Matbaacılık A. Ş. **DAĞITIM:** Bir-Yay **ADRES:** Sıraselviler Caddesi 64/3 Taksim İstanbul **SAYI 1 - KASIM '96 İMTİYAZ HAKKI:** Nefes Yayıncılık adına Yücel Göktürk **SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ:** E. Derya Bengi

"Biz işçi sınıfıyız"

İyi şeyler

Çok mu önemli emin değiliz ama yine de enteresan bir not. "Komplo teorileri"nde gözümüz yok, kaderin garip cilvesi diyelim geçelim: Olaylar durulduktan sonra salim kafayla oturulup takvimler karıştırılınca ortaya çıkmış ki, meğer üç gün içinde olup bitmiş her şey. Kurt Cobain'in intiharıyla Oasis'in ilk single'ının yayınlanması arasında geçen süre sadece üç gün. Biri 8 Nisan 1994, diğeri 11 Nisan 1994. Sonra ne oluyor. Rock aleminin ibreleri bütün dünyada grunge'dan Britpop'a dönüyor. Grunge'ın temsili ölümü Cobain'in tüfek sesi... Britpop'un doğumuysa "Supersonic" isimli Oasis şarkısının ilk notaları... 90'lı yılların rock'unda çağ değiştiren olaylar işte bu üç günde cereyan ediyor. Şimdi Oasis zamanı.

Manchester'li Beatles mecnunları artık her yerde. Onlar Beatles'tan daha büyük. O halde İsa'dan da daha büyük. Gallagher kardeşler, it herifler. Sex, drugs and rock'n'roll üçlemesiyle soluk alıp veriyorlar. Manchester City'yi tutuyorlar. Kimse onlara karşı kayıtsız kalamıyor. İşçi Partisi'nin az solcu lideri Tony Blair onlara bayılıyor. Bono seviyor, Metallica'nın Lars'ı yere göğe koyamıyor. Paul Weller, Elvis Costello gibi her sözü kanun, güvenilir insanlar onlarda kendi gençliklerini görüyor. Peki onlar ne yapıyor? Sağa sola küfür ediyorlar, yok yere ağızlarını bozuyorlar. Gittikçe hayran sayıları çoğalıyor. Her geçen gün saflara katılanlar artıyor. Konser biletleri bir-iki saatte tükeniyor. İki albümleri var. İkisi de peynir ekmek gibi satıyor. İkisi de listede ilk onda.

Jeff Buckley, albümünün kapağına neden şarkı sözlerini yazmadığı sorusuna şöyle cevap veriyordu: "Günümüzde insanların çok temel bir kavramı yitirdiğini düşünüyorum. Şiir, ancak kulakla işitildiği zaman kıymet kazanır. Rimbaud, Verlaine, Kerouac, Lorca, okundukları zaman değerlerinden çok şey kaybediyor. Şiirin ses boyutunu yitirdik maalesef..." Tavır! Peki Oasis neden yazmıyor? Çünkü şarkı sözleri pek bir anlam ifade etmiyor. O yüzden yazmıyorlar. Tavırsa bu da tavır. Onlar melodici adamlar. 60'ların, 70'lerin şarkı yapılarını bozuk para gibi harcıyorlar. Bozuk plak gibi çalıyorlar. Kötü şeyler mi çıkıyor ortaya? Tam tersi iyi şeyler çıkıyor. Zaten neticede her yeni grup geleceğini geçmişte arıyor. Oasis şimdi Beatles'ın stüdyosu Abbey Road'da yeni albümlerinin kayıtlarına başlamış. Beatle'ların böyle içine girip sığınacakları kimseleri yoktu. Oasis'çiler zırh gibi Beatles geçiriyorlar üstlerine, çıkıyorlar meydana. Grunge'cılar da onlardan pek farklı değildi ki. Aralarında dünyalar kadar fark var, bir taraftan da aynılar. Onlar gitti bunlar geldi. Rock dümeni dönüyor. Herkesin meşrebine göre bir şeyler vardır herhalde.

Bakmayın, biz halimizden memnunuz.

D.B.

Boş, anlamsız, uzak

Noel beste yapıyor, Liam söylüyor, diğer üçü de çalıyor. Biz en büyüğüz diyorlar. Amaçları en büyük olmaktı. Oldular. Besteler fena değil. Çaldığı sürece akılda kalıcı. Bir sürü başka şarkı aklınıza geliyor onları dinlerken. Ama zaten bunu açık açık söylüyorlar. Arakladık diyorlar. Liam'ın yüzünde hiçbir ifade yok şarkı söylerken, boş boş bakıyor. Ama zaten şarkı sözlerinin de bir anlamı yok. Bunu da söylüyorlar. Birbirleriyle de pek ilişki içinde değiller çalarken. Ama zaten Noel bir diktatör olduğunu saklamıyor. Turne sırasında otelde kalırken ayrı katlarda kalıyorlarmış. Yani rol yapmıyorlar.

Hakikaten ilişkisizler.

Oasis'le ilgili en güzel şey bu. Oldukları gibiler. Boş, anlamsız, uzak.

Çok çalıştılar ve başarılı oldular. Felsefeleri de bu anlaşılan: Çalış, senin de olur. Başkaldırıyla, daha iyi bir gelecekle ya da umutsuzluk ve nihilizmle hiçbir alakaları yok.

Peki bunun rock'la alakası ne? Bu da bir tür başkaldırı sayılabilir mi? Rock'un bütün geçmişine, başkaldırı geleneğine bir başkaldırı? Belki de. Ama vardığı nokta bir tür muhafazakarlık. Mojo'daki yazısında Dave Marsh, Oasis'in başarısını, Thatcher ve Reagan döneminin değişim karşıtı, muhafazakar ideolojisinin kitle kültürünü ne kadar etkilediğinin bir göstergesi olarak değerlendiriyor

C.C.

En iyisi kendi ağızlarından naklen

Gallagher biraderlerle Oasis'e dair

Ben grubun beyniyim. Liam çetenin sersemi. Diğer üçü ise, diğer üçü işte. (Noel, 1996)

Jimi Hendrix'i ya da Led Zeppelin'i artık unutabilirsiniz. Oasis hepsinden daha iyi. (Liam, 1995)

Lennon haklıydı: Beatles İsa'dan daha ünlüydü. Demek ki biz de İsa'dan daha büyüğüz, ve yakında Beatles'tan da daha büyük olacağız. (Noel, 1995)

Konserlerde, şarkılarımız kendi kendilerini anlatıyor. Guns'n'Roses gibi kıç sallamaya ihtiyacımız yok. Biz teşhirci değiliz, müzisyeniz. (Noel, 1995)

Hayatımda üç şarkı yazdım, ikisi bok gibiydi, beş para etmezdi. Ama Columbia'nın nakaratını da ben yazdım. Yani o kadar da boş bir herif değilim. (Liam, 1995)

Ben gruba katılmadan önce, Liam'ın bu zavallı "artist" suratını saymazsak, kendilerine ait pek bir şeyleri yoktu. Öteki salakların ellerindeki aletlere enstrüman demeye bile bin şahit isterdi, ne bir tavırları, ne üslupları vardı. (Noel, 1994)

Bana şan dersleri verin, o zaman kimin gibi söylememi isterseniz söylerim. Ama, benim istediğim bu değil. (Liam, 1995)

Rolling Stone'un şarkı sözlerimi eleştirmesi beni yaralamıyor. Söyledikleri şey temelde doğru. Şarkı sözlerim bi sikim ifade etmiyor. "You've Gotta Roll With It" Şimdi bu ne bok ifade ediyor ki? (Noel, 1996)

Liam, sahnede Liam olmaktan başka bir şey yapmayı bilmiyor. Ve bu konuda da kimse ondan daha iyi değil. Şarkıcı olarak onunla çalışmaktan memnunum. Onun yerinde ben olsam, halim içler acısı olurdu. (Noel, 1996)

16 yaşındaki çocuklar için biz çok şey ifade ediyoruz. Biz onların Beatles'ıyız, tıpkı Smiths'in ve The Jam'in benim Beatles'ım olduğu gibi. (Noel, 1996)

Kardeşim bir salaklık yaptığında, ona bir tane geçiririm. Eğer ben saçmalarsam, o bana bir tane geçirir. Çok doğal değil mi bu? Dün akşam bir kutu konserve fasulyenin fiyatı yüzünden birbirimize girdik. (Noel, 1994)

Özel korumalar mı? Onlar en çok bizi, Liam'la beni, birbirimizden ayırmaya yarıyor. (Noel, 1996)

İnsanlar, Liam'la benim kedi-köpek gibi didişebileceğimizi, iki dakika sonra da dünyadaki en iyi iki dost olabileceğimizi bir türlü anlamıyor. Aslında, birbirimiz için ölümü bile göze alırız. (Noel, 1996)

Evet. Beatles'tan daha fazla albüm sattık. Beatles'tan daha büyük konserler verdik. Evet, Beatles'tan daha büyüğüz diyebilirim. Ama bir de şöyle bakmak lazım. Beatles 1991'de kurulsaydı ve "Rubber Soul"la işe başlasalardı, bizden daha büyük olurlardı. Şarkıları bizimkilerden daha iyi. (Noel, 1996)

"Cigarettes And Alcohol" için "Bu muhteşem bir politik yorum ve son yıllık Tory rejimini özetliyor" dediler. Üzgünüm ama ben göremiyorum. Bütün şarkı bir şakadan ibaret. (Noel, 1996)

The New Seekers, "Shakermaker"ın kendi şarkılarından arak olduğunu iddia edip aleyhimize dava açıyormuş, biliyor musun? "I want to teach the world to sing" dizesinden dolayı. Aslında nereden arakladığımı bilmek ister misin? Beatles'ın "Flying" adlı şarkısından. Şarkı sözlerini okuyun. McCartney'in dava açmasını tercih ederdim, daha çok rek-

Solda küçük Liam, sağda abi Noel

lamımız olurdu. Hatta mahkemede belki imzasını alırdım. Bizi dava etmesi gereken bir topluluk varsa, o da T-Rex'tir. O zaman "Tamam, teslim oluyorum" derdim. Ama bir ses çıkmadı. Şarkının kime ait olduğu ya da kimin tarafından yazıldığı önemli değildir. Yağmurun altında sırada bekleyip albümü alan adamdır önemli olan. "Cigarettes & Alcohol'ün T-Rex'ten arak olup olmadığı onu ilgilendirmez. Onun için önemli olan bizim veletin önünde durup o şarkıyı söylemiş olmasıdır. Orada durup "Aynı T-Rex'e benziyor değil mi?" demez. (Noel, 1995)

Manchester ve işçi sınıfına dair

Biz işçi sınıfındanız, yok yok işçi sınıfından değiliz, biz işçi sınıfıyız. Soygunları, otomobil teybi hırsızlıklarını çok iyi biliriz, teşekkürler. (Noel, 1996)

Bu grup olmasaydı, hayatta hiçbir şey yapmazdım. Evimde, hiçbir şeyi kafaya takmadan bir sandalyede öylece otururdum. (Liam, 1994)

Bu Damon salağı her yerde, Londra'da gezip dolaşmak ve pencereden insanları selamlayarak hava atmak için kendime bir Rolls Royce satın aldığımı anlatıyormuş. Bu zavallı pekala o arabanın bana hediye edildiğini biliyor, ama yine de, kendisi de işçi sınıfından geldiğini iddia etmesine rağmen, bana burjuva muamelesi yapmaya devam ediyor. Sersem herif! Ayağınızdaki blucine birkaç delik açmanız sizi proleter yapmaya yetmez. Herkes Damon'un zavallı bir yalancı ve eşek herifin teki olduğunu biliyor. (Noel, 1996)

Başarı, 18 yaşında benim kucağıma gökten zembille düşmedi. Oasis'den önce de yaşadım ben, beş parasız, üç beş kuruşla bir hafta geçirmenin ne demek olduğunu bilirim. Şişinip, övünmeyi başkalarına bırakıyorum. (Noel, 1995)

Rock yıldızları araba kullanmaz dostum. Benim umurumda değil ama yine de o arabayı kullanmazdım, fazla büyük, direksiyon mahallinde bile oturmadım. Hatta ön koltukta da oturmadım. Bir tek

çıktı

The Who
My Generation-
The Very Best Of

Sheryl Crow

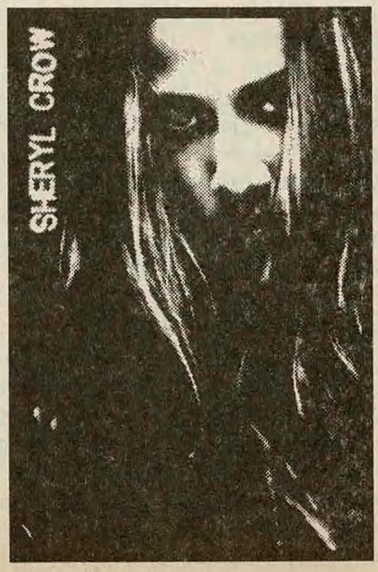

CD•MC

PolyGram

RAKS MÜZİK

arkada solda oturdum. Benim koltuğum orası. (Noel, 1996)
Şimdi kraliçe telefon edip beni çaya davet etse... Gitmek zorundasın, di mi? Sadece neye benzediğini görmek için... Tutup da "Ben bir sosyalistim, sanırım kabul edemeyeceğim" demezdiniz di mi? Ben "Şu kapıdaki Rolls Royce'u görüyor musun, o benim" derdim. Oraya gitmek zorundasın, halılara, yatak odasına bir göz atmalısın. Bunu yapmak zorundasın. (Noel, 1996)
Köklerimizle bağlarımızı koparmış mıyız? İmkansız: Biz daha yeni Manchester'dan geliyoruz. (Noel, 1996)
Tuttuğum takım olan Manchester City'e paramı yatırır mıyım? Deli miyim ben? Takım ne zaman maç kaybetse, bağırıp çağıran, küfreden hooligan çetelerinin kapıma dayanmasını istemem. (Noel, 1996)

Rakiplerine dair

Joy Division, bence hava gazı. Dört tane kafa ütüleyici hastalıklı, sapık sersem... Manchester'dan geliyor olmak bizim için hiçbir anlam ifade etmiyor. Kuzeyde boku yemiş bir şehir işte. (Liam, 1994)
Geçen gün, Knebworth'da, Simply Red'den Mick Hucknall'u gördüm, ailemize ve dostlarımıza ayrılan kısımda, bizim localarımızda sürtüp duruyordu. Orada ona sordum, "Sen bizim dostumuz musun? Bizim ailemizden misin? Hayır, o halde dışarı!" Bu herif beni deli ediyor. Suratını görmem yetiyor... (Noel, 1996)
Punk bir tavırdır, bir müzik biçimi değildir. Amerika'da Green Day'in punk-rock olduğunu sanıyorlar. Michael Stipe, Monster'ın punk-rock olduğunu söylüyor. Bence şuradaki sandalye ne kadar punk-rocksa, o da o kadar punk-rock. Kafanın içindedir punk, müzikte değil. Onunla doğarsın ve onunla ölürsün. "Biz bir punk grubuyuz" demekle olmaz. (Noel, 1995)
Şu rock eleştirmeni tarzından nefret ediyorum: "U2'dan nefret ediyorum." Bizi şimdi "sevilebilir U2" olarak lanse ediyorlar. Eyvallah, ama U2 niye beğenilmesin? Ben bir şarkı adamıyım, bu kadar basit. Büyük olan her şarkıyı beğenirim. Eğer Phil Collins de iyi bir şarkı yazarsa, gidip o plağı alırım, ama şu ana kadar yazmadı. (Noel, 1995)
Beni Cannes festivaline davet ettiler. Bizdeki de eşek şansı: Blur'den Damon da oradaydı. Ve işte şimdi her yerde, benim de oraya, onunla aynı nedenlerle gittiğimi anlatıp duruyormuş. Onu ve o şişko, domuz sucuğu gibi sevgilisini her yerde takip etmekten başka yapacak daha iyi bir işim olmadığına hakikaten inanıyor. (Noel, 1996)
Geçenlerde, Elastica'dan Justine'e rastladım ve ona memelerini göstermesini söyledim. Çok samimi söylüyorum, bu salak karı niçin bozuluyor anlamıyorum. (Liam, 1995)
Suede mi? Schtroumpf'lara benziyorlar değil mi? Bu herif şarkı söylemeden önce helyum alıyor galiba? (Noel, 1996)
Hiç şüphe yok, John Lennon'dan nefret ederdim. Eminim o da pis herifin tekiydi. (Noel, 1995)
Kurt Cobain mi? Başarıyı hazmedemeyen, zavallı salak bir depresif. (Liam, 1994)
McCartney'e hiç bir zaman tahammül edemedim. Sübyancı şarkılarını, o cansız ruhsuz zırvaları yazan o. (Liam, 1994)
Eğer şimdi 16 yaşında olsaydım, hem Oasis'i, hem de Blur'u severdim. (Noel, 1996)
Bono bana yaklaştı ve "N'aber evlat?" diye sordu. Ben senin evladın değilim, salak herif. Bu herif bir-iki iyi albüm yaptı diye bana evladım diyebileceğini sanıyor... (Liam, 1995)
Shaun Ryder benimle ahbap olmak istedi, ama benim hiç de öyle bir niyetim yoktu. Hayatında birkaç ay ünlü oldu diye benim ahbabım olamaz. (Liam, 1994)
Michael Jackson mu? Kendini ne sanıyor o herif? Benim yerimde mi olmaya çalışıyor? (Noel, 1996)

Dünyayı fethetmeye dair

Hep çok büyük olacağımızdan emindim. Bu parçalara kim nasıl dayanabilir? Parçalarımız evrensel. (Liam, 1994)
Dünyadan uzaklaşmak için Moustique adasına tatile gidiyorum, orada, gümrük memurlarından biri "Morning Glory"yi çıkarıyor, gösteriyor, anlıyor musun? Ve benden imza istiyor. Ona grubu nasıl tanıyabildiğini soruyorum, bana "MTV dostum... İşte Amerika'nın gücü" diyor. (Noel, 1996)
Şimdi herkes bizimle tanışmak istiyor. Mick Jagger'a ya da ne bileyim Al Pacino'ya tanıştırılmadan bir davete gitmem imkansız artık. Hep peşlerinde bir basın ateşesi var ve onlara benimle bir fotoğraflarının yayınlanmasının imajları için çok faydalı olacağını söylüyor. (Noel, 1996)

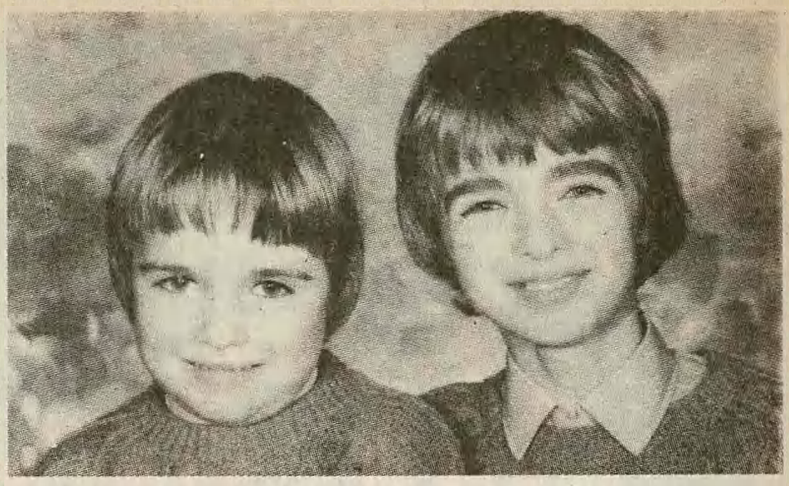
Liam ve Noel, sene 1977

Kadın milletine dair

Liam bana Patsy'yle nişanlanacağını, benim de Meg'le nişanlanmamı söyledi. Ona defolup gitmesini söyledim. Zaten başımda yeterince bela var. Hem sonra bir düğün töreni için onca parayı saçıp savurmanın ne alemi var? Ben kendime bir araba ya da gitar almayı tercih ederim. (Noel, 1996)
Şarkılarım sayesinde uyuşturucu da kızlar da peşimden koşuyor. Malı götürmek için iyi şarkılar yapmak zorundasın. (Noel, 1994)
Hep bunu hayal etmiştim: turneler, alkol, uyuşturucu ve etrafımızda bir sürü fıstık gibi kız. Bütün bunlar beni müthiş mutlu ediyor. (Liam, 1994)
Geçen gün, Alan McGee benim eve takıldı ve kız arkadaşıma şeffaf bir külot hediye etti. Baş belası kırmızı kafalı İskoçyalı, benim sevgilime delikli külot almak sana mı kalmış? (Noel, 1996)
Hep yakışıklı bir çocuktum. Hiçbir zaman bir kızın benden bir çocuk peydahlamasına izin vermedim. Karının teki biraz kafa ütülemeye başlarsa derhal çeker giderim. Sokağın başında her zaman hazır bir kadın vardır. (Liam, 1994)
Amerikalı kızlar hoşuma gidiyor. Ağızlarını açıp da konuşmaya başlayıncaya kadar tabii. (Liam, 1996)
Japon kızlar harika. Sana yaklaşıyorlar ve soruyorlar "Bu akşam benimle yatmak ister misin?" (Liam, 1996)

Uyuşturuculara dair

Oasis'de sahneye çıkmadan önce asla birşey alınmaz. Konser kutsaldır: kafamız kıyakken çıkamayız. (Liam, 1994)
Kafa yapan mantarlardan tıkınmaya 12 yaşında başladım. Ama dikkatinizi çekerim, bir kerede 20 mantarı mideye indirmiyordum. 150 tane yiyordum... (Noel, 1996)
Günde altı kere tutkal koklarım. Hiçbir uyuşturucu tutkalın yerini tutamaz. Kokaine hiç takılmam; benim gözdem tutkaldır. 14 yaşında başladım ve o günden beri her gün tutkalımı çekerim. (Liam, 1994)
Gazeteler şöyle manşetler atıyorlar: "Oasis ve uyuşturucu: Şok" Açık açık söyleyin kardeşim, kim şok oluyor? Birdenbire pazar sabahları kiliseye gitmeye başlasaydık asıl o zaman şaşırtıcı olurdu. "Oasis ve kilise: Şok". (Noel, 1996)

Geleceğe dair

Bazı akşamlar, hakikaten kendimi bunalımın eşiğinde buluyorum. Otuzlu yaşlar geldiğinde, kalp krizi geçirmek hiç de küçük ihtimal olmayacak. (Liam, 1995)
Nasıl öleceğimi bilmek ipimde değil. Ben içinde bulunduğum anı yaşıyorum, ilerisi için değil. Eğer cehenneme gidersem, ne ala. Cennete gitmek gibi bir arzum hiç yok, orada insan sıkıntıdan geberir. Cennet Inspiral Carpets ve cici kızlara göre. (Noel, 1995)
Aslında beni devam etmeye zorlayan şeyin annemi ve Liam'ı düşünmem olduğunu sanıyorum. Eğer grup dağılırsa, biraderim hayatında başka hiç birşey yapamaz. Annem de beni asla affetmez. (Noel, 1996)

Bir denize açıldı sûfî

My Elvis is Nusrat

Manhattan'daki stüdyo o güne mahsus olmak üzere "doğulu" bir havaya büründü. Zemine desenli kocaman –kiralık– bir halı yerleştirildi, üstüne minderler atıldı, etrafta, sağda solda mumlar yakıldı. Teknik ekip ve müzisyenler büyük buluşmaya hazırdı. Büyük rock kaşifi Peter Gabriel'in çabalarıyla Amerika ve Avrupa müziğinin gündemine giren Pakistanlı Nusrat Fateh Ali Khan ve Pearl Jam'in solisti Eddie Vedder'dı bu buluşmayı gerçekleştirenler... Tim Robbins'in "Dead Man Walking" filminde kullanılan iki şarkı, "The Face Of Love" ve "The Long Road"un kayıtları için, Newsweek'in ifadesiyle, "doğu mistisizmiyle 'generation X' kızgınlığı bir araya geliyordu". Bu şarkılar, Nusrat Fateh'in batı kariyeri için önemli bir dönüm noktasıydı ama randevunun asıl "talihli"si galiba Eddie Vedder'dı. Tina Turner, Björk, Sinead O'Connor, Joan Osborne, Jeff Buckley gibi şarkıcılar kaç zamandır Pakistanlı sûfiyle düet yapmak için sıra beklerken, Vedder aralarından sıyrılıp işi bitirmiş oldu..

Nusrat Fateh'le Eddie Vedder'ın düeti, Pearl Jam üyelerinde son yıllarda başgösteren doğu takıntısının bir uzantısı. Örneğin başçıları Jeff Ament'ın Pearl Jam'den arta kalan vakitlerini değerlendirdiği yeni grubu Three Fish, doğu etkileri taşıyan ilk albümlerinin tanıtımına geçtiğimiz aylarda Türkiye'den başladı; hatta Konya'ya da uğrayıp Mevlana türbesini bile ziyaret ettiler... Pearl Jam tek örnek değil. Hava döndü. Bir zamanlar rock'a keyif verici bir madde gibi sızan, ama orada kalmayıp giderek onu oluşturan "muhteva"nın kıymetli bir parçası haline gelen, sonra da unutulan doğu tınıları tekrar işitilir oldu bugün. 60'lı yıllardaki gibi Hindistan'a akan hippi kervanlarından bahsetmek belki mümkün değil ama günümüzde de bazı rock grupları "maneviyat" peşinde gözlerini doğuya çevirmiş vaziyette. İngiltere'de neo-psychedelic'ler diye tanımlanan Kula Shaker, Kanada'da da The Tea Party gibi gruplar o eski güzergahın yeni seyyahları. Bu güzergah, müziklerine yalnızca küçük bir çeşni katmak için tuttukları bir tür "baharat yolu" değilse, rock bir kez daha ciddi bir dönüşüme hazırlanıyor demektir. Geçmişe oranla "ortam müsait": Plak endüstrisinin de –tabii ki kontrollü– bir desteği mevcut. Tuhaf biçimde İngilizce dışındaki her dilde yazılmış şarkılar tasnif dahi edilmeden aynı çatı altına yerleştiriliyor ve "world music" adı altında işlem görüyor. Dünya müziği. Aslında ağırlıklı olarak üçüncü dünya müziği. Peter Gabriel gibi batılı olmanın getirdiği "vicdan azabı"yla hareket eden araştırmacı müzisyen ve prodüktörlerin plak endüstrisini biraz dürtmesi iyi oluyor. Bu plakların alıcılarının Avrupa nüfusunda ihmal edilemeyecek bir yer tutan göçmenler olması bir şeyi değiştirmiyor. Sonuçta insanların "hareket hali"nde olması, yolculuklar durmuş oturmuş kültürleri sarsıyor. Göç, müziğe yarıyor, müziği demokratikleştiriyor. George Harrison'ın en büyük dostu hâlâ Ravi Shankar. Jeff Buckley'in henüz yayınlanmayan yeni bir şarkısı var: "My Elvis is Nusrat".

Nusrat Fateh Ali Khan, en az 60'lardaki Ravi Shankar kadar itibar görüyor bugünlerde. Onun transa geçmiş iri bedeniyle söylediği geleneksel qawwali şarkıları, memleketi Pakistan'da olduğu kadar Amerika ve Avrupa'da da iyi satıyor. Yaptığı müziğin "Dead Man Walking"den önce Martin Scorsese'nin "Günaha Son Çağrı"sında, sonra da Trent Reznor tarafından Oliver Stone'un "Natural Born Killers"ında kullanılması şöhretinin önemli kaynakları. Ancak hayattaki en büyük pişmanlığı da yine Oliver Stone'un filmi. Şarkısının filmde vahşet ve tecavüz sahnesinde kullanılması İslami kimliğine tamamen ters düşüyor çünkü.

Nusrat Fateh Ali Khan'ın Pakistan'da bir süperstar oluşunda dini şarkılarla halk şarkılarının harmanından oluşan bir şarkı tavrını uygulamasının etkisi var. Bu tavrın yaratıcılarından biri de zaten Nusrat Fateh'in babası... Nusrat Fateh, "Ailem, bu müziği elit tabakalar için yaptı, bense halka yaydım" diyor. Babası öldüğünde Nusrat Fateh, henüz 12 yaşında. Dört tane kız kardeşin arasında ailedeki tek erkek evlat. Kadınların qawwali geleneğinde şarkı söylemeleri, söyleseler de ön plana çıkmaları yasak olduğu için babasının mirasını ailede değerlendirebilecek tek kişi Nusrat Fateh. Babası ölüm döşeğindeyken aralarında geçen bir diyaloğun etkisini bugün hala üzerinde taşıyor. "Benim şarkıcı olmamı istediğini söyledi" diye anlatıyor Nusrat Fateh, "ancak ben şarkı söylemeyi bilmediğimi söyledim. Bunun üzerine güçlükle doğrularak parmaklarını boğazıma değdirdi..." O gece rüyasında saatlerce kendini şarkı söylerken görüyor. Ertesi gün de hemen bir geleneksel müzik okuluna kaydını yaptırıyor. Bugün bir taraftan geleneksel müziğini hem ülkesinde hem de Amerika'da sürdüren, diğer taraftan da batılı müzisyenlerle birlikte kayıtlar yapmakta sakınca görmeyen 45 yaşında bir sûfi Nusrat Fateh Ali Khan. Peter Gabriel'in plak şirketi Real World tarafından yayınlanan yedi albümü var. Bunlardan sonuncusu, üçüncü dünya müzikleriyle epey haşır neşir olan Amerikalı rock ve fusion gitaristi Michael Brook'la yaptıkları olağanüstü "Night Song". "Dead Man Walking" şarkılarının kayıtlarında gitarcı ve prodüktör olarak stüdyoda bulunan Ry Cooder, hayranlık ve hayretten donakaldığını ve bir seferinde, "Allahaşkına Nusrat, biraz alçak sesle söyle" diye bağırdığını hatırlıyor. Cooder'ın bu müzik hakkında düşündüğü şu: "Kontrol dışı". Bu kontrol dışılığın açılımı da galiba Peter Gabriel'in dedikleri: "Çok kuvvetli bir müzik. İnsana son derece insancıl duygular hissettiriyor. Batılı kulakların beslendiği müzikal kaynakların çoğu önceden tasarlanmış ve hesaplanmış şeylerdir. Nusrat'ınki öyle değil."

Qawwali

Nusrat Fateh'in şarkıları, "qawwali" geleneğinden. "Qawl", Arapça bir sözcük ve "lakırdı", "söz" gibi anlamlara geliyor. Türkçeye de "kavl" ya da "kavil" şeklinde geçmiş ve yaygın kullanımı olmasa da "söz"den "sözleşme"ye uzanan anlamlar taşıyor ("Kavlimiz böyle miydi?", "Allahın emri, peygamberin kavliyle...") Qawwali şarkı geleneğinin kaynağı doğrudan doğruya İslamiyet ve tasavvuf. Sevgi, huzur ve saygı temaları etrafında dinsel bir söylem kullanılan ve deyimin tam anlamıyla "hep beraber, can-ı gönülden" icra edilen bir müzik. Şarkılar doğaçlama olarak çok sayıda kişiyle okunuyor ve bir melodinin, bir "müzik cümlesi"nin mütemadiyen tekrar edilmesiyle uzunlukları iki saate kadar varabiliyor. "Şarkı söylerken başka bir dünyadayım, ama aynı zamanda etrafımda neler olup bittiğinin tam bilincindeyim. Her şeyi kontrol edebiliyorum ve beni üstün kılan bir güç tarafından idare ediliyorum." diyor Nusrat Fateh. Qawwali'deki mantık, biraz da caz, hatta jam-session mantığı. Hem korkunç doğaçlama serbestisi, hem de geleneğe tam bağlılık var. John Coltrane'in de hayatının son döneminde bu müziği araştırdığını, hatta bazı kayıtlarında, mesela Ravel'in "Bolero"suna yaptığı yorumda kullandığını da söylemek gerek.

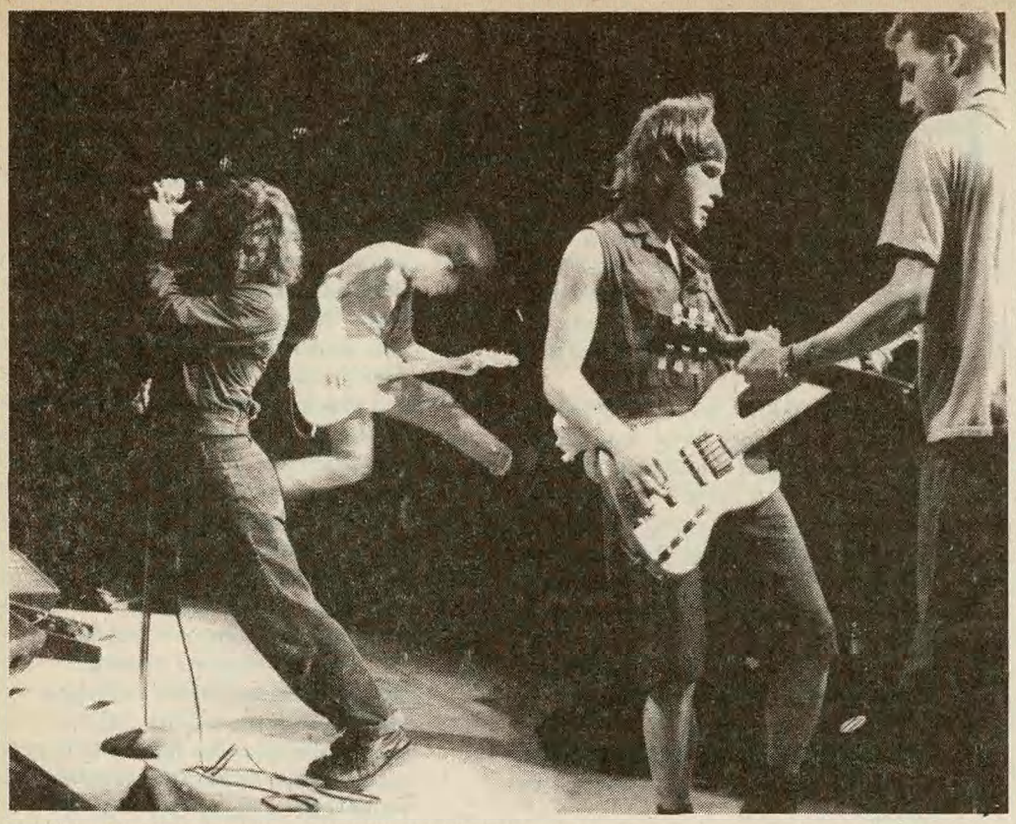

Pearl Jam, Türkiye'ye kendi gelmek istemiş. "Gelelim mi" diye haber salmışlar. Reddetmek ne mümkün. Bilet fiyatlarının pahalı olmamasını şart koşmuşlar. Neticede çıkan fatura bir buçuk milyon Türk lirası. Pahalı ama, galiba değer. Çıkıp geliyorlar işte. Önce Budapeşte'ye uğrayacaklar, İstanbul'da bir gece konaklayıp Barcelona'ya uçacaklar. Ayın 19'unda, Salı akşamı Yeşilköy Ticaret Merkezindeler. Orada olacağız...

Enerji ve bilgelik

Bir adam, kapısı olmayan bir odada, yatağında yatıyor
Hemen o an bir şeyin, herhangi bir şeyin girmesini bekliyor odaya
Hayatının yarısını arayarak harcadıktan sonra
Kendini hâlâ şu anda baktığı tavan kadar boş hissediyor
Yaşıyor, ama hiçbir şey hissetmiyor; yoksa gerçekten yaşıyor mu?
Altı yaşındayken tepesindeki ayın onu takip ettiğine inanırdı.
Dokuz yaşında sihri gerçeğe değişme illüzyonunu çözdü
Dönüş yok
İşte bu, bir yetişkin olmanın benzediği şey
Keşke şimdi bilseydi o zaman bildiğini
Buruşmuş çarşafların üstünde, örtüsüz, yatarken
Düş görmeye, kendi için, yeni bir benlik düşlemeye karar veriyor.
(I'm Open - No Code)

●●

Ülkemizde bir ara stadyum konserlerinin nasıl moda olduğunu teenager'lar bile anımsar. Ama sonra ne hikmetse bir duraklama dönemine girildi. Michael Jackson'un birdenbire üşütüp konserini iptal etmesi bu duraklamanın miladı olarak nitelenebilir. Bundan sonra da gelenler oldu tabii; ama hiçbir konser bir Metallica, hatta bir Elton John konseri kadar vurucu olamadı. Bunun Türkiye'ye özgü nedenleri, liranın dolarla ilişkilerinden Türkiye'de stadyum doldurabilecek kadar ünlü olan ecnebilerin azlığına kadar geniş bir ranja tıkıştırılabilir. Ama Türkiye dışındaki nedenlerinden en önemlisi, "şenlikli ticaret" anlayışının, özellikle metal müzikte yerini bulan fütürizmin jigantizme (kocaman stadyumlarda grubu belirli açılardan görebileceğiniz, grubu neredeyse "big brother"laştıran panolardan olayın "business" boyutuna kadar) yaptığı göndermelerin yeni kuşak tarafından hoş karşılanmamaktan öte, reddedilmesiydi.

Bu redd-i miras, yalnızca görünüşe değil, müzik yapısına ve biçimine karşı takınılan tavrı da tanımlıyordu. Nitekim, Soundgarden'ın solist-gitaristi Chris Cornell'in dediği gibi, "Def Leppard gibi, konserini verdikten sonra arkada groupileri becermekten başka bir yaşam anlayışı olmayan topluluklar çok şükür kalmadı." Bu tür topluluklar ortadan yok olmadılar ama, her ne kadar doğrudan siyaset temelli olmasa da, yaşadığı çevreden başlayarak makro düzlemlere ulaşan bir sorgulamayı önüne koyan topluluklar ön plana çıktı. Ana akım (mainstream) müziğe karşı onların yaptığı müziğe de haklı olarak "alternatif müzik" dendi. İşte, bu müziğin en kendine özgü, en önemli temsilcilerinden Pearl Jam ülkemize geliyor.

Pearl'ün reçeli

İlk albümleri *Ten*'in çıkışından tam beş yıl sonra, 27 Ağustos 1996'da *No Code* adlı, zarfı çok, mazrufu tek albümü çıkaran Pearl Jam'in kökleri aslında Seattle sound'un ilk zamanlarına, kuruluşu ise Mother Love Bone'un solisti Andrew Wood'un aşırı dozda eroinden ölümüne dayanıyor. Sıkıcı ama gerekli ve mümkün olduğu kadar kısa bir özet geçelim: Wood'un arkadaşı, Soundgarden'ın solist-gitaristi Cornell'in Wood'a adadığı birkaç parça yazması, Cornell, Gossard, Ament, Soundgarden davulcusu Matt Cameron ve Pearl Jam'in şu andaki lead gitaristi Mike McCready'den oluşan Temple of the Dog adlı projenin oluşmasına yol açar. Bu sırada yapılan üç enstrümantal parçalık bir demo, eski Red Hot Chili Peppers davulcusu Jack Irons'ın –şu anda Pearl Jam'in davulcusu– eline geçer; o da bu demoyu dinledikten sonra arkadaşı Eddie Vedder'a (gerçek adı Edward Louis Severson III) verir. Müzikten çok etkilenen Vedder, söz yazar, sesini demonun üstüne kaydeder ve "Alive", "Once", "Footsteps" adını verdiği üç parçadan oluşan, adını *Mamasan* koyduğu bir albüm kotarmış olur. Bunu dinleyen proje elemanları etkilenir ve bir deneme jam-session'ı yaparlar, her şey yolunda gidince de Vedder, Temple of the Dog projesine "Hunger Strike" adlı parçayla katılır. Bu katılımla şimdiki Pearl Jam elemanları, yanlarına davulcu Dave Krusen'i de alarak Mookie Blaylock (New Jersey Nets'in ünlü guard'ının adı. İlk albümün adı onun sırt numarasıdır) adlı topluluğu oluştururlar. Sonra kalıcı bir ad olarak Reenk Roink düşünülür; ama nihayet Eddie Vedder'ın büyükannesi Pearl'ün, yerli Amerikalı olan eşinden öğrenip de yaptığı, içinde halüsinojen bir madde olan yemeklere dayanan ad, yani Pearl Jam'de karar kılınır.

Kurbağaların kısa hayatı

Bundan sonraki hikaye bilinir. 27 Ağustos 1991'de çıkarılan *Ten* adlı ilk albüm Birleşik Devletler'de 8 milyon satar, iki yıl sonra *Vs.* çıkar (Türkiye'de *Brendan O'Brien & Pearl Jam* adlı nadide bir versiyonu da (!) var). Bir yıl sonra, 6 Aralık 94'te çıkan *Vitalogy* adlı güzide albümü de yine 27 Ağustos'ta çıkar, bunu beş yıl sonra çıkan *No Code* adlı albüm takip eder. Bu albümlerin her biri birbirinden kâh derin çizgilerle, kâh nüanslarla ayırdedilebilir. *Ten*'deki melodikliği, *Vs.*'teki balladımsı atmosferi, *Vitalogy*'deki gizil virtüoziteyi ve son albüm *No Code*'daki psychedelic havayı diğer al-

14→

bümlerde bulmak zordur. Bu çeşitlilik içinde Pearl Jam'in en güzel, en güçlü yanı ise dinlenmekten başka, okunabilir bir müzik yapmaları. Topluluğun parçaları sözler itibarıyla ikiye ayrılabilir: Gündelik yaşamın kıyısından (kıyıdaki yaşamın gündeliğinden değil) öyküler, ve güçlü bir imgelemin ürünü olan parçalar.

Topluluk bu güçlü imgelemi iki şeye borçlu: Politik bağlamda tutarlı bakış açıları, geçmiş ve şimdiyle olan alımlayıcı ilişkileri... Politik tutarlılığın bir ayağını "çevre" anlayışı oluşturuyor. Örneğin Eddie Vedder, Earth First (Önce Dünya) ve PETA (Hayvanlara Etik Davranım İçin İnsanlar) adlı iki radikal çevreci kuruluşa üye. Bunlardan PETA'nın düzenlediği en son kampanya ve Pearl Jam'in buna destek veriş biçimi de ilginç. Kampanyanın istemi, dersliklerde kurbağaların kesilip biçilmesine son verilmesi. Hatta istemekle yetinilmemiş, canlı kurbağaların yerini alabilecek aynı boyda modeller üretilmiş; üstelik internet üzerine kurbağanın sanal kesimini sağlayan simülasyonlar bile konulmuş. Pearl Jam üyeleriyse kampanyaya imza veren ilk 50 öğrenciye tişört, poster, albüm gibi armağanlar göndermişler.

Pearl Jam'in eylemci ruhunun kendini gösterdiği bir diğer alan ise şu: Pearl Jam, yakın zamana kadar, nerdeyse bir buçuk yıl boyunca kendi ülkesinde konser vermedi. Bunun nedeni ise ülkedeki yasal bilet mafyası, tekel kuruluşu Ticketmaster. Aslında bu kararı Bruce Springsteen ve U2 gibi adlar önceden almıştı; ama Pearl Jam elemanları bir adım daha ileri giderek Ticketmaster ile pazarlığa oturdular; önerdikleri fiyat (18 dolar artı yüzde on hizmet ücreti, ki bu şu andaki satış ücretlerinin kat kat altında) kabul edilmeyince, üstelik firma kendilerine karşı boykot ilan edince de 30 Haziran 1995'te firmaya karşı, anti-tröst yasasını ihlalden bir dava açtılar. Bunda gerçeklik payı var, çünkü Ticketmaster koskoca Amerika'daki tek bilet organizasyon firması. Pearl Jam'in bu girişimi R.E.M., Garth Brooks, Neil Young, Grateful Dead (Garcia'nın ruhu şad olsun) ve Aerosmith'ten de destek aldı. Konuyla ilgili en güzel yorum da Aerosmith'in menajeri Tim Collins tarafından mahkemeye aktarılan, o sırada İtalya'da olan Steven Tyler'ın görüşüydü: "Mussolini, zamanında, çalışan trenler yapmış olabilir, herkes o trene binemedikten sonra."

Masters Of War

Pearl Jam'in en ilgi çeken özelliklerinden biri de, kendilerini sürekli farklı müzikal düzlemlerde ifade etmeleri. Bunun nedenlerinden biri geçmişten gelen müzikal birikimleriyse, biri de başka müzik türlerine olan açıklıkları. Bunun en önemli örneği yaptıkları cover parçaları. Bugüne kadar yaptıkları cover parçaları arasında Rolling Stones'un "Angie"sinden Cyndi Lauper'ın "Girls Just Wanna Have Fun"ına, Bob Dylan'ın "Masters of War"undan –sıkı durun– Nirvana'nın "Smells Like Teen Spirit"ine her çeşit parça var. Eğer yetinmediyseniz birkaç ad daha sayalım parçaları Pearl Jam tarafından yorumlanan: AC/DC, Black Flag, The Who, Paul Simon, Aerosmith, Police, Bob Marley...

Ve tabii Neil Young'la olan beraberlikleri ve Young'ın "Mirrorball" albümüne olan katkıları... İşin orasını Neil Young kendi anlatsın: "Beni Pearl Jam ile birlikte çalışmaya iten tek neden 'ruh'. Çok iyi müzisyen olmalarının yanısıra, son derece enerji dolu bir grup Pearl Jam. Gençliklerine gelince... Sanki benden daha yaşlılarmış gibi çalıyorlar. Müzik yapış tarzlarında yoğun bir bilgelik var. İşte onların bu yönünü seviyorum: Gençliklerinden gelen enerjiye ve bilgeliğe aynı anda sahipler. Müziği bütün ruhlarıyla dinleyip çalıyorlar. Onların şimdi yaptıklarıyla bizim 60'lı yıllarda yaptıklarımız arasında hiçbir fark yok. Dinleyicilerin görünüşü ve hissiyatı bile aynı. Grupla dinleyiciler arasında aynı yakın ilişki var. Zamanında Buffalo Springfield veya Crosby, Stills and Nash ile hissettiklerimin aynısını bugün Pearl Jam ile hissediyorum..."

Pearl Jam'ın çokyönlülüğü yorumlarda bitmiyor. Örneğin Eddie Vedder'ın yaşayan The Doors elemanlarıyla üç The Doors parçası icra etmesi ("Roadhouse Blues", "Break On Through", "Light My Fire"), Gossard'ın Brad adlı bir yan toplulukla *Shame* adlı bir albüm çıkarması, Nusrat Fateh Ali Khan'la *Dead Man Walking* filminin soundtrack'inde iki parçada düet yapması, McCready'nin Alice in Chains'ten Layne Staley ve bazı Screaming Trees elemanları ile Mad Season adı altında bir araya gelip '95 Mart'ında *Above* adlı albümü çıkarması, grup olarak Cypress Hill ile birlikte *Judgement Night* filminin soundtrack'i için "Real Thing" adlı parçayı yapmaları, basçı Jeff Ament'in Three Fish adlı bir topluluk kurarak daha doğulu bir sese yönelmesi, bitmez tükenmez bir enerjinin ve çokyönlülüğün göstergeleri.

Sürekli arayış içinde olmasına rağmen kendi müziğini tutarlı biçimde oluşturması, Pearl Jam'i tüm öteki Seattle topluluklarından farklı kılıyor. Yeni zamanların müziğinde yapılması zor olanları bir araya getiriyor Pearl Jam. Kendilerini etkiye sonuna kadar açık tutarak bir bileşke oluşturuyor, bu bileşkeyi imgeyle harmanlıyor, tüm bunları piyasa ilişkilerine teslim olmadan yapıyorlar. Bunu, bırakın kapitalizmin göbeği Amerika'da, plak endüstrisinin yeni ve güdükçe oluşmuş olduğu Türkiye'de bile becermek çok zor. O zaman alkışlar hem bu yazıda, hem de 19 Kasım'daki konserde, Pearl Jam'e...

Ertan Keskinsoy

Politik figür: Eddie Vedder

'60'lı yıllar, rock sanatçılarının politik tavırlarıyla öne çıktığı, hatta kimi zaman politik gündemi belirlediği zamanlardı. Amerikan pop müzik tarihi, politik şarkıcılarının eylemleriyle, tavırlarıyla biçimlenmiştir biraz da. Martin Luther King öldürüldüğünde hükümet, siyahları yatıştırması için James Brown'dan yardım talep eder. King'in ölüm tarihinin resmi tatil olması için mücadele verenlerin başında Stevie Wonder gibi aşk şarkıları söyleyen biri vardı. Örnekler sıralanamayacak kadar çok. Bob Dylan, Neil Young, Bruce Springsteen ve daha birçok isim, müzikleriyle olduğu kadar politik tavırlarıyla da bir yer edindiler. Ancak '80'li yıllardan itibaren ortaya çıkan rock grupları (Dead Kennedys gibi en keskin punk-rock gruplarını da dahil etmenin sakıncası yok) politikaya karşı aşırı güvensizliklerinden, kuşkuculuklarından dolayı bu politika-rock bağlantısının kesintiye uğramasına neden olmuşlardı. Gerçi İngiltere'de, Paul Weller, Joe Strummer gibi isimler reel politikayla bağlarını '80'lerde de sürdürdüler ama Amerika'da böylesine aktif sanatçılar çıkmıyordu artık. Bu gerçek, politikanın sonunun geldiğini, dünyanın bundan sonra kapitalizm değerleriyle, soru sormadan yaşayıp gideceğini ilan eden sağcıların da işine geliyordu.

Oysa şimdi, '60'lı yılların politik sanatçı figürlerinin etkisine sahip bir Eddie Vedder var. Politik mücadelenin olduğu her yerde Eddie Vedder da var. Pearl Jam konserleri politik bir gösteriyi andırıyor çoğu zaman. Apaçilerin kutsal saydıkları topraklara bir gözlemevi oturtulmaya kalkışıldığında Clinton'a mektup döşeniyor, yardım konserleri düzenliyorlar. Bilet dağıtım tekeli Ticketmaster'a karşı tek başlarına dava açıyorlar, kürtaj karşıtı fanatik gruplara karşı yürütülen mücadeleye tam destek sağlıyorlar.

Pearl Jam hayran kitlesine mensup 15-16 yaşındaki gençlerle yapılan röportajlar, Eddie Vedder'ın, politikaya eğilimli ve reel politikadan beklentileri olan yeni bir kuşağın sözcüsü durumuna geldiğini açığa vuruyor. Üstelik Eddie Vedder bu ağır yükü hakkıyla, alçakgönüllükle taşımayı da biliyor. Rock dünyası, Rage Against The Machine gibi grupların başını çektiği eskisinden farklı bir politik rönesansı yaşıyor. Eddie Vedder da bu sürecin en önemli isimlerinden biri.

Roll'dan Kıyak

Eğer Pearl Jam'in bootleglerine (yasal albümlerde yer almayan parçaların bulunduğu yarı yasal CD olarak çevirebiliriz, korsan dememek için) ulaşmak isterseniz, şu adreslere yazıp katalog edinebilirsiniz:

CDC Co.
618 S. Northwest Hwy
Suite G120
Barrington, Illinois
60010 USA

CD Wherehouse
4779 Transit Road
Apt. 11-172
Depew, NY 14043
USA

Yok bununla yetinmeyip bir de Fan Club'a üye olmak isterseniz, işte size adres:

Ten Club
P.O. Box 4570
Seattle, Washington
98104 USA

→15

Musa Eroğlu çeyrek asırı geçmiş bir zamanı halk müziğine vermiş bir sanatçı. Kimisi onu "Mihriban" sayesinde tanımış, kimisi "Torunuyuz Bir Dedenin" türküsü ile. Bu sene içinde bazı talk-şovlara sazıyla sözüyle katıldı da biraz olsun kıymeti anlaşıldı. Ama onu bilen biliyor. Hiçbir zaman kendisini kısıtlamamış, her zaman 'öncü'lük etmiş bir ozan Eroğlu. Dostları "Dede" diye çağırsa da hala konserden konsere koşuyor. Yine böyle bir yoğunluktayken, Ankara'daki evinde yakalıyoruz onu. Vaktimiz dar ama Eroğlu'nun söyleyecekleri önemli.

Musa Eroğlu

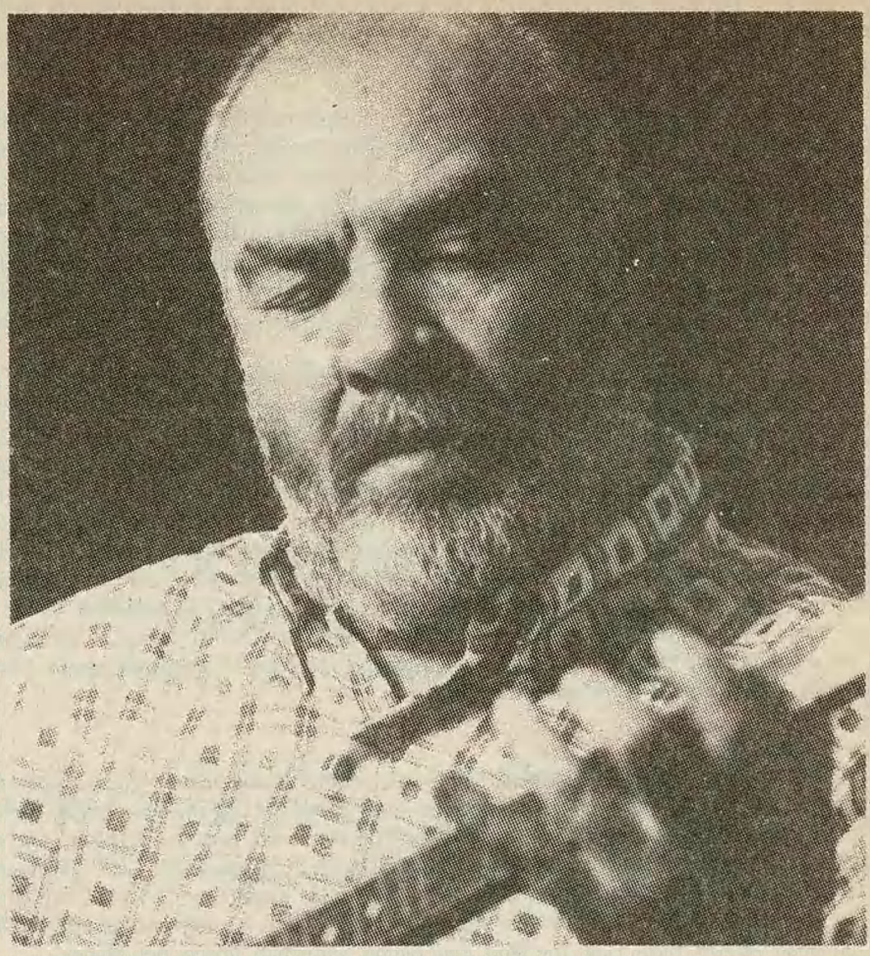

Taşeli'nden öteye...

Bildiğimiz kadarıyla Tahtacısınız. Müziğinizde Tahtacı kültürünün etkisi çok fazla. Nedir Tahtacı kültürü? Kimdir Tahtacılar?

Tahtacılar, boy olarak Kayı Türklerinden. Kuzey Kafkasya'daki 16 Türk boyundan birisi. Bu boyun içinde ağaçerleri denen yani ağaçla uğraşan, ağacın piri bir grup var. Tahtacılar o gruba dahil. Tahtacıların daha çok Ege bölgesinde olduğu söylenir. Halbuki Konya bölgesinde onlara Kaşıkçılar deniyor. Daha Doğuya gidince Semerciler diyorlar. Aslında bunlar Türkmenler, Alevi kültürünü benimsemişler. Ben de Türkmen olduğum için elbette müziğime yansıması var Tahtacı kültürünün. Bu kültürde her evde saz çalan vardır, yani müzik vardır. Tahtacılar kendileri yapar, kendileri çalar sazlarını. Benim öğrenmem de oralarda başlıyor. Okuldayken halk oyunları oynadım ve türkü söylemeye başladım. Daha sonra profesyonelliğe geçtim. Ama buraya kolay gelmedim. İnsanlara Musa Eroğlu'nu tam anlatmış değilim. Birazını anladılar. Ama bu benim 30 yılımı aldı. Elbette ki çok güzel anılarım oldu. Mesela İbrahim Tatlıses ile 25 yıl önce birlikte çalıştık. İçkili gazinolarda, köy düğünlerinde çaldım. Yani buraya tepeden inip gelmedim. Bastığım yerleri iyi tanıdığım için düşüşüm kolay olmayacaktır. Medyatik şeyleri hiç yakalayamadım ben. 70'li yıllarda beni "uçan parmak" diye seyrediyorlardı. O zamanlar olağanüstü çalıyordum, öyle söylüyorlardı. Ondan sonra o tekniği herkes öğrendi, şimdi herkes olağanüstü. Ama o gelenek benden başlamıştır. Onun nedeni de şu: Yetiştiğim Taşeli yöresinde türküler klarinet ile çalınıyordu. Klarinet, Türk melodilerini çok çabuk çalıyordu. Ben bunu bağlamaya taşıdım. Şimdi her yıl 500 öğrencim oluyor ve hepsi "uçan parmak". Bir gelişmedir bu.

Siz aşıklık, ozanlık geleneğinden gelmiyorsunuz, genellikle söz yazmıyorsunuz. Ama beste yapıyorsunuz.

Evet, ben o gelenekten değilim.

Bunun dışında birçok derlemeniz var, Hozatlı Ahmet Dede'den mesela. Şu anda derleme yapan çok az insan var. "Muhabbet"ler döneminde Yavuz Top ve Arif Sağ da epey türkü derlemişti. Sanki artık ihtiyaçları kalmamış gibi...

Bizde bir aşık bulup, ona türkü söyletip onu notaya almanın adı derleme. Bu çok soyut bir şey. Bugüne kadar yapılan hep bunlardı. Ama ben derlemelerimi ne dün öyle yaptım, ne de bugün öyle yapıyorum. Ama Yavuz arkadaşım olsun, Arif arkadaşım olsun, yaptıkları bu. Kasetten notasını yazıp altına adını yazmak derleme olmaz. Derleme yapabilmek için benim altyapım, kültürüm yetmez. Beni bir kısmı ilgilendirir, müzik kısmı. Halbuki derleme yapacak ekibin dil bilmesi, tarih, edebiyat, sosyoloji bilmesi gerekir. Diyelim ki bir aşık ya da bir köylü bir şiir söylüyor, üstünde bir melodi var. Onun sadece müziğini aktarmak derleme olmaz. Bugüne kadar bu yapıldı. Sağlıklı değil. Türkü derleyenlerin çoğu oralardaki yerel deyimleri filan bilmiyorlar. O da çok ayrı bir konu. Bugün 14 ciltlik yerel sözcükler kitapları var

bende. Derleme yaparken en azından aslına uymak ve sıradan bir derlemeci olmamak için araştırıyorum her şeyini. Derleme yapanların hepsi sıradan kişiler. Hepsi için söylüyorum bunu. Yavuz da buna dahil. Ben derlediğim olguları tarihçi, sosyolog arkadaşlarıma denetletiyorum. Çünkü derlemenin öyle olacağına inanıyorum. Yoksa bir kasetten bir türkü yazıp bunu ben derledim demek çok saçma bir şey.

Şu anda ozanlık geleneği son buldu sanki. Büyük çoğunluğu öldü ve yerlerini dolduracak çok az insan var. Ayrıca yurtdışında Neşet Ertaş, Emekçi, Nurşani gibi çok önemli ozanlar var. Sona mı eriyor aşıklık geleneği?

Onlara son buluyor demeyelim de, üretim-tüketim ilişkilerinin değişmesinden etkilendiklerini söyleyelim. Ulaşım, iletişim ağı genişledi. Görsel yayınlar daha çok devreye girdi. Artık görüntülü telefonlar bile var. Ozanların da kendilerini yenilemeleri gerek. Ozanlar halkın tellallarıdır, halkın dertlerini anlatırlar. Bu düne kadar yapılıyordu, bir biçimde yeterliydi. Artık yeterli değil. Örneğin, eskiden Kars yöresinde bir aşkı, oradaki bir olayı şiirine, türküsüne döküp bize ulaştırıyordu. Şimdi Ankara'dan bir telefonla öğrenebiliyoruz tüm bunları. Onun için onların görevi kurumlaştı. Başka bir kapı açmaları veya kendilerini geliştirmeleri gerekiyor. Bugünün sorunlarını şiirlerine dökebilmeleri gerek. Eski geleneksel olaydır o zaafa uğrayan. Onlar o güzelliğini yitirmemiştir belki ama o kurum zaafa uğramıştır. Bir zamanlar Sivas'taki aşık köydeki yoksulluğu anlatıyordu. Köydeki yoksulluk artık televizyon kameralarının önünde. Onu daha edebi biçimde anlatması gerek ozanın. Yani yeterlilik meselesi oldu. İşte o insanlar, türkü derleyenlerle birlikte zaafa uğradılar ve bittiler. Olay başka bir açıya geldi.

Dedelerin çaldıklarını sadece taklit etmeyelim. Mesela bir gitarist, bir cazcı çalsın. Ben böyle algılıyorum desin. Ama aynı kültürün içinden gelip aynı sazı çalan birisinin aynı şeyi yapmasını sağlıklı bulmuyorum. Aksine, köstekleyici buluyorum.

Müziğiniz, söylediklerinizle paralel olarak sürekli yenilik içinde. Bir zamanlar synthisizer ile sentez denediniz. Daha sonra akustik gitar ve bas gitar girdi albümlerinize. Son albümünüzde yaylılar da var. Bir söyleşinizde caz dinlediğinizi söylüyordunuz. Müziğiniz her şeye açık...

Anadolu müziği her şeye açık. Onun kapalı olduğunu söyleyenler Anadolu'ya kapalı. Halkların kardeşliği dediğimiz zaman, İspanya'daki flamenkoyu buradan dışlayamayacağımızı söyleriz. Eğer bir kardeşliğimiz varsa o benimle oturup neden gitar çalmasın, ben neden bağlamamı çalamayayım? Ona kapalı olmak, çağa kapalı olmaktır zaten. Geleneksel müziğimiz çok güzel. Ama sadece geleneksel. Kendi içerisinde otuz tane dinleyicisi vardır. Birisi de benim. O müzik kendi halinde güzeldir. Onu modernize etmek, düzgün çalmaya çalışmak veya topluma aktarmak değildir. Çünkü lezzetini koparıyorsun. Ona onun zevkini değil de kendi algıladığın zevki aşılıyorsun. Kendi damak zevkin de ona yetmiyor tabii. Aşıkların türkülerini söyleyenlere sesleniyorum: Kendi damak zevkinize göre onu tatmaya çalışmayın. Dinleyici olun yeter. Çünkü o daha güzel.

Repertuarınızda sadece Tahtacı ezgileri ya da Alevi deyişleri görmüyoruz. Hemen her albümünüzde bir eşkiya türküsü var. Ayrıca bozlak, barak da var...

Doğru. Doğudan Batıya tüm bu güzellikleri gücüm yettiğince vermeye çalışıyorum. Mesela Karadeniz, Ege, İç Anadolu türküleri okuyorum. Çünkü seviyorum onları. Bununla da yetinmiyorum, besteler yapıyorum, bir katkım olsun diye. Müzisyenin çabası da bu olmalı.

Son zamanlarda birçok albüme girer oldu Alevi deyişleri. Bunun bir getirisi ya da götürüsü var mı?

Girmek zorunda. Dedelerin çaldıklarını sadece taklit etmeyelim. Mesela bir gitarist, bir cazcı çalsın. Ben böyle algılıyorum desin. Ama aynı kültürün içinden gelip aynı sazı çalan birisinin aynı şeyi yapmasını sağlıklı bulmuyorum. Aksine, köstekleyici buluyorum. Onu bir operacı, bir pop müzik sanatçısı söylesin.

Cem dergisinde son albümünüz "Halil İbrahim–Kerbela Destanı" ile ilgili bir değerlendirmede, müzikalite olarak iyi olsanız da sözlerinizin çok keskin olduğu yazılıydı...

O yazıyı henüz okuyamadım. Ama uyuyan insan uyanmıyorsa, mutlaka bir yanına dürtmek lazım ki uyansın. Yani ille de birisi gelip kafamızı kırmamalı, daha evvelden birbirimizi uyarmalıyız. Kapıya neden kilit takılır? Kendini korumak için. Ozanın, hatta sanatçının görevi, görebildiği bir tehlikeye karşı uyandırmaktır. Ben, demokrat olduğunu söyleyenlerden daha demokrat olduğuma inanıyorum. Eğer toplumu bir şekilde anlatabilecek bir şiir varsa, hangi usta olursa olsun, onu kullanırım. Baksın ve bir kıyaslama yapabilsin toplum. O derginin siyasi çizgisini bilmiyorum. Ama benim bir siyasi çizgim olduğunu biliyorum. O dergi bilir mi bilmez mi, benim meselem değil zaten.

Halk müziğinde de paranın kokusu duyulmaya başlandı. Her gün birçok türkücü çıkıyor ortaya. Sadece sizin "Mihriban"ınızla meşhur olan birçok isim var.

Onları bilinçliler ve bilinçsizler olarak ayıralım isterseniz. Ortada bir pasta var. O pastadan herkes tırtıklıyor. Kolaya kaçıyorlar. Deyişlerin felsefesini, kültürünü bilmeyenler var mesela. Sözlerini bilmiyorlar, yanlış söylüyorlar. Bilinçsizce söylüyorlar. Örneğin bir türkücü, "Mihraştaki Muhammed, o bizim padişahımız" diyecek, "Tirajdaki Muhammed" diyor. Onlar zaten bir gün yok olacaklar. Çünkü dayanamayacaklar. Bu çok ağır bir yüktür. Kınamıyorum onları, daha dikkatli olun diyorum. Türkülerimizin ağzı bozuklar tarafından okunmasına izin vermiyorum. Çünkü üzerinde oynadıkları ben değilim, toplumun kendisi. Onunla oynanmasına benim izin vermem olanaksızdır. Benim kendi ürettiklerimin kullanılmasına bir şey demiyorum. "Mihriban"ın sözlerini parçalasınlar, müziğini değiştirsinler. O benim emeğimdir, benimle ilgilidir. Ama toplumun kültürü bambaşka şeydir.

(Bu esnada Musa Eroğlu'na arkadaşlarımızın Muhlis Akarsu ve Yavuz Top ile yaptıkları "Muhabbet" albümünü Ben Harper'a hediye ettiklerini söyleyip kendisine bir Ben Harper albümü hediye ediyoruz.)

Bu benim için bir onurdur. Sohbetimizin başında söylediğimin bir kanıtı oldu bu. Demek ki Amerikalı bir müzisyen ile Taşeli'de yetişmiş Musa Eroğlu'nun fazlaca bir farkı yok. Benim istediğim de bu zaten. Sadece Türkiye'de saz çalıp türkü söylemek istemiyorum, Almanlara, İngilizlere çalmak istiyorum. Hem benim çalgımla hem onların çalgısıyla. Ancak bir ülkenin kültüre bakışı çok önemli. Ben kültür bakanı olsam, sabahtan tezi yok, tüm kanunları değiştirirdim. Çünkü bu ülkeyi dışarıya dedikodularla, demeçlerle değil, kültürüyle tanıtırım. Halka kültürünü öğretirim. Sokaktan çevireceğiniz birçok genç kültürünü bilmiyor. Sadece üstkimlik olarak "Ben Türkiye vatandaşıyım" diyor. Elazığ'da "Çayda Çıra" bilinmiyor. Neden? Çünkü bu kültürün, insanların sahibi yok. Sanatçısındaki çarpıklık da oradan geliyor ve bilinçsizliğimiz ortaya çıkıyor.

Söyleşi: *Ulaş Özdemir*

"Korsan"lar hariç Musa Eroğlu

- Korsanları hesaba katmazsak Musa Eroğlu'nun albümleri sırasıyla şöyle: Yaz Gelir (1987), Sentez (1990), Arif Sağ ile Bağlama Resitali (1990), Garip Yolcu (1991), Benim Dünyam (1992), Musa Eroğlu ve Semah Grubu–Bin Yıllık Yürüyüş 1-2 (1994), Musa Eroğlu '94 (1994), Yol Ver Dağlar (1995), Halil İbrahim–Kerbela Destanı (1996).
- Mihriban isimli meşhur türküsü korsanlar dışında hiçbir albümünde yer almıyor.
- Kendi albümleri dışında başka sanatçılarla da çalışıyor. Mesela, Selda'nın "Yürüyorum Dikenler Üstünde", Aşık Mahsuni'nin "Zevzek" albümleri.
- 80'lerin ortasından itibaren Arif Sağ, Yavuz Top, ve Muhlis Akarsu ile birlikte hazırladığı "Muhabbet" serisi 7 albüme ulaştı.
- Yeni albümü Halil İbrahim–Kerbela Destanı yayınlanalı henüz bir ay oldu, satışları 100 bini aşmış durumda...

Ramazan Güngör

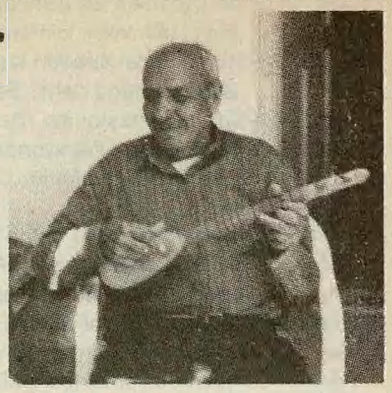

Bağlamam var üç telli

Bundan dört yıl önce Cumhuriyet Dergi'de "üç telli bağlamanın ve şelpe tekniğinin son temsilcisi" diye tanıtılıyordu Ramazan Güngör, nam-ı diğer Topal Ramazan. Geçen yıl Ekim ayında, yine Cumhuriyet'te okumuştum; Fethiye belediyesi tarafından Ramazan Güngör için şehir stadında bir jübile düzenlenmiş. Arif Sağ, Erol Parlak, Erdal Erzincan, Mehmet Erenler, Hamdi Özbay, Hamit Çine, Hayri Dev, Sümer Ezgü ve Hale Gür hiçbir ücret almadan bu anlamlı konsere katılmışlar. Talip Özkan'ın Fransız öğrencisi Jérome Cler de gabardıçını (kaba ardıç) kapıp gelmiş. Sonradan olayı kendisinden dinledim ve onu ne kadar mutlu ettiğini gördüm. Okuduğum bu haberlerden sonra nasıl yapsam da Fethiye'ye gidip Ramazan Dede ile görüşsem diye düşünürken Kurban Bayramı'nda Fotografevi'nin Fethiye'ye gittiğini haber aldım; sağolsunlar Sarp ve beni de konuk ettiler. Adresi önceden Fethiye Turizm Enformasyon bürosundan almıştık, çarşı içinde Postbodur Sokak'ı bulduk. Ramazan Dede'nin evi bu sokak üzerinde, dar bir avlunun köşesinde, tek göz bir oda. Burada karısı ve balıkçı oğlu ile birlikte yaşıyorlar. Yan evde de yüzüne Ege'nin tuzu ve poyrazı sinmiş Reis... Beyaz badanalı avluda salça ve yağ kutuları içinde fesleğenler, sardunyalar... Ben içimden "Gözünü sevdiğim Ege..." diye geçiriyorum. Ne de olsa serde İzmirlilik var.

Dede'nin ayakları tutmuyor. Bu yüzden dışarıya koltuk değnekleriyle çıkıyor ve bizim yardımımızla oturuyor. Önce bir soluklanıyor; epey yorulmuş. Ben söze giriyorum: Kendisini ve sazını çok merak ettiğimizi, burada bulunmaktan mutlu olduğumuzu söylüyorum. O da *"Hoş geldiniz!"* diyor ve başlıyor yaşam öyküsünü anlatmaya: 1927'de Fethiye'nin bir dağ köyünde doğmuş. Elişine yetenekli diye marangozun yanına vermişler. Oniki yaşındayken anası ikibuçuk kuruşa bir cura alıvermiş. O zamanlar saza bu denli ilgisi yokmuş. Fakat bu olayı hiç unutmuyor, özellikle ikibuçuk kuruşu. *"Şindi değil curayı, zeytin danesini bu fiyata alamayrun"* diyor. Türkiye'de Menderes ile Amerika'da Kennedy öldürülmeselermiş ne bu kadar pahalılık olurmuş; ne de dünyada savaş ve terör kalırmış. Biz, tartışma çıkmasın diye politikaya hiç girmiyoruz.

Askerden gelince bir gün, dam yaparken Ramazan Dede düşüyor ve belini kırıyor. O gün bu gündür koltuk değneklerinin yardımı ile yürüyor. *"Artık inşaatlarda çalışamazdım. Ben de kendimi saz yapımına verdim"* diyor. Özellikle de küçüklüğünde etrafında yaşlılarca çalınan üç telli bağlamaları yapmaya başlıyor. Bunlar pek bilinmediği ve rağbet görmediği için, büyük boy sazlar da yapıyor aynı zamanda. *"Ha büyük, ha küçük; ikisi de bağlama"* diyorum. Kendinden emin bir şekilde gülüyor ve bilgece konuşmaya başlıyor: *"Büyük boy olanlara saz denir. Sazın en ufağı da curadır. Yani divan sazı, tambura, çöğür, cura bunlar hep sazdır. Bağlama başkadır. Yaklaşık kırk, kırkbeş santim uzunluğundadır; yumruk büyüklüğünde teknesi vardır. Bunun teline tezene ile vurulmaz, şelpeylen çalınır. Sazlara nazaran daha az perdesi vardır. Sapı ve göğsü balık sırtıdır ki, teller rahatsız etmesin; el rahat hareket edebilsin. Sonra buna öyle altı yedi tel değil, sade üç tel takılır. Bam teli de takılmaz. Bağlamanın atası iki telli kopuzdur. Onu da dağlarda yörükler çalar."* Bunları duyduktan sonra aklıma üç sene önce Compania Rembetika ile yaptığımız konuşma geliyor. Onlar da mandolinden daha ufak, üç telli buzukilerine "baglama" diyorlardı. Ben ısrarla *"Bu çaldığınız cura!"* deyince ,*"Cura, sazunun ufağıdır* (Rebetler saza 'sazu' diyorlar), *baglama ise farklı bir çalgıdır"* diye karşılık veriyorlar. Sanırım bu yüzyılın başında Anadolu'dan göçmek zorunda kalan Rum hemşerilerimiz, Ramazan Dede'nin de iddiasına uygun düşen doğru bir terminoloji kullanıyorlar.

Ramazan Dede, eşiyle birlikte "boğaz gaydası"nda...

Dede, sözünü bitiriyor ve uzunca bir süre soluklanıyor. Bu arada tam bir Anadolu anası olan karısı çayları getiriyor. Biz çayları içerken Ramazan Dede, *"Oğul, kap gel bakalım içerideki bağlamayı"* diyor. Müthiş heyecanlanıyorum; yüreğim titriyor, benim için tarihi bir an. Duvarda yanyana asılı duran üç sazdan birini alıyorum -diğer sazlardan biri heybetli bir divan sazı, ötekisi ise üç telli bağlamanın büyük teknelisi; yani gabardıç. Gabardıç amplifiye edilmiş, onu konserlerde çalıyormuş. Sazı ustasına bırakıyorum. Ramazan Dede üç telli bağlamayı nazlı bir kızı okşarcasına kavrıyor ve ona sevgiyle bakıyor. Sarp bu sırada kayıt aletini ve mikrofon sistemini kuruyor.

Üç telli, düzen alırken epey nazlanıyor. Ramazan Dede'nin gülüşünden düzenin tamam olduğunu anlıyoruz. İlk önce bağlama düzeninde bozlağa benzer bir açılış yapıyor. Sonra da parmaklarını sap üzerinde tellere vurarak "testi kırıldı" havasını çalıyor. Buraya kadar Arif Sağ'ın elde ettiği sese yakın bir müzik dinliyoruz (Gerçi Sağ'ın şelpe tekniği "dombra" ve "kopuz" çalınışına daha yakın). Ama "nineylen kızın atışma havası"nda karşımıza bambaşka bir saz ve ses çıkıyor. Sonra fidayda düzeninde "ağır zeybek" ve "eski zaman zeybeği" geliyor. İşte bu parçalarda üç telli bağlamanın karakteristik sesini duyuyoruz. Büyük boy sazlarda tezene ile zorla yaptığımız "çarptırma" ve "taramalar"ı Ramazan Dede işaret ve orta parmaklarını birleştirerek rahatlıkla yapıyor. Ancak kesik kesik ve güçlü darbeler indiriyor tellere. Bunu görünce aklımdaki başka bir soru da yanıtını buluyor. Rembetika'daki "zeybekikos" ile bizim zeybek arasında

ben hep çok belirgin farklar görürdüm. Meğer zeybekikos üç telli tavrıyla çalınan "eski zaman zeybekleri"ymiş. Fidayda düzeninde "fidayda"yı da çaldıktan sonra misget düzenine geçiyor; misget ve bir başka oyun havası çalıyor. Burada biraz önceki şelpe tekniği yerine alt teli çekme ve üst telllere yumuşak dokunma üslubunu görüyoruz. Daha sonra boğaz düzenine geçiyoruz ve kadınların ellerini gırtlaklarına bastırarak çığırdıkları "boğaz gaydası"nı çalıyor bize. *"Şindi siz bu eski havaları bilmediğinizden sıkılmışsınızdır. Size bir de yeni zaman türküsü çalayım"* diyor; tellerin hepsini aynı sese çekip yine kesik kesik sert darbelerle Bodrum'un meşhur "çökertme"sini çalıyor. Böylesine bildik bir türküyü bu denli farklı dinlemekten mutlu oluyorum. Ramazan Dede yorgun bir edayla üç telliyi masanın üzerine koyuyor ve Sarp hemen fırsattan istifade enstrümanı incelemek için atılıyor.

Ancak benim "üç tellinin pîri" ile işim henüz bitmedi. *"Dikkat ettim, hiç kara düzen çalmıyorsunuz"* dedim. O da *"Kara düzen bozuk düzendir, bu zaten az telli, az perdeli ufacık bir saz. Şindi hem saz bozuk, hem düzen bozuk olur mu? Bari düzen düzgün olsun da gönlümüzü hoş edelim"* diye karşılık veriyor. Gülüyoruz.

Artık iyice yaşlandığından hem ağaç seçmeye gidemiyor hem de gözleri pek iyi görmüyor Ramazan Dede'nin. Üstüne üstlük ülseri de var. *"Oğul da deniz delisi. Sazla türküyle hiç arası yok. Pek bu konuda bana yardımcı olmuyor. Ben de artık üç telli bağlama yapmayı bıraktım. Gençlerin pek merakı yok. Bütün havalar da bu sazdan çıkmıyor. En büyük dileğim ölmeden birine öğretmek"* diyor. Ancak herhangi bir curanın perdelerini azaltıp, üç tel takarsam; iyice de tekneye yakın bir eşik koyarsam üç telliye yakın bir ses elde edebileceğimi söylüyor. Fakat, üç tellide şelpeyi kolaylaştıran sapın ve teknenin hafif balık sırtı olması. İşte bunu zamane curalarında bulmak imkansız. Üç telli bağlamada on perde var. Bu kadar az perde nasıl oluyor da en can alıcı havaların icrasında yeterli oluyor: *"Yeter o yeter! Bunda yedi perde vardı, üç tane de ben taktım. Yetmez mi hiç! Bunun türküsü de var, 'Bağlamam var üç telli, sanki bülbül mabedi' diye"*.

Artık ayrılık zamanı geldi. Ramazan Dede'nin elini öpüp ona uzun ömürler diliyoruz.

Salih Nazım Peker

Ciwan buraya!

Kim nereden, nasıl eline geçirmiş, ne zaman bize verdi de oturduk dinledik, doğrusu hatırlamıyoruz. Ciwan Haco'nun albümünden ilk sesler yükselmeye başladığında çarpıldığımız hatırımızda sadece. Albümü bütün gün döndürüp durmuştuk, etraftan "yeter" sesleri dayanılmaz boyutlara varana kadar...

Şaşırmamızın makûl bir sebebi vardı. O güne kadar Kürt müziği namına dinlediğimiz en iyi şarkılar, İbrahim Tatlıses usulü berbat düzenlemelerle kotarılmış Şiwan Perver şarkılarıydı.

"Durî"nin rock ağırlıklı, caz havalı, blues çeşnili yapısı bizi epeyce şaşırttı. Ciwan Haco bunları birbirine eklemlemekle kalmıyordu sadece, üçünden takdire şayan bir terkip meydana getirmişti. Daha mühimi, bunların üçünden elde ettiği terkibi, bir başka terkibin imalinde kullanmıştı ki, bizi asıl etkileyen de o oldu. Batı'da bulduğu malzemeyi Doğuda büyüttüğüyle, Doğudan getirdiğiyle tavizsiz bir rock potasında kaynaştırıyordu. Hem bir caz kulübünün sigara dumanlı "enternasyonal" atmosferini, hem de memleketindeki kavganın acısını, hiç hamasi bir öfkeye ya da müzikal bir elitizme düşmeden yansıtabiliyordu. İki tavrı da dengeleyerek, hiçbirini öbürüne baskın tutmayadan, üstelik ince matematiksel hesaplarla da uğraşmadan: kendinde ne varsa o... Kendinde olanı şarkılarına, düzenlemelerine döktüğü için de şarkıların altındaki imza doğrudan doğruya Ciwan Haco'ydu, birbirinin aynı müziği yapan herhangi bir isim değil...

Sonra "Duri"den önceki albümü "Sî û Sê Gûle"yi dinledik. Caz çok ön planda değildi, daha "yerel"di bu albüm, yereldi ama rock, blues, dahası country elementleri bileşimde yerlerini bîtamam almışlardı. Kötü bir "özgün müzik" seviyesine düşecek gibiyken yetişiveren kırık gitar soloları, kavalı susturup meydana atılan serinkanlı keman, nabız gibi atan bas, nereye sıkışacağını iyi kestiren Hammond, Léo Ferré tadında bir Ciwan Haco...

Ciwan Haco Suriyeli bir Kürt, 1957'de Tırbesbi'de doğmuş. Haco'nun plaklarının başına tekrar çöreklenmemize vesile olan Ahmet Altan, Yeni Yüzyıl'daki yazısında Haco'nun şeceresini de çıkarıyor: "Anlatılanlara bakılırsa, ünlü bir Kürt beyinin torunuydu, dedesi Haco Ağa, Şeyh Sait ayaklanmasında Türk devletinin yanında yer almış, Şeyh Sait'in yenilmesinde önemli rol oynamıştı ama sonra devlet kendisine haber gönderip, 'Gel, Şeyh Sait'i sen asacaksın' demişti. Kendisine cellat rolü biçilmesini içine sindiremeyen Haco ağa da aşiretini toplayıp Suriye'ye göç etmişti. 'Diyarbakır memleketim' diye başlayan o dertli parçanın nereden kaynaklandığı anlaşılıyordu."

Almanya'da Bochum Universitesi Müzik Bölümü'nde üç yıl eğitim görmüş. O gün bugündür elinden sazını düşürmüyor. Hep Avrupalı müzisyenlerle çalışmış, altı albümü yayınlanmış. Türkiye'de iki albümü Ses Plak'tan yayınlandı. Plak şirketi, Haco'nun Türkiye'deki satışlardan payını alamadığını Ahmet Altan'ın yazısından öğrenmiş. Aracı şirketlere hayli yüklü bir miktar vermişler çünkü. Ancak artık aracı şirketleri aradan çıkarıyorlar, Haco'nun albümlerini doğrudan onlar basacaklar, payını da bankaya kendi elleriyle yatıracaklar. Eski albümlerini basmak gibi bir incelikte bulunurlar mı bilemeyiz ama, bir ay sonra Haco'nun yeni plağını yayınlayacaklar.

Yeni plağı da geldikten sonra iş, Ciwan'ın bizzat kendisinin gelmesine, daha düzgünü, gelebilmesine kalıyor.

"Biz bu mahmur yüzlü, bir şelale gibi çağıldayan müzikçiyi Türkiye'de dinleyemeyecek, onun o hergele haliyle, hem kendi hem dinleyenleriyle dalga geçerek söyleyeceği şarkıyı "lav song, lav song" diye anons etmesini duyamayacaktık."

Acaba Ahmet Altan haklı çıkacak mı? Hiç duyamayacak mıyız Ciwan'ın "lav song" deyişini? Ne yapmak lazım Ciwan'ın "hergele gülümsemesi"ni burada görmek için? Ciwan yapacağını yapıyor zaten, şarkılarını kaydedip yolluyor, bundan sonrası da herhalde bize, hepimize düşüyor: önce albümlerini almak/aldırmak, sonra da Türkiye'ye avdeti için ne yapabileceğimizi sağlam kafayla düşünmek...

Merve Erol

Ahmet Altan: "Bari bunu becerebilsek..."

Norveç'te bir kitabım basıldı. Mehmed Uzun'la kitap için düzenlenen geceye gittik. O gece Ciwan Haco da sahneye çıktı. Önceden de tanımıyordum, ciddiye almadım. Mahmur suratlı bir oğlan, günün her saatinde mahmur ama... Fakat bu şarkı söylemeye bir başladı... İnanılmaz bir ses... Tam bize göre oynak şarkılar... Dört cins, dört millet el çırpıp oynuyor... Konuştuk. Gelmek, konserler vermek istiyor. "Avrupa'da bir Türk şarkıcıyla barış konserleri versem dünya bakar" diyor. Abisi gelemeyeceğini söyledi, Med TV'de çıkmış, uçaktan iner inmez tutuklanırmış. Avrupa'da Kürt gecelerinde çıkıyor. Aslında buradan çıkmak istiyor ama Kürtler buna izin vermiyor. Dar bir çemberin içinde tutsak. Akrep gibi ateşin içinde, çıkamıyor. Bu siyaset her yerde aynı, Türk/Kürt farketmiyor... Müzikte kalıcılığı arayan bir müzisyen Ciwan. Çok güzel bir senteze ulaşmış durumda bence. Hem şarkıcı hem insan olarak çok sevdim onu. Gözleri parlıyor oğlanın Türkiye deyince. "Diyarbakır memleketim" diye bir şarkısı var... Hadi gel benimle desem elimden tutup gelecek, çocuk gibi. Biz ona dokunmayız deseler, garanti verseler hemen gelecek. Ne olur şimdi gelse?.. "Bir gün" değil de "şimdi" gelse?.. Elimizden hiçbir şey gelmiyor, bari bunu olsun becerebilsek...

Akbank 5. Jazz Festivalinin ardından

Şehir cAngılında uÇan KeRtenkeleler

Pozitif'çilerle Akbank'ın işbirlikçiliği sayesinde Jarmusch filmlerinin has adamı John Lurie İstanbul'a düştü. Yanındaki kalabalık bandonun desteğinde kabare nağmelerinden rock'a, New Orleans'dan Doğu Avrupa kırlarına doğrulttu saksofononu. Normalde kertenkeleler uçmaz. Onlar uçtu, uçurdu. Özgür Uçkan hiç irtifa kaybetmeden konser gecesini yakın dikkatlerinize sunuyor...

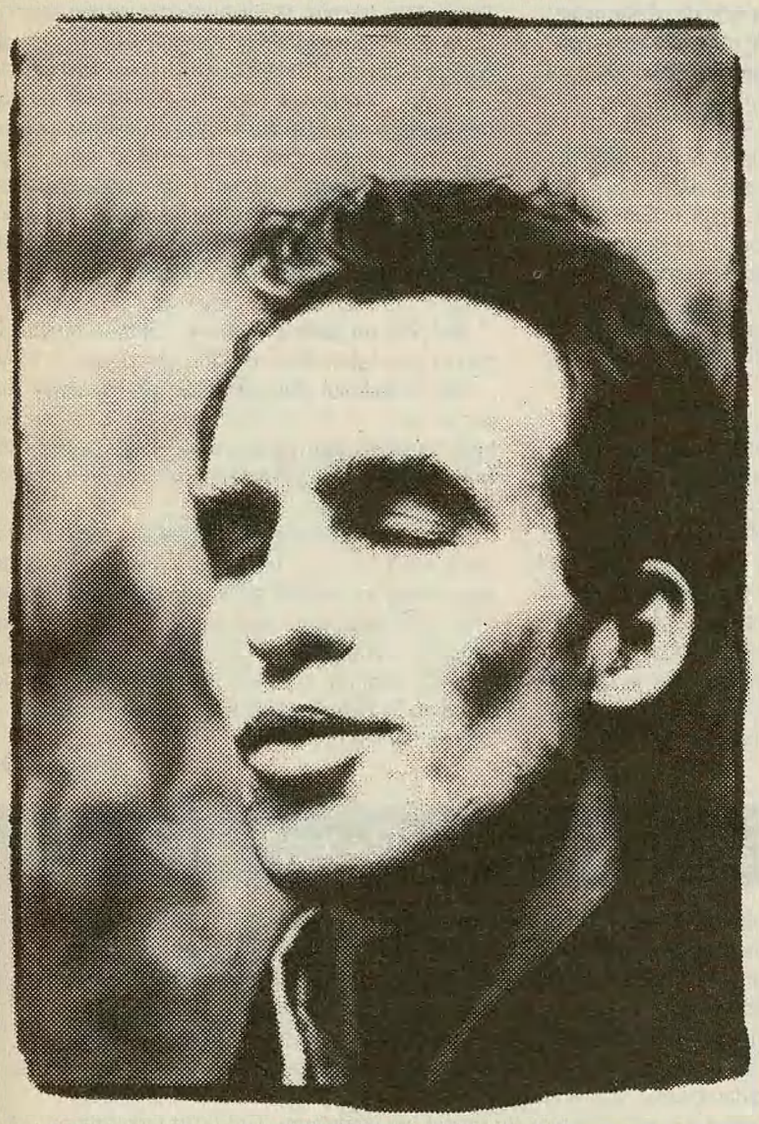

John Lurie

& The Lounge Lizards

"Rüzgârda savrulan bir yaprağım ben"
John Cage, Writings Through Marcel Duchamp

"Buldozerler yağmur ormanlarını, sinmiş lemurları, uçan tilkileri, bir kara hayvanının söyleyebileceği en güzel ve en renkli müziği yaratan, şarkı söyleyen Kloss maymununu, karada çaresiz, akıp giden uçan lemurları yok ediyor. Hepsi insan stoklarının her gün daha da değer kaybetmesine yol açarak yok olup gidiyorlar, paha biçilmez ögeler, her gün daha az vahşi ışıltı ile - maddeye dönüşen enerji. Ruhsuz sulu çamurun en büyük heyelanı."
William S. Burroughs, Şans Hayaleti*

New York'un, kuşkusuz Rio, Buenos Aires, Mexico, Tokyo, ve daha birçok megalopolün, bu arada herhalde İstanbul'un da jargonunda, "kerkenkele olmak" diye bir deyim vardır. Şehir bilgeliğinin her ifadesi gibi, çok şey anlatır: birine, bir şeye, bir duruma kerkenkele olunur, sahip olmadan sebeplenmenin, bir sürünüp bir uçmanın en yakışıklı yoludur. Başarılı kertenkele, otel lobilerinde cangıldaki kadar rahat eder. 10 Ekim'de Cemal Reşit Rey salonu da koca bir lobiye döndü. 1979'dan beri gerektiği zaman, yusufcuk, semender, iguana, timsah, bir araya gelip hayatın bekleme salonunda performans gösteren kertenkelelerden de biz sebeplendik bu kez.

Şehir cangılında ince ince sızlayan, ruhunun eşiğini arayan saxo'nun kışkırtmasıyla yağmur ormanlarının şakacı intikam fırtınası gibi patlayan caz bandın ortasında, 1950 patentli bir mafiosi tangodan bıçak kravatıyla upuzun çıkagelen, ne istediğini bilen kemikli ve şiddetli yüzüyle John Lurie ve "Lobi Kertenkeleleri", ruh kardeşlerinin hakkını aradı. Borsa ya da politika kaşalotlarına adını sanını kaptırmamakta direnen gerilla köpekbalıklarının, hâlâ blues ırmağında yıkanan görmüş geçirmiş timsahların, gökdelen inşaatlarından büroları gözleyen yalnız kızıl kartalların, şehri basmayı bekleyen öfkeli hayalet buffaloların, gettolardan taşan kara panterlerin hakkını. Kloss maymununun ve bütün soyu tükenen lemur kardeşlerinin hakkını. Buzdolabında bekleyen bir kek uğruna ekmeğini vermek istemeyenlerin hakkını.

İki savaş arası bir Doğu Avrupa kabaresinden sızan tangoyla distorsiyonu aksak ritmlendiren yeraltı rockunun cazın kendisini ayrık otu misali kapladığı bir gangsta latin.... Brezilya vurmalısıyla İtalyan çellosunun, Pennysylvania sokaklarının çöp varillerinde temrin etmiş davulun her zaman aynı şeyi söylemek zorunda kalmadan anlaşabildiği rahat füzyon... (Bir kara çocuğa, Mumia Abu Jamal'in ölüm hücresinde beklediği eyalet hapishanesiyle polisin crack sattığı arka sokaklar arasında hayatın çok kısa olduğu bir şehirden İstanbul'daki bir caz festivaline kestirmeden adresi göstermesi bile bir kertenkele bilgeliği.)

"Füzyon" bu müziğin adı olabilir. Ama erime, karışma, organik bir bütün oluşturma gibi "kimyasal" bir tarzdan değil, birbirine indirgenemez atom çekirdeklerinin gerilimli etkileşimi sonucu ortaya çıkan bir patlamadan ya da daha iyisi ilişkiye giren parçaların hakkını veren bir tür "siklonik" kolajdan, karıştırılan iskambil destesi hışırtısının, bu "şans müziği"nin egemen olduğu bir ses "cut-up"ından söz ediliyorsa. Zaten konser vermekten çok "performans" gerçekleştiren grubun müziğinde, "şans" ve "belirlenemezlik" kavramlarını sürekli bir deneyimin "ilke"leri olarak gören, "müzik yazmak istiyorsanız, Duchamp'ı etüd edin" diyen John Cage kadar, "uygarlığımızı dev bir karnaval, bir 'orgy' olarak" gösteren "yeryüzünün arka sokakları"nın düş satıcısı, "aşırı dozdan ya da 'soğuk hindi'den ölen Melankoli Bebeği"nin, "yapış-

kan yeşil semenderlere dönüşen güzel oğlanlar"ın, "eski bir vodvil finalini oynayan akrobatlar, soytarılar, büyücüler ve ortadan dikiş ipliğiyle dikilmiş kadınlar"ın sahne aldığı durmadan "devam eden gösteri"nin, o uçsuz bucaksız "sirkin kapısında çığlık çığlığa bağırarak bizleri gösteriye davet eden çığırtkan"ı ve biletçisi Burroughs'un, "çiçek dürbünü kinetizmi" kes-yapıştır tekniğinin** de payı var. Dixie ve New Orleans'ı bir yana bırakalım, yalnız caz-dışı referansları saysak liste uzar gider: Erik Satie'nin temiz ve ironik minimalizmi, Bela Bartok'un Doğu Avrupa folkloru, Kurt Weill'ın arka sokakların, dokların ruhunu bıçak gibi çeken politik kabaresi, aynı kabarenin müşterisi Nino Rotta'nın sirk detonasyonlu latin "Dolce Vita"sı, Louis Gardel'in Buenos Aires sokaklarında kol gezen bıçak, gül ve hüzün tangoları, Brezilya'nın sürekli karnavalı, New York ("velvet") underground rocku... Zaten bu müzikte dile gelen New York siber megalopolis cangılının gündelik, fragmanter hikayeleri. Çete savaşlarının şiddetini, yangın merdivenlerinin gölgesinde sevişenleri, boğulurken yüzmeyle uçmayı karıştırma becerisini gösterebilen "barfly"ları, tüketim toplumunun ilahî kahramanı junky'nin acısını, süper markette ağlayan çocuğun korkusunu anlatan kertenkele bakışı şehir turu. "Cennetten de tuhaf"...

Lurie, ne tür müzik yaptığını soranlara "sahte caz" demişti. Küçük hayatlarını titreştirecek ufak heyecanlar arayan yuppie'lerin (retro) caz algısına duyduğu tepkiyi ifade etmişti. Varlığı görünüş, hakikati de yalan olan bir toplumda, medyanın belleğin, malın hayatın, Mafya'nın Devlet'in, kopyanın modelin yerini aldığı bu "gösteri toplumu"nda, cazın sahtesinden söz ederken, onun "hâlâ küçük dünyaları sarsan"*** ruhuna duyduğu saygıyı dile getiriyordu.

Poe'nun, Burroughs'un, Brautigan'ın olduğu kadar, David Lynch'in, Dennis Hopper'ın, Jim Jarmusch'un, Ornette Coleman'ın, Don Cherry'nin, John Cale'in, Tom Waits'in, Laurie Anderson'ın ve tabii John Lurie & Lounge Lizards'ın ve adlarını burada sayamadığımız nice göçebe mahlukatın, Amerikalı oldukları kadar bizden de olmaları boşuna değil.

Özgür Uçkan

* William S. Burroughs, Şans Hayaleti, Altıkırkbeş yayın, 1996

** Halil Turhanlı'nın, Burroughs'un ruhuna saygılı metninden kesilip yapıştırılmıştır: Müzik ve Muhalefet, Altıkırkbeş yayın, 1996, sf. 86-87

*** Cem Yegül'ün Akbank 6. Uluslararası Caz Festivali broşür metninden. Bu sıkı program (Mark Dresser Trio için ayrıca teşekkürler) ve zorlu çabaları için Pozitif'i kutlamak gerek. Bu arada, Lurie ve grubunun "neyi çalmadığı"nı anladığını binbir teknik lafazanlıkla anlatan disiplin düşkünü ("başıboş kertenkeleler"!) Gültekin Karaşin'e ve bu yazıyı "caz eleştirisi" diye sayfalarına koyan Yeni Yüzyıl'a (12.10.96) buradan bir selam gönderelim. Yazarımız, "kulağını da beynini de" fazla yormasaymış da, onbeş dakika sonra konserden çıkmakla yetinseymiş iyi edermiş. Yorulmak istemeyenlere küçük bir öneri: iki doz Cage, bir doz Coleman, bir doz Velvet Underground ya da Prince, on beş dakika ara, bir doz Lurie: artık rahatlayabilir, piyasada bol bol bulunan "fake-retro" caz disklerinden ömür boyu dinleyebilirsiniz.

Topraktan geleni çalmak

(Caz festivalinin misafirlerinden biri de Arto Tunçboyacıyan'dı. "Buralı" bir misafir. Yalnız konser değil, bir de seminer verdi. "Yaşadığımız anı cazlandırmak gerektiğini" söyledi. İstanbul Blues Kumpanyası müzisyenleri Sarp Keskiner ve Salih Nazım Peker, Tunçboyacıyan'ı yakın takibe aldılar, izlenimlerini yazıya dökerken enteresan bir yöntem uyguladılar: Paslaştılar. Bir paragraf Salih bir paragraf Sarp dokundu kaleme. Sırasıyla şöyle:)

Sivas'tan İstanbul, Yeniköy'e göçen bir Ermeni ailesinin oğlu Arto. Gençliğinde ikinci bir göç bekliyor onu; Yeni Dünya'ya yolculuk. "Amerika'ya ben, ben olmak için gitmemiştim, kendimi daha rahat gerçekleştirmek, yüreğimden çıkan sesi, müzikal açıdan daha elverişli bir ortamda dışavurabilmek için gittim" diyor Arto.

En çok "Ermeni Artin"i konuşturmaya çalıştılar, o da işi "Anadolulu olmak" şeklinde geçiştirdi. Ermeni müziğine Amerika'ya gidene dek yabancıymış; çoğunu orada öğrenmiş. Meye benzer üflemeli geleneksel bir Ermeni çalgısı olan duduk çaldı konserinde, en son Sezen'e ve adını anımsayamadığım bir Ermeni sanatçıya eşlik etmiş duduğuyla. Samimiyetinden hiç şüphe duymadım, beklediğimin aksine kendiyle çok barışık, geldiği yer ile gittiği yeri bir etmiş, içsel sorgu sual meselelerini bir Anadolu bilgeliğiyle nihayetlendirmiş.

Yani onun mayasında Anadolu'nun mütevazı bilgeliği, yüreğinde ise hep buraların aksak vuruşları var. Amerika'ya ilk gittiğinde Kübalıların "bahaia" adını verdikleri kongaları koymuşlar önüne, gelen geçen İspanyolca bir şeyler sormaya başlamış. Daha sonra bizim davullarla kendi yaptığı bazı bakır vurmalıları çalmaya başlamış. O zaman bırakın İspanyolca konuşmayı, İngilizce bilip bilmediğini sormuşlar.

"Topraktan geleni çalmak" diye ifade etti yaptığı müziği. Bu sözü en nihayet birinden duyduğuma sevinen ben, o dakikalarda salonun orta sıralarından bir insanoğlunun "Anlayamıyorum, nasıl yani topraktan gelen; nasıl öğrenebiliriz Anadolu'yu ve topraktan gelen müzikleri?" şeklinde idiotik bir sorusuyla can sıkıntısına düştüm. Maalesef insanlar cazı Miles Davis veya McLaughlin'den, rock'u Led Zeppelin veya Alan Parsons Project'ten, blues'u Hooker veya Buddy Guy'dan ibaret bildikleri için bir zahmet "bu adamlar nasıl böyle çalıyorlar" sorusuna kafa patlat(a)madıkları için kafa patlatanlar her seminerde ve konserde

Arto Tunçboyacıyan

→21

benzer sorulardan beziyorlar.

Çoğumuz Arto Tunçboyacıyan'ı Türkçe pop şarkılarında veya merhum Onno'nun kardeşi olarak tanıdık. Oysa Arto yıllardır Paul Motian, Chet Baker, Tony Williams, Michael Brecker, John Scofield, Arthur Blythe, Oregon ve Wayne Shorter, Joe Zawinul gibi caz devleriyle beraberdi. Caz bilinçli bir tercih miydi, yoksa hayat yolculuğunda rastgele karşısına çıkmış huzurlu bir durak mı? "Cazcı olmak için müziğe başlamadım, ancak içimdeki özgür müzik tutkusu beni cazcılarla çalar hale koydu. Serbest duyarlılığımı kaldırabilecek tek müzik cazdı belki de" diyor Arto: "Sanmayın ki cazda herkes özgürlükçüdür. Bazıları yaşadığı anı seslendirmek yerine belirli bir döneme, insanlara ve mekanlara öykünüyor. Mesela Wynton Marsalis. Giyimiyle, müziğiyle ve tavırlarıyla 1940'ları ve 50'leri taklit ediyor. Halbuki biz bugünü yaşıyoruz, yaşadığımız anı cazlandırmalıyız".

Varoluşçulukla çokça benzer bir yaşam felsefesi var; her an varolduğunun farkında. Bu heyecanı Aksanat seminerindeki insanlarla paylaşma niyetindeydi fakat kalabalık "Caz nedir, nasıldır, Anadolulukla bütün bu olan bitenin bağlantısını idrakta güçlük çekiyorum, biz sizi Sezen'den biliriz..." karmaşasında ve dağınıklığında kafasını çalıştırdığı için ilk yirmi dakika çabalayan Arto, en sonunda vazgeçti. Yaşadığı anı cazlandırmak, sesleri birleştirmek, tekrar etmek, eşyayı enstrüman kılmak ve dahası her an varolmakla her an varolan diğerlerini bir kılabilmenin heyecanını ve coşkusunu taşıyor Arto Tunçboyacıyan.

Bu özgürlükçü ve dışavurumcu yaklaşımı müziğinde de oldukça belirgin. Yarısına kadar dolu bir su şişesi veya tencere, çuha kaplı bir tahta masa da onun kalabalık perküsyon setinde gayrı bir enstrüman. Vurmalıların yanısıra farklı bir vokal anlayışı var. Çocuk sesine benzer bir tarzda vokal yapıyor. Genellikle saba veya hüseyni makamının üçüncü veya dördüncü derecesinden tekrar bu makamı icra ediyor.

Bence bu özgün vokal tekniğini çokça kullanınca müziği biraz tekdüzeleşiyor; sıradanlaşıyor. Fakat hem Zawinul'u hem de Muthspiel'i hayran hayran onu dinlerken izlemek çok keyifliydi.

Kısacası Arto Tunçboyacıyan, biricik kaygısı yaşadığı anı sese dönüştürmek olan bir müzik dervişi ve kanımca şiarı da "Caz hayat ve özgürlüktür."

Salih Nazım Peker - Sarp Keskiner

Akbank 5. Jazz Festivali'nin ardından

ŞamAN muhaBBeti

(Yat-kha dört "stepkurdu"ndan oluşuyor: İki Tuva'lı, bir Beyaz Rus, bir de "asimile" İngiliz... Uzaklardan geliyor gibiler ama aslında yakınlar. Dillerindeki 100'e yakın sözcük Türkçede de kullanılıyor. Tuva Cumhuriyeti, Moğolistan'la Sibirya arasında bir yer. Daha açık tarif verelim: Koca bozkırda ufak bir cennet... Festivale geldiler, "tıngır mıngır" çaldılar. Kumpanya mensupları eksik olmasınlar, Asyalı arkadaşlara bir an olsun nefes aldırmadılar, peşlerinde dolaştılar. Sonuçta da yazdılar. Yöntem sabit: Bir paragraf Sarp, bir paragraf Salih...)

Pozitif'çiler, memlekete türlü hayırlar işlemeye devam ediyor. Geçen sene Akbank'ın sponsorluğunda hayli afro - Amerikan bir festival izledik. Bu sene içerik bence daha hafifti. Festival broşürü ilk elimize geçtiğinde, sayfaları çevirirken Yat-kha ile karşılaşınca epey şaşırdım, zira İstanbul Caz Festivali, içerik olarak sınırlarını epey genişletmişti ama Akbank Caz Festivali'ni daha "siyah" bilirdik. Sonra konserlerine gittik, yemeklere çıktık; olaylar ilerledi.

Geçen kış bir aralar Sarp, Tuva müziğinden ve Yat-kha'dan bahsetmişti. Ancak o zamanlar, bu sözcükler bende hiçbir çağrışım uyandırmadı. Açıkçası pek de merak edip, sorup araştırmadım. Bu ilgisizlik, grubu dinleyince büyük bir müzikal meraka dönüştü ve Roxy'de yaptığımız jam session ile birden kendimizi coşkulu bir Şaman ayinin kamları olarak buluverdik.

Sound'ları enteresan. Bazen John Cale ağırlıklı Velvet Underground parçalarını hatırlatıyorlar (misal: Venus In Furs, Heroin), bazen de Asya halklarına has, kendisi ile barışık, özgüvenli, kocaman bir heyecanı duyumsuyorsunuz tavırlarında.

Gruba adını veren "yat-kha", aslında memleketleri Tuva'da çalınan bir tür lir. Albert çalıyormuş, ancak buraya getirememiş. Alexei ile Kyzyl Senfoni Orkestrası'nda çalıyorlarmış. Sovyet Müzik Akademisi'nde, Albert kontrbas ve klasik gitar, Alexei ise keman, çello ve klarinet eğitimi almış. "Fakat daha sonra klasik müzikten sıkıldık, kendi içimizdeki şarkıları çalmak istedik" diyorlar. İkisi de bir nevi çello, iki telli "morinhoor" çalıyorlar. Daha sonra ikiliye, bir müzik festivalinde tanıştıkları Beyaz Rus Evgeniy, tüngürüyle katılıyor. Tüngür, bizim düğün davulunun bir tarafı açık olanı; yani büyük bir bendir. Ancak çok daha tok ve kısa sesler çıkartıyor. Yat-kha'ya en son katılan müzisyen ise, İngiliz asıllı Akym Zapadnik. Ben, bu sarı saçlı, soluk benizli Anglo-Sakson'a Akym gibi Asyalı bir adı yakıştıramıyorum. Şüphelerimde haklıymışım: Bu İngiliz zatın gerçek adı Lou imiş; lakin arkadaşları ona hep "uncle" diye seslenirlermiş. Albert de Lou'ya Tuva dilinde "amca" anlamına gelen "akym" adını takmış. Böylece İngiliz Lou, Yat-kha'da asimile edilmiş ve Asyalılaştırılmış. Akym, durumdan memnun, adını epey benimsemiş.

Akym Zapadnik, gitarın varlığından rahatsız. "Daha orijinal bir şey bulmalı gitarın yerine, müziğin folklorik saflığını bozuyor" diyor. Kendisine Tuva'da "doshpulur" adı verilen enstrümana benzer bir alet yapmış; Albert bu aletin aslen Çin orijinli olduğunu ekliyor. Kazakların "dombra"sı ile aynı aileden.

Akym'in olayı telli enstrümanlar; özellikle de bir cümbüş ve bağlama delisi. Grupta çaldığı alet de bir nevi cümbüş-bas. Cümbüş rezonatörünün üstüne bas gitar sapı takmış, üç tane bas teli germiş ve amplifiye etmiş. Yaratıcı bir deneme, fakat bence sonuç kötü. Hem ses çok boğuk, hem de yetersiz. Kanımca Akym'in tel gerginliği, sap ayarı ve manyetikler üzerinde oynaması gerekiyor.

Grubun en neşeli adamı, müzikal şefi ve boğazcısı Albert, elektrikli altı tellisinden memnun. Kendisinden festival kitapçığında "Batı müzikleri karşıtı, taklitçi zihniyet düşmanı" olarak bahsedilen Albert, rock ile son derece barışık. Yemek sonrası uzunca konakladığımız Hayal Kahvesi'nde uzun uzun konuşuyoruz: "Batı'da, geleneksel müzikleri, dünya müziği'ne çevirme ayağına tahrip ediyorlar. SSCB, bünyesindeki halkların müziklerini ve kültürlerini tektipleştirdi. Modern aletler ve fazla teknoloji, geleneksel müziklerin düşmanıdır" diyor, fakat elektrikli gitarın Yat-kha'daki yeri konusunda biraz sıkıştırınca, gözlerini çizgileştirip gülümsemekle yetiniyor. Buraya elektrikli gitarla gelmesine rağmen, birkaç parçadaki fuzz box çıkışlı gitar solosu dışında albümde, genellikle akustik gitar kullanmış.

Ciğerlerden gelen hırıltı

Albert'in çok orijinal bir vokal tekniği var. Tuva folklöründe buna "kargyraa" deniyor. Ses, ses tellerinden bağımsızlaştırılıyor ve sadece ciğerlerden gelen hırıltı ile şarkı söyleniyor. Böylece, ses tellerini yormadan çok bas ve uzun süreli sesler elde edilebiliyor. Bu teknikle şarkı söylemenin yanısıra konuşulabiliyor. Bu bir kontrbasın veya suzafonun insan gibi konuşmasını andırıyor. Tuva halk müziğinde bir de "khoomei" denilen gırtlaktan çığırma tekniği var. Bu, bizim Toroslar'daki Türkmen ve Kürt kadınlarının ellerini gırtlaklarına bastırarak icra ettikleri "boğaz gaydası"na benziyor. Khoomei tarzı, tüm dünyada oldukça ticarileştiği için Albert bu tarzda şarkı söylemek istemiyor. Avrupa'da "kargyraa" tekniği ile rock yapmasını teklif etmişler; fakat o bu geleneksel değerin ticarileşmesine bozulduğu için bu işe yeltenmemiş. Gitarı, açıkçası beni vokalinden çok daha fazla etkiledi; aynı bağlama gibi, kıvrak bilek hareketleri ile çalıyor ve bastığı akorların hiçbiri majör ya da minör değil. "Nasıl akord ediyorsun?" sorusuna "Lots of A and D's" diye yanıt veriyor; yani pek çok La ve Re. "Majör ve minör tonlar, halk müziklerinde yok, konulunca da o çiğ ve baharatlı tad kayboluyor. Bir de teller çok farklı akordlanınca kafam karışıyor, hangi perdeden hangi sesin çıkacağını bilemiyorum. Dolayısıyla, gitarı kromatik olarak La ve Re seslerine akordladım" diyor. Bizim cura düzeni veya Rebetlerin "bağlama" düzeni gibi, Re ve beşlisi La... Böylece, tüm parçalar Re tonundan çalınıyor. Oh ne güzel, tam bana

göre! Bu düzende bu teknikle çalmaya "Asya Tavrı" adı verilebilir.

Hepsi de son derece mütevazı adamlar. Steplerden veya yılın çoğunu geçirdikleri Finlandiya'dan sonra buraları onlara cennet gibi geliyor. Güneş, hareket, 100 civarında kelimeyi paylaştıkları bir dili konuşan benzer bıyıklı insanların ülkesi... Akym, her dem olduğu gibi gönül adamı modelinde, düşünceli, her duyduğu sesi ve görüntüyü kaydediyor. Onlarca defa geldiği İstanbul, onun için çok önemli. Her gelişinde geçen sefer bıraktıkları ve öğrendiklerini yenileriyle birleştiriyor. Alexei için dünyanın neresinde olursa olsun hayat, Tuva steplerindeki kadar dingin ve rutin. Tüngürcü Evgeniy Tkachev, neredeyse hiç konuşmuyor. Alelade bir Türk evladı kadar İngilizce bilen Tkachev tek vejeteryan, alkol almıyor, daha çok ot tüttürmeyi seviyor.

Yat-kha

Akym Zapadnik, Alexei Saaia, Albert Kuvezin, Evgeniy Tkachev

Tuva Cumhuriyeti: Bozkırdaki cennet

Tuva Cumhuriyeti, Moğolistan ile Sibirya arasında 400 bin nüfuslu küçük bir Türkik - Moğol ülkesi. Uzun bir Şaman ve göçebe geçmişinin olması dolayısıyla, daha sonra da komünizmin etkisi ile, burada tek tanrılı semavi dinlerin ve yerleşik burjuva kültürünün katı, şekilci ahlakçılığı yok. Tuva kültüründe, göçebe-çobanlıktan kaynaklansa gerek, insan-doğa-tanrı birlikteliği göze çarpıyor. Bunu, grubun iki Tuva'lı sanatçısı Albert ve Alexei'nin davranışlarında ve şarkı sözlerinde de görmek mümkün. Her parça, küçük bir ezginin sürekli devinimi (groove) ile oluşuyor. Basit ve yinelenen sesler, bozkırın göçebe uğultusu... Albert ile yaptığımız sohbetlerin büyük bir bölümü dil ve din üzerineydi. Tuva dili, Kırgız Türkçesi, Kazak Türkçesi, Moğolca, Tibetçe ve ağırlıklı olarak Rusça'nın etkisinde kalmış. Ancak, Ural-Altay dil ailesinden bir Türkik-Moğol dili olarak sınıflandırılıyor. Bunu kanıtlayan birçok eşsesli ve eşanlamlı sözcük var: Gök, kara, güneş, at, kızıl, göl, ak, deve, yıldız vb... Tuva davulu "tüngür" ile bizim yansıtma deyimimiz "tangır tungur" arasında da bir bağlantı olsa gerek. Türkçe ile Tuva dilinin tümce kuruluşları da aynı. Maalesef dildeki bu benzerlikler, dinsel hoşgörü alanında görülemiyor. Tuva, kapalı ve geri ekonomik yapısına rağmen çoğulcu ve birbirine hoşgörülü bir inanç alanına sahip. Budizm, Şamanizm, bu iki inancın karışımı olan Lamaizm, İslamiyet ve Hıristiyanlık aynı toplumda barış içinde yaşanıyor. Belki bundan da önemlisi, bu inançların ve yerleşik düzenin, bireylerin cinsel, kültürel ve toplumsal ilişkilerini sınırlamaya kalkışmaması. Albert: "Tuvalı olduğum için gerçekten şanslıyım. Tuva, koca bozkırda ufacık bir cennet" diyor. Ona inancını sorduk, kendine "evrenselcilik" adını verdiği bir inanç geliştirmiş. Temelde Şamanizm ve Budizm var; Hristiyanlığın ve İslam'ın kendi hoşuna giden bazı fikirlerini almış.

"Dede ayağı"

Yemekte ve sonrasında o kadar çok teknik soru sorduk ki, Akym bir ara "Galiba bütün sırlarımızı verdik" dedi, tek gözünü yumup. Biz de "Evet, yarından tezi yok, yeni grubumuzu kuruyoruz: Khat-ya!" dedik. Hayal Kahvesi'nde Albert'ın gözü devamlı Türk kızlarının üzerindeydi: Koca memeleri tercih ediyor.

7 Ekim Pazartesi gecesi Roxy'e gittik. Programlarından sonra orada kalan 30 kadar müziksever meraklıya yarım saatlik bir jam session yaptık. Salih, bağlama ve cura çaldı, bizim parçalardan pasajlar okudu.

Ben, iki farklı cura ve bir de divan sazı çaldım. Curalardan biri kız curasıydı ve Aşık Veysel'in sazı gibi az perdeliydi. Diğeri tamburaya yakın bir kolca curaydı. Curaları Yat-kha'nın kullandığı Re-La-Re düzenine çektim. Divan sazını ise "dede ayağı" dediğimiz tel dizilişiyle kara düzende Re-La-Mi'ye akordladım. İşte bu "dede ayağı" Akym'in aklını başından aldı. Daha önce hiç böyle bir sistemden haberdar değilmiş. Bu formasyonda üç güneş birlikte semah döndüler: Orta Asya, Orta Anadolu ve Kara Afrika...

Ben de yumurta sahanı, Eyüp'ten aldığım el yapımı sünnet trampetleri, darbuka ve bebek çıngırakları, çanlardan mamûl davul setimle onlara katıldım, armonika çaldım. "Alleluia","Blues On Fidayda", "Birds Of Afrika" gibi Kumpanya parçalarını çaldık; teknisyenleri Martyn kaydetti. Konser sonrası bana ağız tamburası hediye eden sevgili Tony'e teşekkür ederim, sonradan irtibatlaşamadık, gören bilen varsa selam etsin.

Ortakça: Yat-kha ile olan bu kısa beraberlik, Orta Asya müziği ve kültürü ile tanışmamızın yanısıra Kumpanya'nın "gelecek" müziğine bakışımızı etkiledi. Uzun bir süre "Asya Tavrı" ve Şamanizm üzerine kafa patlatacağız.

S.K - S.N.P

Suzanne Vega
Nine Objects Of Desire

çıktı

CD•MC

Paco de Lucia
Al Di Meola
John McLaughlin

PolyGram

RAKS MÜZİK

1983 yılında geçirdiği bir kaza sonucu bacakları işlemez oldu Vic Chesnutt'ın. Boynunda ve vücudunun bazı yerlerinde de giderilemez hasarlar var. Tekerlekli sandalyenin tepesinde sürdürüyor ömrünü. Her zaman "bu diyardan gitme" fikriyle yaşadı. Önce yaşadığı kasabadan, kasabanın ırkçı insanlarından, giderek tüm dünyadan gitme, kendi ifadesiyle "gezegeni terketme" fikriyle geçirdi günlerini. Bir alkolik. İntihar eğilimli. Çok iyi bir şarkı yazarı ve şarkıcı. Çok tuhaf biçimde şarkı söylediğini ve gitar çalmayı beceremediğini iddia ediyor. Doğru değil. Türkiye'de albümlerini bulmak bir mesele. Onun şarkılarıyla tanışmak için yegane fırsat, geçtiğimiz ay yayınlanan bir tribute albüm: "Sweet Relief II - Gravitiy Of The Situation". Albümde, Chesnutt'ı keşfeden Michael Stipe da onun şarkılarından birini söylüyor. Tabii grubu R.E.M.'le birlikte... Vic Chesnutt çocukluğunu, müzikle tanışmasını, grubunda bas çalan karısı Tina'yı ve hayatından bazı kesitlenri aktarıyor:

Vic Chesnutt

"Hep özürlüydüm"

Şarkı yazmaya başladığımda 5 yaşındaydım. Müzik tutkum, sanıyorum her gece evde gitar çalan büyükbabamdan geliyordu. Bana gitarı da o öğretti. Küçükken, anne-babamın yanında sadece bir kere çalıp söyledim, gerçek bir ıstıraptı. Önlerinde şarkı söylemek için seneler geçmesi gerekti. Tepkilerinden çekiniyordum. Şarkı sözlerimi duyduklarında zırlamaya başlamalarından korkuyordum. Seçtiğim kelimeler hiç de onlara göre değildi. Ama şimdi böyle bir problemim kalmadı: Annem babam öldü.

Tipik bir ortasınıf Amerikan ailesiydik. Babam bir havayolu şirketi için hayvan gibi çalışırdı, annemse gümrük memuruydu. Georgia'nın ortasında berbat bir yerde, Pike County'de yaşıyorduk. Önce "güneyli"ydik, sonra yoksul ya da zengin. Ben kendimi bu "rednecks" dünyasında bir fazlalık gibi hissediyordum. Kapalı, yabancı düşmanı ve sanattan tiksinen bir dünya. 10 yaşlarımdan itibaren kafamda tek bir fikir oluşmaya başladı: Ailemin çiftliğini terkedip, biraz oksijene kavuşmak.

Büyükbabam da Ku Klux Klan'dandı. Onların gizli toplantılarına, arkadaşlarıyla birlikte katılırdı. Yanında sürekli tabanca taşırdı, çünkü kendine bir misyon biçmişti: Beyazları korumak... Güney insanları yeni bir siyah istilası korkusuyla yaşıyorlar.

Ku Klux Klan. Georgia uçsuz bucaksız ormanları, yüksek tepeleriyle mükemmel bir bölge. Kurtuluşu doğada buluyordum. Günlerimi avlanarak ve balık tutarak geçiriyordum. Köpekler ve tüfeklerden başka arkadaşım yoktu. Silahları severim ama o zımbırtılarla çok ihtiyatlı olmam gerektiğini de biliyorum. İyi bir koleksiyonum var. Ama dört seneden beri karım muhafaza ediyor onları. Son kez bir tüfeği elime aldığımda namluyu boğazıma sokmuştum. Çok depresif bir tipim. Daima intihar eğilimli biri oldum.

Georgia ve Caroline'daki pek çok yer gibi bizim oralarda da Ku Klux Klan hep mevcuttu. Büyükbabam da onlardan biriydi. Onların gizli toplantılarına, arkadaşlarıyla birlikte katılırdı. Yanında sürekli tabanca taşırdı, çünkü kendine bir misyon biçmişti: Beyazları korumak... Güney insanları yeni bir siyah istilası korkusuyla yaşıyorlar. Klan'ın toplantılarına ben de katıldım. Hem de kaç kere. Beni çok sarsan bir de anım var: Genç bir çiftin hikayesi. Kız beyaz, çocuk siyahtı ve silahların tehdidi altında kuzeye göç etmek zorunda kaldılar. Çocuk 16 yaşındayken baskılar sonucu orduya yazılmıştı, itaat etmezse onu öldüreceklerdi. Üniversite kenti Athens'in çevresinde bile bir beyaz kadını elde etmek için birbiriyle çekişen siyahların yaşadığı kasabalar var. Ben 17 yaşındayken, bir arkadaşımla birlikte Klan'ın bir toplantısına katılmıştım. Liderleri, komşu kasabadaya şöyle bir uğramaktan bahsediyordu, "büyük gün" için silahlarını hazırlıyorlardı. Bir ayini andırıyordu olup bitenler: Bir adam ruhun selametinden, iyilik ve kötülükten bahsediyordu. Bir düşman seçmişlerdi, zenciler onlar için şeytandı. Bu insanlar resmen savaşa girmişlerdi. Zavallı hayatlarının tek tuzu biberi bu toplantılardı. Bugün Klan yirmi-otuz sene önce olduğu kadar güçlü değil ama hala aktif.

Trafik kazası. Pike County'yi otomobil kazasından birkaç ay sonra terkettim. Sandalyemi itecek bir anne babaya ihtiyaç duymaksızın yalnız yaşamak istiyordum. 18 yaşındaydım ve bütün yeniyetmeler gibiydim. Ailem beni

rahat bıraksın istiyordum.
Athens, kendi deliklerinde yaşamaktan illallah diyen insanların yerleştiği bir şehirdi. Ben de bohemlik düşlerinin ardından koşuyordum. Sanata eğilimim vardı. Madem bacaklarım bir işe yaramıyordu, beynimi kullanacaktım. Hayalgücü benim tek etkinliğim oldu. Ve kendimi müziğe verdim. Bugün artık hayal kurmaya zamanım yok, bir takım mecburiyetlerim var. Uçağa binmek, konserler vermek... Sürdürdüğüm hayatın müziğime zarar verip vermediğini kendime sorup duruyorum, içim içimi yiyor. İçimdeki ateşi kaybetmek istemiyorum: Varım yoğum bu.
Böyle sandalye tepesinde yaşama fikrine alıştırdım kendimi. Artık acı vermiyor.
Bir salı, paskalya gününde sabaha karşı 2:00'de olup bitti her şey. Arkadaşların evindeki bir partiden çıkmıştım. Bütün günü içerek geçirmiştim. Akşamüstünden kaza anına kadar hiçbir şey hatırlamıyorum zaten. Arkadaşlarımın dediklerine göre partiyi biraz erken terketmişim ve arabaya atlayıp gitmişim. Sarhoşken araba kullanmak sık sık yaptığım bir işti, çok coşturucu buluyordum bunu. Gençtim, punk dinliyordum ve kafam kıyakken direksiyon sallamak doğal gözüküyordu. Sonunda bir hendeğe yuvarlandım. Hastanede dört ayım geçti. Şimdi ben hariç herkes bacaklarım üzerinde dikkatini yoğunlaştırıyor. Hayatımın merkezi bacaklarım değil, beynim.
Pike County'de sanatla uğraşmak kınanacak bir davranıştı. Kendimi diğerlerinden farklı hissediyordum. Yani, kaza geçirmeden önce de özürlüydüm. Sanata ve şiire olan tutkum yüzünden.

Michael Stipe. Şu bir gerçek: Her şeyi Michael Stipe'a borçluyum. Barda verdiğim bir konserin sonunda bir adam yanıma yanaştı, benim şarkılarımın, Butthole Surfers'ınkilerden bu yana dinlediği en iyi şarkılar olduğunu söyledi. Sonra da gitti. Bir arkadaşım, onun Michael Stipe olduğunu söyledi. "Sahi mi, Michael Stipe mıydı?" Sonra tanıştık. Aynı kahvelere takılmaya, saatlerce konuşmaya başladık. İlk karşılaşmamızdan üç sene sonra bir gün telefon etti ve "Yarın boş musun? Beraber stüdyoya gideceğiz" dedi. Ben küçük bir demo kaydı yapacağız zannederken, beş saatlik kayıtlar sonucunda ilk albüm Little ortaya çıktı. Oysa 24 kişilik bir orkestrayla, bir sene boyunca stüdyoda çalışarak ilk albümümü tamamlayacağımı hayal etmiştim hep... *(Gülüyor)* Michael bütün öğleden sonrasını miksaj masasında, ses mühendisinin yanında geçirdi. Sadece bir kere müdahale etti: Bazı şarkılarda beni klavye çalmaya razı etmek için yanıma geldi, o kadar. Sonra hayatım değişti. Albüm yayınlandığı zaman kendimi yabancı hissettiğim New York, Los Angeles gibi şehirlerden davetler almaya başladım konserler için. Bir star olmaya önceden beri niyetim vardı. Albümle birlikte, alınyazımdan intikamımı aldım.

Bir şişe içki, bir tomar kağıt ve tükenmez kalem, bana gerekenler bunlar. Ölçüsüz biriyim, tabiatım öyle. Mesela Kurt Cobain'in yazgısı bana coşku vermişti. En iyi arkadaşlarımdan biriydi. Aynı anda hem coşkuya hem de dehşete kapılmıştım.

Alkol ve intihar. Kazadan önce bir sene müddetince bir pamuk fabrikasında çalışmıştım. Sonra bir fast-food'da iş buldum. En sonunda hafta sonu eğlencelerinde çalan bir gruba katıldım. Sadece cover yapıyorduk, Bob Seger şarkıları filan... O zamanlar trompet çalardım, şimdi eski bir hatıra. Artık parmaklarımda güç kalmadı. Pistonlara basamıyorum bile.
Sahneleri mecburiyetten sevmeye başladım. Bu benim ekmek kapım. Aslında oralarda meramımı anlatmak hoşuma gidiyor. Ama çıkmadan önce kendimi berbat hissetmeye başlıyorum. Sonra geçiyor, beş dakika kadar kendimi iyi hissediyorum, sonra bir şarkının orta yerinde yine panik başlıyor. Kontrol edilemez bir acı duygusu beni ele geçiriyor. Benim müziğim bir felaket, sahnede çalmaya değer değil diye düşünüyorum. Hadi bakalım, içmeye başlıyorum. Ama bu da çözüm değil, çünkü sarhoşluğum da kötüdür benim.
Beatles ve marijuanayı 14 yaşındayken tesadüfen aynı gün keşfettim. 14 yaşımdan beri sürekli içki içiyorum. İlk kez 15 yaşında alkol komasına girdim. Zehir gibi bir şey ama ihtiyacım var. Eğer karım bana gözkulak olmak için yanımdaysa ve evde aradığım her şeyi yerli yerinde bulabiliyorsam alkolün etkisi altında dünyanın en güzel şarkılarını yazmaya muktedirim. Bir şişe içki, bir tomar kağıt ve tükenmez kalem, bana gerekenler bunlar. Ölçüsüz biriyim, tabiatım öyle. Mesela Kurt Cobain'in yazgısı bana coşku vermişti. En iyi arkadaşlarımdan biriydi. Aynı anda hem coşkuya hem de dehşete kapılmıştım. Kurt ve -Michael sayesinde tanıdığım- River Phoenix beni korkuya boğdular çünkü yolun sonuna kadar gitmişlerdi. Kurt kendini tüfekle vurduğunda ben de eroin kullanıyordum.
Onun ölümü kanımı dondurdu. Kurt'un tersine ben hayatta daha hiçbir şey yapmamıştım. Vasiyet niyetine üç tane ikinci sınıf plak bırakmak istemiyorum. Ölümü düşlemeden evvel bulaşacağım daha bir sürü iş var. Şu anda beni yeryüzünde tutan şeyler, bir düş –resimlerimi bir galeride sergilemek–, müzikte daha iyi şeyler yapma arzusu ve karıma karşı olan sorumluluklarım. Karım beni son beş yıl içinde kimbilir kaç kere hayata döndürdü...
İntiharı her gün, sürekli olarak düşünüyorum. Zamanı gelince onu yapacak gücü bulacağımı biliyorum. İşe yaramaz biri olmak istemiyorum. Her halükarda yaptığım şeylerde, yani genel olarak sanatın içinde bir parça ölümsüzlük var. İlerde plaklarım benden bahseder.

The Cardigans
First Band On The Moon
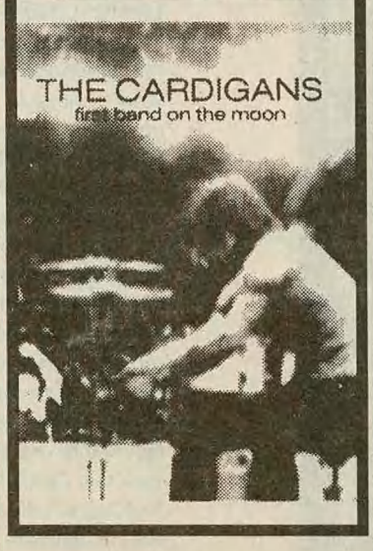

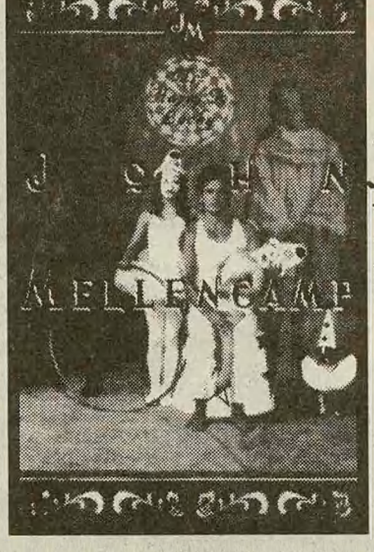

John Mellencamp
Mr. Happy Go Lucky
CD•MC
PolyGram
RAKS MÜZİK
çıktı

R.E.M. ATHENS, USA

Vic Chesnutt'ın kaçıp sığındığı üniversite şehri Athens, bugün dünyanın "en küçük" büyük grubu R.E.M.'in doğduğu, büyüdüğü şehir... Marifet oraların havasında suyunda mı, yoksa "dönemsel koşullar"da mı? Neden R.E.M. her zaman bu kadar iyi? Bir rock grubunun doğum sancıları, içinde yaşadıkları kültürle hesaplaşması, son albümüne gelene kadar katettikleri yollar ve bu uzun yolculuğu temsil edercesine doldurdukları "yol" albümleri New Adventures In Hi-Fi. Yetmiyormuş gibi, gitaristlerinin plak arşivinde uzunca bir gezinti... Başlıyoor...

Athens, muhafazakar Georgia eyaletinde her zaman bir vaha işlevi görmüştü. Bunun başlıca nedeni bu kasabanın, ABD'nin önde gelen eğitim kurumlarından birine, Georgia üniversitesine yuvalık yapmasıydı. Sadece Güney eyaletlerinden gelen öğrencilerin değil, tüm Amerikalı gençlerin kapağı atma hayali kurdukları bu üniversitenin varlığı, Athens'i hareketli bir yer haline getiriyor ve farklı gençlik kültürlerinin bir arada sokağa dökülmesini sağlıyordu. '60'ların sonunda hippi hareketinin en etkin olduğu yerlerden biri de doğal olarak Athens'ti. Georgia gibi orta sınıf değerleriyle haklı bir kötü şöhret edinmiş bir eyalet için fazla sıradışı, fazla marjinal bir kasaba yani...

Dolayısıyla Athens'teki müzik ortamı da her zaman hareketli oldu. Güney kültürüyle örtüşen **Lynyrd Skynyrd** tarzı rock müziğinin aksine Athens'teki üniversite öğrencilerinin kurduğu gruplar icra sanatının tüm olanaklarını kullanmaya çalışan, marjinal ve 'entellektüel' gruplardı. Müzik ortamını canlı tutuyorlardı gerçi ama, marjinallik ve sıradışılık tutkuları yüzünden kampüs ortamını aşan, hatta aşmaya niyetlenen grup çok azdı. Onlar sanatçıydı ve sanatçı kalmanın birinci şartı, az sayıda ama has dinleyiciye seslenmekti.

Ülkenin bir başka ucunda, New York'ta ise farklı şeyler oluyordu: karanlık Aşağı Doğu Yakası kulüplerinden yeni bir müzik hareketi filizleniyordu, müzikal yetkinliği, genel kabul görmüş kavramları reddeden bir hareket. Bir yanda **The Ramones**'un nihilist proto-punk'ının, diğer yanda ise **Talking Heads**'in art pop'unun durduğu asimetrik bir yelpazeydi bu ama, ortak bir mesaj taşıyordu: bu işi herkes yapabilir.

Bu yargı, İngiltere'deki canı sıkkın bir teenager kuşağına derhal inisiyatifi ele geçirme ve saldırgan bir punk rock hareketine girişme ilhamı verecekti –yerini 'new wave' gibi belirsiz bir müzik türü terimine bırakmadan önce, kısa bir süre içinde toplum için en az hippy'ler kadar tehlikeli olduklarını kanıtlayan bir hareket. Ama New York'taki müzik hareketinin mesajı Athens sanat topluluğuna ulaştığında bu müziğin meydan okuyuş öfkesinden çok, olasılıkların güzelliğinden etkilendiler. Bütün bu akımları bir potada eriten ve üstelik Athens'in dışına çıkmayı başaran ilk grup **B-52's** idi. **B-52's**'un başarısı diğer Athens'li grupların hemen hepsini etkilemişti.

"Müzik yaptıklarını bildiğim, barlarda çaldıklarını gördüğüm insanlardan hiçbirinin, Georgia'da tanıdığım hiç kimsenin plak anlaşması yoktu" diye anımsıyor **Pete Buck**. "**B-52's**, **Danny Beard**'ın şirketinden ilk single'larını çıkardığında aklım başımdan gitmişti: 'Bu adamlar bir plak yaptılar ve ben para verip bunu satın alabilirim artık' diye düşündüm. Sonra Warner Brothers'la anlaşma imzaladılar. Daha önce böyle bir şey olmamıştı hiç. Georgia'dan çıkıp da, bira, boogie ve kovboy şapkasından bahsetmeden bir plak anlaşması yapan tek gruptu onlar."

İşte **R.E.M.** bu ortamda ortaya çıktı ve çok kısa zamanda yerel bir şöhret edindi. En büyük silahları, farklı üslupları ve düşünceleri benimseyen insanların bir arada çalmasından kaynaklanıyordu. Geleneksel olarak, Amerikan grupları teknik ve deneyime dayalı bir üslubu benimser. Yıllarca başkalarının şarkılarını çalarak kültürel borçlarını öderler. Bir tür usta-çırak ilişkisi yani... Bu, **Mike Mills** ve **Bill Berry**'nin dayandığı klasik bir yaklaşımdı. Diğer yanda ise, **Peter Buck** ve **Michael Stipe**'ın kucakladığı punk'ın eğitim dışı estetik anlayışı vardı. Kafasında bir fikri olan ve onu en iyi ifade edebileceğine inandığı enstrümanı kaparak sahneye fırlayan sanat okulu öğrencisi... Bu iki zıt dürtünün çatışması onların kimyalarını yaratıyordu.

Bu dört adam, 1980 yılında bir şans eseri, kendi hesabına yerel konserler düzenlemenin yanısıra Kuzey Carolina'da da konserler düzenleyen plakçı dükkanı yöneticisi **Jefferson Holt** ile tanıştılar. **Holt** onları ilk izleyişini şöyle anlatacaktır: "Ömrümde gördüğüm en büyük şeydi. Çok eğlenceliydiler. Hiçbir şeye aldırmıyormuş gibiydiler... Sahneye çıktılar ve eğlenip eğlendirdiler. **The Who**'nun plak anlaşması yapmazdan önceki halini hep böyle hayal ederdim. Sanırım bu her rock grubunun elde etmeye çalışması gereken bir şey... bir tür kaos hissi."

Ama diğer müzik grupları arasında **R.E.M.** biraz da aşağılanmayla karşılanıyordu. Athens kendine art-rock ve ilginç dans-pop grupları ile haritaya kazımıştı ve **R.E.M.** her *Hippy Hippy Shake*, *Route 66* ve *Rave On* gibi alışılmış rock'n'roll parçasını çaldığında standardı düşürüyordu.

Bir tarafta Mike ve Bill'in dayandığı klasik yaklaşım, yani usta çırak ilişkisi. Diğer tarafta Peter ve Michael'ın kucakladığı punk'ın eğitim dışı estetik anlayışı. Bu iki zıt dürtünün çatışması onların kimyalarını yaratıyordu.

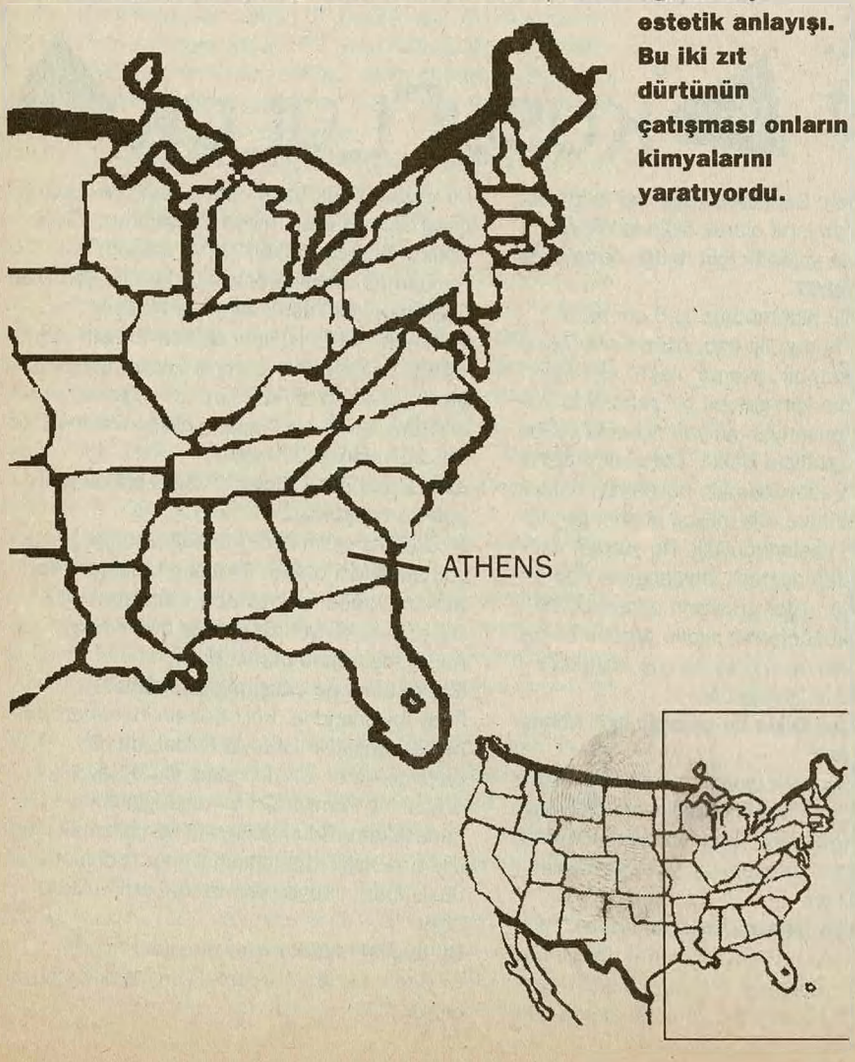

Farklılığın ve ne pahasına olursa olsun özgünlüğün prim yaptığı bir ortamda sıradan bir bar grubu gibi durduklarını iddia edenler hiç de az değildi ilk zamanlar.

Oysa kendilerini bu tür bir çalışma etiğine adamaları ilerde onlara büyük yararlar sağlayacaktı. Birinci yıllarının sonunda **R.E.M.**, Georgia, Güney Carolina ve Tennessee'de o güne dek duyulmamış, sanatçı gruplarının burun kıvırdığı her yerde çaldı. Ve Kuzey Carolina'da, kısmen yeni dostları **Jefferson Holt** sayesinde, Raleigh, Charlotte ve Chapell Hill arasında mekik dokuyarak küçük bir pizzacı da dahil olmak üzere bulabildikleri her yerde çaldılar. O dönemin bir başka önde gelen Athens'li topluluğu **Pylon**'un üyesi her şeyi özetliyor: "İnsanların kafalarını değiştirme gibi bir misyonumuz yoktu. Zaten bizi beğenecek olan insanlara çalmak istiyorduk. Oysa **R.E.M.** sahnede olmaktan ve bu tür şeyleri yapmaktan ve kararı seyirciye bırakmaktan zevk alıyordu. Sırf gayret ve uzun programlar yapıp cover çalabilme yeteneklerinden dolayı daha muhafazakar bir kalabalık için çalmayı göze alabilirlerdi." Yine de henüz New York'a gitmemişlerdi. Athens'taki diğer gruplar **R.E.M.**'in deli olduğunu düşünüyorlardı: New York'ta krallar gibi karşılanmak varken, kim Amerika'nın koltukaltı diye anılan bataklıklarda çalmak isterdi ki?

Artık bir demo hazırlayacak kadar olgunlaştıklarına karar verdiklerinde, kafalarındaki müzik atmosferini yaratabilecek bir ses teknisyeni aramaya koyuldular. Buldukları adam kendilerinden 250 mil ötede sigaralarından başka

Yol albümü

Athens'li dörtlünün son mahsulü *New Adventures in Hi-Fi* bir yol albümü. 11 ay süren *Monster* turnesi sırasında, ses kontrolü seanslarını bir prova zamanı haline getiren R.E.M. tayfası, sürekli yeni şarkılar geliştirmiş, yeterince olgunlaştığına karar verdiklerini de konser repertuarına dahil etmiş. Konser aralarında kaçamaklar yapıp şarkıları kaydetmişler. Yani tam anlamıyla bir yol albümü bu; dünyanın değişik kentlerinde üretilmiş şarkıların toplamı.

Rock tarihinde aynı yapıyı taşıyan albümler ayrı bir kategori bile oluşturabilir. Bu albümlerin içinde en ünlülerinden biri *Led Zeppelin II*. Bu albüm de Led Zeppelin'in Amerika turnesi sırasında orada burada kaydedilmiş ve nihayetinde grubun en önemli yapıtlarından biri olmuştu. U2'nin *Zooropa*'sı da bir yol albümü. David Bowie'nin *Aladdin Sane*'i de. Hatta *Aladdin Sane*'de her şarkı isminin yanında bir de kent ismi yer alıyor. Bu albüm zaten R.E.M.'e de esin kaynağı olmuş. Michael Stipe son albümlerinin doğasını anlatıyor:

"Kafamızdaki en canlı esin kaynağı Pearl Jam'in *Vitalogy* albümünü kotarma biçimiydi. Bir hafta boyunca konsere çıkıyorlar ve haftanın bitiminde, son kentte birkaç gün fazla kalarak stüdyoya girip bir şarkı kaydediyorlardı. Bunu biz niye yapmayalım, diye düşündüm. Şarkılar bir dereceye kadar üretildikleri kentleri de çağrıştırıyorlar. Örneğin, 'Departure' İspanya'da, San Sebastian'da bir oturuşta yazıldı. Küçük bir Bask kasabasıydı San Sebastian ve her gece muntazaman ayaklanma oluyordu. Saat yedi gibi insanlar toplanıyor ve birkaç araba ters çevrilip yakılıyordu. 'Bitter Sweet Me' ise Bill'in hastalıktan yeni kalktığı zaman, San Fransisco'da bir ses kontrolü seansında ortaya çıktı. 'Undertow' ise Bill'le provalara başladığımız zaman Athens'ta yazıldı."

→27

hiçbir şeyle ünlü olmayan Winston-Salem'de yaşayan **Mitch Easter** olacaktı. Burası müzik konusunda etkin bir yer değildi ama, yörede eski güney tarzı rock okulundan olmayan bir stüdyo bulmaya can atan birçok grup vardı. **Mitch Easter** da işte bu insanlara hizmet veren ve **R.E.M.**'in ilk dönemine imza atacak olan adamdı. **Mitch, R.E.M.**'in demosu için *Radio Free Europe*, *Sitting Still* ve enstrümantal *White Tornado*'ya ses mühendisliği yaptı. Gruptan anında etkilenmişti: "Bazı 'new wave' gruplarının kayıtlarını yapıyordum ve onların sahip oldukları ruh hoşuma gidiyordu. Bununla beraber bu grupların çoğu konserdeki performansı stüdyoda gösteremiyorlardı –o kadar fazla iyi şarkıları yoktu. **R.E.M.** beni klasik single'lar çıkaracak bir grup olarak etkilemişti."

1981 yılında tek ulusal underground hareketi olan hardcore-punk net bir şekilde gayri-ticariydi. Pazarlayabilecek yeni türler aramak gerektiğinde büyük şirketler, **The Police**'in kitleselliğe kavuşan ilk 'new wave' grubu olduğu, **Adam Ant**'ın gelecek vaadettiği ve *Tainted Love*'ın o yılın uluslararası hiti olacak gibi durduğu İngiltere'yle ilgileniyorlardı: İkinci İngiliz İstilası diye adlandırılan süreç hızlanmaktaydı. Bu ortamda **R.E.M.**, hiçbir şirketin Georgia'dan çıkma tamamen Amerikan bir garaj grubuna aldırmayacağının farkındaydı.

Uzak da olsa tek uygun Amerikan şirketi, **The Buzzcocks**, **The Cramps** ve **The Go-Go's** gruplarını kadrolarında barındıran ve arkalarında A&M plak şirketinin desteği bulunan I.R.S. gibi duruyordu. Nihayet emellerine ulaşıp I.R.S. ile anlaşma imzalamayı başardıklarında, şirketi, sadece ve sadece kendi koşullarıyla çalışacakları konusunda da uyardılar. İlk albümleri *Murmur* da plak şirketinin itirazına rağmen **Mitch Easter**'ın ellerine teslim edildi. Sonuç hızlı bir başarı olmuştu. Bu başarıda doğru zamanda doğru yerde olmanın katkısı çoktu. Amerikan müzik endüstrisi 1980'lerin başında kendini tarihindeki en büyük sıkıntı içinde bulmuştu: disko müziği neredeyse bir gece içinde ölmüş, güneyli rock müziği ölümcül bir yara almış ve punk İngiliz işçi sınıfından Amerikan banliyölerine nakledilememişti. Punk'ın erime döneminde ortaya çıkan 'new wave' ise böyle bir misyonu taşıyabilecek gibi görünüyordu. Amerika, '80'lerin başındaki İngiliz pop patlamasına can yeleğine sarılırcasına sarıldı. **Murmur**'un yayınlandığı dönemde Amerikan listeleri **Soft Cell**, **Duran Duran**, **Culture Club**, **Haircut 100** ve **ABC** gibi gruplar ve benzerleriyle dolup taşıyordu. New York'lu eleştirmenler **R.E.M.**'i yere göğe sığdıramıyordu, onları güneyden çıkan ilk punk grubu olarak görüyorlar ve grubun sound'unun bölgenin özelliklerinden doğduğunu düşünüyorlardı. Oysa Athens sanat çevresi bu sound'u gayet sıradan buluyordu.

R.E.M. bu sarkacın her iki yanından da yararlandı. İlk olarak, Amerikan endüstrisi, bir yandan kendilerine İngiltere tarafından tepsi içinde sunulan grupları kabul ederken di-

Michael Stipe bugün Amerikan müzik piyasasında neredeyse bir guru durumunda. Şöhret ve başarının sakat yönlerinden nasıl korunulabileceğini merak edenler onun kapısını çalıyor.

KENDİLİĞİNDENLİK, SAMİMİYET VE "KUSURLULUK"

R.E.M.'in son albümü "New Advetures In Hi-fi" neredeyse bütünüyle "yolda" kaydedilmiş bir albüm. Basçı Mike Mills, beş albüm için 80 milyon dolarlık bir anlaşma imzalamış olmanın keyfiyle cevaplıyor soruları ...

"New Adventures In Hi-Fi"ı bir tür rönesans gibi tanımlayabilir miyiz?

Hemen hemen. Bir sürü hastalıktan sonra, artık turp gibiydik. Bu bizi sevdiğimiz şeyleri yapmaya kışkırttı: Temele inmek, ayrıntılara sıkışıp kalmamak ve ego problemlerinde boğulmamak. Sonuç herkesi o kadar tatmin etti ki, beş plaklık bir anlaşma imzaladık. Stüdyoda, aynı yerde haftalarca kayıt için çalışmak bizi artık motive etmiyordu. Tersine, doğrudan ve canlı kayıtlar yapmanın sağladığı çok şey var: Enerji, kendiliğindenlik, rahatlama, samimiyet ve hatta "kusurluluk". Neticede, kayıt yaptığımız yerin sürekli olarak değişmesi o kadar da büyük bir olay değildi. Çalmak ve kaydetmek için aynı materyalleri ordan oraya taşıyorduk. Sonuçta da hep beraber stüdyoda toplandık ve geri vokalleri kaydederek miksajları yaptık.

"Out Of Time"dan bu yana albüm periyodlarınız sıklaştı...

Sebebi çok basit: Sürekli yazıyor ve besteliyoruz. Peşisıra kaydetmezsek bu şarkılar günyüzü görmeyecek. Genellikle çoğu kişi memnun, ama bazıları da israf olarak değerlendiriyor.

Sizce patlama yapmak için neden onca sene geçmesi gerekti?

Amerika'da ilk albümümüz 125 bin sattı. İkinci albüm bunun iki katı, üçüncü albümse ikincinin iki katı bir rakama ulaştı. Ağır ağır büyümek bizim için gerçek bir şans oldu. Yıldırım hızıyla başarıyla tanışan Nirvana ve Pearl Jam gibi gruplara bakın: Daha ilk plağınızda üç milyon satıyorsunuz, hayatınıza belaları buyur ediyorsunuz. Biz milyon sınırını geçtiğimizde 27-28 yaşlarındaydık. Bu yüzden aklımız başımızdan uçmadı. Başlangıçta hep izbe kulüplerde, diğer grupların uğramak istemediği batakhanelerde çaldık. Athens'de çakılı kaldık, New York'u ya da Los Angeles'ı fethetme peşinde değildik.

Neden Michael Stipe bu albümle ilgili konuşmak istemiyor?

Bir grubun sözcüsü olmak için çok sakınımlı ve çekingen biri. Üstelik şarkı sözlerini yazan o ve şarkılardaki gizli anlamları açıklamak zorunda kalmayı hiç istemiyor. Ben gevezelik etmeye bayılırım ama o, hayır.

Grubu nasıl bir gelecek bekliyor sizce?

Büyük ihtimalle en iyi albümlerimizi yayınlayacağız, bu da yaratıcılık problemimiz olmayacak demektir. Rock hala göreceli olarak genç bir müzik, önümüzde çizili yolların neler olduğunu ben de kestirmeye çalışıyorum. Belki Rolling Stones gibi bir "grup azmanı"na dönüşmek, belki Leonard Cohen ve Van Morrison'ınki gibi küçük ve saygın bir yer edinmek, ya da ikisinin ortası. Şimdilik bilmiyorum ama üç-dört seneye kadar öğreneceğiz. Kişisel olarak kendimi 25 yaşında hissediyorum, ellilik bir ihtiyarın dizleri üstünde duran 25 yaşında bir adam.

KRS 1'dan Patti Smith'e kadar birçok kişiyle birlikte çalıştınız...

İki özel dünyanın birbiriyle bağdaştığını görmek çok ateşleyici oluyor. Yeni biri, bizim gibi her zaman beraber çalmış dört müzisyene dirilik ve tazelik getiriyor. Genellikle çıkan sonuç düz R.E.M.'den daha tatmin edici.

Başka kimlerle çalışmak isterdiniz?

Pete Towshend'la. Kurt Cobain'in intiharından hemen önce Nirvana'yla birlikte de bir projemiz vardı. Bir de, zamanım uysaydı, Smashing Pumkins'le bir unplugged kaydedecektim. Brian Wilson'la da çalışmak isterdik ama riskli: Zamanının ikonu. O döneme ait düşlerimizi, illüzyonlarımızı kaybettirebilirdi bize.

Bu düşleri hâlâ koruyor musunuz?

Gitgide daha az. Ne yazık ki yaşlandıkça böyle oluyor.

28→

ğer yandan yerli grupları eşeleyip ortaya çıkarmak zorunda kaldı. Yine de sol kesim Amerikan müziği –**The Dream Syndicate**'den **Hüsker Dü**'ye kadar– mainstream kulaklar için çok aşırıydı. Sadece **R.E.M.**'in arzulu ve becerikli pop müziği, hem iyi aile çocuğu İngiliz müziklerinin yanında çalınabilecek, hem de radyo dünyasına bir macera havası verecek kadar uygundu.

Temmuz '83'te Amerikan müzik endüstrisinin İncil'i sayılan Billboard, *Radio Free Europe*'la ilgili eleştirisinde bunu kabul ediyordu: "Daha birkaç ay öncesine kadar, bu Athens'li dörtlünün yoğun, gümbür gümbür sound'unun pop radyosu için fazla sert kaçacağı düşünülürdü, oysa radyo istasyonları gitgide underground müzik diye bilinen müziğe daha açık hale geliyor..."

İkinci albüm *Reckoning* yerlerini daha da sağlamlaştırdı. Üçüncü albümleri *Fables of Reconstruction*'ı ise Londra'da doldurmalarına rağmen, köklerine, karanlık Güney kültürüne olan borçlarını ödemeye ve bu sınavdan ticari açıdan başarısız da olsalar yeni dönemlerinin başlangıcını ilan ederek çıktılar. "Güneyliler her zaman toplumdışıdır" diye açıklıyor **Buck**, "filmlerde, televizyonda hep aptal olarak gösterilirler. İnsanlar size normal olmanız bir mucizeymiş gibi bakma eğilimindedir hep."

Amerikan müzik endüstrisi 1980'lerin başında sıkıntıdaydı: disko müziği neredeyse bir gece içinde ölmüş, güneyli rock müziği ölümcül bir yara almış ve punk İngiliz işçi sınıfından Amerikan banliyölerine nakledilememişti.

R.E.M. 1986 yılına kadar derinden ve sağlam adımlarla ilerledi. *Green* albümüyle birlikte bağımsız I.R.S. şirketinden ayrılarak Warner Bros.'a transfer oldular. Bu ticari olduğu kadar müziklerinin doğasını da etkileyecek bir karardı. Artık bağımsız bir şirketin kabullenilmiş sınırları içinde kalmak istemeyen, ancak kendilerine güveni tam bir grubun göze alabileceği bir risk. İlk defa *Green* albümüyle birlikte stadyum icraları için tasarlanmış şarkılara da rastlanır oldu. *Out of Time* ise **R.E.M.**'i tüm dünya müzik pazarına tüm ayrıksı yanlarıyla birlikte kabul ettiren albüm oldu. Kendi standartlarını müzik piyasasına dayatmakla yetinmeyip, her dönemin güçlü, muhalif tarzlarına da destek vermeye, potalarında eritmeye devam ettiler. **Michael Stipe** bugün Amerikan müzik piyasasında neredeyse bir guru durumunda. Şöhret ve başarının sakat yönlerinden nasıl korunulabileceğini merak edenler (**Kurt Cobain**, **Eddie Vedder**...) onun kapısını çalıyor. Müzik piyasasının en bol sıfırlı anlaşmalarına imza atmalarına, başından beri grubun beşinci elemanı olarak yanlarında yeralan **Jefferson Holt**'un grubu terkedişine rağmen, müzikleri hâlâ sınıflandırılmayı reddediyor. *Automatic for People*, *Monster* ve nihayet *New Adventures in Hi-Fi*, **R.E.M.**'i, '90'lı yılların sonunda hâlâ daha önemli ve sıradışı kılan yapıtlar olarak kazınıyor kulaklara.

PETER BUCK'IN PLAK KOLLEKSIYONUNDAN SECMELER

Funkadelic
Maggot Brain
13 yaşımdayken ve Los Angeles'te yaşarken, düzenli olarak Maggot Brain çalan bir hippi istasyonunu dinlerdim. Ne olduğunu tam anlamıyordum ama hayatım boyunca duyduğum en çılgın müzikti ve "buna sahip olmalıyım" demiştim kendi kendime. Bu plak hala büyüler beni.. İşin içinde bolca LSD olduğu kesin ama kafalarından tam olarak neler geçiyordu kim bilir? Funk var, soul var, psychedelic numaralar var. Ve Charles Manson'vari kapak notları...O zamanlar George Clinton'ın kim olduğunu da bilmiyordum. Sanırım, gurusu Clinton olan bu grup, The Parliaments'in ön grubuydu. Mothership'i '77'de The Parliaments'in bir turnesinde seyretmiştim. Ben, iki beyaz herif daha ve onsekizbin siyah insan vardı konserde.

John Coltrane
Impressions
Ben caz füzyon döneminde büyüdüm ki bence yapılabilecek en kötü müzik türüdür. Chick Corea/Return To Forever hattı: Monoton davulların üstünde hızla uçuşan notalar. Sevmiyorum bu türü.
O zamanlar biri bana, caza John Coltrane'le başlamam gerektiğini söylemişti. Kasabadaki yerel kütüphanede satılık plaklar vardı. Deep Purple albümleri falan bulabilir miyim diye gitmiştim, bu albümü buldum. İlk anda kavrayabildiğimi söyleyemem, ama gerçekten çok etkileyiciydi. Benim için bu plak önemlidir, çünkü beni bambaşka ifade biçimlerinin olduğu bir dünyayla tanıştırdı. Eğer Georgia'da yaşıyorsanız, radyoda John Coltrane dinlemeniz mümkün değildir.

The McIntosh County Shouters
Slave Shout Songs From The Coast Of Georgia
Georgia'nın kuzey sahiline yakın bir adaya, İç Savaşın hemen ardından yerleşmiş eski kölelerden oluşma bir grup insan vardır. Burada kendilerine bir toplum yarattılar. '70'lerde ve '80'lerde etnik festivaller düzenlerlerdi. Bu albüm '84 tarihlidir ve Georgia halk sanatı geleneğinin bir parçasıdır. Michael ile birlikte '89 yılında onları dinlemeye gitmiştik. Çok üzücüydü, çünkü en gençleri 70, en yaşlıları 93 yaşında bir grup insanla karşılaştık ve gençlerin arasında bu geleneği öğrenmekte olan kimse yoktu. Artık geride kimse kalmamıştır büyük olasılıkla.

Laura Nyro
Eli And The Thirteenth Confession
'72 ya da '73 yılında lisede satın almıştım bu plağı. Bütün zamanların en büyüleyici pop-caz-psychedelic-kafa sikici plağıdır bu. Çok güzel şarkılar vardır, ama bunları çalmayı nasıl başardıklarını anlamıyorum. Her şarkıda en az beş tempo, oktav değişikliği falan vardır. Nyro hakkında pek bir şey bilmiyorum. Tek bildiğim '67'de Monterey'de çaldığı ve herkesin ondan nefret ettiği.

The Byrds
The Notorious Byrd Brothers
Hiçbir zaman Byrds fanatiği olmadım. Tamam, hayranlarındanım ama, benim gözümde hayranlık, onların Greatest Hits'lerine ve bu plağa sahip olmaktan ibaret. Bu albümde mükemmel şarkılar vardır. Ayrıca yaptıkları en psychedelic çalışmadır bu. Farklı birçok unsur biradadır: folk, country, Doğu etkileri, psychedelia. En azından üç tane uyuşturucu şarkısı vardır içinde.

Neil Young
On The Beach
Harvest hit olduğunda sevmemiştim. Time Fades Away ise çok kötü eleştiriler almıştı. Ama o albümü çok sevmiştim. On The Beach albümü de benim için çok şey ifade eder. Eğer o insanları katletmeyip dışarda daha fazla kalmış olsaydı, bu albümü Charles Manson yapardı herhalde. Benim için Neil Young'ın en iyi dönemi, Rust Never Sleeps'e kadar uzanan bu dönemdir.

Flying Burrito Brothers
The Gilded Palace Of Sin
Byrds'le bağlantılı gruplar içinde, şarkı yazarlığının en iyi örneklerinin bulunduğu albüm ilk Flying Burrito Brothers albümü olan The Gilded Palace Of Sin'dir. Gram Parsons bu albümde harikalar yaratır. O tutucu, sınırlayıcı western müziğini alır ve dekadansla, uyuşturucuyla ilgili şarkılar söyler. Ayrıca, bence kimse Los Angeles'le ilgili Sin City'den daha güzel bir şarkı yapmamıştır.

The Fans
True
Bir 45'lik seçtim, çünkü The Fans hiç albüm yapmadı. Bence her sıkı müzik dinleyicisinin, asla albüm yapmamış bir grubu olmalıdır. Kendilerine albüm yapma fikriyle gelen her plak şirketini bilinçli olarak geri çevirmiş bir gruptur The Fans.
Param olduğunda onların kayıtlarını bulup bir toplama albüm yapmaya söz vermiştim kendi kendime. Bir süre önce bu iş için 7 bin dolar harcadım ve bütün teypleri toparladım. Ama onları onbeş yıl önce köstekleyen tavırları hala devam ediyor. Onbeş yıldır birbirleriyle konuşmuyorlar. Miksler konusunda anlaşamıyorlar, hangi şarkının plağa gireceği konusunda anlaşamıyorlar... Sonuçta bir noktada tıkanıp kaldık ama daha önce bende bulunmayan bir LP'lik şarkı ele geçirmiş oldum. Sonuçtan memnunum yani, keşke bütün dünya da bu plağı dinleyebilseydi.

Gang Of Four
Entertainment
'82 ve '83 yıllarında birkaç turnede Gang Of Four'un ön grubu olarak çalmak gibi bir şansı yakalamıştık. Büyük bir gruptu. Politik olarak bilinçliydiler ve pop şarkılarının, kapitalizmden, Marksizm'den ve bütün o diğer diyalektik sorunlardan bahsedebileceğini kanıtlayan kendilerine ait bir dünya kurmuşlardı. Müzikal olarak onlardan çok şey öğrendim. Daha sonraki yıllarda durumları kötüye gitmeye başladığında da ne yapmamak gerektiğini öğrendim. Çünkü zamanında, yapabilecekleri en kötü seçimleri yaptılar.

Young Marble Giants
Colossal Youth
Neden bilmiyorum, bu albüm Georgia'da çok ünlüdür. Her sanat okulu öğrencisi, bunun yeryüzündeki en iyi albüm olduğunu düşünürdü. Michael ve ben de her Allah'ın günü bu plağı çalıp dinlerdik.Bu ve Gang Of Four, kendimi özdeşleştirebileceğim ilk post-punk unsurlarıydı. Çünkü punk rock doğru dürüst Amerika'ya uğramadı. Hiçbirimiz işsizlik parası almıyorduk ki. Tutup da eğitimsiz olduğumu ve dev bir toplu konutun küçük bir dairesinde yaşadığımı iddia edecek değilim. Ortasınıf çocuğuyum ben ve birkaç kitap okumuşluğum da var. Bu albümler sayesinde, punk hayat tarzından gelmiyor olmama rağmen, müzikal anlamda entellektüel ve zekice tercihler yapabileceğimi farkettim.

→29

"Fan olmAk genç işi"

Bülent Ortaçgil

Roll için ilk "dış temas"ımız bundan birkaç ay önce Bülent Ortaçgil'le oldu. Yılın yarıya yakın bölümünü İstanbul kaçağı olarak bir Ege köyünde geçiren Ortaçgil'e telefon açtık ve plak raflarında bir gezintiye çıkmasını istedik. Müzik dinlemeye nasıl, ne zaman başlamıştı, hangi gruplara, hangi müzisyenlere takılmıştı? Eski plaklarını hâlâ aynı zevkle dinliyor muydu? Folk'çu muydu, rock'çu mu? Beatles'cı mı, Stones'cu mu?.. Kendisine biraz "zaman tanıdık", hazırlık yapmasını bekledik ve ikinci bir telefon görüşmesiyle çok yönlü soruşturmamızı tamamladık...

Ben dokuz yaşındayken Amerika'ya gitmiştim, orada babam ilk defa bir pikap ve çeşitli plaklar aldı. İlk dinlediğim plaklar da onlar oldu. Bir yıl kaldım Amerika'da ama, Türkiye'ye geldikten sonra da uzunca bir müddet o plakları dinledim. PERRY COMO, DEAN MARTIN, PLATTERS, FRANKIE LAINE gibi müzisyenlerdi.

Neil Young da Frankie Laine dinleyerek başlamış müziğe...

Öyle mi? ELVIS PRESLEY'le aynı dönem ya da biraz daha öncesinin insanları bunlar. ELVIS PRESLEY plakları da vardı ama beni etkileyen ELVIS değil, diğerleri oldu.

45'lik plaklar mıydı hepsi?

Hayır, hepsi LP'ydi. Sonra ortaokul yıllarındaki BEATLES patlamasıyla birlikte BEATLES dinlemeye başladım. Onların yaptığı her plağı dinledim ve onlarla birlikte pikabın başında şarkı söyledim.

O dönem Türkiye'de bulabiliyor muydunuz bu plakları?

Yabancı okullarda okuduğumuz için yabancı hocalarımız vardı, onlardan buluyorduk. Ya da zengin olan arkadaşlar getirtiyorlardı. Bütün BEATLES külliyatını biliyorum açıkçası. Hepsi beni etkilemiştir ama en müthişi bence *Beyaz Albüm*'dür. Onla yatıp kalktım diyebilirim. Sonlarına doğru "Number 9" gibi uzun stüdyo denemeleri dışında bütün şarkılardan etkilenmiştim. Beni fena halde çarpan bir başka albüm de DOORS'un *Strange Days*'i. Galiba ikinci albümleridir o. İlk albümleri "Light My Fire"ın olduğu albümdü, o da güzeldi, çarpıcıydı. Biz de yavaş yavaş İngilizce öğreniyorduk bu arada. JIM MORRISON'ın dediklerinden de etkilenmeye başlamışız. Ama *Strange Days* bence müzikal olarak da çok devrimci bir albüm.

O dönemde gitar çalmaya başlamış mıydınız?

Evet, çalıyordum. Hatta, kendi aramızda gruplar kuruluyor, bu şarkılar taklit ediliyordu bir şekilde.

Mazhar Alanson'la birlikte okuduğunuz dönemler mi bunlar?

Ben Mazhar'la bir yıl okudum. Okulu 68'de bitirdim, Kadıköy Maarif Koleji, yani şimdiki Anadolu Lisesi... *Strange Days* zamanında herhalde üniversitedeydim artık. Mazhar'larla birlikte sidik yarıştırdığımız zaman daha önceleridir, yani BEATLES'ın albümlerinin olduğu dönemlerdir... O dönemde birkaç albüm daha var beni etkileyen. Mesela CREAM'in *Disraeli Gears* albümü. ERIC CLAPTON'ın en radikal olduğu dönem. Diğer dinlediğimiz plaklarla karşılaştırdığımızda fena çarpıldık. Nerden geliyordu bu sesler, bu müzik mantığı? Sanki aydan gelmiş adamlar müzik yapıyormuş gibi geliyordu bana. Buna çok paralel olarak JETHRO TULL'ın *Stand Up*'ı da var. Daha sonra da beğendiğim albümleri var. *A Passion Play*'e kadar takip ettim, sonra bıraktım onları.

Artık Türkiye'de plak bulunmaya başlamıştı herhalde o dönemler.

Biraz evet. Ama benim istediklerim daha pek bulunmuyordu. Yabancı ülkelere gidip gelen arkadaşlarımızın getirdiği plaklardı çoğunlukla. Yabancı gazeteleri, müzik mecmualarını, Melody Maker'ı filan takip ediyorduk. Melody Maker o zaman da bulunuyordu Türkiye'de.

Ortak olarak müzik dinlediğiniz mekanlar var mıydı?

Hayır, evlerde filan toplanıp dinlerdik. PINK FLOYD'un *Ummagumma*'sını da o dönemlerde epey dinlerdik. Müzik çalmaya çalışan, kendi aramızda gruplar kuran insanlardık. Mesela Bunalım vardı, JIMI HENDRIX, CREAM çalan, psychedelic şeyler yapan bir gruptu. Biz de onların ilk zamanlarında üyesiydik. LP ödünç alma durumlarımız vardı; ben sana onu vereyim, sen de bana bunu ver. Mesela kişisel arşivimde bu plakların hepsi yok benim. Bu arada o dönemden bir albüm daha geldi aklıma: KING CRIMSON'ın *Lizard* albümü. Türkiye'de az bilinen bir albüm, herkes "Epitaph"ı filan bilir. Ama bence King Crimson'ın en tepe noktası *Lizard*'dı. İçinde senfonik-rock'a geçiş işaretleri vardır, nefesliler vardır...

Siz elektrikli gitarla haşır neşir miydiniz?

Hayır, hiç çalmadım, hep akustik gitarda kaldım. Ama kardeşim çalıyordu, JIMI HENDRIX takıntısı vardı onda. HENDRIX'in *Electric Lady Land* diye bir double albümü vardı, çıplak kızların olduğu albüm. O plağın üstünde de bizim evde senelerce dolaşıldı. Kardeşim, 33'lük deviri 16'ya düşürüp soloları çıkarmaya çalışırdı. Ben o aralar kardeşimle beraber müzik dinlediğim için, o albümler beni de felaket etkilemiştir.

Kardeşiniz sonra da devam etti mi müziğe?

Hâlâ müzik yapıyor, kendince besteler de yapıyor ama hiçbir zaman yayınlamadı. Şu anda matematikle uğraşıyor, Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim üyesi, doçent, moçent. Öyle biri.

Rock dışında neler dinlerdiniz?

Sonraları yavaş yavaş klasik müzik de dinlemeye başladık. Çok hafiften bir BACH ya da birazcık MOZART dinledikten sonra, akabinde dinlediğimiz şey, mesela STRAVINSKI'ydi. STRAVINSKI'nin bütün külliyatını dinledik o zamanlar. Onun atonal denemelerini de dinlemiş ve çarpılmışızdır ama, belki de melodik ve basit olduğu için en çok *Pulcinella Suite*'i severdik. BACH'ın çello süitlerini de o dönemde dinlerdik; daha sonra JOHN WILLIAMS da aynı süitlerin gitar versiyonunu yapmıştı, klasik gitarın prensiydi o zamanlar, o albüm de vardı bizde. Ve ben hâlâ canım sıkıldığı zaman, klasik gitar temrini yapmak istediğim zaman o süitleri çalıyorum. ÇAYKOVSKI'nin ve PROKOFIEF'in *Romeo Juliet*'lerini de yine o dönemden anmam gerekiyor... Bu arada rock da dinliyoruz tabii ama, bunları da yeni yeni keşfetmişiz. Adamların müzikal dehasının altında da hafiften ezilmekteyiz yani.

Folk müzisyenleriyle aranız yok muydu?

PAUL SIMON'dan da çok etkilendim ben. Ama beni en etkileyen albümü, sonlara doğru yaptığı *Still Crazy After All These Years*'dı. Hatta onun içindeki şarkıları bir grupla birlikte stüdyoda demo kaydı da yaptık. O grup tarihi bir gruptu. Onno (Tunç), ben, Neşet (Ruacan), Çakal Turan,

Doors'un Strange Days'i zamanında herhalde üniversitedeydim artık. Mazhar'larla birlikte sidik yarıştırdığımız zaman daha önceleridir, yani Beatles'ın albümlerinin olduğu dönemlerdir...

davulcu Cezmi (Başeğmez). Şarkıcı da Nükhet'ti (Ruacan). Grubun ismi filan yoktu. Beraber çalışırız diye düşünüp stüdyoya girdik, birkaç PAUL SIMON, birkaç da LEONARD COHEN kaydetmiştik.

"Benimle Oynar Mısın" çıkmış mıydı o zaman?

Evet çıkarmıştım. O sıralar cazla da ilgilenmeye başladım. Cazla ilk buluşmam da Neşet'in bana verdiği, BILL EVANS'la JIM HALL'un *Intermodulations* plağıyla oldu. Bir gitar, bir piyano. Üç-beş ay da o plakla yatıp kalkmıştık. YELLOWJACKETS'ın *Spin* albümü de son yıllarda cazda en sevdiklerim arasında. PAT METHENY'i de çok dinledim, sonlara yakın albümlerinden, mesela *Secret Story*'den çok etkileniyorum. Müzik dinlemek istediğim zaman aklıma gelen ilk beş şeyden biri *Secret Story*. Bir de eskiden çok yarım yamalak tanıdığım, fakat daha sonra geriye döndüğümde bulduğum bir albüm var: DONALD FAGEN'ın *Nightfly* albümü. İnanılmaz bir albüm. Ben STEELY DAN'i 70'li yıllardan filan biraz biliyordum. Çok bereketli bir topluluk aslında. Ama o dönemde pek takip etmemiştim herifleri. DONALD FAGEN ayrılıp da *Nightfly*'ı yaptıktan sonra çok dikkatimi çekti. O zaman sabah akşam dinledim, hâlâ da dinliyorum büyük bir keyifle. Sonra geriye dönüp birkaç STEELY DAN de dinledim. Doğrusunu istersen DONALD FAGEN müthiş bir adam. Son zamanlarda takip ettiğim, dinlemekten keyif aldığım bir de STING var. Ama STING'in en iyi albümü ikinci albümü bence. POLICE'i de o arada epey dinledim, ama bir POLICE fan'i filan değilim, çünkü ben DOORS'lardan filan sonra o tarz müziği hafiften kesip klasik müziğe kaymıştım. Ondan sonra da işte teker teker PAUL SIMON'ı, LEONARD COHEN'i filan dinlemiştim. LEONARD COHEN'i çok daha sonraları öğrenmiştim hatta. İlk albümleri 60'ların sonundadır ama, ben bu Suzanne-Muzanne durumlarını 70'lerin sonunda öğrendim. Müzikal olarak da çok etkilenmedim. O adamın sözel dünyasını seviyorum. Mesela BOB DYLAN da öyle. DYLAN'ın da en sevdiğim albümü, *Nashville Skyline*'dır. Hâlâ dinlerim, biraz katır kutur, eskidi ama, seviyorum. İşte bütün bu albümler benim müzikal perspektifimi genişleten, oluşturan albümlerdir. Belki CREAM'i ya da PINK FLOYD'u o keyifle şimdi dinleyemem, ama o dönemlerde başkaydı. Doğrusunu istersen ben çok büyük bir PINK FLOYD fan'i değildim.

"Fan olmak" kavramını nasıl tarif edersiniz? Müzik dinlemek ve sevmekten farkı ne?

Fan olduğun zaman o adamları başından kıçına kadar takip ediyordun. Kim ne yaptı, hangi albümde kiminle çaldı gibi. Belki de bütün bunları dinlerken kendi şarkılarımı yavaş yavaş yazmaya başlamış olmam, beni hayranlıktan uzaklaştırdı. Mesela BEATLES fan'iydim ama kendi şarkılarımı yazmaya başladıktan sonra BEATLES çalmayı bıraktım. Kendimi eğlendirmek için senede bir, üç senede bir çalar oldum, şimdi hiç aklıma bile gelmiyor mesela. Fan olmak biraz genç işi tabii.

Sizin bir yurt dışı maceranız daha olmuştu. O dönemde Norveç'te daha gelişmiş bir müzik ortamıyla karşılaşabildiniz mi?

Valla, Norveç aslında bir Avrupa ülkesi gibi değil, kırsal bir yer. Çok kuzeyde olduğu için Türkiye'den pek farklı değil. Gerçi orada bir yıl boyunca müzik çalarak hayatımı kazandım. Sağda solda çalıyorduk, bir grup kurmuştuk. İki-üç Norveçli, Türkiye'den Siret (Yurtsever) vardı, bir de ben vardım. Siret hâlâ oralarda çalıyor şimdi. Alet, edevat, kamyon filan derken bir sistem kurmuştuk. Cover çalıyorduk. Çok uzun dönemde kendi müziğimizi yapmak gibi bir isteğimiz de vardı. ROLLING STONES, BEATLES çalardık. Grupta çok iyi piyano çalıp country söyleyen çocuklar da vardı. JACKSON BROWNE filan çalardık. Ben de gitar çalıp yarım yamalak şarkı da söylüyordum...

Siz LP döneminde yetiştiniz. Teknoloji CD'ye geçtikten sonra bir "uyum zorluğu" çektiniz mi? LP'lere yönelik romantik bir takıntı besliyor musunuz?

Evet, evet... Ben bayağı eskiyim. CD'yi değil ama kaseti uzun bir zaman reddettim. Kaset dinlemezdik biz.

Arkadaşlar arasında plakları kaydetmek gibi bir adetiniz yoktu yani...

Sadece birbirimizden plak ödünç alırdık. Çok hassas arkadaşlarımız vermezlerdi.

Siz verir miydiniz?

Verirdim. *Benimle Oynar Mısın*'dan kazandığım parayla bir Dual pikap almıştım kendime. Çok özenle bakardım pikabıma. Ama teknolojinin CD'ye dönüşmesi bana kaset kadar dramatik gelmedi. Romantizmi öldürüyor ama karşılığında gerçekten çok iyi bir müzik veriyor. Bu işlere harcayacak biraz daha fazla param olduğu zaman, bazı eskiyen plaklarımın CD'lerini aldım, arşive koydum. Temiz temiz duruyorlar. Mesela şimdi aklıma geldi, bir zamanlar çok dinlediğim bir plak daha vardı, onun da CD'sini edindim: ANTHONY CARLOS JOBIM'in Carl Ogermann diye bir aranjörle yaptığı bir albüm. İsmini şimdi hatırlayamıyorum ama kapağında Miró resmi gibi kırmızı bir şeyler var. Çok büyük bir arşivim yok. Yüz kadar plak, bir o kadar kaset, otuz-kırk kadar da CD var.

Son yıllarda keşfettiğiniz müzisyenler olmadı mı hiç?

Son yıllarda kadın songwriter'lar erkeklere oranla daha aktif, daha ortalarda. Mesela TRACY CHAPMAN'ın ilk albümünü çok beğenmiştim. Sonrakiler hiç öyle değildi. İlk albüm, çok eski bir stil olmasına rağmen çok iyiydi. SUZANNE VEGA ve JULIA FORDHAM da çok iyiler. Biraz da KD LANG'i takip ediyorum. Daha eskilerden JOAN ARMATRADING'i de seviyorum. Ama erkekler hep eski tüfekler. Bir zamanlar çok uğraştığım bir erkek songwriter vardı, şimdi aklıma geldi, unutmam çok ayıp: DONOVAN. Onu da epey takip etmiştim bir aralar. Bayağı şiirsel bir adamdır.

Mesela Beatles fan'iydim ama kendi şarkılarımı yazmaya başladıktan sonra Beatles çalmayı bıraktım. Kendimi eğlendirmek için senede bir, üç senede bir çalar oldum, şimdi hiç aklıma bile gelmiyor. Fan olmak biraz genç işi tabii.

Yılın aşağı yukarı yarısını orada, Ege'de geçiriyorsunuz değil mi?

Valla hedefim bu, ama geçiremiyorum. Giderek daha fazla müzikle işim oluyor. Daha fazla konser veriyorum, barda çalıyorum, festivallerde çalıyorum. Burası tam olarak, Datça'yla Marmaris arasında Hisarönü diye bir körfezde, içerlek bir köy: Bozburun. Genellikle insanların denizden geldiği, yat turizmi yaşanan, her gelen insanın ertesi gün gittiği, yerine yenilerinin geldiği, ama bütün bu kalabalığın da hiçbir zaman 150 kişiyi geçmediği bir yer.

Orada özel olarak dinlediğiniz şeyler oluyor mu?

Birazcık farkediyor. Arşivimin bir bölümü burda. Ayrıca bir de o yıl yeni alınan şeyler oluyor. Mesela bu yıl sağdan soldan getirdiğim, sürekli dinlediğim şeyler arasında KD LANG'in ikinci albümü, LOREENA MCKENNITH filan var. Bir de *Adiemus* diye koral yapıda müthiş güzel bir albüm var. Güney Afrika "refugee song"larmış. Eşimle beraber buradaki dükkanda çok sık dinliyoruz.

Ne dükkanı?

Hediyelik eşya dükkanı gibi bir yer. Arada sırada eşime yardım ediyorum, satıcılık yapıyorum yani. Genellikle birazcık kitap okumak, bir şeyler yazmak, müzik dinlemek için kullanıyorum bu mekanı. Bir sürü zaman oluyor.

Şu sıralar elinizde hangi kitap var? Plaklarla başladık, kitaplarla bitirelim.

Şu anda çok geç kalmış olmakla beraber *Kutsal İsyan*'ı okuyorum. Onun üçüncü cildine geldim. Dibine kadar okuyamıyorum ama çok ilginç bulduğum şeyleri var. Mesela bundan bir ay önce TAHSIN YÜCEL'in *Bıyık Söylencesi*'ni okudum. Bir de bir yuppie eskisinin yazdığı –galiba yasaklanmış– *Genç Bir İşadamına Mektuplar* adında enteresan bir şey okudum. Bu yaz fazla şarkı yapamadım, ancak bir-iki tane eskizim var. Ama zorlamıyorum kendimi. Çok seyrek gitar çalıyorum. Daha ziyade denize giriyorum, bambaşka bir havadayım. Köyde yaşıyorum yani. Ama yakında geliyorum oralara. Tasası şimdiden başladı.

Söyleşi: **Derya Bengi**

→31

Patti Smith, uzun bir sessizliğin ardından müziğe geri döndü. Döndü ama, "kendime rock'tan ziyade edebiyatla dolu bir gelecek tasarlıyorum" diyerek döndü. Edebiyatla olan ilgisi yeni değil, hatta müzikten çok daha öncelere dayanıyor. Zaten, yaptığı müzik de "elektrikli şiir"den farksız oldu her zaman. 20 yaşında yerleştiği New York'ta Beat tedrisatından geçmiş, ardından Rimbaud'nun izinde Paris'e yerleşmiş, bohem mahallelerde, kaldırımlarda şiir satarak para kazanmıştı. New York'a döndüğünde Sam Shepard'la tiyatro yaptı, Rolling Stone dergisinde yazılar yazdı, kendini Lenny Kaye'in gitarı eşliğinde sahnede şiir okurken buldu. Tam o sıralar müzik devreye girdi. Camus-Burroughs ilhamlı ilk albümünü 1975'de yayınladı. 70'lerin ikinci yarısını "punk kraliçesi" olarak yaşadı. Sonra New York gecelerinden sıyrılıp Detroit'e attı kendini. Çünkü evlenmişti. Üstelik "motor şehri"nin gitarcısıyla, MC 5'tan Fred "Sonic" Smith'le evlenmişti. Müzikten nispeten el etek çekerek iki oğlunu büyüttü. Fred'i kalp yetmezliğinden kaybettiği 1994'e kadar sadece bir albüm doldurdu. Sekiz yıllık sessizliğine bu yıl son verdi. Artık ulaşılabilir bir mesafede: Bir şarkıyla "Dead Man Walking" soundtrack'inde... Michael Stipe'la yaptığı düetle REM'in "New Adventures In Hi-fi" albümünde... Ve tabii ki yeni "yaslı" albümü "Gone Again"de... Q ve Details dergilerinden banttan yayına geçiyoruz.

Patti Smith

Seks sembolü olmadığım kesin

Yeniden başlamak nasıl bir duygu?

Aslında çok daha hoş; gerçi her zaman ilginçti. Her zaman en iyi insanlarla birlikteydim. Hala aramızda bulunan Lenny Kaye en eski arkadaşımdır. Tom Verlaine'le 20 yıldır tanışıyoruz. Kulağa garip gelebilir ama biz büyük bir aileyiz ve bu ilişki ağı, hala babalarına özlem duyan çocuklarıma çok iyi geliyor. Lenny ve Jay kocamın yakın arkadaşlarıydı ve gruptaki bütün erkekler çocuklarıma harika birer örnek oluşturuyorlar.

Rock'çular örnek mi oluşturuyor? Hayat eskisi kadar çılgın değil galiba.

Biz sahne dışında hiçbir zaman o kadar çılgın değildik. En saldırgan yönlerimizi sahnede ortaya koyardık. Turnelerde hep disiplinliydik, içki ve uyuşturuculara asla izin vermezdik -biraz esrar ve bira dışında. Kendini bırakmışlık ve kendine zarar verme eğilimi istemediğin kadar çoktu ama bunlar, yaptığımız işte ifadesini bulurdu. Hiçbir zaman kendimi tüketen bir yaşam biçimim olmadı. Bugün eskisine göre en farklı olan şey, başta seyirciler olmak üzere herkesin bana karşı olağanüstü nazik olması. '70'lerde her zaman böyle değildiler. *(Gülüşme).* Belki de dul olduğum ya da yaşlandığım için. Az değil, neredeyse 50 yaşındayım.

1975'teki Horses'dan, 1996'daki Gone Again'e evriminizi nasıl tanımlardınız?

Şeyy... Belki gençlikten, eş ve anne olmaya diye.

About The Boy'u Kurt Cobain için yazdınız. Nirvana sizin için ne ifade ediyor?

Hiçbir sanatçının bana bir şey ifade etmesini beklemem, sadece soyut bir biçimde hissederim. Nirvana'yla bir tür kan bağım olduğunu hissediyorum ve nedenini açıklayamam. Kendimi daha az yalnız hissetmemi sağlıyor. Aynı şey Bob Dylan için de geçerli. Onunla bütünüyle özdeşleştim ve nedenini bilmiyorum. Şarkı her şeyin ötesinde bir delikanlıya dair, bu güzel yanı; her şeyin içindeki delikanlının bir başka düzlemde her şeyin ötesinde olması. Ama acı bir yanı da var: Evet her şeyin o kadar ötesindeydin ki bu aptal şeyi yaptın. Çünkü Kurt Cobain'inki gibi korkunç bir intiharı romantikleştiremem ya da affedemem ama haysiyetli bir sanatçının kaybının yasını tutabilirim. Ve bu kadar genç birinin her şeyden vazgeçmesini ya da bu kadar acı çektiğini görmek çok üzücü. About a Boy'u Kurt Cobain'in ölümünden esinlenerek yazmıştım ve bir dizesinde ona hitap ediyorum ama içinde kardeşim de, Fred de var. Aslında albümün tümü Fred'in anısına ithaf edildi, Kurt Cobain'i andığım zaman bile... İnsanlarda benim hassas bir ruhum olduğu fikri yaygındır. Ama Fred benden çok daha duyarlı, çok daha hassastı. İlişkimizde daha pratiğe yönelik olan hep bendim.

Pratiğe yönelik bir Patti Smith imajı çoğu insanın kafasındakiyle çelişiyor.

Tam anlamıyla sıradan bir vatandaş olmuştum; bütün gün çamaşır yıkayan, çocukların bakımıyla uğraşan, tuvaleti tamir etmek için eli kuburun içinde saatler harcayan. Fred bana hem disiplinli bir anne, hem de bir sanatçı olarak güvenirdi. Ama Fred'in ölümünün ardından yeniden müziğe döndüğümde, kime hitap ettiğimden tam anlamıyla emin değildim. O kadar uzun bir zaman geçmişti ki...

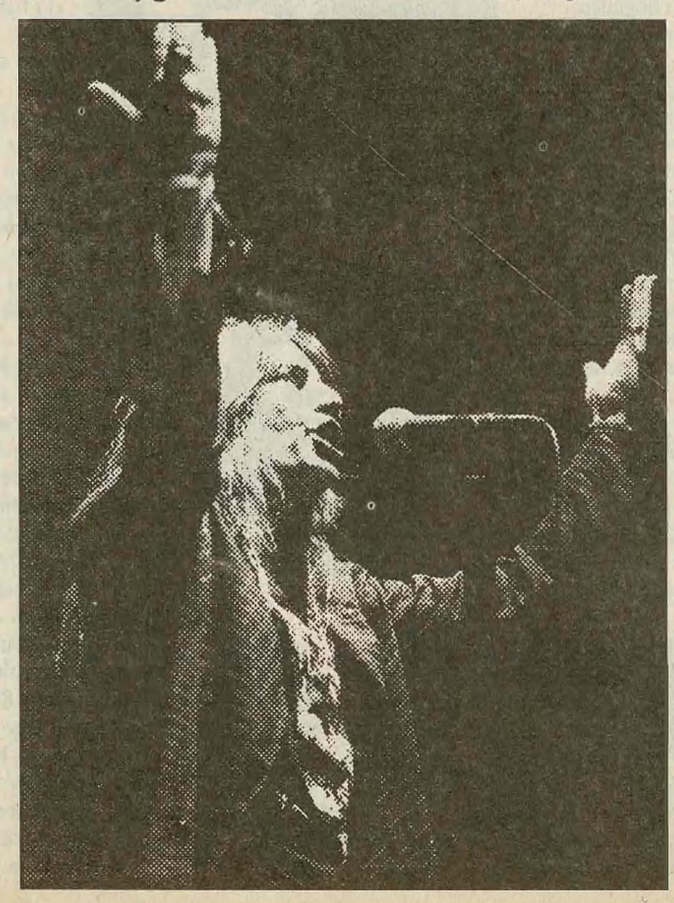

Bugünlerde dinleyicilerinizi kimler oluşturuyor?

Farklı hizipler var. Bir grup seyirci belli ki bizi 20 yıl önce izlemiş ve şimdi izlemekten de nostaljiyle karışık bir heyecan duyuyor. Bazıları ise çok genç, 16'yla 22 yaş arasındalar, belki beni sınıyorlar. Bir de Dead Head'lere *(Grateful Dead fanları)* benzeyen bir grup var. Birilerinin peşinden gitmeleri gerekiyor, onlar da bizi izliyor. Ve her yerde insanlar o kadar nazik, katılımcı, saygılı ve mmm... *(hafif bir hoşnutsuzlukla)* hoşgörülü ki.

İşlerin bu kadar da yolunda gitmesinden pek memnun değil gibisiniz...

Temelde iyi bir insanım, yani öyle sanıyorum. Ama sahnedeyken, toplumun değerlerini takmama, hatta saldırganlaşma eğilimine giriyorum. Sahnedeyken bir sürü şey su yüzüne çıkıyor. Büyük bir gerilim yaşanıyor. Seyirciden taleplerim oluyor, her zaman hoşgörülü olamayabiliyorum.

Sözünü ettiğiniz deneysel etkinlikler mi?

Hmm, evet, bazen şiir okuyorum , çoğunlukla oldukça serbest çağrışımlı şeyler. Sahnedeyken, bir insanın hissedebileceği bütün farklı duyguları iletmeye çalışıyorum. Bazıları oldukça uçta olabiliyor.

Bu, sahnede cinsel bir enerjiyi açığa çı-

karmaya kadar uzanabiliyor mu?
(Sessizlik). Bu konuda konuşmaktan artık pek hoşlanmıyorum. Daha genç olduğum zamanlarda sürekli cinsellikten söz ederdim. Ama 18 yıl boyunca aynı adamla evliydim ve tek eşli bir hayat sürdük. Şimdi geçmişimi göz önüne alınca, ironik ama bu soru beni tedirgin ediyor. '70'lerde bir tür pornografiyi sanata dönüştürmeye çalışıyordum. Ama hayatımın bu döneminde, bu konuyu kasıtlı olarak bir kenarda bırakıyorum. Hatta bazı eski, cinsellikten açık bir biçimde söz ettiğim şiirlerimin yeniden yayımlanmasını da istemiyorum. Sanatçı olarak kişi, eksiksiz bir özgürlük istiyor ama AIDS'in bu kadar ciddi bir tehlike oluşturduğu günümüzde, cinsel özgürlük fikrini nasıl savunabilirim? Cinselliğin yaptıklarımın bir parçası olduğunun farkındayım ama bu daha çok kabilevi, ilkel, fiziksel bir şey. Bir seks sembolü olmadığım kesin.

Yapmayı sürdürdüğünüz bir şey sahnede tanrıya hitap etmek. Sanki ona sesini duyurmaya çalışıyorsunuz...
Zavallı tanrı. Hayatım boyunca peşini bırakmadım. Annem küçükken bana dua etmesini öğretmişti. Bana, ulvi düzenin varlığından ve tanrıyla ne zaman istersek konuşabileceğimizden söz edince, onunla konuşmak için yatma zamanının gelmesini bekleyememiştim.

Dinle bu kadar ilgili olmanız garipti. Çünkü siz aynı zamanda kendini yeniden keşfetme ve sanatçının bütün düzenlerin ötesinde olması fikirlerine de çok bağlı görünüyordunuz.
Evet, yıllardır açıkça ifade etmeye çalıştığım şey bu. "İsa birilerinin günahları için öldü, benimkiler için değil" *(Horses albümündeki Gloria adlı şarkısından)* dediğimde, kendini yeniden keşfetme konusundaki manifestomu dile getiriyordum. Ama artık bu kadar ben-merkezci duygulara sahip değilim. Yüce bir şeyler gerçekleştirme arayışı, kişisel olarak da ulaşılabilecek en yüksek noktaya ulaşma arzusunu doğuruyor. Kişinin yaratıcısıyla birleşmesinden *(vahdet-i vücud)* daha yüce bir şey yoktur. Annem de, babam da Yehova Şahidi ve onlar için yitirdiğim erkek kardeşimi yeniden göreceklerini düşünmek en büyük teselli...

Çocukluğunuzun geçtiği yöreler nasıldı?
II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından bizimkilerin dört çocuğu olmuş. Ben de Chicago, Philadelphia ve New Jersey'nin banliyölerinde büyüdüm. Anne ve babam zeki insanlardı ama vasıflı, meslek sahibi insanlar değildiler. Bazan doyacak kadar yemek bulamazdık. Ailemi seviyordum ama kendimi herkesten uzak hissediyordum. Çocukluğumda, sanki yabancı bir uygarlıktan gelmiş bir ziyaretçi gibiydim. Genelde kendimi Amerikan kütürüyle uyumsuz hissediyordum; insanların '50'lerdeki giyim kuşamı, kırmızı dudak boyaları, tılsımlı bilezikler...

İlk kez rock'n'roll'la tanıştığınızda ne hissettiniz?
Ben rock'n'roll'un keşfine tanık oldum. Yedi yaşındaydım, kiliseye giderken bir çocuğun çaldığı bir 45'liği duyduğumu hatırlıyorum. Yolda öylecene kalakaldım. Çocuk bakıcılığı yapan kızların giderek çılgınlaştıklarına şahit oldum. Hoşuma gitmesine gidiyordu bu olanlar ama daha hâlâ beni tam içine çekmiyordu. Sonra Dylan ortaya çıktı ve ondan sonra kendimi bir daha hiç yalnız hissetmedim.

Efendim?
Ondan sonra, her zaman hissettiğim şeyleri dile getiren birinin varlığını hissettim. Sonra Rolling Stones ortaya çıktı, onlarınki de bedenin manifestosuydu. '63 ya da '64'te cinsel anlamda pek gelişmiş değildik. Yeniyetme olmak acı veren bir şeydi. Rolling Stones bunu parçaladı. O kadar fiziksel ve kaba ve de hamdılar ki. Amerika'daki her şeyi paramparça ettiler.

Hala bir fan'miş gibi konuşuyorsunuz...
Kendimi, Dylan ve Stones'a hep müteşekkir hissedeceğim. Kendimi aykırı hissediyordum, ama onlar bana inanabileceğim bir şey verdiler. Ayrıca bir parçası olmak isteyeceğim bir sürü de başka şey. Brian Jones'un giydiği pantalonun benzerini her yerde aradım. Bir de George Harrison'un Magical Mystery Tour'da giydiği kavuniçi pantalonun benzerini. Sanırım hala, evrensel bir dile en yakın şeyin rock'n'roll olduğu duygusunu koruyorum. Dylan'ı, Stones'u, Hendrix'i ve Jim Morrison'ı dinlediğimde kendimi bir şeylerin parçası hissettim.

Böylece bütün uyumsuzların gittiği yere, New York'a gittiniz?
(Gülüyor) Orası kesin. Ama o sırada orada yapacak pek de bir şey yoktu. 1969'da Robert'la (Mapplethorpe) Brooklyn'den,

bütün eserleri

Horses (1975)
Radio Ethopia (1976)
Easter (1978)
Wave (1979)
Dream Of Life (1988)
Gone Again (1996)

Chelsea Hotel'a taşındığımızda, Warhol dönemi sona ermişti. Yıldız olmaya çalışan hüzünlüler ve güzeller *(the sad and the beautiful)* gelmeye devam ediyorlardı. Ama genç sanatçılar için çok da canlı bir ortam yoktu. Burroughs ve Warhol'un çevresini gözlemledim ama 1974'e, yani Television'ın, Bowery Caddesindeki CBGBs kulübünü keşfine kadar hiçbir şeyin parçası olmadım. Birdenbire benim yapmak istediğim şeyi, şiirle müziği kaynaştırmayı isteyen insanlar ortaya çıkmıştı.

En efsaneleştirilen dönem de buydu: Punk şairi, androjen sanatçı Smith...
Sık sık gerçeğin de en az efsane kadar ilginç olduğunu söylemişimdir. Öğrenciler beni **Rimbaud**'yla karşılaştıran tezlerini göndermeyi hâlâ sürdürüyor. Hoş bir şey tabii. Ama bazen savlarını anlamıyorum. İnsanlar, bana birçok şeyi değiştirdiğimi söylediklerinde koltuklarım kabarsa da, gerçekte yaptığı şeylere inanan beş parasız genç insanlardık yalnızca. Genellikle en önemli gündem maddemiz karnımızı nasıl doyuracağımızdı.

"Rock'n'roll yılları"nı "uzak" kaldığınız yıllarda özlüyor muydunuz?
Hayır. Kocam çalmayı özlüyordu. Fred kadın sanatçıları da yakından izliyordu. Kadın sanatçılara artık daha fazla yer olduğunu düşünüyordu ve unutulmamamı istiyordu. Çocukların geleceği için plan yapmaya başlamıştık. Çocukların eğitimi için bir kenara para ayırmak istiyorduk.

Yani müzikle kimi zaman cukkayı doğrultmak için uğraştığınızı mı ima ediyorsunuz? Bazı hayranlarınız bunu duymaktan hoşlanmayacak.
Dream of Life'ı kaydederken tamamen sanatsal kaygılar içinde değildik: İkinci çocuğumu doğurmuştum, masraflarımız artmıştı. Ama müziğe tam anlamıyla geri dönmek gibi bir arzum yoktu. Bu kez farklı. Evet, çocukları düşünmek zorundayım ama ikimiz de yeniden bir şeyler söylemek istiyorduk ve Fred her zaman şu mükemmel, ham rock şarkısının arayışı içindeydi.

Hiç umudunuzu yitirdiğiniz ya da albümü yarıda bırakmak istediğiniz oldu mu?
Bitirecek gücümün olmadığını düşündüğüm oldu. Ama eski –ve yeni– arkadaşlarım gerçekten yardımcı oldular. Lenny Kaye işin her aşamasında yanımdaydı. Diğer büyük desteğim Bob Dylan'dı. Geçen yılki turnesinde on gece açılış grubu olmamızı istedi. Tam anlamıyla hazır değildik ama bizi düşündüğünü bilmek çok onurlandırıcıydı.

Dylan hayranınız mı?
Böyle bir şey söylemek densizlik olur. Hayatımı o kadar derinden etkilemiş birisi ki. Hep bağımsız biri oldum ama hayatımın bu anında yardıma ihtiyacım vardı, ben de aldım. Başka dostlar da vardı. Fred öldüğünde Michael Stipe hakkında pek de bir şey bilmiyordum aslında. Ama telefon etti, yardım edip edemiyeceğini sordu. Ziyaretime geldi ve çocuklara hediyeler getirdi.

Çocuklar turnede olmayı nasıl karşılıyor?
Hoşlarına gidiyor, çünkü aile bir arada. Ayrıca oğlum Jackson her gece bizimle birlikte sahneye çıkıp Smoke on the Water'da gitar çalıyor.

Çeviren: ***Cüneyt Cebenoyan***

Kendimi, Dylan ve Stones'a hep müteşekkir hissedeceğim. Kendimi aykırı hissediyordum, ama onlar bana inanabileceğim bir şey verdiler. Ayrıca bir parçası olmak isteyeceğim bir sürü de başka şey.

Fred Smith: It's a wonderful world

Fred Smith, birçok rock gitaristinin olmak isteyeceği özelliklerin tümüne sahipti: Yetenekli ve kendini işine adamış bir müzisyen; iyi bir besteci; rock müziğinin, politik değişimin ateşleyicisi olacağına yürekten inanan bir idealist ve MC5 gibi bir grubun kurucu üyesi. İlkgençliğinde Chuck Berry hayranıydı. Rock'u, siyahların avant-cazıyla birleştirme çabasına girişti sonraları. Yaşamının son yıllarını ise ailesine adamıştı... MC5'la üç klasik albüm çıkardılar: *Kick Out The Jams, Back In The USA* ve *High Time*. İki topluluğu daha oldu: Ascension ve klasikleşmiş City Slang EP'sine imzasını atan Sonic's Rendezvous Band. 1979'da Patti Smith'le evlendi. Fred, Patti'nin *Dream Of Life* (1988) adlı albümünün prodüktörlüğünü yaptı, son albümü *Gone Again*'in de fikir babası oldu. 4 Kasım 1994'te kalp yetmezliğinden öldü. Fred'in cenazesinde Patti, *Wonderful World*'ü (Harika Dünya) söyledi. Fred, Louis Armstrong'un bu ünlü şarkısını sevdiği için, Patti'yle dalga geçermiş hep.

Suzanne Vega'nın, tıpkı Patti Smith gibi rock'un gidişatını değiştirmiş kadınlar arasında sağlam bir yeri var. Onun adı da Smith gibi New York'la birlikte anılıyor. Ortaya çıkış tarihi 1985. O dönemde Tanita Tikaram, Toni Childs, bugünlerde ise Alanis Morissette, Fiona Apple gibi kadın şarkıyazarlarını cesaretlendiren albümler yayınladı. Unutulmuş gibi duran folk geleneğini tekrar canlandırdı. Leonard Cohen ona "dişi gölgem" diyordu. "Luka", "Tom's Dinner" gibi şarkılarıyla listelerde aylarca konakladı. Ama aynı hızda devam etmedi. Çünkü evlendi. Üstelik dördüncü albümünün prodüktörü "ses işçisi" Mitchell Froom'la. Geçtiğimiz aya kadar devam eden uzun mola esnasında kızını büyüttü. Geçen yıl Hector Zazou'nun "The Songs From The Cold Seas" albümünde John Cale'le bir düet yaptı. "Dead Man Walking" soundtrack'ine bir şarkıyla katıldı. En nihayet yeni albümü "Nine Objects Of Desire" ile çıkageldi... Les Inrocuptibles'le yaptığı söyleşide aile hayatını ve albümünü anlatıyor.

Suzanne Vega

"Daha az edepli şarkılar..."

Kocamla tek sorunum, pek beraber olamamamız. Müziğe öylesine bir tutkuyla bağlı, albümlerin prodüksiyonundaki en ufak bir şey bile onu öylesine yiyip bitiriyor ki, zamanının büyük çoğunluğunu stüdyoda geçiriyor. Hayatımız çok kesin bir organizasyonu zorunlu kılıyor. Beraber olduğumuz zamanlarda, kucağımızda ajandalar, elimizde kalem, ailece geçireceğimiz birkaç gün ayarlayabilmeye uğraşıyoruz. Babası evde olmadığı zamanlarda Ruby, Manhattan'da kapalı kalmaya tahammül edemiyor. O benden çok farklı, ben kırdan, köyden hoşlanmayan, şehire derinden bağlı bir kızımdır. Ruby, çayırda çimende yuvarlanmaya ihtiyaç duyuyor. Bu bedensel, içgüdüsel bir ihtiyaç. Onun için, birkaç aylığına deniz kenarında bir ev kiraladım. Bütün davranışlarımı ve tercihlerimi aynı ailevi mantık yönlendiriyor: Ruby ve Mitchell için en iyisi nedir? Birkaç yıl önce sürdürdüğüm bohem hayat tarzıyla hiç alakamız kalmadı.

Bir önceki albümün "99.9F°" ile yenisi arasında fazla uzun bir süre geçti: tam dört yıl...

Olağanüstü, eşsiz şeyler yaşadım. Bir evlilik, bir doğum, küçük dünyama yeni bir kişinin katılması. Bir erkek şarkıcı bütün bunları sanatı etkilenmeden yaşayabilir hiç şüphesiz, ama bir kadın için böyle bir şey imkansız; Neneh Cherry'e sorun aynı şeyi. Onun gibi, insanın kadın olarak hayatını bir paranteze alıp, mesleğini her şeyin önüne koyması gerektiğine katılmıyorum. Benim için, böyle bir öncelik sorusu bile söz konusu olmadı. Aşık oldum, evlenmek istedim, daha sonra da bir çocuk sahibi olmayı arzu ettim. O küçük uluslararası kariyerim bütün bu harika şeyleri gerçekleştirmeme engel olacak değildi herhalde... Bir an, yaşam tarzımı temelden değiştirmekte olduğumu hakikaten düşündüm: artık herkesin tanıdığı aşırı hassas genç sanatçı değildim, bir eş ve sorumluluk sahibi, ciddi, çalışkan bir anne haline geliyordum. Bu çok tuhaf, iki yönlü bir duygu: bir kopuş gibi, ama aynı zamanda çok da keyifli. Hem kederli hem de neşeliydim, bu iki duygunun tamamen ortasındaydım. Sonra, bu yeni durumu kesin olarak kabul etmeye hazırlanırken, şarkılar kendiliğinden geldi. Hakiki bir melodi ve söz tufanıydı. Kendimi yazmaktan alamıyordum, tam bir aşırı kanama gibi... Ve bunun ilk sonucu "Caramel" adlı parça oldu. Müziğim ve yaşamım birbirine çok derinden bağlı. Diğeri olmadan biri varolamaz... Bu çocuğu doğurmasaydım, sanatçı olarak varolmaya devam edebilirdim, ama nasıl bir insan olurdum? Hayatın gerçekleriyle dolmuş, küskün, hırçın bir kız mı? Peki ya ne tür şarkılar söylerdim? Ebedi gençlik hakkında, imkansız aşklar hakkında aptalca freskler mi söyleyecektim? Ruby ve Mitchell yanıbaşımda olduğunda şarkılarım gerçekliğe bağlanıyor.

Bu kadar yakınınız olan kişiler hakkında, özel ilişkiler hakkında yazmak kolay mı?

Bu öyle büyük bir şiddetle, kendiliğinden, tamamen çıplak bir şekilde çıkıyor. Ama aile sırlarımızı açıyorum hissine de kapılmıyorum: benim yaşadıklarım herhangi bir insanın da yaşayabileceği şeyler, o açıdan hiçbir özelliği yok. Hayatımın bir döneminde, hayal gücüne, fantezilere yaslanırdım. Bazı şarkılar, anlatacak ilginç herhangi bir şey olmadığından öyle kafadan uydurulmuş şeylerdi. Birkaç yıldan beri yazdıklarımda romanslaştırılmış hiçbir şey yok. Her şey olduğu gibi, ham halinde, işlenmemiş durumda. "Nine Objects of Desire"dan sonra doğal olarak kendi favori konularıma geri dönme ihtiyacı hissettim: sokak, mahalle, New York, insanlar arasında tuhaf ilişkiler... Hep aynı misyonu taşıdığımı sanıyorum: kent yaşamına dair küçük gündelik hikayeler yazmak ve bunları müziğe taşımak. Bütün bu çirkinlik içinde güzel olanı görmek ve ondan şarkılar yapmak. Asfaltın göbeğinde, New York'da bir kaldırımda çıkan bir karahindiba beni her zaman bir papatya tarlasından çok daha fazla etkiler, büyüler.

Mitchell ile beraber çalışmanın zor olduğunu düşündüğün olmuyor mu hiç?

Başlangıçta, bunun imkansız olduğunu bile düşünüyordum. Aşk ile iş arasında bir seçim yapmak gerektiğine inanıyordum –ve sanatsal işbirliğimizi feda etmeye hazırdım. Davulun sesi hakkında saatlerce bir kayıt stüdyosunda tartıştıktan sonra aynı yastıkta nasıl hala zevk alınabilir, bunu düşünemiyordum. Ortada çok aşikar bir risk olmasına rağmen, biz beraber çalışmaya devam etmeyi denedik. Stüdyoda da özel hayatta olduğu gibi son derece oyuna dayalı bir ilişkimiz var. Birbirimize küçük küçük meydan okuyoruz, geri çekiliyoruz... Bizim birbirimizle iletişim kurma tarzımız böyle, evlilik hiçbir şeyi değiştirmedi.

İnsan "Nine Object Of Desire"ı keşfederken tonların çeşitliliği ve melodik zenginlikten çok etkileniyor. Yazarken bu çeşitliliğin bilincinde miydin?

Zengin ve çeşitlemeleri barındıran bir albüm yapma isteği oluştuysa, burada Mitchell'i tebrik etmek gerek. Ben, nasıl geliştiğini fark edemedim... Aslında, hala şarkı yazabileceğimden emin değildim. İlham geri gelmesine gelmişti ama, bir türlü onu yönlendirip, yönetemiyordum. Bütün sınıflandırma, tasnif etme yeteneğimi, bütün nirengi noktalarımı kaybetmiş gibi hissediyordum kendi-

Mitchell Froom: Melez müzik

Mitchell Froom önce bir prodüktör, sonra da solo albümleriyle dikkati çeken, klasik eğitimden geçmiş ve rock'ta karar kılmış bir piyanist. Suzanne Vega'nın kocası. İlk olarak 1987'de Crowded House'u ünlendiren albümün prodüktörü olarak dikkat çekti. Farklı müzisyenlerin yapıtlarının yapımcılığını üstlenmekten korkmaması, klasiklere has temkinlilikten ve yavaşlıktan hazzetmemesi ve Los Angeles stüdyo pazarının çok dışında sound'lar üretme yeteneği sayesinde kısa zamanda aranan bir prodüktör oldu. İlgisini ve profesyonelliğini cezbeden müziğin 'melez müzik' olduğunu söylüyor. Plak şirketi yöneticilerinin ve stüdyo profesyonellerinin aslında hiçbir şeyden emin olmadığını, müzik piyasasında kimsenin sihirli formülü bilmediğini iddia ediyor. İmza attığı yapıtların sıradışılığına rağmen listelerde inanılmaz başarılar elde etmesi de bunu kanıtlıyor... 1992 yılında dünyayı kasıp kavuran "La Bamba" şarkısının prodüktörü de Mitchell Froom. Froom'un, prodüktörlüğünü yaptığı bazı albümler: Crowded House – *Woodface* (1991), Richard Thompson – *Rumour And Sigh* (1991), Elvis Costello – *Mighty Like A Rose* (1991), *Brutal Youth* (1994), Los Lobos – *Kiko* (1992), Jimmy Scott – *Dream* (1994).

34→

mi.

Zorlukları, sıkıntıları anlatıyorsun ama, sonuçta, albüm son derece bütünlüklü, ahenkli, dingin görünüyor...

Şöyle söyleyebiliriz, çok ahenkli konularda çok büyük zorluklar çekerek yazdım *(gülüyor)*... Aslında çoğunlukla bu tür şarkıları yazmak daha zor oluyor, yoksa bir kızgınlık, hiddet ya da nefret şarkısı onbeş dakikada çıkabiliyor. Bu kolaylık duygusu biraz da hamileliğimin sonucu. Yazmanın gerilimli döneminden hemen önce, evimde, çok yumuşak, sımsıcacık bir yıl geçirmiştim. Hakiki mutluluk. Vücudumdaki değişiklikleri izlemekten hoşlanıyor, kendimi çok iyi hissediyordum. Hamilelik sırasında vücudumun aldığı biçimi doğumdan sonra da kısmen korudum ama, böyle olmaktan mutluyum. Kalçalarım genişledi, göğüslerim büyüdü. 20 yaşındayken, çöp gibi sıska bir kızdım, beni oğlan sanabilirlerdi. Birdenbire, hamilelikle birlikte, artık göğüslerimi gururla erkeklerin burunlarına sokabileceğimi gördüm. Ne intikam ama! *(gülüyor)*... Bu yeni biçimle, yaşama karşı duyduğum yeni iştahla, yeni bir kadın olduğum hissini duyuyorum. Şarkılarımın da aynı yolu izlediğini düşünüyorum. Daha az edepliler, belki daha az erkeksiler. Cilve yapmaktan, insanları tavlamaktan korkmuyorlar artık. İnsan satır-aralarını okumayı bilirse, cinsellik bile var. Ama bu da öyle düşünüp taşınıp yapılmış bir şey değil. Bütün bunlar içgüdüsel olmalı.

Arzu yeni albümünün taşıyıcı teması. İnsan senin gibi evli ve bir çocuk annesi olunca, bu sahneye taşınması, sahnede ifade edilmesi zor bir şey değil mi?

Bu yeni hayat ve yeni vücutla, genç ve tecrübesiz olduğum zamanlara göre on kere daha fazla arzu duyuyorum. Şimdi özel hayatımın ayrıntılarına çok fazla girmeyelim ama, kendimi bugüne kadar hiç olmadığı kadar canlı ve hayat dolu hissediyorum... Beni arzuda asıl ilgilendiren, onun doyurulmamış, doyumsuz, çözümsüz yanı. Bir tehlike gibi, sürekli bir tehdit gibi...

Dışarıdan bakınca, Mitchell Froom ile yaptığın ilk albüm olan "99.9F°" ile çok büyük bir sanatsal uçurumu aştığın düşüncesine kapılıyor insan...

Mitchell beni tamamen serbest bıraktı ve beni daha cesur, kendine daha güvenli hale getirdi. Kendini insan sesine vakfeden biri. Oysa prodüktörlerin çoğu için insan sesi son sırada gelir. Aslında bu kıstasla Mitchell'ı seçtim. Mitchell ve ben insan sesinin çok sakin bir şekilde müziğe yerleşebileceğinden ve gereken bütün yerleri bulacağından eminiz. Sesin gitarla ya da ortalığı kaplayan klavyelilerle boğuşmaması lazım. Mitchell "büyük ses"ten hiç hoşlanmıyor. Onun peşinde koştuğu derin ses. Hem sonra, o dönemde, albümün prodüktörüne aşık oldum. Dolayısıyla, onu cezbetmek için müthiş artistik efor göstermem gerekiyordu. Mitchell'in bana, "Blood Makes Noise"un ("99.9 F°"dan bir parça) düzenlemesini ilk defa dinlettiği günü hala çok iyi hatırlıyorum. Katıla katıla gülmeye başladım ve ona şöyle söyledim: "Benim dinleyicilerimin hoşuna gider mi bilmiyorum, ama n'apalım, ben çok seviyorum, devam edelim."

Senin ihtiyatlı, hatta sert, katı olduğun söylenirdi sık sık, son albümlerin bu ününü sildi gibi...

Sanatsal olarak, beni gitarının arkasına çakılıp kalan çekingen bir folk şarkıcısı gibi görüyorlardı. "Luka"nın başarısı bana oyun etmiş oldu. Bu, bir yandan beni bütün dünyaya tanıtan şarkıydı, ama diğer yandan da beni son derece dar, indirgeyici bir kalıba hapsetti. Suzanne Vega mı? Ah, şu kederli hikayeler söyleyen kız. Bu biraz fazla sınırlı değil mi sizce de? Bu şarkıyı yazmış olmaktan çok memnunum: herkes ondan bir klasik olarak söz ediyor. Ama çok uzun bir süredir bana bir hayrı dokunmuyor. Buna karşılık, kendime ya da yazma yeteneğime güvenimi kaybettiğim zaman, gururla bu şarkıya geri dönüyorum. Yazmak için cesaret toplamama yardım ediyor. Ticari dünyanın elinden kurtulmama da yardımcı oluyor. Büyük bir hit zaten yapmış durumdayım, dolayısıyla bütün bunları aşabilir, kendimi riske atabilirim.

20 yaşındayken, çöp gibi sıska bir kızdım, beni oğlan sanabilirlerdi. Birdenbire, hamilelikle birlikte, artık göğüslerimi gururla erkeklerin burunlarına sokabileceğimi gördüm. Ne intikam ama!

Bir süreden beri yeni bir genç kız kuşağının öncüsü olarak anılıyorsun: Fiona Apple, Lisa Germano... Müzik aleminde olup bitenleri izliyor musun?

Sadece gazeteciler bana bu kızlardan söz ediyor. Liz Phair bu kategoriye giriyor mu? Onu çok sadık bir şekilde takip ediyorum. Benim dünyama giren tek yeni albüm Breeders'ın albümü. Bunlar bir yana, şu öncülük statüsüne katılmıyorum. Büyük bir müzikal etkimin olduğu hissini taşımıyorum. Buna karşılık, bir ihtimal, müzik sanayiini etkilemiş olabilirim. Bu tür sanatçıların da dinleyici kitlesi olduğunu ilk ben gösterdim. Şimdi dümeni istediğim gibi kullanmama izin veriliyor, oysa bu duruma bu camiada pek rastlanmaz. Bu özgürlüğe hak kazanmak için yeterince ünlüyüm, ama fiziki olarak çok sıradanım, bu sayede de New York sokaklarında rahat rahat yoluma kimse çıkmadan gezip dolaşabiliyorum. İnsanlar şarkılarımı tanıyor, ama yüzümü tanımıyorlar. Geçen gün bir tezgahtar kredi kartımı verirken, "biliyor musunuz sizinle aynı isimde bir şarkıcı var," dedi... Beş, altı yıldır, gündelik hayatım çok sınırlı bir arkadaş çevresi içinde, hep aynı insanlarla geçiyor. Soul Coughing'in elemanlarıyla, New York'a geldiğinde Elvis Costello'yla, arada sırada da sokakta rastladığım ve bir şeyler içmek için bir kafeye gittiğimiz John Cale ile görüşüyorum. Ama, zamanımın çoğunu kızımla ilgilenerek ve Leonard Cohen, Bob Dylan, Astrud Gilberto gibi aynı ölümsüz albümleri dinleyip kitap okuyarak geçiriyorum. Sonra, albümümle ilgili gündelik koşturmaca var, diskin kapağı, turneler, provalar... Bütün bunlar yeni dostluklar kurmak için bana pek zaman bırakmıyor; zaten bu bana hep müthiş zor gelmiştir. Birisini tanımadığım zaman, kendi içime kapanırım, oysa bu kişi ile ilişki kurmak için içim içimi yiyordur. Birkaç seneden beri sahne elbiseleri biriktiriyorum: olağanüstü elbiseler var aralarında, yakası kürklüler, pullular, böyle elbiseler... Ama tam sahneye çıkma anı gelip çattığında, bütün balon sönüyor. Kulağıma bir ses fısıldıyor: "Bu elbisenin içinde çok komik olacaksın, sen en iyisi yine siyah ceketini giy." Müziğimde büyük bir özgürleşme yaşadım; birkaç sene önce bu düşünülemezdi bile. Kimbilir belki bir, iki sene sonra da şatafatlı elbiseleri giyebilirim. İşte bu her gün yaşadıklarım hakkında çok fikir verici: yığınla arzum var, ama cesaretim yok.

Çeviren: ***Siren İdemen***

Bütün eserleri: Suzanne Vega (85), Solitude Standing (86), Days Of Open Hand (89), 99.9 F° (92), N.O.O.D. (96)

Radikal distorsiyon

Eğer bir kentte sanayi varsa, orada mutlaka distorsiyon olacaktır. Rock toplumda aksayan ne varsa distorsiyon ile telafi eder. İfade edemeyeceği hiçbir şey yoktur.

Rock'un enternasyonal bir şemsiye olduğunu ...nde bulunduğumuz neo-liberal çağda çok daha net görebiliyoruz. Rock, 20. yüzyılda oluşan dünya kültürünün devrimci gücü, globalizme karşı kendiliğinden oluşmuş bir kolektif bilinç olarak, bugün, dünyanın tekinsiz gidişine tepki veren çok-kültürlü bir hareket haline geldi. Alman yönetmen Wim Wenders "Rock olmasaydı herhalde avukat falan olurdum" diyor. Rock'u "adalet" ile ilişkilendiriyor. Çünkü böyle... Bütün dünya metropollerinde karşı kültürün sesi "buradan" tınlıyor. Etki-tepki diyalektiğinde terazinin dengesini rock sağlıyor.

Eğer bir kentte sanayi varsa, orada mutlaka *distorsiyon* olacaktır. Rock toplumda aksayan ne varsa *distorsiyon* ile telafi eder. İfade edemeyeceği hiçbir şey yoktur. Wedding Present tutar en sevdiği futbolcuya, kızıl formalı George Best'e bir al-

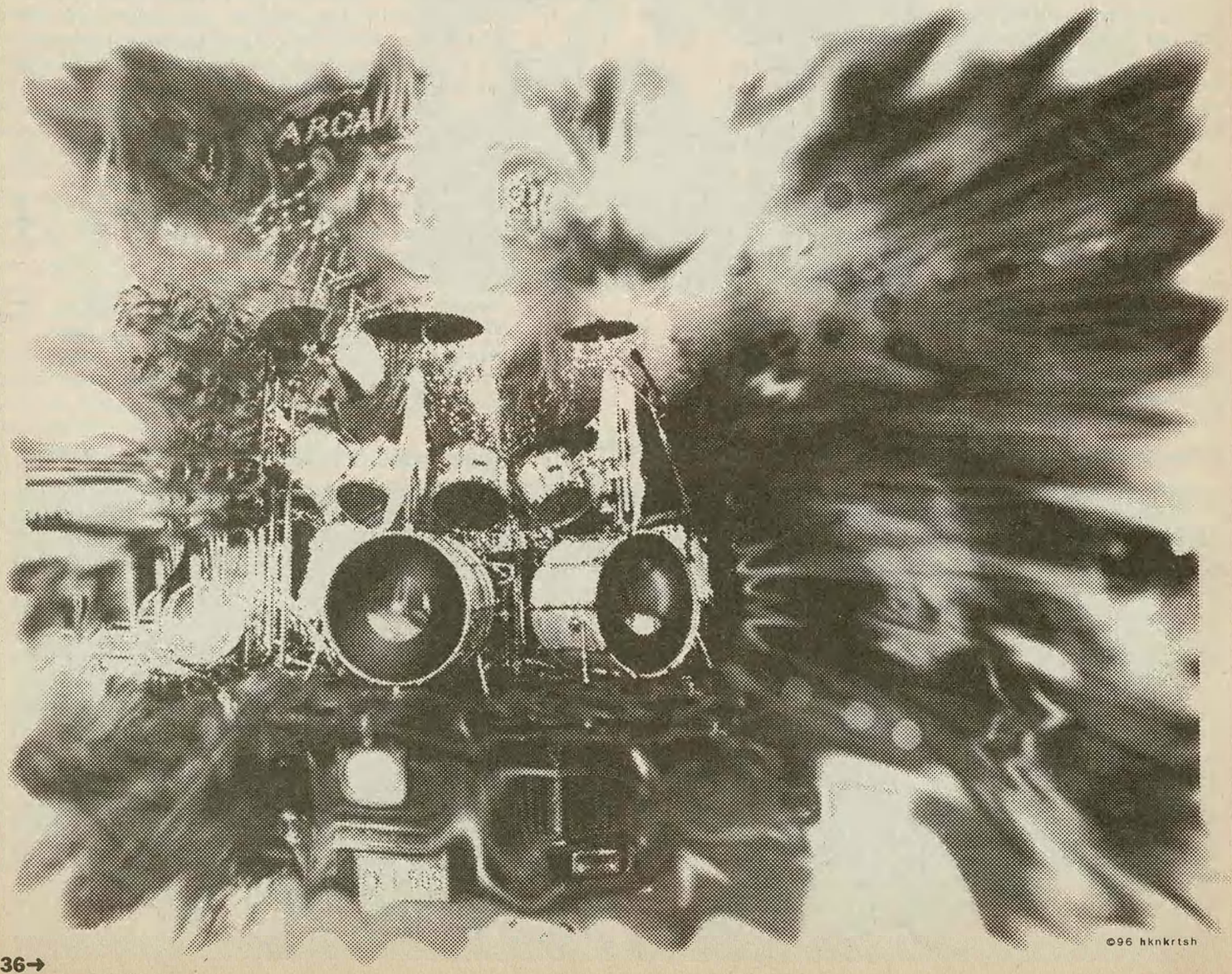

büm yapar. Holmes Brothers siyah kilise ilahilerinin şefkatini rock duyarlığa taşır. "Çirkin adam" Prince burjuvanın ikiyüzlü yatak odasının ortasında psychedelic seks ayini düzenler. Yellow Magic Orchestra, Japon kültürünün çıldırmasını "kaydederken", Erkin Koray, bambaşka bir coğrafyada "Fesupanallah" diyecektir...

Rock radikal demokrasinin bizzat uygulandığı bir sirk meydanıdır. Orada her şey, ama her şey açık açık konuşulur, söze dökülür. Yeri gelir, Nine Inch Nails'in yaptığı gibi, sapık katil olarak damgalanıp "tecrit edilen" Charles Manson'ı dillendirir; yeri gelir, Velvet Underground'ın travesti Venüs'üne, Sex Pistols'ın mutlak ihlaline dönüşür; yeri gelir, Paris gettolarının esmer öfkesi FFF'in hip-hop'u, teneke mahalle aristokratlarının, Les Negresses Vertes'in, Mano Negra'nın acıklı punk'ı olur. Hayatın aksattığını rock bir biçimde telafi eder. Otantik bir müdaheleyle hayatı demokratikleştirir...

ABD'nin milli geliri şöyle paylaşılıyor: Nüfusun yüzde 1'i toplam gelirin üçte birini alıyor. Öteki üçte bir nüfusun yüzde 9'u tarafından paylaşılıyor. Kalan üçte bir ise yüzde 90'ın. Bariz bir adaletsizlik yok mu bunda? Yuppieler'in yüzde 90'ı tahakküm altında tutuğunu bu kadar bariz gösteren başka bir örnek olamaz herhalde. Sicilinde kölecilik, soykırım, emperyalist yayılmacılık, siyasi ilhak gibi bir ton sabıka olan bu ileri sanayi uygarlığı kendi *distorsiyon*'unu üretecektir elbette. Rage Against The Machine'in müziği toprakları yağmalanıp soykırımına uğrayan Dakota yerlilerinin gecikmiş isyanı olduğu için bu kadar sert. Ama kızılderililerin acısı Neil Young'da sakin bir su gibi şıp şıp damlayan gitar melodilerine dönüşebiliyor. Başka bir zeminde, Underworld'ün tekno-punk ikliminde Dakotalar'ın şaman dansına apayrı bir esinti olarak rastlayabiliyoruz. Sonuçta rock bir biçimde cevaplandırıyor...

Görmemiz gereken şu: Rock hayata müdahele edip, onu değiştirir. Sözcükleri ele geçirir, anlamlarını kurcalar, tekrar sunar. Kendi dinamiklerini kendi oluşturan otantik bir durumdur. Nirvana "Smells Like Teen Spirit" 45'liğini çıkardığı zaman piyasada grunge akımını müjdeleyen hiçbir ipucu yoktu. Grunge grupları, üstelik uluslararası pop arenasına "vahşi" bir dalga olarak girip, rock & roll'a dakik bir moral verdiler ve gittiler. Kaçınılmaz son onları da bekliyordu. Kendi kendilerini tekrar etmeye başladıklarında devrimci güçlerini yitirdiler. Artık parçalanmanın vakti gelmişti. Akım olmaktan çıkıp tekil varlıklar haline geldiler. Sözgelimi Pearl Jam, grunge estetiğinden kopup kendi yoluna yöneldi.

Rock'un avant-garde karakteri, radikalizminden gelir. Bu yüzden rock, doğası gereği, her zaman kendi kendini yok edecektir. Aksi takdirde manipülasyon başlar. Pop manipülasyondur. Pink Floyd'un milyonlarca insanı hipnotize eden görkemli ses sarayları Sex Pistols, The Clash, Buzzcocks gibi anarşist müfrezeler tarafından bombalandı. Çünkü metropolün *distorsiyon*'u kurgusal değil hakikidir. Pink Floyd, başlangıçtaki devrimci karakterini yitirip pop pazarını "pompalayan" bir mega-grup haline gelmişti. Dev sahne şovlarında son derece sinsi bir faşizm yatıyordu. İngiliz işçi sınıfının bağrından çıkan punk, bunun ayıracı, kimyadaki anlamıyla "radikal"i oldu: Pink Floyd nezdinde ele aldığımız "mega sound rock"u ayıkladı ve rock'un dışına attı...

Tam bu noktada rock'un tanımını yapmak gerekiyor. Çünkü çok geniş bir şemsiyeden söz ediyoruz. En kapsayıcı anlamıyla rock, elektro-gitarın bulunup seri olarak üretilmesiyle, yani "orkestranın demokratikleşmesiyle" başlayan ve bugüne kadar kesintisiz bir biçimde akan bir "makro-kültürel devrimi" işaret ediyor. Sancılı, ama hakiki bir "makro füzyon"un adı: Rock!

Fender elektrogitarlar ve tabii amplifikatörler yüzde 90'ın, yani ezginlerin eline geçince rock başladı. Kabaca Batı Müziği olarak adlandıracağımız "statik ve robüst gövde" tarafından bastırılan müzisyenin, baştan sona anlamlı bir "direniş" olan caz tarihinde binbir örneğini gördüğümüz makus kaderi tersine döndü. Mavi nota kazandı.

Rock'la birlikte esaslı bir olgu geldi: Çalıcı-dinleyici ilişkisi değişti. Mesajı verenin de alanın da aktif olduğu yeni bir müzikal kültür, daha doğrusu yeni bir "yaşama kültürü" oluştu. Rock eline gitarı alıp, amplisinin sesini açan herkesin müzik yapabileceğini gösterdi. Eğer iyi çalarsan bir dinleyici bulursun, yok eğer çalamıyorsan sana sahneden inmek düşer: Son derece sarih bir ilişki. Kurt Cobain iyi bir gitarist değildi. Rock aleminde ona nal toplatacak bir sürü gitarcı vardı. Ama konu başkaydı. Kurt Cobain, "Gitar soloyu filan unut, bak ben böyle yapıyorum, fena da olmuyor" dedi. İşte bu radikal demokrasidir!

Rock, müziği tepeden tırnağa demokratikleştirdi, özgürleştirdi. Müzik otoritesine Bob Dylan'ın detone şarkılarıyla dil çıkardı. "Karı gibi kıçını sallayıp, boklu zencilerin müziğini yaptığı" için McCarthy'ci Amerikan sağı tarafından lanetlenen Elvis Presley'le başlayıp Carl Perkins, Jerry Lee Lewis, Muddy Waters gibi renklere açılan rock & roll ve yoksul Afro-Amerikan zenginliğin cömert kaynağı rhythm & blues. Bunlar rock'un iki ana dalgası. Bu iki büyük "main stream", ta 1950'lerden beri durmadan akıyor. Kesintisiz...

Rock, 1960'ta İngiltere'yi patlattı. İşçi sınıfının kaderine yapışan mağlubiyet Beatles'ın, Rolling Stones'un, Animals'ın rock & roll'uyla tersine döndü. Kenar mahalle serserileri gururlarını Kraliyet'in elinden geri aldı. Böylelikle rock'un başlattığı başkaldırıyı taşıyan iki merkez oluştu: ABD ve İngiltere. Eski emperyalizmin yorgun temsilcisi Britanya İmparatorluğu ve yeni emperyalist Amerikan İmparatorluğu. İspanyol, Fransız, Alman ve Japon emperyalizmini, Sovyetler'in ve Çin'in sosyalizmini peyderpey alt eden bu iki büyük "anglo-sakson, beyaz, protestan" devletin kökleri, rock çıktığından beri, kuvvetli bir *distorsiyon* ile sarsılıyor...

Prodigy, "Fire Starter"da kent şebekesine tehlikeli bir "virüs" olarak bulaşıp rock'un fütursuz anarşizmini tesis eder ve sistemi en güçlü yerinden kemirmeye başlar. İnternet'in yasalarını tersine çevirip sistemin ırkçı bilgi-geneteğinin yerine anarşist demokrasiyi koyan syber-punk gerillalar, altın kalpli Muddy Waters'ın yalansız blues'una aşık olup "I Can't Get No Satisfaction" diyen "genç" Stones'un ruhunu taşıyor. Stanley Kubrick'in sineması, Kafka'nın romanları, Ömer Hayyam'ın şiirleri... Rock'un yaratıcı devrimini müziğin ötelerine taşıyıp, yelpazeyi sayısız örnekle çoğaltabiliriz.

R&r ve r&b'a dönelim. Bu iki ana dalgayı bir ağaca benzetip köklerini aramak, Batılı rock yazarlarının beyhude takıntısıdır. Oysa soykütüğü rock'un ruhuna aykırı. Yıllar önce Crosby, Stills, Nash & Young'ın solo, ikili, üçlü ve dörtlü kombinasyonlarla ürettiği albümlerin soyağacı yayımlanmış, ortaya çıka çıka komik bir şecere çıkmıştı. Karşımızda tam anlamıyla bir "grafik distorsiyon" vardı. Sonuçta şema, rock'un soyağacı falan takmadığını kanıtlayan eğlenceli bir oyun olarak kaldı.

Türlere ayırmak da tıpkı kök aramak gibi anlamsız bir çaba. Tür dediğimiz şey nihayetinde bir tasniftir. Müzik markette istediğiniz şeyi kolayca bulmanızı sağlayacak bir tasnif. O kadar. Bütün rock türlerini r&r ve r&b gibi iki kaba dalga içinde tasnif etmek de mümkün. Ama bunu yapmayalım. Müzik endüstrisinin manipülasyonunu kıralım. Türleri bilerek görmezden gelelim. Sonuçta bir rock vardır, bir de pop. Popu rock üretir. Yeni oluşumlar her zaman rock'tan gelecektir.

Sözgelimi Motown hareketini 60'ların r&b füzyonunda oluşmuş, Temptations, Supreme gibi grupların öncülüğünde yeni müzikal ufuklar açmış ve siyah özgürlük hareketine hizmet etmiş devrimci bir rock hareketi olarak görmeliyiz. Bütün akımlar, bütün türler gibi Motown da zamanla popa dönüşüp devrimci niteliğini yitirecektir. Müzik endüstrisi Motown'a "soul" der, onun yanına James Brown'ı, Ray Charles'ı, Aretha Franklin'i, Quincy Jones'u, Jackson Five'ı koyup bir reyon açar. "Soul" reyonu tıka basa dolduğu zaman "funk"ı aradan çekip ayrı bir reyona yerleştirir. Böylece Sly & The Family Stone'u, Parliament'i, Funkadelic'i, Kool & The Gang'i, Earth Wind & Fire'ı biraraya getiren yeni bir vitrin oluşur. Endüstri dev marketin r&b katında bir gün "rap ve hip-hop" diye yeni bir reyon açmak zorunda kalacaktır...

Rock'u poptan ayırmak için popla ilişkisine bakmalıyız. Çünkü rock'un "çoğullaşma" eğilimi eninde sonunda popa varacaktır. R.E.M.'in mandolinli rock'unun pozitif bir dalga olarak bütün dünyaya yayılması bizler için "istenen" bir şey değil mi? R.E.M., Athens'dan çıkıp Beyoğlu'na gelir, burada bir mekanda tekrar hacim bulur. Duvarlarda Michael Stipe'ın sesi

Rock hayata müdahele edip, onu değiştirir. Sözcükleri ele geçirir, anlamlarını kurcalar, tekrar sunar. Kendi dinamiklerini kendi oluşturan otantik bir durumdur.

çınlarken, o hacmi paylaşanlar bir duygu ortaklığını hayata geçirir. R.E.M.'in hissiyatı dünyayı "böyle" seven insanları birleştirir. O insanlar birbirlerini "böyle" sevmek istiyorlardır. Bu anlamda pop, hiç de boktan bir şey değildir. Düz bakalım. Madonna'nın yaşadığı bir dünyayı solumak güzel bir şeydir. İyi ki Madonna var ve iyi ki çok satıyor. İstanbul'daki o müthiş "Girlie Show" konserinde Madonna, o gün muhtemelen Türkiye gazetesinde çıkan bir yazıdan söz etti. Yazı onun sapkınlığını uzun uzun anlatıyor, "çağdaş Meryem"i lanetliyordu. Aynen şöyle konuştu: "Sapkınlık da tıpkı güzellik gibidir: Bakanın gözlerindedir." Ne kadar haklıydı. Nasıl bakarsan öyle görürsün! O gün konserdeki herkes Madonna'ya güzel bakıyordu ve Madonna bizleri çapkın bir jestle onore etti. Sezar'ın hakkı Sezar'a: Madonna birey haklarını sonuna kadar savunan, zihinlerimizi özgürleştirmeye çabalayan militan bir pop kraliçesidir; arka sokaktan, yani rock'tan gelir.

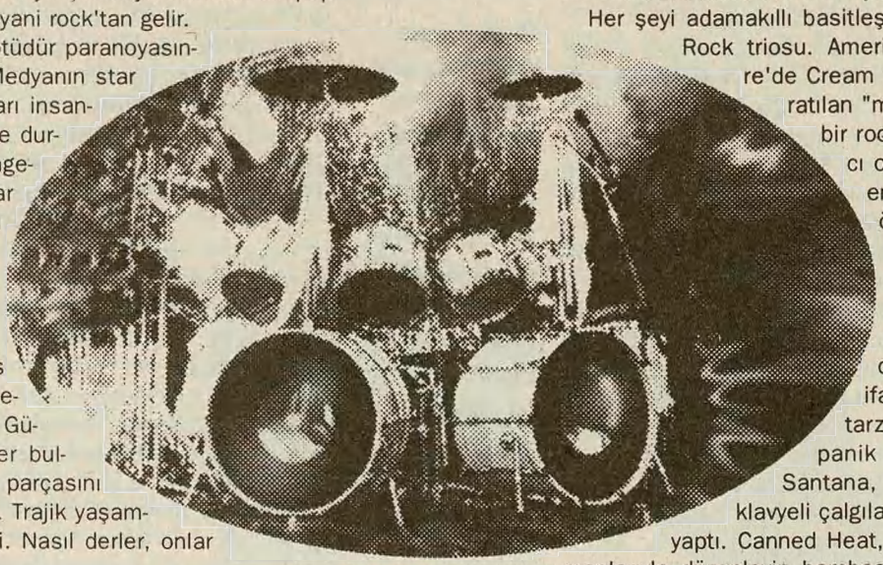

Medyatik olan, pop olan kötüdür paranoyasından kurtulmak gerekiyor. Medyanın star yaratma gücü yoktur. Starları insanlar yaratır. Medyanın işi bize durmadan yeni yüzler, yeni imgeler sunmak, birtakım star adayları önermektir. Starı biz yaratırız. Çünkü starda kendimizden tanıdığımız bir şey buluruz. Marilyn Monroe'yu, James Dean'i, Jim Morrison veya Janis Joplin'i, Deniz Gezmiş'i, Sezen Aksu'yu veya Yılmaz Güney'i kendimizden bir şeyler bulduğumuz, ruhumuzun bir parçasını yansıttıkları için star yaptık. Trajik yaşamları modern efsanelerimizdi. Nasıl derler, onlar bizim aynamızdı...

Popta asal olarak ilgilendiğimiz şey manipülasyon olmalı. Popun "bak işte böyle yaşamak lazım" dediği yerde rock ona ağzının payını verecektir. Video kliplerde seksi, her biri birer ilah olan fıstık gibi kızların, yakışıklı oğlanların tekeline aldığı, örselenmiş, noksan bedenlerimizi bir "güzellik faşizmi"yle aşağıladığı, sivilceleriyle başı dertte olan delikanlıya Vanessa Paradis'nin fotoğrafını verip "al 31 çek" dediği noktada popu "durdurup" bedenlerimizi onun elinden geri almalıyız. Bu işi rock yapar. Tricky, Björk, Garbage veya Fun Lovin' Criminals çıkar ve popa orta parmağını gösterir. Rock'un olduğu yerde kimse bizi aşağılayamaz!

Guns'N'Roses'ın konserlerindeki "fallik tapınma"yı deşifre etmeliyiz. Axl Rose'un, Slash'in bedeninde can bulan "mükemmel"e tapınan seyirci kapitalizmin ikiyüzlü, faşizan orjisinde acımasızca telef ediliyor. Erkek dediğin böyle becerir, müziği "fuck" eder; Guns'N'Roses'ın söylemi bu ve bunun rock'la hiçbir alakası yok. Kadersiz Alman Yahudisi düşünür Walter Benjamin'in "Vitrin kapitalizmin tapınağıdır" sözünü, bu boktan pop grubunun üstüne yerleştirilmiş işaretlerle bir arada "okuyabiliriz". Özgürleşelim!

Popu tanıyalım, ondan korkmayalım. Endüstrinin kalbini oluşturan Billboard sistemini müzik demokrasisini oluşturan eğlenceli bir oyun olarak yeniden tasarlayabiliriz. Bir tür toto olup hayatımıza renk katabilir. Bunun için azgın bir pazar olarak her şeyi kullanan müzik endüstrisinin akışını değiştirmemiz gerekir.

Punk sonrasında oluşan indie hareketi bunu "indie pop"u örgütleyerek başardı. Yüzlerce "independent", yani "bağımsız" plak şirketinin biraraya gelerek oluşturduğu "indie" alemi bir temel ihtiyacı karşılamak için kurulmuştu. Büyük plak şirketlerine başvuran rockçuları "falanca parçanın şurasını kes, burası fazla ağır düzelt, saçını geriye doğru tara, kirli bir jean giy" diyerek imaj teknolojisinin "ruhsuz oyuncakları" haline getirmeye çalışan küstah yuppie prodüktörlere karşı verilen onur mücadelesini "indie pop" kazandı. Bugün büyük şirketlerin prodöktörleri "hizaya gelmiş" durumda.

Ama bu bizi yanıltmasın. Çünkü endüstrinin mantığı da değişti. Politikalarını liberal ekonominin yasaları ışığında temize çeken müzik endüstrisi, artık çeşit sayısını alabildiğine çok tutma, ihtiyaç duyulan her müziği markete sokma eğilimi içinde. Amaç rafları, reyonları tıka basa doldurmak. Bu yüzden kendine başvuran müzisyene güçlük çıkarmak istemiyor, bir an önce "iş" yapmak daha öncelikli...

Bütün bunları provokatif bir polemik açıp şöyle de ifade edebiliriz: Coca Cola yeryüzü kültürünürı vazgeçilmez bir parçası olarak kalsın; Coca Cola'nın bütün gelirinin sözgelimi Dünya Sağlık Örgütü'ne gitmesini isteyelim. Ütopik olduğu kadar anlamlı bir hedef.

Başlangıçtaki tanıma geri dönmenin tam zamanı. Ne demiştik? En kapsayıcı anlamıyla rock, elektro-gitarın bulunup seri olarak üretilmesiyle, yani "orkestranın demokratikleşmesiyle" başlayan ve bugüne kadar kesintisiz bir biçimde akan bir "makro-kültürel devrimi" işaret ediyor.

Her şeyi adamakıllı basitleştirelim. Gitar, bas ve davul. Rock triosu. Amerika'da Jimi Hendrix, İngiltere'de Cream tarafından sublimasyona uğratılan "misyoner rock triosu" yepyeni bir rock tanımı yapmamıza yardımcı olabilir. Çünkü her şey bu üç enstrümanın ortaya koyduğu özgür ortamda yeşerdi.

Bob Marley trioyu Jamaika müziğinin özgün havasında, Rasta felsefesiyle değerlendirip reggae'yi ortaya çıkardı. Sarı-kırmızı-yeşil renklerde ifade bulan Afrika bilinci bu tarz bir rockta birleşecekti. Hispanik melez kültüründen gelen Santana, trioya Latin perküsyonlarını, klavyeli çalgıları ekleyerek kendi füzyonunu yaptı. Canned Heat, trioyu klasik blues'un argümanlarıyla düzenleyip bambaşka bir füzyona yöneldi. Led Zeppelin'in yarattığı "gürültü estetiği" trionun imkanlarını delicesine köpürtmekten başka bir şey değildi. Frank Zappa'nın devrimci müzik atölyesinde zurna bile kullanıldı.

Trionun ortaya koyduğu yeni ilişkiler müzisyene sınırsız bir özgürlük sunuyordu. Nitekim rock'un devrimci müdahalesi 60'larda cazı da sarıp sarmaladı. Miles Davis yeni müzikteki tavrını çok açık bir şekilde rock'tan yana koydu. Return To Forever'dan Weather Report'a, Mahavishnu Orchestra'ya, oradan Shakti'ye, oradan Oregon'a kadar uzanacak yeni damar, cazın yeni kimliğini oluşturacaktı.

Gitar, bas ve davul. Rock dünyanın her yerinden başka bir ses verdi ve bugün dünya metropollerindeki kaosu yansıtan enternasyonal bir hareket olarak çok daha güçlü. Çünkü artık her kültürün kendi rocku var; trio zihinlerimizi özgürleştirip "radikal" görevini tamamladı. Artık Arapların Transglobal Underground'u, Rachid Taha'sı, Afrikalıların Fela Anikulapo Kuti'si, Youssou N'Dour'u, İzlandalıların Sugarcubes'ü, Almanların Can'i, DAF'ı, İsraillilerin Yehuda Poliker'i, İngilizlerin Massive Attack'ı, David Sylvian'ı, Brian Eno'su, İrlandalıların U2'su, Japonların United Future Organization'ı, Ruins'i, Çinlilerin Ciu Jian'ı, Brezilyalıların Tito Puente'si, Paralamas do Sucesso'su, Arjantinlilerin Astor Piazzola'sı, Şililerin Inti Illimani'si, Fransızların MC Solaar'ı, Amerika'da yaşayan Türkiye göçmeni Ermenilerin Night Ark'ı, Almanya'daki Türklerin Cartel'i, Kürtlerin Ciwan Haco'su, Türkiye'nin Erkin Koray'ı, Moğollar'ı, MFÖ'sü, Zen'i var. Özgürleşelim ve rock'a bir de böyle bakalım: Sayısız akarsuyun dolaştığı türlerüstü bir ses okyanusu olarak...

Müzik günümüzde ikinci bir demokratikleşme yaşıyor. Bilgisayar teknolojisinin getirdiği imkanları değerlendirip müzik tasarımının önüne sonsuz bir evren açan tekno, ana gövde rock'a yepyeni "vahalar" getirdi. Dijital düzenlemeler müzik tezgahını bir kez daha özgürleştirdi. Üstelik artık analog müzik de geniş imkanlara sahip. Akustik müziği mükemmelen, sıfır kayıp mertebesinde kaydedebiliyoruz. Bir uçta tekno, diğer tarafta etnik müzik. Yelpaze alabildiğine genişledi... Yüklenelim!

Erdir Zat

Coca Cola yeryüzü kültürünün vazgeçilmez bir parçası olarak kalsın; Coca Cola'nın bütün gelirinin sözgelimi Dünya Sağlık Örgütü'ne gitmesini isteyelim. Ütopik olduğu kadar anlamlı bir hedef.

Sony Music

İngiltere'den alternatif rock fusion'ı

PRIMITIVE RADIO GODS
"ROCKET"

Single:
STANDING OUTSIDE A BROKEN PHONE BOOTH

Dünyanın en iyi rock gruplarından biri

PEARL JAM
"NO CODE"

Single:
WHO YOU ARE - HAIL HAIL

CD+MC

Seattle'ın sert grubundan akustik bir albüm

ALICE IN CHAINS
"MTV UNPLUGGED"

Single:
NO EXCUSES

İngiltere'de Oasis'e en büyük alternatif!
Listelerde 1 numara!

KULA SHAKER
"K"

Single:
TATTVA

ÇIKTI!!!

UZUN bir trip

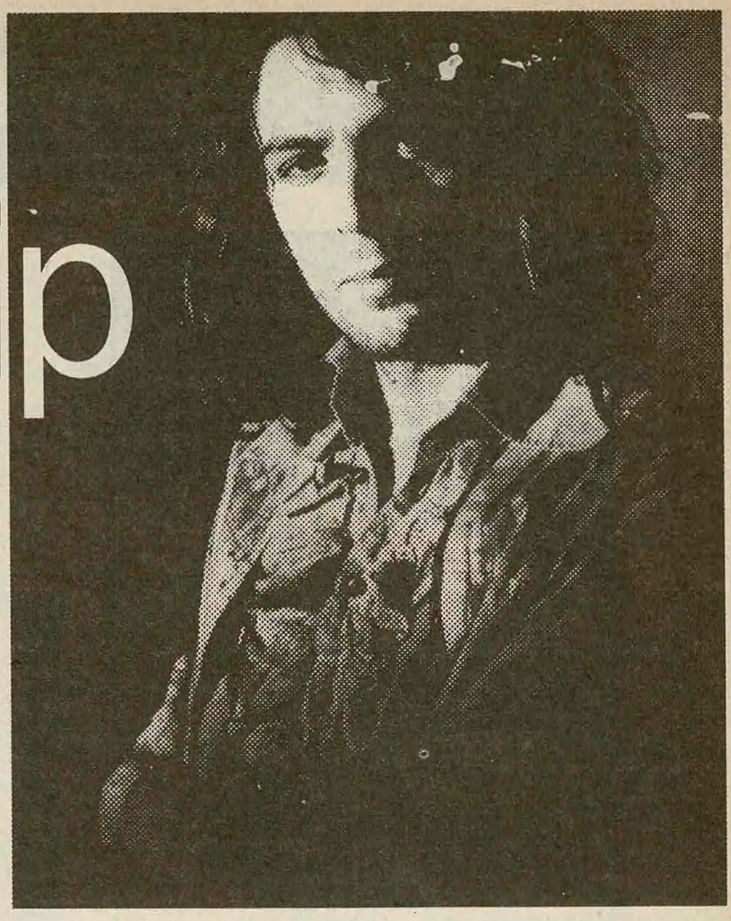

Syd Barrett

Üç perdelik Pink Floyd tarihinin ilk bölümünde "çılgın elmas" Syd Barrett'ın imzası vardı. Müzik hayatı topu topu üç-dört sene sürdü. Deliliğin sınırlarında büyük bir uykuya, büyük bir suskunluğa çekildi. Ama gelen haberler iyi değil. Syd bugün ağır hasta. Ancak komşularının yardımıyla ayakta kalabiliyor... "Wish you were here" eşliğinde kısa bir hafıza tazeleme seansı: Syd kimdi, neydi, ne oldu?

Syd Barrett trajik suskunluğunu yaşamaya devam ediyor, ama rock dünyasının gündemine sık sık girmeden edemiyor. Üstelik, yeni hiçbir şey yapmadan, üç-dört yıla sığdırdığı müzik hayatıyla...

1965 yılının sonlarına doğru Pink Floyd ilk defa sahne aldığında belirgin olan tek şey, grubun gitaristi ve vokalisti Syd Barrett'ın lider olduğuydu. Bunun kaynağı hırs değil, Syd Barrett'ın Pink Floyd projesini üreten ve yüklenen kişi olması gerçeğiydi.

O dönemde Rolling Stones ve Beatles gibi gruplar gözlerin İngiltere'ye çevrilmesini sağlamıştı. Temelde Amerika'ya ait olan rock'n'roll kültürünün İngiltere'ye de transfer edilebileceğini kanıtlamışlardı. Yine de farklı bir coğrafyada yeşeren kültürü yaşatmaya çalıştıklarından, yeni deneyler açısından daha özgür hissediyorlardı kendilerini. Kimileri Atlantik'in öte yanına daha sıkı sarıldılar, kimileri ise her şeyi daha özgürce harmanlayıp kafalarına göre takıldılar...

Syd Barrett bu ikinci gruba dahildi. Her sanat dalıyla ilgilenip müzikte ve rock'ta karar kılmış bir sanat öğrencisi... Bir süre R&B gruplarında çaldıktan sonra yolu, Cambridge'teki okul arkadaşı Roger Waters'la yeniden kesişti ve aralarına Rick Wright ve Nick Mason'ı da alarak Pink Floyd Sound'u kurdular. Grubun bu ilk ismindeki Sound kelimesi yönelimlerini yeterince açıklıyor zaten. Özellikle Syd Barrett daha önce duyulmamış sesler peşinde koşuyordu. Bir yandan yaptıkları müziği açıkça "pop R&B" diye tanımlamak mümkündü ama diğer yandan hayalgüçlerini de sonuna dek kullanıyorlardı. Bir süre sonra Pink Floyd'a o dönemde yeni üretilmiş bir sıfat yakıştırdılar: "psychedelic pop". "Interstellar Overdrive", pop kategorisini reddetse de psychedelic kategorisine balıklama dalan ilk önemli parçaları oldu. Barrett'ın 16 yaşında bestelediği "Effervescing Elephant" ve James Joyce'un bir şiirinden müziğe uyarladığı "Golden Hair" gibi çocuksu bir düşgücünün dört nala koşuşturduğu şarkıları da yorumluyorlardı. 1966 yılında Pink Floyd, The Soft Machine ile birlikte, Londra'nın en ünlü alternatif mekanlarından UFO Club'ın sürekli grubu haline geldi. *San Fransisco* ve *Tonight Let's All Make Love In London* adlı, gençlik alt-kültürlerlerini konu alan iki filme müzik yaptılar. EMI ile anlaşmaları ve onları tüm ülkeye tanıtan ilk kırkbeşlikleri "Arnold Layne"ı kaydetmeleri de aynı döneme rastlıyor. "Arnold Layne"ın İngiliz rock müziği üzerindeki etkisi ticari başarısından daha büyük oldu. Cream'in söz yazarı Pete Brown, "Bunun gibisini daha önce duymamıştım. Önceden sadece blues'la ilgilenirdim. 'White Room' gibi şarkılar Syd Barrett'ın varlığı sayesinde ortaya çıktı," diyor. Daha fazlasını eklemeye gerek yok.

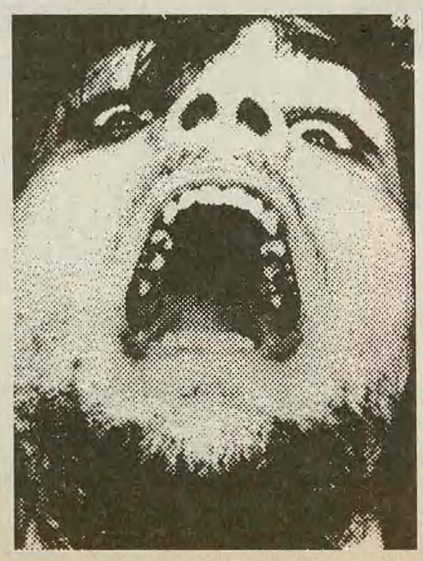

1967 yılının Ağustos ayında piyasaya çıkan *Piper At The Gates of Dawn*, denebilir ki, neredeyse tamamen Barrett'ın eseridir. 11 şarkının 7'sine tek başına imza atan, diğerlerinde de parmağı bulunan Barrett'ın masallardan ve çocuk hikayelerinden devşirme hayalgücü tüm albüme egemendir. Örneğin "Gnome", Tolkien'in *Yüzükler Kralı* adlı çocuk kitabından esinlenerek yazılmıştı. '60'larda bu kitap, "trip kitabı" olarak yeniden popülerleşmişti. Barrett'ın bir başka esin kaynağı da Çin fal kitabı *I Ching*'di. Bu kitap da o yılların kült kitaplarından biriydi. Hatta rivayet edilir ki, Beatles'ın Apple şirketinde bu fala danışılmadan adım atılmadığı bir dönem olmuş.

İlk albümlerinin ses mühendisi Peter Bown, Syd Barrett'ın bir başka yönünü ise şöyle anlatıyor: "Syd'le birlikte çalışıyorsanız, başınıza neyin gelebileceğini bilemezsiniz. Yüklü miktarda uyuşturucu aldığını biliyorduk ama yine de inanılmaz derecede yaratıcıydı. Syd'in gitarı ise her zaman sorun oldu. Garip sesler çıkarmak için eko kutusunu tekmeler, gitarına yapmadığını bırakmazdı. İlk gece çok pahalı dört mikrofon patlattık onun yüzünden. Kayıt sürecini ise hiçbir zaman tam olarak kavrayamadı, istediğini yapmakta kendini özgür hissediyordu." Bu albümün kayıtları sürerken, yandaki 2 no'lu stüdyoda da Beatles, Sgt. Pepper'ı kaydetmekteydi. Pink Floyd'un menejeri Peter Jenner "Beatles'ın bizim yaptıklarımızı taklit ettiğinden eminim, çünkü biz de koridorun öbür ucundan gelen sese kulak kabartıp onların yaptıklarını taklit ediyorduk" diyor.

Piper albümü, Syd Barrett'ın bir star yaptı. Londra'nın lüks ama marjinal bir semtine taşındı ve halüsinojenleri temel gıdası yaparak yaşamaya başladı. Bir süre için bu diyet onun yaratıcılığını kamçıladı ama giderek ve sürekli olarak

40→

'normallikten' uzaklaşmaya başladı. 12 Mayıs 1967'de "Games For May" adlı bir konser; daha çok bir happening gerçekleştirdiler. Bu gösteri için Barrett'ın yazdığı "See Emily Play" kırkbeşlik olarak yayınlandı. Şarkı, Barrett'ın üzerine yoğunlaşabildiği, gerçek hayatla bağlarını koparmadan önce yazdığı son şarkı olarak önemliydi. Bu kırkbeşliğin başarısı, plak şirketinin yeni başarı beklentilerini de artırdı doğal olarak. Oysa artık Syd Barrett'ın düşüşü başlamıştı. Birkaç kırkbeşlik denemesi başarısızlıkla sonuçlandı ama bu arada Pink Floyd'un ikinci albümü *A Saucerful of Secrets*'ın kapanış parçası olan, "Jugband Blues"u kaydetmeyi başardı. Nihayet plak şirketini "Apples And Oranges" parçası için razı etti ama bu kırkbeşlik de listelere giremedi. Her ne kadar aldırmıyor görünse de, Barrett ilk defa başarısızlığı tadıyordu. Şizofreniye ve paronoyaya doğru hızla ilerleyen durumu karşısında grup elemanlarının elinden bir şey gelmiyordu. Ünlü psikiyatrist R.D Laing'e Barrett'ın bir konuşma kasedini götürdüler. Laing, kaseti dinledikten sonra "ümitsiz vaka" diyerek tedavi etmeyi reddetti. Sonuçta grup, eski dostları Dave Gilmour'ı yeni gitarist olarak davet etti. Syd Barrett'sa tamamen grubun dışına düştü.

Bir yıl süresince Barrett arada sırada ortalıkta belirip kaybolarak yaşadı. '69 yılında yeniden stüdyoya girmeye hazır olduğunu ilan etti. *The Madcap Laughs* adındaki albüm 1970 Ocak ayında piyasaya çıktı ve iyi eleştiriler aldı, hatta ilk 40'a girdi. Syd röportajlar vererek, televizyon programlarına çıkarak kısa bir süre için eski günlerine döndü. Hemen ardından *Barrett* albümünün kayıtlarına başladılar. Albüm piyasaya çıktığında Barrett, annesinin Cambridge'teki evinde inzivaya çekilmişti. Ama albüm pek iyi karşılanmadı. Barrett son bir kere daha denemeye karar verdi ve Stars adlı bir grup kurarak iki defa sahneye çıktı. Pırıltılı anlar yaşanmadı değil bu konserlerde, ama Barrett'ın artık uzaklardan bir yerlerden seslendiği çok açıktı. Bu konserlerle birlikte Syd Barrett'ın kariyeri ve toplumsal hayatı sona erdi. Cambridge'te annesinin gözetimi altında yaşamaya başladı.

Bugün ise durumu oldukça ağır. Annesinin 91 yılındaki ölümünden beri akrabalarının ve komşularının desteğiyle yaşıyor. İnsülün iğnelerini düzenli yapmadığı için sık sık şeker komasına giriyor, bu yüzden artık tamamen kör durumda. Yanlışlıkla eski günlerinin hatırlatılması bazen haftalarca süren depresyonlara neden oluyor.

Barrett 26 yıldır suskunluğu yaşıyor!

Psychedelic?

Psychedelic (saykodelik):
Kökeni. *(yunanca) Psyche: ruh, Delour: tezahür*
Ruhsal tezahür.
1. Halüsinasyonlar gibi normaldışı psişik (ruhi) etkiler uyandıran.
2. LSD gibi keyif verici maddelerle yaratılan ya da ilintilendirilen.
(kaynak: Webster)

60'ların sonlarında özellikle San Francisco topluluklarınca yapılan psychedelic müzik, blues, caz, folk gibi farklı türlerin öğelerini kaynaştırıyor, Doğu müziğinin tını ve ezgilerini içeriyordu. Bu müziğin yaratılma sürecine bilinç genişletici drug'ların, özellikle de LSD'nin büyük katkısı vardı. İngiltere'de Pink Floyd da, "Jugband Blues", "Mathilda Mother" gibi şarkılarıyla bu türün en iyi örneklerini verdi.

Mühim olan maneviyat

Kula Shaker

Bugünlerde Oasis'in en büyük rakibi neo-psychedelic cepheden Kula Shaker... Grubun esas adamı Crispian Mills, ilk albümleri "K"i ve takıntılarını anlatıyor...

Albümünüz, 60'lı yılların plaklarının havasında; halbuki siz bu yılları yaşamadınız, niçin böyle bir takıntınız var?

Crispian Mills: 13 yaşındayken, insan bazı modellerle özdeşleşmek ihtiyacı duyuyor. Ben Springsteen'in, Boy George'un, Duran Duran'ın hakim olduğu yıllarda büyüdüm; hiçbiri de heyecan uyandıran tipler değil. Sonra bir gün, Stones'u, Beatles'ı, Kinks'i keşfettim: müzikleriyle, bugün hâlâ, aydınlık bir manevi hayatı, özgürlüğü vaad eden insanlar... Ve onlar gibi giyinmeye başladım, ama bir yandan da, Pixies ya da My Bloody Valentine gibi kendi yaşımın gruplarını da dinliyordum.

Şarkılarınızda Hint motiflerinin etkisi görülüyor...

19 yaşındayken, hakiki yaşamın soluğunun beni içine çektiği hissine kapıldım, Beatles'ın ve başka bir sürü şeyin de etkisiyle, Hindistan'a gidip ilham arama arzusu duydum. İki ay boyunca tek başıma ülkenin dört bir yanını dolaştım. **G o a** hikayesine takılmaktan özellikle kaçındım. Daha sonra, yolda tanıştığım dostlarla Himalayalar üzerindeki mistik yerlere bir nevi haç ziyareti yaptım, manevi enerjinin beni ele geçirmesi için kendimi teslim ettim. Bizlerin, yani Batılıların Doğu'dan öğreneceği çok şey var. Maddi dünya anlayışımız, atom bombaları ve füzeler yapmamızı sağlıyor, ama bütün bunlar bizi daha mutlu kılıyor mu ki?.. Onlar, manevi yaşamı geliştirmeyi tercih etmişler, bu bize yabancı, anlamadığımız bir şey, biz maneviyatla dini birbirine karıştırıyoruz. Geri geldiğimde, beni bir misyonun beklediğini hissettim, etraftaki nihilizimden kesinlikle ayrılan, ışık yayan bir grup oluşturma misyonu.

"Magic Theater", "Grateful When You're Dead" ya da "Smart Dogs" gibi parçalarınızda sözü edilen bu misyon mu?

Evet, bu şarkılar sorular soruyor: "birisi" olmak için vücudunun bir parçasını yok etmek, tahrip etmek gerekir mi? Gerçeklik nedir? Uykuda mıyız, yoksa hepimiz delirdik mi? Araya bir mesafe koymak, kopuşu yaşamayı denemek, bir yerle sınırlandırılamaz hale gelmek, böylece hayata karşı daha ince bir tat, bir zevk geliştirmek çok önemli. sanırım Gertrude Stein'in bir lafı vardır, "insan kafasının bir kenarında hep açık bir kapı bırakmalıdır."

Bu ani başarı sizi şaşırttı mı?

Bizler kaderciyiz, kutsal inayete inanıyoruz, hiçbir şeyi denetleyemediğimizi bilmekle beraber yaptığımız şeyde iyi olmaya, olumlu olmaya çalışıyoruz.

Sizce kaçınılmaz hata ne olurdu?

Bazı müstehzi kişiler bizi ciddiye almıyorlar, onlardan kurnazlık etmemelerini istiyorum; belki ben de onlar kadar uyanığım, ama bir yandan eğlendirirken, popu daha derin bir iletişim aracı olarak kullanmayı deniyorum en azından.

Kendi iç evreninizi nasıl tarif edersiniz?

"Guguk Kuşu"nun devrimci yazarı Ken Kesey'in anlattığı, Spatial K (Halüsinatif bir uyuşturucu) almış biri tarafından "Yellow Submarine" tarzında filme çekilmiş, Rossetti'nin elinden çıkma bir Kral Arthur resmi gibi.

Yaşıtlarınız sizi hayal kırıklığına uğrattı mı?

Son 15-20 yıldır gençlerin maruz kaldığı şeyleri düşününce, insan artık kimsenin Batı'nın kurumlarına inancının, güveninin kalmadığını anlıyor, o zaman ilgisizliği, duyarsızlığı ya da uyuşturucuya sığınmayı da anlıyorsun. Ama yine de o denli karamsarlığa gömülmemek lazım, gelecek açık ve insanın kendi içinde gerçekleştireceği içdevrimler, dışarda da büyük bir değişime yol açacaktır.

Her halükarda, mistikler gibi, bütün çevre uzmanları da 2000 yılına kadar, bütün gezegeni değiştirecek çok büyük fiziki felaketlerin olacağı konusunda birleşiyorlar. Bunun siyasi yansımaları da olacak, yalan üzerine kurulu bütün rejimler yıkılacak. Hayatın, başı sonu olmayan televizyon görüntüleriyle serseme dönmüş insanlara tişört satmaktan ibaret olduğu bir dünyaya insanlar artık tahammül edemiyorlar. Bütün bu hiçe sayılan, hakarete uğrayan, rezil edilen hayatların, daha iyi bir dünya için ayaklanmasını görmek için sabırsızlanıyorum.

→41

[festival]↓

Uluslararası 1. İstanbul Mistik Müzik Festivali
21 Kasım - 28 Kasım
Cemal Reşit Rey Konser Salonu
Bilet: 700 bin ve 500 bin

• Kültür Bakanlığı İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu • Kamboçya Saray Müziği (Budist) • SüryaniKadim Kilisesi Korosu - Katolik Kilisesi Korosu • Bektaşiler - Kıyamiler - Devraniler • Lakota Sioux Kızılderili Dans Tiyatrosu • Sabri Brothers (Qavwwali ve sufi müziği) • Ermeni - Yahudi ve Rum Ortodoks Müziği • Bulgar Kadın Korosu "Angelite" • Huun-Huur-Tu ve Sergey Starostin • K. B. İ. T. T. M. T. - Mevlevi ayini

Uluslararası 13. İstanbul Gitar Festivali
• 19 Kasım Salı (Pearl Jam günü), 19:00, Merengue de Cordoba Flamenko Üçlüsü
• 21 Kasım Perşembe, 19:00, Gilbert Biberian
• 26 Kasım Salı, 19:00, Elena Papandreu
• 28 Kasım Perşembe, 19:00, Aldo Rodriguez

7. Efes Pilsen Blues Festivali
Efes Pilsen Blues Festivali, 7. bölümüyle karşımızda. Yine tek konser olarak düzenlenen festivalin bu yılki konukları "ustaların ustası" Guitar Shorty, "blues'un babaannesi" Carol Fran, genç yaşına rağmen akordeonu ve araştırmacı kabiliyetiyle kendini kanıtlayan Geno Delafose ve akustik blues'un genç isimlerinden Alvin Youngblood Hart. Ekip, 4-5-6 Kasım'da İzmir'de, 8-9 Kasım'da Ankara'da, 11-12 Kasım'da Mersin'de.

Eğer hayatta kendine bir yer bulamadıysan, bir barda mutlaka bulursun.
Steve Buscemi

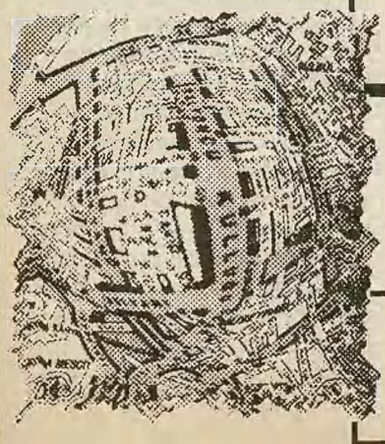

[bar]↓

U:Ucuz P:Pahalı O:Orta karar

Guitar Cafe Bar
İstiklal Cad., Ayhan Işık Sok., no:21. Tel: 251 98 32. Açılış 14:00, kapanış 2:00. Canlı müzik olduğunda giriş 250.000 TL. Perşembe Know X, cuma Fresh Band, cumartesi Acil Servis. (O)

Hassickthe-R
İstiklal Cad., Turnacıbaşı Sok., no:12. Açılış 11:30, kapanış 01:30. Rock, blues, metal çalınıyor. Canlı müzik yok. (U)

Harry's Jazz Bar
Taşkışla Cad. Taksim. Tel: 225 70 00. Açılış 18:00, cuma/cumartesi 20:00, kapanış 2:00, cuma/cumartesi 3:00. Sadece pazar günü canlı müzik yok. Diğer günler 22:30'dan 01:00'e kadar R&R çalıyor. (P)

Meis 1
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no:7/2. Tel: 293 99 73. Açılış 15:00, kapanış 4:00. Pazar, perşembe, cumartesi Limon, çarşamba Akdeniz, cuma Dem Bu Sabah, pazar Gamlı Baykuş. (O)

Jazz Stop
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no: 9/11 (Beyoğluspor kulübü altı) Tel:252 93 14/15. Açılış 8:00-9:00. Kapanış 0:00. Perşembe geceleri Moğollar çıkıyor. Salı akşamları tek kişilik tiyatro gösterileri. Arada sinema gösterileri, dinletiler. Gösteriler sırasında sigara içmek yasak. Ayrı sigara odası var. Alkol yok. Yiyecekler Fransız mutfağından. (O)

Gitanes
İstiklal Cad., Sadri Alışık Sok. no. 20. Açılış 13.00, kapanış 2:00. (U)

Sefahathane
Atlas Pasajı, 209, Beyoğlu. Tel: 251 21 45. Açılış 10:00, kapanış 2:00. Acid jazz, jazz, popüler yabancı müzik. (P)

Kemancı
Sıraselviler Cad. no:69. Açılış 11:00, kapanış 4:00. Cuma/cumartesi giriş ücreti 750 bin TL. Pazartesi Deep, salı B. Quartet, çarşamba Acil Servis, perşembe Fresh Reggae Band, cuma Deniz Kızı, cumartesi Juke Box, pazar Ajan. (O)

Kemancı (köprüaltı):
Sıraselviler Cad., no: 91/1. Açılış 12:00, kapanış 2:00. (U)

Cafe Kafka
Yeniçarşı Cad., 26/1, Galatasaray. Tel: 245 19 58. Açılış 11:00, kapanış 23:00. Klasik müzik, film müzikleri, caz çalınıyor. Öğlen sınırlı miktarda ev yemeği. (O)

Dersaadet
Gazeteci Erol Dernek Sok., 11/A, Beyoğlu. Tel: 251 20 47. Açılış 9:30, kapanış 2:00. Pazar hariç her gün canlı müzik. Gündüz soft rock, film müzikleri. (O)

Mini Meyhane
Nevizade sok., no:28/A. Tel: 293 05 74. Açılış 12:00, kapanış 00:00. Küçük mekan. Müzik dışarıdaki masalara. (U)

Kaktüs
İmam Adnan Sok., no:4. Tel: 249 59 79. Açılış 9:00, kapanış 2:00. Sabah kahvaltı. (O)

Hayal Kahvesi
İstiklal Cad., Büyükparmakkapı Sok., no:19. Açılış 11:00, kapanış 2:00. Cuma, cumartesi, pazar Invictus, pazartesi Ajan, salı Serüven Azizleri, çarşamba Deniz Kızı, perşembe Moe Joe Blues Band, cuma Hi-Five, cumartesi Bulutsuzluk Özlemi. (P)

Andon
Sıraselviler Cad., no:89. Tel: 252 02 22. Açılış 19:00, kapanış 4:00, cuma-cumartesi 6:00. Canlı müzik yok. Dancing, meyhane, barı ve cafesi var. (O)

Sadabad
Karpuz sok. no: 25 Dolapdere.

SADABAD 24 saat açık, barlar komleksi: Pop Bar, Müzikhol, Çilingir Sofrası, İtalyan Lokantası, Et Lokantası, Çorbacı, Face 2 Face ve Blues & Reggae Bar (Cuma-Cumartesi: Moe Joe Blues Band). (P)

Caravan Rock Bar
İstiklal Cad., Balık Pazarı, Sahne Sok., no:19. Tel: 2243 42 47. Açılış 13:30, hafta içi kapanış 2:00, cuma-cumartesi 4:00. Pazartesi hariç her gün canlı müzik var: Salı Kaymaklı Ekmek Kadayıfı, çarşamba İstanblues, perşembe Derinlik Hissi, cuma Pandora, cumartesi Kronik, pazar Free Mood Band. Giriş ücretsiz. (O)

Gramofon:
Tünel Meydanı, no:3. Tel: 293 07 86. Açılış 8:30, kapanış 2:00, pazar 8:00. Pazar ve pazartesi canlı müzik yok. Salı: Selçuk Sun (kontrbas), Önder Focan (gitar), Cankut Özgül (davul). Çarşamba: Ajlan Büyükburç (vokal), Selçuk Sun (kontrbas), Önder Focan (gitar), Cankut Özgül (davul). Perşembe/cuma: Nilüfer Ruacan (piyano), Nükhet Ruacan (vokal), Neşet Ruacan (gitar), Deniz Dündar (davul). Cumartesi: Önder Focan (gitar), Şenova Ülker (trompet), Taylan Cemgil (bas gitar), Cankut Özgül (davul). Müzik ücreti 600 bin TL. (P)

[radyo] ↓

KENT FM 101.1

B.N.R.P.
Kaybedenler Kulübü Sunar
Pazar-Salı-Perşembe 23:00 – 02:00
Rock. Hazırlayan ve sunanlar: Kaan Çaydamlı ve Mete Avunduk.

M.R.
Hayat, aşk ve insani ilişkiler üzerine, düşler ve düşkırıkları üzerine yorumlar yapılan bir nevi radyo programı. Hazırlayan ve sunanların bu programda "pesimist bir neo-existansialism" yaptıkları söyleniyor.
Pazartesi 23:00 – 02:00 (endüstriyel, new age, rock).

AŞIRI DOZ
Çarşamba 21:00 – 23:00
Hazırlayan ve sunan: Mete Avunduk (Indie rock, yeni 45'likler).

8X4
Her gün 10.00 – 11:00
Hazırlayan ve sunan: Özlem. (Bir saat boyunca rock'n'roll.)

AÇIK RADYO 94.9

ARZIN MERKEZİNE SEYAHAT
Pazartesi 20:00 - 21:00
Gökhan Akçura, 1965 - 75 arası gruplar, tematik programlar, biyografiler, dosyalar...

ELEKTRİK
Perşembe 20:00 - 21:00
Murat Ertel, jenerik Zen'den, psychobilly'den Peter Green'e, İma Sumac'tan Barış Manço'ya...

SİYAH - BEYAZ
Pazartesi 21:00 - 22:00
Sarp Keskiner, siyah:geleneksel blues, beyaz: kronolojik İngiliz ve Amerikan beyaz blues tarihi, gri köşe: Türkiye'de blues (her programda bir parça çalınıyor).

ADRENALİN
Pazar sabahı 3:00 - 4:00
Can Tekgündüz ve Gürkan Şengül, ambient, rave, tekno, trip-hop...

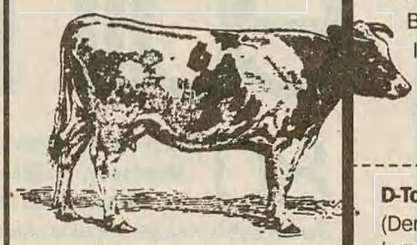

[kitap] ↓

Popüler Kültürler - Rock ve Sporda Haz Politikası
DAVID ROWE,
Türkçesi: Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, 304 sayfa

OKUMA PARÇASI:
Rock ve pop arasında yapılan kilit ayrımlardan biri, kültürel emeğe ilişkin yapılan değerlendirmelere bağlıdır. Rock örneğinde, doğruluk ve sahiciliğe verilen önem, para kazanmanın öneminin tali olduğunun savunulduğu ve kamusal ve özel alanlardaki davranışlar arasında tümleşik bir bağlantının söz konusu olduğu bir "görev çağrısı"na uygun bir kariyere benzetilmiştir. Hayranlar, rock yıldızlarının (örneğin Bruce Springsteen) "müzikal görevleri"ni icra ederken benimsedikleri kişiliğin ve dile getirdikleri değerlerin genellikle kişisel kimlikleri, ideolojileri ve davranışlarıyla yakından uyumlu olmasını umar. Pop örneğinde, imaj ve kimlik arasındaki bir uyumsuzluğa çok daha fazla hoşgörüyle bakılması (belki "yeniyetme putları"nın romantik görünümü ve hayranlara saygılı olma zorunluluğu hariç tutulabilir) söz konusu olup, yıldızların politikası konusundaki duyarlılıksa çok daha azdır. John Street'in önerdiği gibi, "rock ve pop yıldızları farklı kurallara uyar"; öyle ki, The Clash gibi bir "radikal" grubun satış kaygısıyla hareket etme suçlamalarına maruz kalmasına karşılık, böylesi bir suçlamanın Madonna gibi pop yıldızları açısından pek az anlamı vardır.

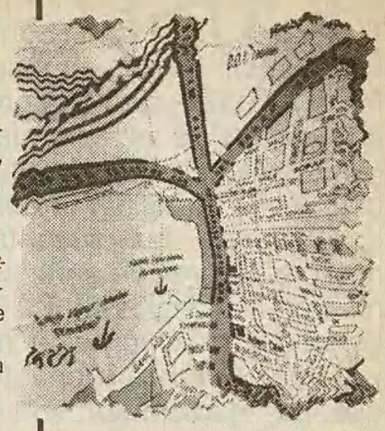

[dükkan] ↓

Meral
Beyoğlu Aslıhan (Sahaflar) Çarşısı, no. 49, Meşrutiyet Caddesi Galatasaray-İstanbul Tel: 0-212-252 68 77

D-Tone
(Deniz'in orası) Atlas Pasajı, İstiklal Caddesi Beyoğlu İstanbul Tel: 0-212-251 08 01

Kod Müzik
Atlas Pasajı, no. 16 İstiklal caddesi Beyoğlu İstanbul Tel: 0-212-244 24 22

[film] ↓

TRAINSPOTTING
Danny Boyle

LA HAINE (Nefret)
Mathieu Kassowitz

KANSAS CITY
Robert Altman

FARGO
Joel - Ethan Coen

RED KİT DALTONLARA KARŞI

D-Tone'den

Lipstick Traces / Grail Marcus (fotokopi kitap) ... **1 milyon 250**
Dünyayı Kurtaran Adam (afiş) ... **500 bin**
Örümcek Adam (afiş) ... **200 bin**
Incredibly Strange Music Vol. I-II (fotokopi kitap) ... **2 milyon**
Mondo Antropo (fanzin) ... **50 bin**

Kod'dan

Soft Cell - Non-stop Erotic Cabaret **(plak)**
Aksak Kılavuz **(fanzin)**
Dead Kennedys - Frankenchrist **(plak)**
Diamanda Galas - Saint Of The Pit **(plak)**
Eblek Hardcore **(fanzin)**

Meral'den

LP – Hümeyra - Anlatamıyorum 1977 **600 bin**
LP – Cream - Heavy (double) 1972 **1 milyon 800**
45'lik – Orhan Gencebay **100 bin**
45'lik – The Shocking Blue **100 bin**
45'lik – Müzeyyen Senar **150 bin**
Taş Plak – Münir Nurettin Selçuk **1 milyon**
Nota (Her nevi) **300 - 500 bin**
Kitap – Batı Gözüyle Türk Musikisi - Lâika Karabey Akıncı 1963 **500 bin**
Çeşitli film afişleri ve fotoğrafları **50 bin - 2 milyon**

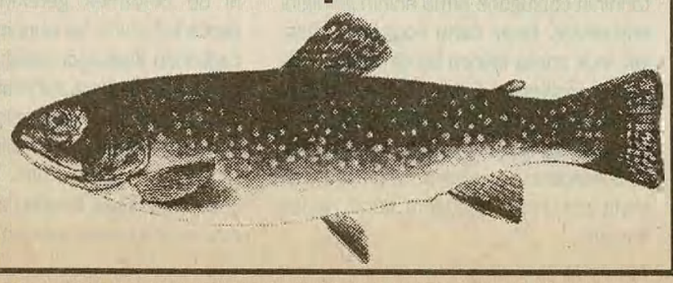

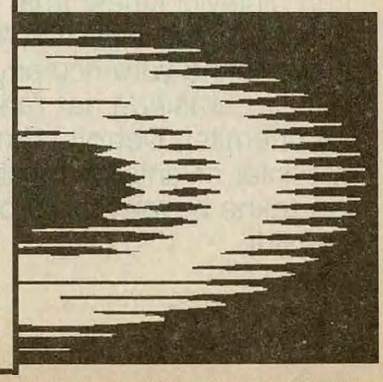

HOUSE: Sonradan house adını alacak yumuşak, iyi huylu bu müzik türü ilk dönemlerini Chicago'da yaşadı ama gerçek memleketi New York'tu. House, disko müziğinin temelini devraldı ama onun süslü taraflarını törpüleyerek ve şarkı sözlerinin önemini azaltarak. Bir DJ çıkıp house müzik örneklerini radyoda çalmaya başlayana dek house, gay klüplerinin resmi müziğiydi. House'un türevi olan acid de Chicago'da doğdu. Detroit ise bu müziğin elektronik temelini alarak teknoyu yarattı.

RAVE: Geniş çaplı partilerde önceden hazırlanmış müzikler eşliğinde çılgınca eğlenmeye rave dendiğini biliyoruz ama müzikal terim olarak rave'i tanımlamak zor. Acid house'un sound'undan etkilenen ve hızlı tekno ile hardcore plaklara uzanan geniş bir spektrum sözkonusu.

TEKNO: Teknonun en basit tarifi şu: Vurmalı çalgı ağırlıklı, davul beatleri ve bas karakterli elektronik dans müziği. Yine de teknonun kökenleri Stockhausen gibi deneysel müzikologlara kadar götürülebilir. Dr. Robert Moog synthesizer denen aleti bulduğunda 'gerçek müziğin öldüğü' yolunda rivayetler çıkmıştı ortaya. Bugünkü anlamıyla tekno, Detroit bölgesinden çıkma Motown sound'unun kimi özelliklerini de barındıran bir müzik. Aynı zamanda kentin çöküşünün ve teknolojinin büyümesinin gerilimini içinde barındırıyor. Tekno terimi ilk olarak 1988 yılında The Face dergisinde kullanıldı. Teknonun dinleyici kitlesi tıpkı acid gibi ağırlıklı olarak İngiliz ve Avrupalı. İngiliz tekno yorumcularıyla Detroit'liler arasında net farklar var. En önemlisi, Detroit teknosunu yapanlar siyahlardı, İngiltere'de ise tekno beyaz müziği olarak serpildi.

HERKES YAPABİLİR

Tekno, bilgisayar teknolojisinin nimetlerini sonuna kadar kadar kullanan ve temelde dans mekanları için üretilen bir tür. Bir dolu alt-türe ayrılıyor. '70'lerin progressive rock'undan, '80'lerin İngiliz synthe-pop'undan öğrendiği çok şey var. Kraftwerk teknonun öncüsü sayılıyor. Katıksız beat'i yakalamak isteyen tekno üreticileri geleneksel müzisyen teriminin dışına düşen ses mimarları. Ses mühendisleri demek zor, sadece işin teknik yönüyle değil, sanat yönüyle ve kullanım değeriyle de ilgileniyorlar çünkü. Teknonun kendi kullanım üslubu var. Onu herhangi bir müzik gibi evinizde kitap okurken, yemek yerken dinleyemezsiniz. Bir şekilde onun ritmine kapılmalı, dansetmeli ya da başka bir şeyler yapmalısınız. Pop örnekleri de var, marjinal örnekleri de. Rock'un geleneksel yapısını ve müzik aletlerini reddediyorlar ama bir şekilde rock'un bir kolu olarak da ilerliyorlar, arada sırada işbirliği yapıp yeniden kendi kapalı stüdyolarına, binlerce tuşun, kablonun, ölçüm cihazlarının içine gömülüyorlar. Kentin mahşer görüntüsünü ve bu mahşerdeki eğlenceyi yaşayıp yaşatıyorlar... Tekno her yola geliyor. Gilles Deleuze gibi müzik üzerine kafa yormuş bir büyük düşünürün çalışmalarının sesler haline dönüştürmesini de mümkün kılıyor. İşte bol örnekli, bol sorulu, bol cevaplı bir "post-rock belgeseli" ya da bir nevi "Teknonun kısa tarihi"...

Müziği altüst edin!

80'lerin indie ikonlarından **Morrissey**, reggae de dahil olmak üzere ritmik, dansedilebilir müziğe (genelde siyah müziğe) karşı savaş açmış ve hatta DJ'lerin asılmaları için fetva bile vermişti *(Hang The DJ)*. 1990'larda DJ'ler adeta **Morrissey**'den intikam alırcasına, idol ve ikonların karizmalarına önemli darbeler indirdiler. Bununla da yetinmediler. DJ'ler ve bilgisayar teknisyenleri elele verdiler; dub, reggae, hip-hop gibi siyah kaynaklara yaslanan, sample teknolojisiyle ve dijital olarak üretilebilen, kendi içinde birçok alt-türe ayrılan, geleneksel rock topluluğu formatını ve konser geleneğini yok etme savında olan yeni bir dans müziği ve bu müziğe bağlı yeni bir kültür doğurdular. (İlginçtir, **MC5** ve **Stooges** gibi arketip garaj topluluklarının yuvası Detroit, 1980'lerin ortalarında bu kez de sözünü ettiğim yeni dans kültürünün şemsiyesi altındaki house ve tekno gibi türlerin doğum yeri oldu.)

Bu gelişmeler karşısında bazı müzik yazarları, **Fukuyama**'nın "tarihin sonu"nu ilan edişine benzer bir biçimde rock'un tükendiğini, onu popüler müzik tarihinin çöplüğüne atma anının geldiğini duyurdular. Biraz daha hoşgörülü olanlar, rock adıyla bilinen bu dinozorlar müziğinin fosillerinin (Ohio) Cleveland'daki Rock'n'Roll Şöhretler Salonu'nda saklanmasında hiçbir sakınca bulunmadığını açıkladılar. Ve, rock'un ölüm duyurusuyla post-rock'un doğum günü partisi başladı.

Post-rock adı altında anılan türler, özellikle son on yıl içinde popüler müziğin üretim ve dinleme (alımlama) biçimlerini hayli değiştirmiş bulunuyor. Daha yerinde bir anlatımla, rock topluluğu formatını, müzisyenin karizmasını ve konser geleneğini ortadan kaldırmış olmasalar da, bunların değerini ve geleneğini gerçekten tartışmaya açtılar. Bunu da her türlü sesi fragmanlara ayırarak programlama ve saklama olanağı sağlayan bir teknoloji, depolanmış sesleri dilediğince kullanabilen ve manipüle edilebilen teknisyen ve DJ sayesinde başardılar. Fakat beri yandan, bu gelişme, müziğin gerçek yaratıcılarını geri plana itti, müziğin kişisel ve duygusal anlatım kapasitesini büyük ölçüde eksiltti. Dahası, müziğin duygu yükünü boşalttı.

Herkes post-rock yapabilir

Üyeleri müzisyen kimliğini ve karizmasını reddeden ve bu nedenle anonimliği seçen **KLF**'in tipik bir post-rock topluluğu olduğunu söyleyebiliriz. Fakat **The Residents**'ın bu soy bir girişimi çok daha önceden başlatmış olduklarını ve yirmi küsur yıldır kimliklerini inatla gizlediklerini de belirtmek gerekiyor. **The Residents** bu gizlilik ve anonimliği, sanatsal özgürlüğü kısıtlayıcı olduğuna inandıkları kişilik kültünden sakınmak için sürdürüyor. Kendilerini gizlemekle yetinmiyor, pop ikonlarını alışılmadık biçimde yorumlayarak onların mitik kimliklerini de çözüyorlar. **Elvis Presley**'in hit parçalarının yorumlarından oluşan *The King And*

Eye, bu anlamda bir yapıbozum örneği olarak gösterilebilir.

Post-rock'un müzisyenin karizmasını silmeyi amaçlaması bu müziği, **D.I.Y.** *(Do-It-Yourself)* estetiğiyle amatörlere de gitar çalma şansını tanımış olan punk'a yakınlaştırıyor. Bir diğer anlatımla, post-rock yapabilmek için mutlaka müzisyen olmak gerekmiyor, bilgisayar kullanmayı, programlamayı bilmek yetiyor. Roland 303 adı verilen o teknoloji harikasıyla bas seslerini programlamayı öğrenirseniz, siz de pekala acid house müziği yapabilirsiniz. Bunun için müzikal duyarlılığınızın bulunması zorunlu bir koşul değil. Post-rock açısından müzikal duyarlılık bir tür sos; müziğe lezzet veriyor ama bu duyarlılık olmadan da post-rock müziği yapmak mümkün. Aslolan yetenek ve duyarlılık değil, teknik bilgi. Bu bağlamda, herkes post-rock yapabilir, herkes müzisyen olabilir. Müzik yapmayı böylesine kolaylaştıran post-rock, bir noktada, dileyen herkesi hemen anında ve hem de onbeş dakikada çok daha uzun bir süre için **Elvis** yapabilen karaoke ile de çakışıyor.

Müziğin demokratikleşmesi

Müzisyenin karizmasını yıkmayı amaçlayan post-rock, bu arada müzikal yaratıcılığı da kötürümleştiriyor. Müzik yapmayı programlamaya ve ses fragmanlarının manipülasyonuna indirgeyen, rastlantıya yer vermeyen post-rock'a tepki olarak, müzikte yaratıcılık ve insani dokunuş adına son zamanlarda doğaçlamanın önemi vurgulanıyor. Dahası, **Derek Bailey**, **Edwin Prevost** ve **Chris Cutler** gibi maverick müzisyenler, doğaçlamayı müziklerini yaratmada temel olarak almakla kalmıyor, bu yaklaşımlarını kuramsal yazılarıyla derinleştiriyorlar. Alternatif ve radikal müziğin önde gelen ustalarından **Derek Bailey**'in *Improvisation: Its Nature And Practice In Music* (Doğaçlama: Doğası ve Müzikteki Uygulaması) ve **Edwin Prevost**'un *No Sound Is Innocent* (Hiçbir Ses Masum Değildir) başlıklı kuramsal kitapları akla hemen gelen örnekler. **Conspiracy** (Komplo) adlı topluluğun üyesi olan **Nick Couldry** ise *Turning The Musical Table* (Müziği Altüst Etmek) başlıklı kuramsal çalışmasında, doğaçlamayı salt yaratıcılık değil, ama aynı zamanda müziğin demokratikleşmesi adına da savunuyor. Doğaçlamanın çalgı ve tınıların hiyerarşik yapılanmasını yıktığı, çalan ve dinleyen farkını kaldırdığı için müziği demokratikleştirdiğini ileri süren **Couldry**, kolektif doğaçlamayla müzik yaratmanın **André Gorz**'un önerdiği hiyerarşik olmayan üretim modeline uygun düştüğünü iddia ediyor. Sesleri handiyse matematiksel bir kesinlikle programlayan bazı post-rock türlerinin böylelikle DJ ve teknisyene dinleyici manipüle etme ayrıcalığı tanıdığı düşünüldüğünde, **Couldry**'e hak vermemek elde değil.

Kansızlıktan muzdarip

Post-rock müzikte, büyük ölçüde teknolojisinin insansızlaştırıcı etkisinin de bir sonucu olarak, insan dokunuşunu duyabilmek olanaksız. Bu nedenle, **Antony De Curtis**'in synthesizerlarla (sentetize edicilerle) yapılan müziğe "anemik" (kansızlıktan muzdarip) tanısını koyması, post-rock şemsiyesi altındaki bütün türleri kapsayıcı olmasa da çok yerinde bir saptama. Oysa post-rock'un karizmalarını yıkmayı hedeflediği rock'çuların, örneğin **Bruce Springsteen**'in müziğinde insan dokunuşunun sıcaklığı hemen duyumsanıyor (Diyeceğim, Boss'un *Human Touch* adlı bir parça yapmış olması boşuna değil). Fakat bu sıcaklığı çok daha yoğunlukla duymak istiyorsanız, o zaman Amerikan yeni-yeraltından gelen **low-fi** toplulukların sesine kulak vermeniz gerekecek.

Ancak hemen belirtmeliyim: Post-rock dönemin en yaygın alt-kültürünü yapılandıran rave'lerin çevresinde üretilen hardcore dans, tekno dans gibi alt-türler rock ve post-rock arasında kimi köprüler kurulabileceğini de kanıtlamış bulunuyorlar. Daha açık bir anlatımla, rave kültürü ile bir zamanların psychedelic kültürü arasındaki benzerlikler, ilk bakışta görülenden çok daha fazla. Örneğin, rave kuşağının ve tekno dans müziğinin temsilcileri arasında sayılan **Shamen** topluluğu, müzik serüvenine 1980'lerin ortalarında neo-psychedelic tarzla başlamış, ancak sonradan tekno dansa yönelmişti. Bunu topluluğun politik ve müzikal çizgisindeki bir sapma olarak kabul etmemeliyiz. *Jesus Loves America* adlı şarkılarındaki "İsa Amerika'yı seviyor / Ama ben ne İsa'yı ne de Amerika'yı seviyorum" sözleriyle, Amerika'daki hıristiyan fundamentalistleri öfkelendiren, *In Gorbachev We Trust* albümleriyle rave kültürüne naiflikle de olsa politik bir tavır taşımış olan topluluğun bu yön değişimini bir evrim saymak çok daha doğru olur.

Alex Paterson ve **KLF**'de gizlediği kimliğini sonradan açığa vuran **Jimmy**

→

Ecstasy

Ecstasy veya kısaca X, aslında ikinci dünya savaşının ertesinde bulunmuş, isim ve muhteviyat değiştirerek şöhret için '90'ları beklemek zorunda kalmış bir amfetamin. Yanında bol vitaminli bir de meyva suyu dikiyorsunuz, 12 saat tepiniyorsunuz.
Şimdi Mike Oldfield ve Orbital'den Paul Hartnoll arasında Ecstasy hakkında bir geyik:
M.O.: *Geçen gece dünyanın en büyük diskosu sayılan yere gittik. İçerde 7-8 bin insan vardı. Oratada devasa bir yüzme havuzu vardı, insanlar havuza atlayıp duruyor, çok eğleniyorlardı.*
P.H.: *70'lerin diskolarıyla karşılaştırdığında, bugün insanların diskolarda yaşamı kutladıklarını söyleyebilirsin. 70'lerde bir dikoya gittiğinde, yanlış kıza baktığın için dayak yerdin. Çünkü millet litrelerce bira, viski, votka tüketiyordu. Yani bir uyuşturucunun yerine bir başka uyuşturucuyu kullanıyorlardı. Bugünse, insanlar diskoya birbirine merhaba demek, eğlenmek ve birbirine gülümsemek için gidiyor. Bu Ecstasy'nin alkole karşı avantajı. 5 bin insan bir yerde toplanmışsa ve kavga etmiyorlarsa ortalıkta Ecstasy dolaşıyor demektir.*

Post-rock açısından müzikal duyarlılık bir tür sos. Müziğe lezzet veriyor ama bu duyarlılık olmadan da post-rock müziği yapmak mümkün. Aslolan yetenek ve duyarlılık değil, teknik bilgi. Bu bağlamda, herkes post-rock yapabilir, herkes müzisyen olabilir.

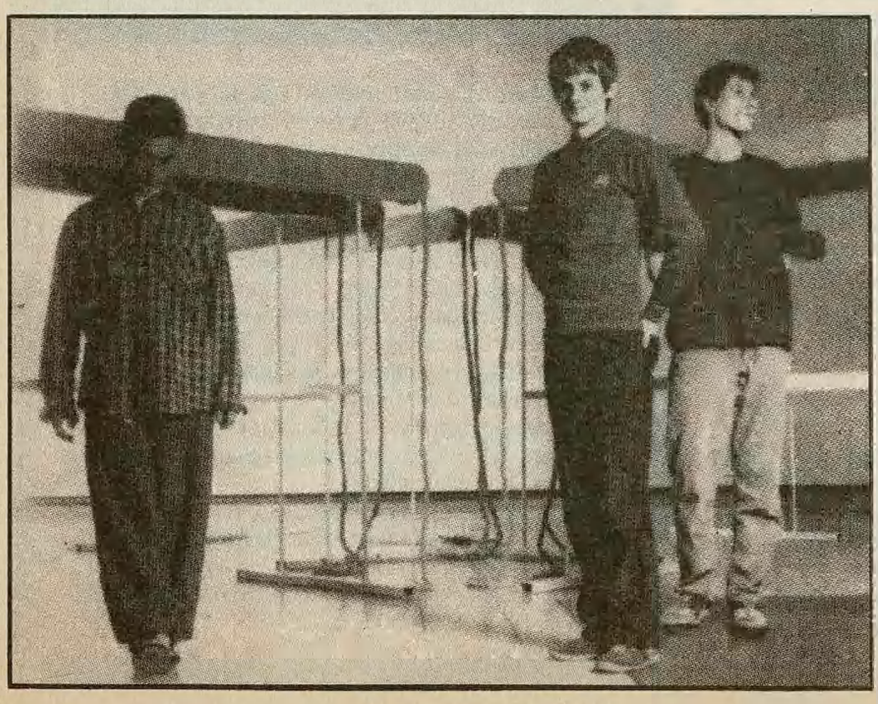

Oval
(Markus Popp)

"Oval, müzik anlayışlarının teknik uygulamaları olarak müzikle ilgili değildir. Bu başharfi büyük 'M' ile yazılan müzikten çok, ses tasarımına yönelik bir çabadır. Girişimimizin asıl içeriği, işitilebilir bir kullanıcı-müdahelesi elde etmektir. Müzikal olarak başarmak istediğimiz bir başka şey de, yeni türde bir algı üretmek. Başlangıçta bazı şirketler demo kayıtlarımızı 'bunda hiç müzik yok' diyerek geri gönderdiler!"

Dr. Brian Eno'nun teşhisi

House müzik fazla ilgimi çekmiyor. Bence o bir ortam (durum) müziği ve eğer ortama girmişseniz birşeyler ifade ediyor, fakat ben hiçbir zaman bu ortama giremiyorum. House fazlasıyla kulüp müziği, insanlar evlerinde de çalıyor ama çaldıkları zaman evlerine klüp muamelesi yapıyorlar. Hoşlanmıyorum diyemem ancak fazla da işime yaramıyor. 'Ambient House'a gelince, onu fazlaca basit buluyorum. Şöyle düşünüyorum: bunu biliyoruz, oralardan geçtik, bana bu konuda yeni birşeyler göster. Yeni olan bir şeyler var aslında, o da ambient müziği ritmik müziğe dönüştürmek. Ama ritmler çoğu zaman o kadar sıkıcı ve öylesine inanılmaz derecede boğucu ki. Vurgulu çalgıların düzenli bir şekilde bumlamasından ise öylesine bıktım artık. Düşünüyorum da ritmle yapabileceğimiz başka şeyler de olmalı ?
'Ambient House için olumlu olarak söyleyebileceğim şey ise benim 15 yıldır tahmin ettiğim ve insanların sonunda inandıkları gibi, tam anlamıyla yepyeni bir dinleme tarzı yaratmış olmasıdır.'

Cauty'nin oluşturduğu rave kuşağının gözde ikilisi **Orb** ise, ambient-house olarak adlandırılan müziklerine, **Robert Fripp** ve **Steve Hillage** ile birlikte yaptıkları çalışmalarla 1970'lerin progressive ve psychedelic (acid) rock etkilerini de kattılar.

Rave kültürünün gelişmesinde önemli payı bulunan ecstasy adlı drug, popüler müzik ile uyuşturucu/uyarıcı'lar arasındaki karşılıklı enerji alışverişini açığa çıkardı. **Shamen**'in 1991 yılında yayınlanan *Progency* başlıklı albümü bu enerji alışverişinin müzikal anlatımıydı.

Rave kültürünün yakıtı, Ecstasy

Ecstasy'nin rave kültüründe yerine getirdiği katalizör işlevi bir zamanlar LSD'nin psychedelic bilinç yaratmada oynadığı role benzetiliyor ve ecstasy'nin de şimdilerde cyberdelic bilinç oluşturduğu ileri sürülüyor. Fakat rave kuşağının bir kesimi, ecstasy gibi kimyasal bir bilinç genişleticiyle yetinmiyor; başta büyülü mantarlar olmak üzere bazı doğa nimetlerine de rağbet ediyor. Bu kesimin sözcülüğünü yapan **Shamen** topluluğu, *Progency* başlıklı albümlerinde, büyülü mantarların mucizevi etkileri üzerine araştırmalar yapan neo-şaman **Terence McKenna** ile işbirliği yaparak doğal bilinç genişleticilerin önemini vurguladı.

Kuşkusuz rave kültürü, tıpkı bundan yaklaşık otuz yıl önce psychedelic kültürün yaptığı gibi, kendi gurularını yarattı. Örneğin, rave gençliği için *E Is For Ecstasy* başlığını taşıyan bir rehber yazmış olan **Nicholas Saunders**, birçoklarınca 1990'ların **Timothy Leary**'si olarak kabul ediliyor.

Rave kültürünün, 1980'lerin "baskıcı hoşgörü" atmosferinde, kaçış yapmak isteyen ama gerçekte kaçabilecek pek fazla yer kalmadığı için dans pistine sığınan gençlerce yaratıldığını, süreç içinde giderek new-age'in sahte gizemciliğiyle kaynaştığını ve hatta bir bakıma, yuppie hayat tarzınca özümsendiğini, rave'lerin zamanla yerüstüne çıktığını, lüks kulüplerde düzenlendiğini, iyi bir haftasonu geçirmek isteyen yuppie'lerin de bunlara hayli ilgi gösterdiğini söyleyebiliriz. Rave kültürünün yakıtı ya da enerji kaynağı sayılan ecstasy'nin benzer bir süreç izleyerek bir tür "smart drug" haline geldiğini, yuppie'lerin farmakolojik menüsünde Prozac'ın hemen altında yer aldığını da ekleyebiliriz. Ancak, çalışan sınıf gençliğinin rave kültürüne hiç katılmadığını ya da kayıtsız kaldığını söylemek yanlış olur. Dans müziği temelinde ve hedonizm ekseninde yapılanan bu kültür, **Joy Division** ya da **Fall** gibi depresif post-punk topluluklarının karamsarlığından bezmiş olan çalışan sınıf kökenli (daha doğrusu, babaları işçi, kendileriyse işsiz) gençliğin hiç de azımsanmayacak bir kesimini rahatlıkla etkilemişti. (**Ian Curtis**'in ölümünden sonra **Joy Division**'ın üç üyesinin **New Order** adı altında dans temelli bir kültürün öncülüğünü yapmış olmalarını basit bir rastlantı sayabilir miyiz?)

Aslında ecstasy, iç gözleme, meditasyona yöneltmiyor. Düşünceleri yoğunlaştırıcı bir drug olmadığı için, bilinç dönüşümüne ve ruhsal (spiritüel) devrime aracılık etmesi beklenemez. Ecstasy, bilinç genişletici olmaktan çok, fiziksel enerji yaratan bir drug. Bedeni harekete geçirme kapasitesine sahip. Oluşumuna ve yayılmasına katkıda bulunduğu rave kültüründe de fiziksellik ağır basıyor. Beyinsel (cerebral) teknonun bu fizikselliğe bir tepki ya da bir alternatif olarak doğduğunu söyleyebiliriz.

Hayali cemaatler

Rave'ler dans temelinde yapılanan, fiziksel ama aynı zamanda dişil vurgular da taşıyan bir kültür yarattılar. 1970'lerde gay kulüplerine egemen olan high-energy'deki ve **Donna Summer** ve **Gloria Gaynor** gibi disko diva'larının müziklerindeki ritm sürekliliğinin benzerini rave müziğinde de duyabilirsiniz. Ayrıca, söz konusu kültürün hayali cemaatler yarattığını da kabul etmeliyiz. Şunu söylemek istiyorum: Rave'ler katılanlar arasında uzamsal açıdan dans pisti, zamansal olarak da parti süresiyle sınırlı bir beraberlik meydana getiriyorlar. Bu beraberlik kuvvetli ve kalıcı bir dayanışma, bir cemaat bağı kurmuyor. Ama, bir cemaate ya da kabileye aitmiş yanılsaması uyandırıyor. Oysa gerçekte bu kültürün özüne bencilce bir hedonizm egemen.

Rave'ler dijital teknoloji çağının ritüelleri. Nitekim, sık sık kabile kültürlerine dönüşten söz ediliyor. Ne ki, parti (rave) bittiğinde kabile bağları da hemen çözülüveriyor. Rave kültüründeki kabile ya da cemaat dayanışması yanılsamadan iba- →

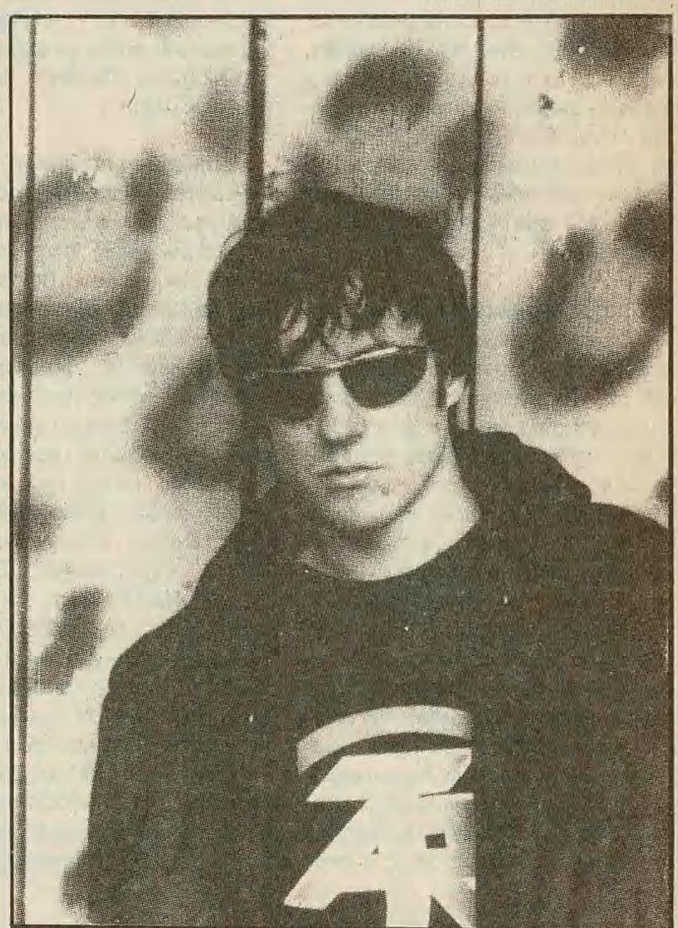

Alec Empire:

"*Hunt Down The Nazis*'i (Nazileri avlayın) dazlakların göçmenlere saldırdığı bir dönemde yaptım. Rave sahnesindeki insanlara saldırılardan söz ederken, birçok insanın ne kadar ırkçı olduğunu fark ediyorsun. Omen Club'da, Türk çocuklar nedensiz, ortalıkta dolanıyorlardı. Alman techno'sunu kuşatan tümüyle milliyetçi bir hâle vardı: 'Şimdi harita üzerinde geri dönüyoruz.' Jam And Spoon'dan Mark Spoon, MTV'de, beyaz insanların techno'ya, siyahların da hip hop'a sahip oldukları yollu bir yorumda bulunmuştu ve bu çizgide de kalacak. Bir neo-nazi magazini techno'ya Almanların öz müziği olarak 'heil' çekmişti vecd içinde."
"Techno'da, jungle'da orta frekanslar kayboldu, herşey bas ve tiz. Oysa orta frekanslar rock gitar frekanslarıdır, saldırganlığın geldiği yerdir"
"Müziğimizin punk'la tek benzerlik düş kırıklığı. Ve bu aynı zamanda yaptığımızın Mille Plateaux'dakilerden ayrıldığı nokta: daha az kuramsal ve belki de daha negatif. Bütün çocuklar kaos ve anarşiye yöneliyor, çünkü başka bir şey iş görmüyor gibi."

ret. Çünkü, kolektif deneyim dansla sınırlı. Rave'ler 1988-94 yılları arasında bir kuşağı dans çılgınlığına sürüklediler; fakat aynı zamanda, bu insanları hipnotik ritm kalıplarına köle yaptılar.

Bu bağların ne denli yapay, gevşek ve geçici olduğunu, ne denli kolaylıkla çözüldüğünü gören kimi rave guru'ları şimdilerde sözümona alternatifler geliştiriyorlar. Günün moda eğilimlerini yakalayarak bunları paraya tahvil etmede inanılmaz bir yeteneğe sahip olan **Fraser Clark**'ın *Parallel Youniversity* adı altında yürüttüğü bilinç genişletme atölyeleri (workshop'ları) bu sözümona alternatiflerden biri. Atölye dediysem, bu sizi yanıltmasın. İşbilir **Fraser Clark**, aslında *Parallel Youniversity* adı altında düpedüz rave düzenliyor. **Clark**'ın *Parallel Youniversity*'sinde de, tıpkı diğer rave'lerde olduğu gibi, insanlar hipnotik bir müzik eşliğinde dans ediyorlar, kompütürize grafik dizaynlar da görsel düzeyde kışkırtıcı bir etki yaratıyor. Ama **Clark**'ın torbasında bazı gimmick'ler de yok değil. Örneğin, danstan yorulanlar kulübün bir köşesinde internete bağlanabiliyor ya da bir başka köşedeki cinsel terapi seansına katılabiliyorlar. Müşterileri arasında yuppie'lerin sayısının kabarık olduğunu örtülü olarak **Clark** da kabul ediyor.

Yukarıda, rave kültürünün dişil tonlar taşıdığını söylemiştim. Ancak son zamanlarda tam aksi yönde bir gelişmenin gözlemlendiğini de eklemeliyim. Özellikle Kuzey Avrupa'da yaygınlık kazanan ve gabba house adıyla da anılan müzik, bu kültürü erilleştiriyor, giderek maçolaştırıyor. Gabba, aşırı hızlı bir hardcore tekno türü. Gabber sözcüğü, Hollanda dilinde dost, ahbap, kafadar anlamlarına geliyor ve erkeklerarası dostluğu, dayanışmayı vurguluyor. Gabber'lar sınıf kökenleri ve politik tavırları bakımından skinhead'leri çağrıştırıyorlar. Gabber kültürü, ırkçı ve cinsiyetçi eğilimler barındırıyor. Gabba house'un da bir tür oi teknosu olduğunu söyleyebiliriz.

Beyazlaşmaya karşı direniş

Bir yönüyle yuppie hayat tarzına eklemlenmiş, bir diğer yönüyle de adrenalin yüklü bir maçoluğun ve moronluğun hizmetine girmiş olan house, trans tekno gibi rave kültürünü biçimlendiren post-rock türlerin bu tükenişi karşısında

Rave kültürü, 80'lerin "baskıcı hoşgörü" atmosferinde, kaçış yapmak ama gerçekte kaçabilecek pek fazla yer kalmadığı için dans pistine sığınan gençlerce yaratıldı. Süreç içinde yuppie hayat tarzınca özümsendi.

➔

"Bin Yayla"nın göçebesi: Gilles Deleuze

"Her zaman göçebe ve anarşik bir farktan, geri dönüşün kaçınılmaz bir biçimde aşırı ve yer değiştiren işaretine, şimşekler çaktıran bir fırtına çıkmıştır ve bir gün Deleuze'ün adını taşıyacaktır bu fırtına: yeni düşünce mümkündür, düşünce bir kez daha mümkündür... doğurgan düşünce, yoğun düşünce, olumlayıcı düşünce, kategorik olmayan düşünce –bunların her biri tanınamaz bir yüze, daha önce hiç görmediğimiz bir maskeye sahiptir..." Michel Foucault, *Theatrum Philosophicum* adlı denemesinde bu sözcüklerle niteler Deleuze Fırtınası'nı. Felsefenin onsuz edemeyeceği bir "değil-felsefe"ye ulaşmak üzere, "kavramsal kişiliklerin zihinsel portreleri" olarak adlandırabilecek ve doruğuna Spinoza-Nietzsche özdeşliğinde ulaşan, Foucault ya da Chatelet gibi yakın çağdaşlarını da kapsayan özgün bir "felsefe tarihi"nden yola çıkıp, edebiyattan (Proust, Sacher-Masoch, Lewis Carcll, Mallarmé, Antonin Artaud, Pierre Klossowski, Michel Tournier, Zola, Burroughs ya da Kafka...), sinemadan (imge-hareket/imge-zaman, sinema kavramları, kuramı değil), plastik sanatlardan (Francis Bacon, Cezanne, Klee, Wölfli, Pollock, Mısır alçak rölyefleri, Barok, Gotik ya da bozkır sanatı...), müzikten (Verdi, Schumann, Mahler, Boulez, Cage, şaman müziği ya da kuş ötüşleri...) hiç çıkmadan, "Diyaloglar" ve "Müzakereler"le gelişerek, "dost" ve "suç ortağı" Félix Guattari ile birlikte girişilmiş, "felsefe" kavramını yeniden-açan ("Felsefe Nedir?"), metaforik değil hakikaten *hayati*, görülmemiş bir "proje": "Kapitalizm ve Şizofreni"... Anlamını ve pratiğini tamamlanmasında, bitiminde bulmayan bir sürekli devrimin iki cildi: "Anti-Oedipus" ve "Bin Yayla"..., Bir çok kişi tarafından yerinde bir yakıştırmayla "*Neşeli Bilgi*" diye nitelenen, Nietzsche'nin ruhunun da kendisini iyi hissedeceği bir temiz hava deliği... "Kara delik"...

Foucault'nun "faşist olmayan hayata bir giriş" diye selamladığı, Mayıs 68 sarsıntısından çıkan ilk düşünsel üretim, "Anti-Oedipus", *bilinçdışı*'nı ele alıyordu, ama psikanalizin, dilbilimin, ailenin, baba-Devlet'in onu tutsak olarak görmek istediği "Oedipus'un tiyatrosu"nda değil, "arzu makinalarının aralıksız çalıştığı devasa bir *fabrika*"da. Deleuze ve Guattari, "faşizmin gövdede bıraktığı en küçük izlerin peşine" düşmüşlerdi ve kitaplarının "devrimci/şizofrenize edici bir makina gibi kullanılmasını" öneriyorlardı: "denetim toplumları"nın korkulu rüyası olacak yeni tür bir anarko-gerillanın kullanımına açık bir alet. Oedipus, bilinçdışının bir oluşumu değil, bireysel/toplumsal, mikro/makro düzeylerde kapitalizmin arzu makinaları üzerinde denetim kurmak ve yaydıkları arzu akımlarını kesmek için kullandığı bir baskı aygıtıydı. Kitap kapitalizm (ve psikanaliz) ve onun (onların) sınırı olan şizofreni arasındaki gergin ilişkiyi sorguluyor ve militan, "libidinal-ekonomik", "libidinal-politik" bir mikro-analiz, bir "*şizo-analiz*" öneriyordu: devrimci arzu akımlarını geçirecek, bir yersiz-yurtsuzlaşma (*déterritorialisation*) ve dekodaj süreci, bir *şizo-süreç*. Devrimci olan, klinik malzeme olarak bastırılmış, "hastalık" hâlinde tutuklanmış olan şizofren değil, bu şizo-sürecin ta kendisiydi. Romantik bir biçimde delilik yüceltilmiyor, bir mikro-politikanın alanına dönüştürülüyordu. Şizo-analiz, devrimci, sanatsal ya da analitik makinaların birbirlerinin çarkları ve dişlileri haline getirilmesini amaçlıyordu. Asıl "çılgınlık", anne-baba-ben üçgeninde değil, ırklar, topluluklar, kıtalar, tarih ve coğrafya, politika üzerinde, bir toplumsal makina içinde yaşanıyordu. Çılgınlık iki kutup arasında gidip geliyordu: üretim ve arzu makinalarını köleleştiren, tekillikleri ezen ve kodlaştıran moler bir toplumda üstün ırk ya da sınıf deliliğine açılan *faşizan paranoyak kutup* ve tekilliklerin moleküler

➔47

Achim Szepanski

"50'lerden beri, 'somut müzik'te, endüstriyel müzikte, techno'da çeşitli gürültüler, çığlıklar, gıcırtılar, ıslıklar duyulur. Eko-etkileri ses halüsinasyonlarının oluşmasına yol açar, bunlar, daha önce lunatiklere ve şizofrenlere atfedilen algı biçimlerine imkan tanıyarak algı aygıtını yersiz-yurtsuzlaştırır."

radikal projeler elbette geliştiriliyor, önemli ve öncü çalışmalar kuşkusuz yürütülüyor. İşte, adını **Deleuze** ve **Guattari**'nin çığır açıcı kitabının başlığından olan Frankfurt kökenli, bağımsız plak şirketi *Mille Plateaux* bu soy bir girişim.

Mille Plateaux'un yaratıcısı **Achim Szepanski** adlı genç bir adam, **Szepanski**, 1970'lerde marksizmin ve **Mao Zedung** düşüncesinin etkisi altında öğrenci eylemlerine katılmış. Fakat, ortodoksluğun, ütopyaların düşmanı olduğunu anlaması ve büyük bir düşkırıklığı yaşaması uzun sürmemiş. Ve nihayet, 1980'lerde **Foucault**, **Derrida**, **Lyotard** ve **Deleuze**'un düşünceleriyle tanıştığında önünde yepyeni ufuklar açılmış; adeta yeniden doğmuş. Bu canlılık ve heyecanla yarıda bıraktığı felsefe öğrenimini tamamlamış. **Szepanski**, şimdilerde **Foucault** üzerine bir doktora tezi yazıyor.

Mille Plateaux'nun temeli 1994 yılında Frankfurt'da atılmış. Aslında bu radikal ve alternatif şirket, **Szepanski** ve arkadaşlarınca gerçekleştirilen ve her biri farklı post-rock türlerindeki çalışmaları tanıtmayı hedefleyen birkaç projeden biri. Önce 1991 yılında, Detroit'li öncü girişim *Underground Resistance*'ı örnek alarak *Force Inc.*'ı kurmuşlar. Bu etiket altında, ticari kaygılardan bütünüyle uzak kalarak house müziğin beyazlaşmasına ve hatta Aryan'laşmasına karşı, özellikle break vuruşlarına yoğun biçimde yer vererek house müziğe siyah kültür öğelerini yeniden kazandıran ve neo-Detroit sound adıyla da anılan çalışmaları yayımlıyorlar.

"Haz hapishanesi"

Szepanski ve arkadaşları yerüstüne çıkan ve yuppie eğlencelerine dönüşen rave'lere alternatif olarak, 1991-92 yıllarında "gerilla olayları" adını verdikleri yasadışı rave'ler düzenlemişler. Rave'lerin önceleri bir dinamizm taşıdığını ve bir alt-kültür yarattığını kabul eden **Szepanski**, bu alt-kültürün zamanla tüm enerjisini endüstri içinde tükettiğini, tükenişle birlikte rave'lerin kolaylıkla denetlenebilen ve manipüle edilebilen eğlencelere indirgendiğini, başlangıçta öz-

"Faşizm insanları savaş makinaları olarak harekete geçirmişti. Rave ise onları haz makineleri olarak mobilize ediyor."

çoğulluğunda iktidarın yıkılmasına yönelen, kendisini iç içe geçen, sürekli füzyona uğrayan marjinal *oluş*larla, hayvan-oluşla, çocuk-oluşla, kadın-oluşla, zenci-oluşla, yahudi-oluşla, arap-oluşla vb. tanımlayan *şizo-devrimci kutup*... Çılgınlığı üreten de bu iki kutup arasındaki çılgın titreşimlerdi. Mesaj ortadaydı: "insanlar (Hitler ya da Goebels tarafından) aldatılmadılar, faşizmi arzuladılar" ve "devrim de arzuyla yapılır, görevle değil".

Aradan sekiz yıl geçti, 68 ruhunu bezginlik ve kriz halinde gelen karabasanlar boğmaya, denetim derinleşerek yaygınlaşmaya, düşünsel, kültürel, sanatsal üretim bu derin çukurun çamuruna gömülmeye başlıyordu ki, çoğu insanın artık beklemediği "devam" geldi: farklılığıyla neredeyse ürkütücü bir *suite*, "in vivo", *intermezzo*, serbest vezinde kurulmuş, hiyerarşik olmayan bir "katmanlar" çoğulluğu... "Bölüm"lerden değil, birbirlerinden bağımsız, aynı göçebe bakışın mekanları olabilecek, "başı ve sonu olmayan, ama hep 'arada' olan" "yoğun süreklilik bölgeleri" olarak "yayla"lardan oluşan "Bin Yayla"ya eklemlenen sıfatlar dizisinin sonu henüz gelmedi: Çılgın (şizo) bir kronoloji içinde aksak okunan devrimci bir "tarih kitabı"; hayvan davranışbilimi, insanın hayvansal oluşları ve bunun müzikle zincirleme bağından sözeden bir "müzik kuramı"; göçebe sanatıyla Gotik çizgiyi karşılaştırırken Pollock'u sanat tarihi içinde yeniden konumlayan bütünlüklü bir estetik kitabı; devlet aygıtıyla göçebe savaş makinasının gizil ilişkilerini özgün bir biçimde açımlayan bir ekonomi-politik; "dır" fiili yerine "ve" bağlacıyla iş gören, gösteren'in egemenliği yerine bildirim'in özgürlüğünün geçtiği bir akımlar sistemi olarak dilden sözeden bir dilbilim; etnoloji, geometri, elişleri... Ve bu sıfatların hiçbiri bir şaka değil. Botanikten moleküler biyolojiye, genetikten etolojiye, müzikten (kitapta oldukça önemli bir yer ayrıldığını burada özellikle belirtelim) plastik sanatlar estetiğine, Riemann geometrisinden enformasyon ve dilbilim analizlerine, demircilerden Yeniçerilere, göçebe halkların tarihinden Yahudilerinkine, oradan da Osmanlı İmparatorluğu'na, devlet biçimlerinden Savaş Makinası'na, aileden kurt sürülerine, devingen yaylalar arasında şebekeler kuran göçebe bir düşünce; "göçebebilim" (*nomadologie*)... Ama her şeyden önce, paradoksal bir biçimde "sözcüğün geleneksel anlamında" felsefe: "Resmin ne olduğu sorulursa, cevap göreli olarak basittir. Bir resssam, çizgiler ve renklerin düzeni içinde yaratan kişidir (çizgiler ve renkler de doğada vardırlar). O halde bir filozof da aynı şeyi yapar, kavramların düzeni içinde yaratan, yeni kavramlar icad eden kişidir. Burada da, kuşkusuz felsefenin dışında düşünce vardır, ama kavramların bu özgül biçimi altında değil. Kavramlar, sıradan hayat üzerinde, sıradan ve gündelik düşünce akımları (*flux*) üzerinde etkide bulunan tekilliklerdir."[1]

"Bin Yayla"da, düşünce üretiminin birçok farklı alanından ödünç alınmış ve özgül bağlantılar içinde özgün anlamlar yüklenen "yeni" kavram yaratımları, bu kavramların açıldığı yeni alan kurma denemeleri vardır. Bu bakımdan, bir "merkez"i olmasa da kitabın "kurucu" kavramlarından biri düzenleme'dir (*agencement*). Anti-Oedipus'un "arzu makinaları"nın ve şu bildik "davranış" teriminin yerini alır bu kavram. Her türlü düzenleme söz konusudur: hayvansal, makinasal, yersel, müzikal, yerleşik, göçebe vb. düzenlemeler. Onlar "çizgiler"den oluşurlar ve sürekli birbirleriyle oluşup dağılan ilişkiler kurarlar. Zaten düzenleme "ara"da yapılır, düzenlemeler arası oluşumlar özgün düşünce alanları açar. Örneğin, hayvansal oluş düzenlemeleriyle müzikal düzenlemeler arası bağıntılar gibi... Yerleşik ya da sürekli çizgiler olduğu gibi, başlayıp kaybolan ya da "kara delik"lerde yiten çizgiler, ölümü çizen yıkıcı çizgiler ve hayata getiren yaratıcı çizgiler de vardır. Kitabın karakteristiği olan ve yazarların "soyut çizgi" adını verdiği biri vardır ki, ("soyutluğun gerçeği"ni de kuran) "organik olmayan hayat"ın çizgisidir bu; göçebe sanatında, Jackson Pollock'un resimlerinde ya da Gotik yapılarda karşımıza çıkabilir: hiçbir zaman herhangi bir şeyi çevrelemeyen, kontur çizmeyen, şeylerin arasından geçen, geometrik olmayan, yersiz-yurtsuz ve yersiz-yurtsuzlaştırıcı, en canlı, en yaratıcı çizgi...

Bu çizgi kavramsal ve hayati anlamını, botanikten ödünç alınmış ve hem zamanda (ayrıbasım, 1976) hem de kitabın fiziksel mekanında "giriş yaylası"nı oluşturan (ama bu "giriş"i zorunlu koşmayan) "*köksap*" (*rhizome*) kavramında bulur. Nasıl "oluş" bir tür "geçiş parolası" olarak "anti-bellek" anlamına geliyorsa, (ayrıkotu misali) bir tür göçebe bitki olarak "köksap" da "anti-soybilim"dir (*anti-généologie*). Dallanıp budaklanan şu bildik, eski, yorgun ağaç/kök mantığının, atalar, soy, sop, kök, köken icad etme, herşeyi Bir'e toplayıp Bir'den çıkarma hastalığının, zihinleri zehirleyip, milliyetçilikleri besleyip arınma savaşlarına meşruiyet sağlayan ikilemlerin panzehiri. "İkilemlerden kurtulmanın en iyi yolu aradan geçmektir." "İkili mantık ağaç-kökün tinsel gerçekliğidir". Köksap ise, "çoğulluklar, çizgiler, katmanlar ve bölümlenmeleri, kaçış ve yoğunluk çizgileri, makinasal düzenlemeler ve onların farklı tipleri, organsız gövdeler ve onların inşa-

gürleştirici olan rave'lerin artık birer "haz hapishanesi"ne (freizeitnast) dönüştüğünü, kaos ve dinamizmin yerini durağanlığın aldığını ileri sürüyor.

Dahası, rave kültürü içinde faşizan bir yığın bilincinin oluştuğunu da iddia ediyor: "Faşizm insanları savaş makinaları olarak harekete geçirmişti. Rave ise onları haz makineleri olarak mobilize ediyor." Solo çalışmaları *Mille Plateaux* tarafından yayınlanan **Alec Empire** da aynı kaygıları paylaşıyor ve hardcore dans müziğinin neo-faşist çetelerce Aryan ırkının fiziksel kapasitesinin yüksekliğini vurgulamada metafor olarak kullanır hale geldiğini belirtiyor.

Szepanski, *Mille Plateux*'nun çalgılar, ses ve tınılar, müzisyenler arasındaki yatay ilişkiler temelinde yaratılan özgürleştirici, rhizomatik ve şizofrenik bir müziğin yayıcısı olduğunu söylüyor ve bu girişimi "**Deleuze**'un düşüncelerin müzikal praksisi" olarak niteliyor.

Szepanski, 1993 yılından başlayarak **Deleuze**'ün 1995 güzünde intiharına değin ünlü düşünürle mektuplaşmış. *Mille Plateaux*'yu şirketin adı olarak kullanabilmek için **Deleuze**'den izin istemiş. Ona, kitapçık haline getirilerek *Mille Plateaux*'nun yayınlayacağı bir antoloji CD ile birlikte dağıtılabilecek uzunca bir deneme yazmasını önermiş ve bu arada dinlemesi için antolojide yer alacak çalışmalardan bazı örnekler göndermiş. **Deleuze** deneme yazma önerisini geri çevirmiş, fakat kendisine gönderilen müziği ve özellikle de **Oval**'in müziğini beğendiğini belirtmeyi de ihmal etmemiş.

Szepanski'nin tasarladığı antoloji, ancak **Deleuze**'ün ölümünden sonra ve *In Memoriam Gilles Deleuze* başlığı altında bu kuraldışı düşünürün anısına bir ithaf albüm olarak yayınlandı. Ayrıca bir başka öncü plak şirketi, *Sub Rosa* da geçtiğimiz aylarda *Folds And Rhizomes For Gilles Deleuze* (Gilles Deleuze İçin Kıvrımlar ve Köksaplar) başlığını taşıyan bir "hommage" yayınladı.

Deleuze'den övgü alan **Oval** her iki albüme de katkıda bulunmuş. **Oval**'in müziği kimilerince "post-rave electronica" olarak kategorileştiriliyor. Üçlü, CD'leri tahrif ediyor, yüzeyleri boyayarak çalıyor ve çıkan sesleri başka tınılara eklemliyor. Yapıbozum yoluyla yarattıkları bu estetiğe "itaatsizlik" adını yakıştırıyorlar.

Post-rock, tıpkı post-modern durum gibi, geçici. Daha doğru bir anlatımla, bir an önce aşılması gereken bir evre. İtaatsizlik ve sabotaj, bu aşamayı gerçekleştirmede önemli rol oynayabilecek müzik yaratma biçimleri. Aynı zamanda, direnişçi post-modernizmin iki temel eylem tarzı.

Halil Turhanlı

Post-rock, tıpkı post-modern durum gibi, geçici. Daha doğru bir anlatımla, bir an önce aşılması gereken bir evre. İtaatsizlik ve sabotaj, bu aşamayı gerçekleştirmede önemli rol oynayabilecek müzik yaratma biçimleri.

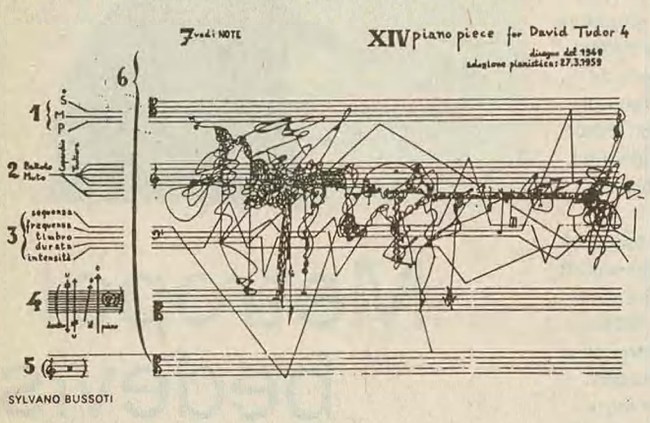

"Bin Yayla"nın giriş yaylası Köksap'a örneklik bir giriş oluşturan, Sylvano Bussoti'nin bu köksaplı notalama tekniği, sürekli "şey"lerin arasından geçen "soyut çizgi"nin müzikal ifadesidir...

sı, seçilmeleri dayanıklılık planı ve her durumda farklı ölçü üniteleri"nin, "kollektif bildirim düzenlemeleri"nin, "gösteren-dışı kopuşlar"ın, "kaygan mekan"ın "haritası"nı çıkarır. Bu köksaplı Kitap'ın kendisi de, kat yerinden ikiye, dörde, sekize... katlanarak ağaç mantığını yineleyen geleneksel "kitap" nosyonunun artık yansılayamayacağı kadar bir "kaosmos"a (kaos+kozmos) dönüşmüş dünyanın hakikatini izler. Deleuze, kitabı "iki kişi" olarak değil, " 'biz' olacak bir üçüncüyü oluşturmak için birbirine karışan iki dere gibi" yazdıklarını söyler. "Yazmanın göstermekle ilgisi yoktur, bir toprağı arşınlamak, henüz oluşmamış kıtaların bile haritasını çıkarmaktır yazmak." Kökü seyyare, herhangi bir noktası başka herhangi bir noktasıyla bağıntılanabilecek, sapıyla uzayan, yayılırken kök söktüren, yörünge kaçkını "yersiz-yurtsuzlaştırma vektörleri" üzerinde (*n*-1 formülüyle) kayan ayrık otu; heterojen bir "ara-varlık", ama ille de "bitki" değil: birbiri üzerinde kayarak ilerleyen farelerin oluşturduğu sürü; çete bağıyla hareket eden kurt sürüsü; karbonik, dolayısıyla organik değil, bugünün enformasyon teknolojisinin de organik-olmayan bir hayat bulduğu "silisyum-düzenlemeleri"ni kateden bildirim sürülerinin devinimi; kaçış çizgileri... Gerilla hareketleri... "Bir köksap ne başlar ne de biter. O hep ortadadır, şeylerin arasında, bir ara-varlık, *intermezzo*. Ağaç soy zinciridir, ama köksap birleşmedir, yalnızca birleşme." "Köksaplı yönelim", şeylerin arasında devinerek, bir "VE mantığıyla" "ontolojiyi tersine çevirmek, temeli azletmek, sonu ve başlangıcı iptal etmek"tir. "Orta-yer, artık ortalama anlamına gelmez. Tersine nesnelerin hız kazandığı bir alan olup çıkar. Şeyler *arasında*, bir yerden bir başkasına giden, yeri saptanabilir bir ilişki türü değildir. Bir sarkaç salınımıdır, bir o yana bir bu yana süregelen bir hareket. Başı sonu olmayan, kıyılarından taşan ve ortasında her zaman daha hızlı coşan bir akarsu."

"Teknolojik hız" nosyonuyla kapitalizmin kendine döndürmeye çalıştığı hayati bir hız, bu büyük akarsu, bu Herakleitos ırmağı, sözcüğün asıl anlamıyla "devrimci enerji"yi taşır. Deleuze'ün "olumlayıcı, yoğun, doğurgan, kategorik olmayan" göçebe düşüncesi, Foucault'nun bir gün "Deleuze'cü bir çağ" olarak anılacağını söylediği bu yüzyılın sonlarında, kendine underground, direngen, ayrıksı müzikte de mecralar buluyorsa herhalde bu bir rastlantı değil. "... yerlerden, ortalardan, etkinliklerden, ethos'lardan yola çıkan bir müzik: bir çalışma şarkısı, bir yürüyüş şarkısı, bir dans şarkısı, dinlenmek için bir şarkı, içmek için bir şarkı, bir ninni..., her biri kendi ağırlığına sahip, neredeyse küçük 'nakarat'lar. Müziğin özgürleşmesi için, toprağın sarsıldığı, mimarilerin yıkıldığı, ethos'ların birbirine karıştığı, Yeryüzü'nün güçlü şarkısının, taşıdığı ve çağırdığı bütün havaları dönüştüren büyük nakaratın yayıldığı öteki tarafa geçmek gerek."[2] İnsan köksap olmalıdır kök değil, ekmemeli, sokmalıdır sapını ve gözünü "öteki taraf"a dikmeli, gönlünü "etnik ırmağı"na bırakmalıdır ve yol yaylalar arasından geçer, alanlar arasından, öyle ki "disiplin" sözcüğü düşer: "Yazar sözcüklerden yararlanır. Ama onları duyuma geçiren ve gündelik dili kekemeleştiren, ya da titreten, veya bağırtan veya hattâ ona şarkı söyleten bir sözdizimi yaratarak yapar bunu: bu üsluptur, 'ton'dur, duyumların dilidir, ya da dilin içindeki yabancı dildir, bir halkı kalkıp gelmeye kışkırtan dil, ey Catawba'nın insanları, ey Yoknapatawpha'nın insanları... Yazar algılamı (*percept*) algılardan, duygulamı (*affect*) duygulanımlardan, duyumu görüşten çekip almak için dili eğip büker, onu titreştirir, kucaklar, yarar, - umulur ki, hâlâ ortalarda görünmeyen o halkı getirmek amacıyla yapmaktadır bunu. (...) İşte budur her sanatın ödevi ve resimle müzik de, renklerden ve seslerden yeni akorlar, plastik ya da melodik manzaralar, ritmik kişilikler koparıp alarak toprağın şarkısına, insanların çığlığına yükselirler: bu da tonu, sağlığı, haline-gelişi, görsel ve tınısal bir kitleyi kurar. Bir anıt geçmişteki bir şeyi yâdetmez, kutlamaz, ama geleceğin kulağına, olayı canlandıran kalıcı duyumları fısıldar: insanların hep yinelenmiş acısını, yeniden yaratılmış protestolarını, hep yeniden başlamış kavgalarını."[3]

Çünkü, "yaratmak, iletişimde bulunmak değil, direnmektir."

Özgür Uçkan

1 G. Deleuze, "Entretien 1980", L'Arc - Deleuze içinde, No. 49, 2. baskı, 1980, sf. 99-100
2 G. Deleuze, "Mystère d'Ariane", Magazine Littéraire içinde, (Nietzsche özel sayısı) No. 298, Nisan 1992, sf.22-23
3 G. Deleuze - F. Guattari, Felsefe Nedir?, Türkçesi: Turhan Ilgaz, Yapı Kredi Yayınları, 1993, sf.158

Patti Smith kaseti basılmayacak mı bu memlekette? Hele ki son albümü?

Belçikalı Deus yakında çıkacak

Trainspotting... Ne film kaçar ne de albüm.

Nick Cave'in albümü bu sefer fena satmıyormuş dediler, inanmadık

Olé, Olé

RACHID TAHA

(Barclay / Raks)

Amerikan uygarlığının gizli simgesi New York'taki Empire State Building'in yapımında yükseklik korkusu olmayan kızılderili inşaat işçilerini çalıştırdılar. Chicago'nun gökdelenlerini siyah işçiler yaptı. Kuala Lumpur'da inşa edilen ve bu yıl sonunda "dünyanın en yüksek binası" ünvanıyla açılacak olan İkiz Kuleler'in yapımında Bangladeşli işçiler, günlüğü 5 dolardan çalışıyor. Meksika'da Maya yerlileri, Almanya'da Türkler, Türkiye'de Kürtler amelelik yapıyor...

Fransızlar da inşaatlarında "ucuz işgücü" olarak Kuzey Afrikalı Arapları kullanıyor. Sigorta yok, sosyal güvence yok. Günü birlik gelen ucuz işçiler. Aynı işi bir Fransız'a yaptırmak zor. Üstelik pahalı. Oysa hayattaki en büyük hedefleri "oturma izni" olan bu insanlar hiçbir sorun çıkarmıyor. Ne dersen yapıyor. Dertsiz, ucuz, kullanışlı işçi. Akşam yevmiyesini ver, sonra sal gitsin. Nereye gidecek? Tabii ki yakında bir yere... Cezayirliler, Tunuslular, Faslılar ücretli köleler olarak geldikleri Paris'in periferisinde kurdukları "mantar" gettolarda yaşıyor. Nüfusun kriminal risk taşıyan parçası olarak görülüyorlar. İnşaat işçisi, gecekondu ve yanık bir türkü. Ne kadar tanıdık. Boktan dünyanın hileli terazisi...

Rachid Taha, (bizim Raşit dememizde bir sakınca yok) Cezayir'den Fransa'ya 10 yaşında göç etmiş. İlkgençliği fabrika kapılarında sürtmekle geçmiş. Sonunda her ne pahasına olursa olsun müzik yapmaya karar vermiş.

1982'de kendi gibi göçmen olan arkadaşlarıyla birlikte ilk grup macerasına atılıyor. Kurdukları grubun adı Carte de Séjour; yani Oturma İzni. Grup, Les Négresses Vertes, Mano Negra gibi benzer mahallellerde yaşayan roman gruplarının yaptığı etno-punk ve son zamanlarda Khaled, Cheb Mami gibi temsilcileri sayesinde iyice güçlenen rai müzisyenleri arasında mütevazı bir yer ediniyor. Sonunda dağılıyorlar. Grubun esas adamı Raşit Taha, tek başına çalışmaya başlıyor.

Raşit Taha gerçek bir "metropol bedevisi." Gettodan gelme bir Arap olarak her zaman anti-faşist, yerel tabirle Le Pen düşmanı olmuş. Bir yandan solcu, diğer yandan militan bir gay. İkinci solo albümü "Olé Olé"deki "Non Non Non" parçası Fransız Devrimi'nin erdemlerinin üstünde tepiniyor. Tekno tezgahından çıkan bu albümün arkasında önemli bir isim daha duruyor. 70'lerin gizli gruplarından Gong'un gitarcısı Steve Hillage albüme hem enstrümanı, hem de beste ve düzenlemeleriyle katılıyor, artı, prodüktörlüğü üstleniyor. Bütün besteler ve lirikler Raşit Taha'ya ait. Zaten albümün büyük bir bölümü Arapça.

"Olé Olé" altyapı açısından tekno bir albüm olmakla birlikte zengin enstrüman çeşitliliği de içeriyor. Trompet, tambur, banjo, lute, bendir, tabla, flüt, keman, viyola, çello, envai çeşit perküsyon ve tabii gitar-davul-bas. Her biri ustası tarafından çalınıyor. Enstrümanlardaki bu çeşitlilik Raşit Taha'nın müzikal yönelimi hakkında fikir verebilir. Kelimenin tam anlamıyla "melez" bir müzik. Arap-Endülüs rock füzyonu. "Yerelden evrensele" ulaşma gibi bir yol seçen etno-pop müzisyeninin karşısına, Raşit Taha, "köksüzlüğü" koyuyor. Transglobal Underground'ın yaptığını biraz daha ileri götürüp yüklerden kurtuluyor. Etnik müzikle arasındaki bağları koparmış ya da en azından o bağlara pek aldırmıyor. Müziği basitçe ses atomlarının biraraya gelmesinden oluşan bir bünye olarak tanımlarsak, etno-pop eklektik bir kes-yapıştırın ötesine geçemezken, Raşit Taha'nın füzyonu her bir ses atomunda görünüyor. Sık sık başvurulan şu kültür tanımında olduğu gibi: Her şeyi unuttuktan sonra kalan şey. Raşit Taha asri zaman metropolünün ritminde "kendi bildiği rock'u" yapıyor...

Metropol bedevisi

İbn Haldun diyalektiğidir: Bedevi çölde medeniyet istemez. Çünkü çölde kök yoktur. Bu yüzden medeniyetler su havzalarına kurulur. Ama Kuzey Afrika'da medeniyet düşmanlığı deniz korsanlığına kadar tırmanmış bir şey. Limanların bile asırlarca tekinsiz olduğu bu coğrafya kurumsal emparyalist Fransa'yı kabul etmiyor, sindiremiyor. Tıpkı Fransa'nın Arap mültecileri sindiremediği gibi. Ama arada bir fark var: Onlar göçmen; mantar gibi bitmeyi çok iyi biliyorlar.

Hepsinin ötesinde, Raşit Taha, kibar bir sokak serserisidir, isterse saçlarını sarıya boyar, bir ince bulursa alır, kesif dumanla kaplı tekno kulüpte kalbini dener, geceden derin bir nefes çeker, keyfi isterse beğendiği delikanlıyı umumi helada götürür... Var mı bir diyeceğin, Mösyö! ***E.Z.***

Booth & the Bad Angel

TIM BOOTH-ANGELO BADALAMENTI

(PolyGram/Raks)

Tim Booth ve Angelo Badalamenti. İlki James'in solisti, ikincisi David Lynch filmlerinin müzikçisi. Biri grubu James'ten, öbürü film müzikleri yapmaktan sıkılarak bir kereye mahsus olmak üzere bir ikili kurmuşlar. Sözleri Tim yazmış, müzikleri ikisi birlikte çıkarmışlar. Gruptan ziyade tamamlanamamış ama yine de güzel bir proje gözüyle bakılabilir bu beraberliğe... Tim Booth (ve dolayısıyla James) bir taraftan Brian Eno gibi "ses terbiyecileri"nin, diğer taraftan da Neil Young gibi "çiğ ses" uzmanlarının ilgisine mazhar olmuş bir müzikçi. Bu projede açık çası dominant karakter Booth. Badalamenti, önce Leonard Cohen'in sonra da Tori Amos'un birlikte çalışma tekliflerini reddederek Booth'u tercih etmiş ama, "Life Gets Better" dışında hangi şarkının neresine dokunmuş anlamak olanaksız. Ortada bildiğimiz James sound'undan farklı bir şey yok çünkü. Bazı şarkılar için bir tahmin yürütülebilir: Daha önce de "So Long Marianne"i mükemmelen yorumlayan Tim Booth'un, Cohenvari bir atmosfere böyle biraz yaklaşmış olması belki de Badalamenti sayesindedir. Netice itibariyle "Booth The Bad Angel"a çok bayılmadık ama her dinleyişte biraz daha seviyoruz. Sebebi de, ilkten kendini pek göstermeyen Suede eskisi gitarist Bertrand Butler'ın sonraki dinlemelerde iyice ön plana çıkması olabilir. Ve bir son not: Tim, konup kalkan, dans eden vokaliyle olağanüstü iyi bir şarkıcı. ***D.B.***

Frekansımızı kısa dalga Kahire radyosuna ayarladık.
Ümmü Gülsüm kaseti memlekette yayınlandı. Düzbeyaz rakıya meze...

Nedimpress
Anadolu pasajında

La Haine'in mükemmel soundtrack albümü yalnız CD formatında...

La Haine'de bizimkilerin dumura uğrattıkları faşo, yönetmen Kassovitz'in ta kendisi.

Rock'n'Roll Circus

ROLLING STONES

(PolyGram/Raks)

Yılın olayı!... Rolling Stones'a biraz bulaşmış her müzik eleştirmeninin yazılarını hazırlarken iştahını kabartan Rock'n'Roll Sirki projesi, en sonunda Stones'un boktan performansını bahane ederek kayıtları rafa kaldıran Miçk Efendi'ye teklif edilen astronomik ücret okeylenince gün yüzü gördü. Belli ki iyi vakit geçirmişler. Stones'un yanısıra Jesse Ed Davis desteğinde o sıralar yeni parlayan Taj Mahal, projenin çömez grubu muamelesi gören o yılın (1968) Stones sonrası en iyi blues grubu seçilen Jethro Tull, o günlerde Rock Opera mevzuuna fazlaca dalıp "maximum RNB" grubu olmaktan vazgeçen The Who sirk ekibinde yer alıyorlar. Genel esprisinin dışında projeyi çok ilginç kılan diğer olay, henüz ölmüş Cream'in cenazesinden çıkıp gelen Eric Clapton, Experience ile ünün doruğundaki davulcu Mitch Mitchell, asilikte Stones ile tek tabanca sidik yarıştıran John Lennon ve Keef Richard'ın Dirty Mac adı altında çalmaları. Ekip, Beatles tarihindeki "en blues" parçayı çalmış: "Yer Blues". Clapton çok şık çalıyor, diğerleri hayli sarsak. "Whole Lotta Yoko" adlı parça sanki sırf Yoko memnun olsun havasında çalınmış, her şey çorba olmuş. Jethro Tull, o kendine has blues anlayışıyla albümdeki versiyonuna hayli sadık kalarak "Song For Jeffrey"i icra etmiş.Taj Mahal iyi, fakat grubu bitkin çalıyor. The Who, projeye hayli hazırlıklı gelmiş. Zaten davulcuları Keith Moon'un olayı bu nevi şaklabanlıklar. Denk düşmüş. Roger Daltrey'nin sesi pek çıkmıyor nedense. En çok çalan grup, projenin fikir babaları ve organizatörü olmalarına rağmen Rolling Stones en kötü grup. Yeterince hazırlanamamışlar sank, ya da kendilerine çok fazla güvenmişler. İlk parça "Jumping Jack Flash" çok iyi ama takip eden parçalardan "No Expectations", "Parachute Woman" vasat. "Sympathy For The Devil" ve "Salt Of The Earth"ü herkes kafasına göre, kopuk kopuk çalmış. Keith Richards'ın inceliksiz gitar tekniği, döneme göre ne kadar geri kaldığını gösteriyor. Mick Jagger armonika çalmaya niyet etmiş fakat grup onu fark etmemiş bile. Tarihi bir kayıt, uzun zamandır merak içindeydik; basılması isabet oldu tabii. ***S.K.***

From the Muddy Banks of the Wishkah

NIRVANA

(BMG Türkiye)

Nihayet Nirvana'nın üstünde çok konuşulan konser albümü Türkiye'de de yayımlandı. From the Muddy Banks of the Wishkah bir anlamda Unplugged'ın tamamlayıcısı, onun arka yüzü. Nirvana, Unplugged'da dibine kadar çığ bir akustik konserle önce herkesi şaşırtmış, sonra da büyülemişti. Kurt Cobain'in intiharı üzerinden geçen yıllar, Nirvana'nın önemini azaltmak bir yana, '90'lı yıllara vurdukları damgayı daha da derinleştirdi. Ve nihayet Nirvana, büyük ihtimalle son defa elektrikli bir konser albümüyle ortalığı karıştırmaya, Nirvana serüvenini tamamlamaya geldi. Albümdeki parçalar, grubun patlamasından önce ve sonra verdikleri konserlerden seçildiği için, bir anlamda Nirvana öyküsünü de yansıtıyor. Tıpkı Unplugged gibi süslemelere, zerafete, ayak oyunlarına yüz vermeyen bir albüm bu. Tek fark Unplugged ağır çekimdi, bu ise tam gaz!

Her Nirvana albümü, antika değeri taşımayan birer belge niteliğinde artık. Kurt Cobain, kasetin girişindeki Intro'nun da kanıtladığı gibi, rock tarihinin en keskin, en içli çığlıklarını atıyor hâlâ. Lithium, Smells Like Teen Spirit, Breed gibi parçalar, grunge adı konup geçilmiş bir kuşağın deşifre edilmeyi reddeden marşları. Tüm tüyler ürpertiyor, kısacası Nirvana, Kurt karşımızda!

My Generation– The Very Best of

THE WHO

(PolyGram/Raks)

The Who ismi '60'ların ortasında mod altkültürüyle özdeşleşmişti. İngiliz işçi sınıfı gençliğinin henüz iş bulmayı başarabilen ama tüm haftalıklarını Vespa'larıyla gezip, amfetamin destekli eğlencelerde harcayan mensupları Who'yu baştacı etmişti. Sahnede gitar parçalamayı bir şova dönüştüren Pete Townshend ve sürekli çılgınlığın sınırında dolaşan baterist Keith Moon, Who'nun karakterini çizdiler. Antonioni, Blow Up filminin o ünlü sahnesinde onları kullanmak için az peşlerinden koşturmamış, sonunda Yardbirds ile işi kotarmak zorunda kalmış.

The Who, Mod altkültürünün sokaklardan silinmesiyle birlikte özdeşleşebileceği bir kimliği de yitirmiş oldu. Hiçbir zaman hippilerin ilk üç tercihlerinden biri değildiler, hep biraz dışarda kaldılar ama önemlerini korudular. Ken Russel'ın filmleştirdiği Tommy gibi 70'lerin en popüler albümlerinden birine imza attılar. Keith Moon'un ölümüyle birlikte dağıldılar, geçtiğimiz senelerde yeniden bir araya gelerek turneye çıktılar, yeniden ses getirdiler.

Bugün Pete Townshend, golf oynamaktan hoşlanan, Faber and Faber yayınevinin editörlüğünü yapan, müzikaller sahneleyen biri oldu çıktı. Dikkate şayan bir şeyler üretmiyor artık ama bu kaset Who'yu Who yapan dönemin ürünlerini içerdiği için dinlenmeyi ve tekrar dinlenmeyi fazlasıyla hak ediyor. Hiç değilse Magic Bus, My Generation filan var.

Felaket iyi filmler var. Resmen sinema günleri başladı sanki

Attila İlhan geldi diye Tahsin Yücel Cumhuriyet'ten istifa etmiş.

Kelepir'deki kitap çeşitleri arttıkça artıyor... Acayip ucuz.

No Code

PEARL JAM

(Sony Türkiye)

Aslında gecikmiş bir Pearl Jam yazısı bu. No Code piyasaya çıkalı iki aydan fazla oldu: İlk albümleri Ten'in beklenmedik denli hızlı başarısının ardından, çıkardıkları dördüncü albüm. Nirvana'nın ateşlediği grunge fırtınasına rağmen, nereden bakarsak bakalım, Pearl Jam'inki garip bir başarı öyküsü. MTV Video Müzik ödüllerinin dördünü kazanan Jeremy'den bu yana klip çekmiyorlar, Amerika'daki bilet dağıtım tekeli Ticketmaster ile girdikleri mücadelenin sonucu, 94'ten bu yana Amerika'da doğru dürüst turneye çıktıkları yok, sağda solda boy boy fotoğraflarına rastlanmıyor ama, yine de her nasılsa albümleri milyonlar satıyor.

Pearl Jam rock dünyasının genel kabul görmüş hemen hemen bütün normlarını redderek yola devam ediyor. Tipik bir hit çıkarmamak için ellerinden geleni yapıyor sanki. Pearl Jam, '90'ların ortasında, klasik rock şarkı formatını yeniden şekillendiriyor. İlk anda dilinize takılıp kalacak şarkılar değil bunlar (Nirvana tarzından farklı yani). Şarkı'nın, doğası gereği berrak, ileriye dönük ve kendi içinde bütün olmasına alışmıştık, oysa Pearl Jam suya yazılı ya da havada asılı şarkılar besteliyor. Köklerini gizlemeyen ama diğer yandan eski şarkı kavramı içine bir türlü sokulamayan; kimi zaman uzatılmış bir an'dan bahseden, masanın üzerine bırakılmış bir notu andıran (Smile), kimi zaman da Amerikan tarzı öykü anlatımına dayalı (Off He Goes), ama her seferinde de ucu açık, tamamlanmamış şarkılar yapıyorlar.

Eddie Vedder'ın sesi kuşkusuz Pearl Jam sound'unun atar damarı.

Vedder, Habit şarkısında söylediği gibi "2000 yılını görmeye kararlı," bir adam. Hem medya karşısında, hem de estetik anlamda temkinli, ama sonu belirsiz deneylere girişecek kadar cesur. '90'ların karanlık zamanlar olduğunu biliyor ve tutup Hail, Hail gibi sıradışı aşk şarkıları yapıyor. Yüreğiyle falan değil, vücuduyla söylüyor! Sesi her zaman tünelin öbür ucundan geliyormuşcasına uzak ve belli belirsiz. Bir anda sizi tavlamıyor belki ama ortak dertlerden dem vuruyor. Kısacası Pearl Jam, bol "... ama"lı bir grup. Üstelik sadece şarkı formatının sound'unu değiştirmekle kalmıyor, şarkı sözünü metin ile değiştiriyorlar. Biraz Burroughs (dağınık, ömrünü tamamlamak üzere bir florasanı andıran flaşlar ve sönmeler) varsa, biraz da William Carlos Williams ya da e.e cummings tarzı dünyevi lirizm var. Güncel bir benzetme yaparsak, her şeyleriyle Tarantino filmlerinin anti-tezi diyebiliriz. Pearl Jam herhalde Fargo'ya müzik yapardı. O sıradan, gündelik dehşetin müziğini...

Pearl Jam binyıl sonu rock müziğinin en dehşet topluluklarından biri çünkü. ***O.G.***

The Crow

"City Of Angels"

SOUNDTRACK

(PolyGram/Raks)

Karga formatındaki kahramanımız bu kez de "melekler şehri"nden selam çakıyor, ilk albümdeki gibi "iyi" müziği de beraberinde sürüklüyor. Zaten rejisör Tim Pope da bu alemlerin adamı, The Cure'un "image maker"ı, David Bowie'nin, Neil Young'ın kliplerinin yönetmeni. Ama filmin müzikle, özelde rock ve punk'la akrabalığı bundan ibaret değil, zira The Crow çizgiromanının yaratıcısı James O'Barr, kargayı formatlarken Stooges, Ramones, Ian Curtis ve dahi Iggy Pop'un tahrik ve tesirlerini gözardı edememiş. Her ne kadar ilk The Crow soundtrack'ini tercih etsek de, bu plak hakkında da kötü şeyler düşünmüyoruz. Gözdemiz Bush oldu, New Order klasiği "In A Lonely Place"e öyle bir yorum koymuşlar ki, elimiz daha ilk notalarda cıgara paketine gitti, elemlere daldık. Tricky/The Gravediggaz işbirliği de gözümüzü boyadı. Bizden söylemesi, A yüzü hayli hallice, B yüzünü ise –Iggy Pop'u hariçte tutarak– sınıfta bırakıyoruz. ***M.E.***

Like Cats And Dogs

CATHERINE WHEEL

(PolyGram/Raks)

Catherine Wheel indie gruplar içinde nadide bir mekana sahip. Evvelki albümleri pek hoşumuza gitmemişti, nedense onları "pişmanlık verenler" listemize almıştık. Bu albümlerinde kült şarkımız "Wish You Were Here"ı cover'lamışlar, daha bir dikkatli dinledik. Başarısız bir yorum denemez, ama Pink Floyd'dan daha iyi de değiller. Orijinalinden

Hayalet trenler

Dust

SCREAMING TREES

(Sony Türkiye)

Washinton-Ellensburg'lu bu dört rock'çu 14 yıldır bir arada. Fakat öyle pek sık plak yapmıyorlar. Daha doğrusu, ince eleyip sık dokuyarak, kılı kırk yaparak yapıyorlar. 14 yılda yedi albüm gerçekleştirmişler. Ortalama iki yılda bir albüm. Elimizdeki Dust ile 1992 tarihli Sweet Oblivion arasında ise tam dört yıl var. Bu, Screaming Trees standartlarına göre bile uzun bir zaman.

Sweet Oblivion'ın yayınlanmasını izleyen günlerde uzun bir turneye çıkmışlar. Turnenin ardından da yeni bir albüm yapmak üzere 1994 baharında stüdyoya girmişler. Prodüktörlüğünü (Sweet Oblivion'ın prodüksiyonunda da imzası bulunan) Don Fleming'in üstlendiği kayıt-

Pazar günleri Kadıköy meydanındaki seyyar sahaflarda şahane kitaplar ve çizgi romanlar var...

Çalıntı'nın son sayısında da bir Patti Smith söyleşisi var...

BARIŞ İÇİN BİR MİLYON İMZA GİRİŞİMİ irtibat tel: 0212 252 38 68

vazgeçirtecek çapta bir şey değil yani, ki zaten bu da çok zor. Şarkıya kendilerinden bir şey katmamışlar ama kendilerine şarkıdan çok şey katmışlar: Albümün bütününe "Wish You Were Here"ın o melodik kasveti, çekingen hasreti egemen. Iron Maiden bandröllü Bruce Dickinson'ın yeğeni Rob Dickinson'ın sesi bildik bir ton, kırçıllı ve parazitli ama detaysız bir parazit bu, yine de şarkıları bir yerlerinden yakalıyor. Cereyanlı gitarlar yer yer sertleşmeye meyletse de, ağır aksak bir ritm tutturuyorlar. Gecenin bir vakti, iri bir köşkün loş odalarında –ki her enstrümantalist ayrı odada– ayrı telden çalıyorlar, köşkün bahçesinde melodileri alt alta toplayıp dünyaya dağıtıyorlar. Uğraşsalar, kasvetin ve "karanlık güçler"in yeryüzündeki başarılı temsilcilerinden olacaklar. Orta halli ama meraklısını bir miktar "kesebilecek" bir albüm. ***M.E.***

Free Peace Sweet

DODGY

(PolyGram/Raks)

Dodgy, Brit-Pop'un iyi gruplarından, daha doğrusu en iyilerinden diye anılıyor. Suya sabuna dokunmuyor değiller, siyasi çocuklar, Major'la bir hayli münakaşa etmişlikleri var, albüm kapağının içinde "kalbiniz için bir anahtar, fikriniz için anarşi" yazılı. "Free Peace Sweet" gayet güzel bir intro'yla açılıyor, ümitleniyorsunuz, ama sonra tüm hayalleriniz suya düşüveriyor. Albüm orta sert gitar tonlamaları üzerine döşenmiş sıradan synthesizerlar, çocuksu vokaller ve 60'ların ilk yarısının rock'n'roll geri-vokalleriyle bezeli. Bizi iyileştirmeyen bir sound. Üstelik ne kadar aradıysak da sözlerde siyasete dair bir şey bulamadık. Bize her halükarda uymadı ama Brit-pop'a "özel muamele" çekenler belki bir şeyler bulabilir.

A Tribute To Stevie Ray Vaughan

(Sony Türkiye)

Uzun yıllar sonra ilk defa çok keyifli bir jam-session. Bizim mutad eküri, merhum Stevie'nin anısına bir konser yapalım demiş; biraderi Jimi koşunmuş, bir pazar toplantısı rahatlığında çalıp söylemişler. İkinci yarıda herkes altı tellisini gayet şık olaya yerleştirmiş. Biraz dikkatliler veya gitaristler, kimin kim olduğunu çok çabuk anlayacaklar. Deşifresi bile keyifli. İlk yarıyı Bonnie Raitt açıyor; daha önce hiç böyle çalmadı. Albümde onu anlatmak için en güzel terimi kullanmışlar: Slide gitarın divası. Jimi Vaughan ikinci parça "Texas Flood"da John Lee Hooker'a öykünüyor. Fabulous T-birds'te daha farklıydı. BB King, merhumun çok nadir çaldığı "Telephone Songs"u 45 dakikada öğrenmiş. Buddy Guy, uzun zaman sonra ilk defa çok kötü. Ziyadesiyle "ulan bu sefer de havaya giremedik" hissiyatı ile çalmış "Long Way From Home"u. Eric Kaptan, sidik yarışında baş rakibi Guy'ın tersine çok formda. Stevie'nin orada olsaydı tercih edeceği bir ton tutturmuş ki uzun zamandır böyle rahat çalmıyordu. Albümün en "cool" adamı, ki yıllardır imaj konusunda herkes yanında maymundur, Dr. John. New Orleans'lı güvenilir insan Doktor, barrellhouse pianosuyla gitar cangılı içinde dinleyenlere nefes aldırıyor. Hammond orgda Neville Brothers'dan Art Neville, The Meters günlerini anımsatıyor. Albümün en "bana göre" gitaristi Jimi Vaughan. Bonnie Raitt ise göz yaşartacak kadar iyi çalıyor; özellikle "SRV Shuffle"da. **S.K.**

A Happy Pocket

TRASH CAN SINATRAS

(PolyGram/Raks)

Kasetin kapağındaki kanguru resmini görünce Trash Can Sinatras grubunu Avustralyalı sanabilirsiniz. Ama skoç bir grupla karşı karşıyayız. Bu, 1989'da kurulan grubun üçüncü albümü. Müziklerinde ön plana çıkan bir yenilik, aşırılık yok. Trash Can Sinatras mutedil bir grup. Oasis'in parlayışı ile yeniden prim yapmaya başlayan klasik şarkı formatına sıkı sıkıya sarılmış durumdalar ve eli yüzü düzgün, emek verilmiş şarkılar üretiyorlar. Şarkı sözlerinde de İskoçya'ya özgü bir lirizm hakim. Trash Can Sinatras, grunge'ın şaşaalı günleri sırasında kaynayıp giden ilk iki albümlerinin ardından A Happy Pocket ile şanslarını deniyorlar. Bir ara takılın, hoşunuza gidebilir.

ları dinledikten sonra bir öncekine fazlasıyla benzeyen bir albümün çıkmakta olduğunu fark etmiş ve tekrara düşmektense her şeye sil baştan yeniden başlamayı yeğlemişler. Farklı bir albüm yapabilmek için öncelikle yeni bir prodüktörle çalışmanın kaçınılmazlığını kabul ederek George Drakoulias ile anlaşmışlar. Sonra yeni şarkılar yazmışlar. (Dust'a yayınlanmasından vazgeçtikleri albümden sadece "Dying Days" adlı parçayı almışlar).

Screaming Trees müziğinin yapısını Mark Lanegan'ın güçlü ve duygu yüklü vokali, oduncu (lumberjack) imajlarıyla ilk bakışta sizi yanıltan ama yeri geldiğinde son derece yumuşak, sıcak tınılar ileten gargantuan Cornell kardeşlerin gitarları, davulda Barrett Martin'in vuruşları oluşturuyor. Dust'da dörtlüğe bazı "misafir müzisyenler" de katılmışlar. Org ve piyanosuyla Tom Petty And The Heartbreakers'dan Benmoth Tench, gitarıyla Pearl Jam'den Mike McReady, fondaki vokaliyle Masters Of Reality'den Chris Goss.

Dust albümü "Halo Of Days" (Günlerin Halesi) ile açılıyor. Bunu, videosu da yapılmış olan "All I Know" izliyor. Üçüncü parça country öğeleri içeren (ve yayınlanmasından vazgeçilen kayıtlardan alınan tek parça olan) "Dying Days".

Benim favorilerim, edilmiş ama bozulmuş yeminler, verilmiş fakat tutulmamış sözler, duraksamalar ve pişmanlıklar üzerine yazılmış "Sworn And Broken" ve onu izleyen "Witness" adlı parçalar. Albümün kapanış parçası "Gospel Plow", geleneksel bir Baptist ilahisi olarak başlıyor, tabla vuruşlarıyla psychedelic müziğe açılıyor. Asit yolculuklarına dip müziği olacak bir parça.

Dust, harika bir albüm. Has rock'un yalnızca ve yalnızca Amerikalı topluluklarca yapılabileceğine olan inancımı pekiştirdi. Bir kez dinleyin, bana hak vereceksiniz. Hak verdiğinizde Türkçe rock yapan topluluklara kulak vermeyeceksiniz, onlara metelik de vermeyeceksiniz ve hatta... You won't even give a fuck...

Whistle-stop'lardan hayalet trenler geçiyor.

Ağaçlar çığlık atıyorlar... fakat trenler hiç durmuyor. ***H.T.***

→53

Atlas pasajında Kod Müzik'te, Mute, 4AD gibi şirketlerin mallarını elinizle koymuş gibi bulabilirsiniz

Madonna, Arjantin'de bir kütüphane müdürüyle Neruda, Marquez, Bunuel, Pasolini, Cocteau, Rossellini muhabbeti yapmış.

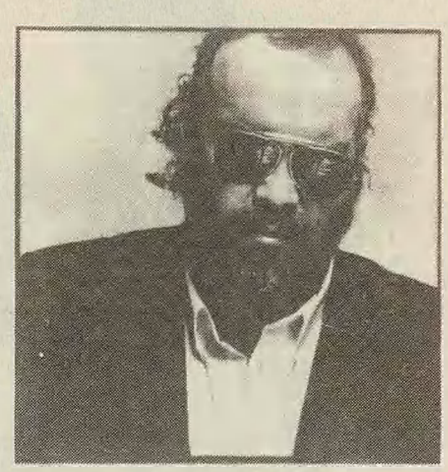

And

JOHN MARTYN

(PolyGram/Raks)

John Martyn, adları pek fazla tedavülde olmadığından yok oldular sanılan "şarkı yapımcıları" ordusunun bir neferi. Ortaya ilk çıktığı yıllarda dilinde titizce kotarılmış, şiirin kıyısında dolaşan şarkı sözleri, elinde de akustik gitarı vardı. 70'lerde ise folk'a soul ve caz kattı, İskoçluğunu unutarak siyah bir dünyayı yansıtmaya başladı şarkılarında. 70'lerin ortasında intihar eden Nick Drake, Tim Buckley gibi müzisyenlerle (veya bizden Bülent Ortaçgil'le) karşılaştırmak mümkün John Martyn'i. Onların yapıtlarında aslolan, ön plana çıkan şey şarkıcının adı-soyadı, ağzı-burnu-suratı, enstrüman yetkinliği filan değil, doğrudan doğruya şarkının kendisi. Şarkı artık "sahibinden" bağımsız canlı bir organizma. Şarkıya şarkıcının ya da potansiyel dinleyicinin değil, şarkının istediği malzeme girer, gerisi hükümsüzdür. Martyn'in beslemekle mükellef olduğu yeni şarkıları, tercihlerini soul'dan yana yapmış. Bazen Michael Francs'e bazen de Steely Dan'e uzanan bir ses çıkmış ortaya. İçedönük, kırıklı vokaller özellikle ilk şarkı "Sunshine's Better"da ve son şarkı "She's A Lover"da albümü iyiden iyiye kuvvetlendiriyor. Martyn, "And"de eski bir dostunu da stüdyoya davet etmiş: Phil Collins. İyi bir seçim olduğu kuşkulu. Davul tüm şarkılarda ona emanet. (Collins'in eski grubu Brand X de, daha önce John Martyn'e eşlik etmişti.) Ayrıca "Suzanne" adlı şarkının geri vokallerinde de Collins var. Türkiye'de ilk kez bir John Martyn albümü bulup da içine Collins'in sızmış olduğunu görmek düşkırıklığı yaratıyor. Peki pişmanlık? Hayır, o kadar uzun boylu değil. "And", gayet temiz iş. ***D.B.***

Mr. Happy Go Lucky

JOHN MELLENCAMP

(PolyGram/Raks)

Takip edebildiğimiz kadarıyla (ki ederiz) ömrü hayatında mayışık baladlara yüz sürmemiş bir adam John Mellencamp. Bir imaj-maker kazası sonucunda Hippi Kralı Pippi'nin güreşçi patronu Johnny Cougar'ın (Sezgin Burak'ın çizdiği Tarkan mecmualarını hatırlayan hatırlar) adını bir yük olarak yıllarca sırtında taşımak zorunda kalan Mellencamp, ondan kurtulduktan sonra gerçek soyadına kavuşmuş ve iyice sağlam şarkılar yazmaya başlamıştı. Şimdi devam. Beyaz Amerikan folk-rock'unun her daim en çingenesi ve en zencisi o oldu. Yeni albümünde eski panayırların, sirklerin atmosferini plak kapağına da şarkıların orasına burasına da yerleştirmiş. Dance prodüktörü Junior Vasquez'in varlığı Mellencamp'in müziğine ciddi yenilikler katıyor. Bu şarkılarda artık hip-hop var. Antrede Bartokvari bir keman havası yer alıyor. (Maalesef artık solo kariyerinde ilerleyen Lisa Germano çalmıyor kemanı). Liste şarkısı "Key West Intermezzo", "The Full Catastrophe" ve kapanıştaki "Life Is Harding" en iyi şarkılar. Kendimizi çok fazla aldatmayalım, çok iyi albüm ama "Lonesome Jubilee" ve "Human Wheels" bundan daha iyiydi. ***D.B.***

Nine Objects Of Desire

SUZANNE VEGA

(PolyGram/Raks)

Suzanne Vega'da en belirgin özellik hep bir kıstırılmışlık duygusu oldu. O sanki hep yan dairedeki besleme kızdı. Zeki, akıllı, duyarlı ama kendi olmasına hiçbir zaman izin verilmemiş... Vega, kendini ifade edememeyi ifade etti. Fark edemeyeceğini bile bile fark edilmeye çalıştı. İsyanı da hep bir kabullenmişlik içerdi. Bir mesafe koydu hep kendisiyle dünya arasına. Çok yakınlaşmamızı istemedi kendisine. Kırılganlığını gösterirken önlemini de aldı. Müziği dantel gibi işledi ve bu dantelin arkasından şarkılarını konuşur gibi, bir masal anlatır gibi söyledi. Belki de bu yüzden son albümünün en iyi parçaları, çocuksu bir tema içeren "My Favorite Plum" ile "Honeymoon Suite". Ama Vega'nın bu mesafeliliği albümle dinleyicisi arasında iyiden iyiye bir engel oluşturmuş. Ruhu var, yeteneği var, aklı var, üstelik güzel. Ama kim bir besleme kızla evlenir ki? ***C.C.***

The Best of EBTG

EVERYTHING BUT THE GIRL

(WEA/Balet)

"Best of" ibaresine haiz LP'leri hep "orgazm sonrası içilen sigaralar" gibi görmüşüzdür (hele Everything But The Girl söz konusu olunca bu iyice böyle oluyor): yavaştan tohum atılmaya başlanır, "gidip gelme"ler giderek hızlanır, çığlıklar arttıkça artar, nefesler sıklaşır, ter iyiden iyiye karışır, son darbe müthiş iç çekişlerle atılır... Bunca albüm, single, EP'nin, ezcümle "gidip gelme"lerin sonunda da bir sigara yani "best of" farz oluyor. Ve galiba, sona yaklaşmalarından ötürü Everything But The Girl, "beat" dozunu giderek arttırıyor(du)... E.B.T.G., 1982'den beri kadın-erkek diyalektiği üzerine derin felsefe metinleri yazıyor. Şarkılarının beher notasında ve dahi hecesinde aşk-meşk üzerine çözümü müşkül, içlemi hayli yoğun sorular soruyorlar, meseleyi ellerinden geldiğince anlatmaya çalışıyorlar. İnce elenip sık dokunmuş şarkılarında adem oğullarının ve havva kızlarının, üzerinde belki de en çok kafa yordukları hadiseyi işliyorlar. Güzellikleri de burada zaten, ince eleyip sık dokuyorlar, "derin" yazıyorlar ama asla anlaşılmaz değiller, aksine belki de en sade şarkıları onlar yazıyor, bir çırpıda sorunun (sorun?) çerçevesini çiziveriyorlar, anlatıyorlar da anlatıyorlar. Ne Bon Jovi kadar gelgeç, klişe şarkı sözleri var, ne de müzikleri Kenny G gibi ucuzcu işi "love story" melodileri. Her şeyleri yıllardır tam kıvamında, kalitelerinden ödün vermiyorlar. Müziklerini mümkün olduğu kadar basite indirgiyorlar, her nevi denemeye açıklar ama alengirli yollara artistlik olsun için sapmıyorlar. Ve sonunda "best" kervanına katılıyorlar. John Hughes'un "She's Having A Baby" filmi için yaptıkları o şahane "Apron Strings"den Massive Attack'le yaptıkları işlere kadar hemen bütün kalburüstü şarkıları bir araya gelmiş bu albümde... Bize de sigarayı yakmak kalıyor artık... **M.E.**

54→

Marlon Brando, Johnny Depp'in yönettiği bir filmde oynayacak. Bu Depp'in ilk yönetmenliği.

Blue In The Face'de Lou Reed'e Oscar verirler mi?

Madonna'nın kayınbiraderi çok sıkı adam. "Trampoline" isimli son albümünün CD'si burda var.

Man

NENEH CHERRY

(EMI/Kent)

Neneh Cherry İsveç'te büyüyen, sonra Londra'yı mesken tutan, şimdilerde ise İspanya'da yaşayan üç çocuk annesi bir hatun. Üvey babası Don Cherry'yi üçüncü kızının doğduğu sıralarda kaybetti. Böyle bir dönemde stüdyoya girdi ve bir zor zamanlar albümüne imzasını attı: "Man". Doğrudan doğruya trip-hop'la, Bristol limanının sesiyle inşa edilmiş şarkılarda en büyük desteği Tricky'den görüyor. Ama İspanya yıllarını özetleyen Akdeniz gitarları ve sıkı rock sound'una haiz şarkılar da var albümde. Bizi asıl ilgilendiren Marvin Gaye'in anısı için icra ettiği "Trouble Man" isimli şarkı oldu. İşin kolayına kaçıp bir dance kraliçesi olmak varken tuttuğu ağır yol, bizim her zaman ruhumuzu okşamıştır. Bir dahaki albümü kesinlikle bundan daha iyi olacak.

Sweet Relief II

(Gravity Of The Situation)

The Songs Of Vic Chesnutt

(Sony Türkiye)

Senenin en "özel" albümlerinden biri. Haliyle özel muameleyi hak ediyor. Kestirmeden gidelim: Her eve lazım. Büyük şarkı yazarı Vic Chesnutt'ın şarkıları rock dünyasının kadirbilir şahsiyetleri tarafından layıkıyla yorumlanmış. R.E.M. bir tanesini hip-hop'a bulamış. Bir diğerini Live, MTV Unplugged'da canlı çalmış söylemiş. Madonna, kayınbiraderi Joe Henry'yle birlikte düet yapmış. Bir diğer düet vakası Vic Chesnutt'la Victoria Williams arasında vuku bulmuş. Smashing Pumkins & Red Red Meat, Garbage, dog's eye view, Sparklehorse, Nanci Griffith & The Hootie and the Blowfish, Cracker, Indigo Girls, Kristin Hersh diğer iştirakçiler... Bir de Soul Asylum var ki en kötü ya da tek kötü yorum onlarınki... Chesnutt'ın şarkıları edasız, cakasız, adam gibi, şarkı gibi şarkılar. Şarkıların orijinallerine ulaşmamızdaki güçlükleri (Vic'in albümlerinden biri British Council'da var, üyelere ödünç veriliyor) bir an için unutup dalgamıza bakalım. Bu albümü kaçırırsak yazık olacak.

Haftalık Hayat Ansiklopedisi

eXpress

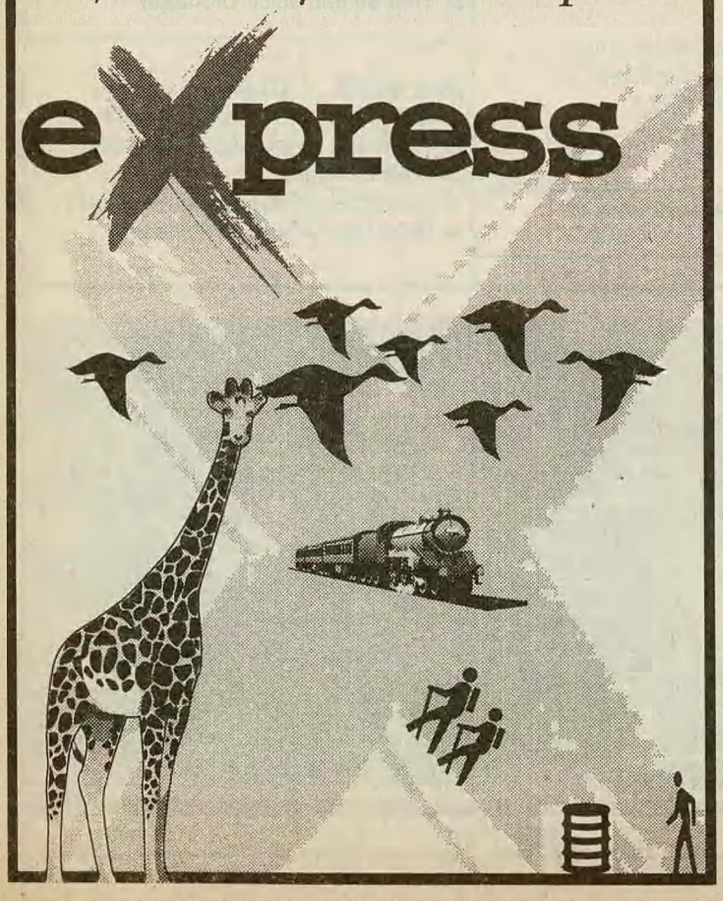

Düşlemeyin, şüphelenin ve güçlenin.

Tutku her şeyi değiştiriyor ve bazılarımız hâlâ bir takım düşler görebiliyor. **Gerçeğin ne olduğunu öğrenmeliyiz!**

Janis Joplin / Jimi Hendrix / James Joyce / Hermann Hesse / Halil Turhanlı / Boris Vian / Enis Batur / Richard Brautigan / Sefa Kaplan / Franz Kafka / William Blake / Barthes / Blanchot / Oscar Wilde / J.R.R. Tolkien / William S. Burroughs / Culeridge...

Tüm bunlar ve diğerlerini

Altıkırkbeş Yayın

tepkisizce sundu.

Yazmak anlamsızdır, belleği zayıflatır.

Yazmak için: P.K. 114 Acıbadem.

Konuşmak için: 0-212-249 31 68

→55

birikiücdörtbesaltıyedisekizdokuzon

İNGİLTERE ALBÜMLER
1. **Peter André** Natural
2. **Kula Shaker** K
3. **Fugees** The Score
4. **Simply Red** Greatest Hits
5. **Celine Dion** Falling Into You
6. **Jamiroqai** Travelling Without Moving
7. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill
8. **Sherly Crow** Sherly Crow
9. **George Michael** Older
10. **Ocean Colour Scene** Moseley Shoals

İNGİLTERE INDIE ALBÜMLER
1. **Skunk Anansie** Stoosh
2. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory?
3. **St Etienne** Casino Classics
4. **Space** Spiders
5. **Suede** Coming Up
6. **Oasis** Definitely Maybe
7. **Sleeper** The It Girl
8. **The Bluetones** Expecting To Fly
9. **DJ Shadow** Endtroducing
10. **Ash** 1977

AMERİKA ALBÜMLER
1. **Nirvana** From The Muddy Banks Of The Wishkah
2. **Tool** Aenima
3. **Celine Dion** Falling Into You
4. **Kenny G** The Moment
5. **LeAnn Rimes** Blue
6. **New Edition** Home Again
7. **Set It Off** (Soundtrack)
8. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill
9. **Luther Vandross** Your Secret Love
10. **Blackstreet** Another Level

MEMLEKETTE EN ÇOK SATANLAR

(YABANCI)

1. **Power Hits 96** *(BMG Türkiye)*
2. **Adidas Street Beat 96** *(Polygram / Raks)*
3. **Loreena McKennitt** Mask And Mirror *(WEA / Balet)*
4. **Number One Summer Dance 96** *(WEA / Balet)*
5. **Celine Dion** Falling Into You *(Sony Türkiye)*
6. **Pearl Jam** No Code *(Sony Türkiye)*
7. **Loreena McKennitt** The Visit *(WEA / Balet)*
8. **Secret Garden** Songs From Secret Garden *(Raks / Polygram)*
9. **Fugees** The Score *(Sony Türkiye)*
10. **R.E.M.** New Adventures In HI-FI *(WEA / Balet)*
11. **Loreena McKennitt** A Winter Garden *(WEA / Balet)*
12. **Metallica** Load *(Polygram / Raks)*
13. **George Michael** Older *(EMI / Kent)*
14. **Robert Miles** Dreamland *(Sony Türkiye)*
15. **Prodigy** Music For The Jilted Generation *(Topkapı)*
16. **Rachid Taha** Olé Olé *(Barclay / Raks)*
17. **Apocalyptica** Plays Metallica By Four Cellos *(Polygram / Raks)*
18. **Oasis** (What's The Story) Morning Glory? *(Sony Türkiye)*
19. **Los Del Rio** Fiesta Macarena *(BMG Türkiye)*
20. **Alanis Morissette** Jagged Little Pill *(WEA / Balet)*

(YERLİ)

1. **İbrahim Tatlıses** Ben De İsterem *(Raks / S Müzik)*
2. **Sezen Aksu** Düş Bahçeleri *(Raks / Karma Müzik)*
3. **Mustafa Sandal** Gölgede Aynı *(Özer)*
4. **Bendeniz III** *(Raks / Neşe Müzik)*
5. **Mahsun Kırmızıgül** Sevdalıyım Hemşerim *(Prestij)*
6. **Musa Eroğlu** Halil İbrahim / Kerbela Destanı *(Duygu Müzik Merkezi)*
7. **İbrahim Erkal** Gönlünüze Talibim *(Ulus)*
8. **Ferdi Tayfur** Zaman Tüneli *(Ferdifon)*
9. **Kenan Doğulu III** *(Doğulu Prod.)*
10. **Yeni Türkü** Her Dem... *(BMG)*

Megavizyon, Imagine, Hamlet, Raksotek ve Mephisto'dan derlenmiştir.

ROLL'UN EN ÇOK SATIN ALDIKLARI
Albert King & John Mayall Lost Sessions
The Blue Nile Peace At Last
Bob Dylan Under The Red Sky
Ciwan Haco Durî
Erkan Oğur Bir Ömürlük Misafir
Erkin Koray Gün Ola Harman Ola
Fela Anikulapo Kuti Afro–beat
Fiona Apple Tidal
Georges Brassens Il n'y a pas d'Amour Heureux
John Mellencamp Mr. Happy Go Lucky
Leftfield Leftism
Leo Kottke Greenhouse
Lou Reed Set The Twilight Reeling
Musa Eroğlu Halil İbrahim / Kerbela Destanı
Portishead Dummy
Prince Chaos And Disorder
Rachid Taha Olé Olé
R.E.M. New Adventures In Hi-Fi
Rolling Stones Stripped
Soul Coughing Irresistible Bliss

ZİHNİ / AKMAR
1. **David Torn** What Means Solid
2. **Korn** Life is Peachy
3. **Orbital** Inside
4. **Porno For Pyros** Good God's Urge
5. **Nearly God** Nearly God

DENİZ / ATLAS
1. **D.O.S.E. "Feat. Mark E. Smith"** Plug Myself In
2. **Asphalt Ribbons** Old Horse
3. **My Life Story** Greetings From Mornington Crescent
4. **Two Lone Swordsmen** The Fifth Mission
5. **Yma Sumac** Voice Of Xtabay

KOD MÜZİK / ATLAS
1. **R.E.M.** New Adventures In HI-FI
2. **Porno For Pyros** Good God's Urge
3. **Orbital** Insides
4. **Einstürzende Neubasten** Ende Neu
5. **Dead Can Dance** Spiritchaser

Tantana Mustafa listesi

Beatles Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band
Carlos Santana Jingo
Cream Heavy
Crosby Stills Nash & Young 4 Way Street
Deep Purple Machine Head
Doors Strange Days
Emerson Lake & Palmer Pictures At An Exhibition
Iron Butterfly In-A-Gadda-Da-Vida
King Crimson In The Court Of The Crimson King
Led Zeppelin II

Sene 70'ler. Tantana Mustafa, Rami'deki kahvesinde mahalleliyle... Arka planda plaklar, plaklar, plaklar...

Bütün Ramililer tanıyor Mustafa Kurtuluş'u. Motorundan tanıyor, saçılarından tanıyor, gitarından tanıyor, en önemlisi de kahvesinden tanıyor. Tantana kahvesi, bir tabelası bile olmayan ama içinde diğer kahvelerde rastlayamayacağınız birçok şeyi barındıran bir kahve. Daha doğrusu bir kahve idi. Kapandı. Memleketin en iyi rock gruplarından Hardal orada yetişti. Başta Ramililer, İstanbul'un dört bir yanından gelen gençler orada rock terbiyesi aldı. Mustafa, gençliğinde uzaklara kaçıp müzik yapmayı düşlüyordu. Planı suya düşünce uzakları herkesin ayağına getirdi. Evinin alt katında bir kahve açtı. Bütün mahalle gençliğini "ayarttı". Yugoslavya'dan başlayıp Raml'de devam eden 52 senelik macerasını hiç araya girmeden kendi sesinden takdim ediyoruz. Tantana Mustafa konuşurken bize laf düşmez...

bir Tantana vardı

Yugoslavya, Manastır Ben Yugoslavya, Manastır doğumluyum. Diova denilen bir yer vardı bizim oralarda, sayfiye yeriydi, kıra çıkılırdı. Şırıl şırıl akan bir dere vardı. Bir gün, yaklaşık sekiz-dokuz yaşındaydım, ailecek oraya gittik. Suyun başında iki ya da üç gitarcı, çok güzel İspanyolca parçalar okuyorlardı. Kızlı erkekli bir sürü insan etraflarında toplanmış onları dinliyorlardı. Bendeki müzik sevgisi ordan gelir. O kadar etkilenmiştim ki o şarkıları hiç unutamadım. Hatta seneler sonra televizyondaki Maria dizisinde ordaki parçalardan birine rastladım, melodiyi resmen aynen hatırlıyordum.

Benim hatırladığım, Manastır'da nüfusun yüzde 45'i Türktü. Bir hıristiyan toplumun içinde müslüman olmak insanı biraz daha radikal yapıyor. Daha tutucu oluyorsunuz. Çocuktan bizi oruca alıştırmışlardı. Çok enteresandır, biz ramazanda oruç tuttuğumuz zamanlarda hıristiyan aileler sokakta çocuklarına ekmek bile vermezlerdi. *"İçerde yiyeceksiniz, çünkü onlar oruç tutuyor"* derlerdi. Hıristiyanlarla müslümanların ilişkileri çok iyiydi yani. Sonra komşularımız bizi burada, İstanbul'da ziyarete geldi, 65 yaşındaki bir adam hatırlıyorum, dönerken burdan Silivri'ye kadar ağladı. O kültürü almış, o muhabbetlerin lezzetini tatmış kimseler bir daha hiç unutamıyor. Ben 88 yılında oralara gittiğimde bana bir hıristiyan kadın şunu söylemişti: *"Siz gittiniz, burdan bereket gitti"*.

Ama bir şey söyleyeyim, biz kendimizi hep orda misafir hissettik. Dayımda bir Aga radyo vardı, uzun dalgaya, Ankara radyosuna ayarlanmıştı. Hep Ankara radyosu dinlenirdi.

Yugoslavya'da, ne kadar pembe de olsa bir komünizm vardı. Bize de hiç çaktırmadan bir baskı vardı. Bir işyerinde çalışmak istiyorsunuz diyelim. Partiye üye değilseniz, size ancak kazma kürek işi çıkardı. Ama gammazcılar da vardı, iyi işleri onlar kaparlardı. Bizim toplumumuzda böyle tipler vardı maalesef.

Orda doğup da milliyetçi olmamak çok zor bir hadise. Burda milliyetçiliğin bir önemi yok. Yani var da yok. Kim kime milliyetçi olacak? Ama yabancı bir toplumun içine girince iş değişiyor. Mesela benim ritmcim, Erkin'in basçısı, Hardal'ın da elemanı olan Aydın Buyar Şencan şimdi Kanada'da derviş oldu. Biz uzun saçlı da dolaştık ama farketmiyor, dışarda doğmamdan kaynaklanıyor da olabilir, her zaman dini daha fazla sahiplenmeye çalıştım.

İlk gitar Babam saz, abim akordeon çalardı, ben doğmadan rahmetli olan büyük abim de gitar çalarmış. Yani evimizde saz da var, akordeon da var. Akordeonu arasıra gıdıklardım, fakat asıl gitar çalmak istiyordum...

1957'de 13 yaşındayken Türkiye'ye geldiğimizde Kasımpaşa'nın Beyoğlu'na çıkan kısmına, Çamlık'a yerleştik. Hatta o mahallede ben utana sıkıla Türkçe, Yugoslavca, Arnavutça şarkılar söylüyordum. Bir başçavuş emeklisi *"bu çocuğa yazık oluyor, konservatuara vereyim onu"* diyordu aileme benim için. Ama ailem için böyle bir şey mümkün değildi.

Paramız yoktu. Bir sene boyunca 50'şer kuruş, 25'er kuruş para biriktirdik, 225 lira yaptık. Gittik çok güzel bir gitar aldık. Aslında hiç alakası yokmuş, görüntüsü güzelmiş, kendi lahanaymış. Daha bir tane akor basmayı bilmiyoruz. Sonra *"Yıldıztabya'da biri var"* dediler, *"o size ders verir"*. İşte böylece Metin Alkanlı'ya gittik, tanıştık. Şimdi aranjörlük yapıyor, Kibariye'yi keşfeden odur. İşte o Metin Alkanlı bize iki saat ders verdi. Toplam iki saat. *"Hadi gidin"* dedi, *"çalarsınız artık"*. Yaa ver biraz daha be kardeşim! Yok! Fakat iki sene boyunca ben gitarla yattım kalktım. Gitarla evlendik yani. Tabii o arada biz Rami'ye taşınmıştık. Burda yetiştik, burda arkadaş edindik, burda gitar çaldık. İlk zamanlar elimizde gitar dolaşırken *"aa, kemana bak, amma büyük"* derlerdi buralarda.

İlk olarak Elvis Presley'den çok etkilenmişizdir. Cliff Richards, Shadows... O zaman dinlemek de bir mesele. Evlerde radyo yok, olsa da radyoda bir şey yok. Yurttan sesler filan. Mesela haftada yarım saat İtalya'dan müzik var, Dominico Mudogno, Pepino Di Capri... Gidip kahvede dinlerdik. Dışarda hoparlörler vardı, hava soğuk ama, *"ben dışarda çay içiyorum, siz radyoyu açın"* derdim. Kahveci uyuz olurdu, içerdekiler zaten gavur müziğidir diye dinlemezlerdi. Taksilerde süspansiyonlu pikaplarla, sonra da tilt salonlarındaki music-box'larla biraz yayıldı bu işler. Beyoğlu'nda, bizim Eyüp'te böyle yerler açılmıştı.

Siyah Gölgeler Böyle böyle Siyah Gölgeler'i kurduk. Konserler, yarışmalarda birincilikler... Ben en büyükleriydim. En büyüğü benden beş yaş küçüktü. Ama sonra ben grubu bırakmadım, onlar beni bıraktılar. Şöyle oldu: Ben askere gitmiştim. Erkin'le aynı yerde, Ankara'da Destek Grup Komutanlığı'nda askerlik yaptık. Fakat ayrı devreydik. Ben gittiğimde o dönmüştü. Döndüğünde benim grubu görmüş, beğenmiş. İşte o zaman Yeraltı Dörtlüsü'nü kurmuşlar. Ben askerden döndükten sonra çocuklardan teklif bekledim, onlar bana salonda iş bulmaya kalktılar. *"Çocuklar, ben salonda çalmam"* dedim. Yani, ben bıraktığım gibi bulmadım çocukları... Bu durum benim psikolojimi çok etkilemiştir. Onlar artık sağda solda isim yapmışlardı. O zamanlar sinemalarda filmlerden önce yapılan şovlara çıkıyorlardı. O günün gitarcıları o şovlardan yetişti...

Bir taraftan da tekstilde çalışıyordum, dokumacılık yapıyordum. Askerden sonra da devam ettim. Gitara da devam ediyordum. Çeşitli arkadaşlar toparlanıp grup kuruyorlardı, ben de onlara yardımcı oluyordum. Ondan sonra hep yardımcılık yaptım. Grup yapamadım...

Bir ara, 60'ların sonunda, abimle Almanya'ya gittik, çalışmaya. Annem ve abimin hanımı burda kalmıştı. Ama abim geri dönmemi istedi. *"Evde erkek yok"* dedi, *"sen dön"*. Benim niyetim başkaydı. Almanya'yı basamak yapıp Amerika'ya kaçmaktı niyetim. Fakat aileden gör-

Ben rock'çıysam, müslüman rock'çıyım kardeşim. Saçımı da istediğim kadar uzatırım. Bizim çocuklar şimdi küpe de takıyor. Yeter ki adam olsunlar, saygılı olsunlar...

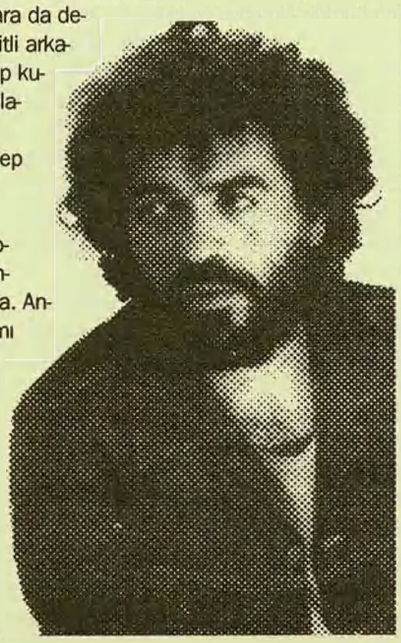

→57

müş olduğumuz terbiye nedeniyle büyüğümüzün sözünü dinlemek durumundaydık. Hâlâ kızılderili kanunları çalışıyordu yani. Ben de döndüm.

Tantana kahvesi O zaman bu binayı almıştık. Ahşaptı burası. Ben de kafaya koydum, evi yıkacağım, binayı yapıp altına da kahve yapacağım. Yıkıp yeni evi yapmaya başladım. O arada evlenmiş de oldum. Bizim hanım bize kaçtı o zamanlar...

Manastır'dayken 13 yaşıma kadar yer jimnastiğine çalışmıştım. 70 senesinde bu evi yaparken, üst katta inşaat demirlerinde amuda kalkmıştım, beni görünce karşıki komşu kadının dili tutuluyormuş; anneme koşmuş hemen. O tarihte de bir adam Ankara'da dördüncü katta balkonda amuda kalkmış, gazeteler yazmıştı. *"Ee n'olmuş ben de yaparım"* demiştim. Yaptım da. Yani hep bir taşkınlık vardı bende.

Evin altına kahveyi açtım sonunda. Gittim Mısır Çarşısı'nın ordan bir JB 120 Dual set, dört tane de güzel hoparlör aldım. Kafamdakileri yapmaya koyuldum. İsmini ne koyalım dedik. Ben gırgır bir tip olduğum için, "tantana" ismini önerdiler. Madem çocuklar uygun görmüşler, Tantana olsun dedim. Hiç tabela filan olmadı esasında. Kulaktan kulağa yayıldı.

Cream'i, Pink Floyd'u, Grand Funk'ı o arada keşfettik. Kahvede geniş plak arşivi durudu. Mahallenin delikanlılarına da bunları dinletmeye başladık. Bazen sevdirmek için ilkten Boney M de dinlettiğimiz oluyordu. Çünkü 18 yaşındaki adama direkt Pink'i verirsen olmaz ki! Hepsini müzikle yetiştirdik. Hatta şimdi bazen oturup konuşuyoruz, abi allah razı olsun diyorlar, bize hiçbir şey vermediysen şu müzik dinleme işini verdin diyorlar...

Mahallenin delikanlıları hep bizim burda takıldığı için kızlar biraz fazla geçerdi burdan. Kızlar içeri giremezdi, çünkü öyle bir kültür oluşmamıştı. Mesela annesi git bakkaldan ekmek al derdi, kız gelir karşıdaki fırından alırdı. Hem müziği de merak ediyor bir yandan...

Gitarı hiç bırakmadım. Bizim gitarın lahana bir gitar olduğunu anlamıştım, o yüzden burdan Almanya'ya giderken gitar götürmedim. Ordan 12 telli Ibanez aldım. Hâlâ gözüm gibi bakıyorum. Şimdi Cahit aldı o gitarı, Hardal'ın yeni kayıtlarında kullanıyor. Bir keresinde İlhan İrem de istemişti. Bir-iki parçasında kullandı da galiba. Sonra biraz sulu, rutubetli iade etti gitarı. Su gitarın düşmanı. Ben de bir daha kimseye vermeyeceğim dedim. Ama Cahit'e vermeyeceğim de kime vereceğim.

Çok tepki aldım, çok uğraştım. Ben biraz aşırı olduğum için ve biraz da muhacir olduğum için biraz agresiftim. Kimseye kin gütmezdim. Ama bir laf söyleyen oldu mu hemen dikilirdim. Bana o zaman ne demiyorlardı ki! Pipo Saim diye bir abimiz vardı mahallede. Yaşlı biri. Benim saçlar uzundu. Kaldırımda yanından geçerken saçlara iyice yaklaşır, kısa mesafeden bakardı. Arkadaşlar dalga geçerdi *"Pipo Saim gene 5 cm'e ulaştı"* diye. Yani, saça yakınlık derecesi 5 cm. Adama haz mı veriyordu benim saçlarım, yoksa çok mu kızıyordu hâlâ anlamış değilim.

Benim saçlar da uzunken Carlos Santana'ya benzerdi. Yani bayağı şişerdi. Düşünsenize caddede giderken makinayla saç kesilirdi. Bayağı polisler, ellerinde makinayla "ne lan bunlar" diye saç keserlerdi; milletin işi gücü yok cebinde traş makinasıyla dolaşıyor. Benim saçlarımı da yol ortasında kesmek istedikleri oldu. Rastladım. Ama *"ben müzisyenim"* dediğim zaman, hayrettir, dokunmuyorlardı bana. O zaman bir taraftan da biraz ayrıcalıklıydı gitar çalanlar; bize insaflı davranıyorlardı. Yanımdaki arkadaşımınkini kestiler, benimkini kesmediyler mesela...

Bir gün parkın önünde duruyorum; bir baktım bir polis koluma girdi. *"Ne o?"* dedim. *"Hiç"* dedi *"karakola kadar şöyle bir gidelim"*. Bende saçlar uzun, blucin var; çok ters bir hadise o yıllarda. Neyse, gittik karakola. İçerdeki memur arkadaşına *"Ahmet"* diye bağırdı, Ahmet da camı açtı, merhabalaştılar, merhabalaştık. Bir yandan kolumdan tutuyor, karşılıklı gülüyorlar. Beni göstermekmiş niyeti, o kadar. Buyrun size bir yerde bir çay ısmarlayayım dedim, sağol dedi, kabul etmedi. *"İyi bari"* dedim, *"ben yarın gene gelirim, gene kolkola gireriz, yine Ahmet'i çağırınız, eğleniriz"*... Köy çocuklarıydı, hoşlanna gidiyordu, enteresan geliyordu demek ki...

Motor Motor, gitarla beraber başladı. Almanya'dan bir tane Honda'yla dönmüştüm. James Dean'den bayağı etkilenmişimdir. Yaşam tarzıyla, pervasızlığıyla bizi çok etkilemiştir. Bir de Marlon Brando. Bizim zamanımızda isyan normaldi de bugünkü çocukların isyanını anlayamıyorum. Bugün kendileriyle kavga ediyorlar. Bizim ailemiz tutucuydu. Ama ben oğullarımın bebekken kulaklarına gitar çalarak büyüttüm.

Hippilikten de önce Fransızların Antoine diye bir şarkıcısı vardı. Uzun yakalı, çiçekli gömlekler onunla birlikte mevzubahis oldu. Hippilik de o ara "Antoine gömlek"le bütünleşti. Dünya entegrasyonu arttıkça her şey daha çabuk ulaşır olmuştu bize. Yüksek derecede etkileniyorduk. Mesela, daha önceleri, "Batı Yakasının Hikayesi" geldi, ben ceket yaptırdım, içinin astarı mor. George Hickilis'te öyle mor astarlı bir ceket gördük çünkü. Öyle bir şey görmemiştik o zamana kadar. Tak, hemen çektik üç düğmeli ceketi, içine de mor astar. Hemen blucin giyildi, kemer tokaları yana çekildi. Batı Yakasının Hikayesi üç gün önce yine oynadı televizyonda; fakat dikkat etmemiştir kimse, tokalar yandadır. Biz de hemen tokaları yana çevirmiştik o zaman. Sanki sustalılar zulada! Mahallede bazıları bizim eski Türk geleneklerine uygun kişilerdi, Ustura Kemel vaziyetleri yani, dayımayı, ağır delikanlı hesaplarında. Biz de tam tersine asi gençlerdik.

Bizim Türkiye'de aynı anda doğu da var, batı da. Ama bizler batıyı gördük de, doğuyu pek göremedik, biliyor musunuz! Esas hadise orada. Türk sanat müziğini veya halk müziğini tanırım. Neticede annemiz bize kundakta Beatles söylemiyordu. Fakat sanatsal olarak bu türleri dinleyemem. Çünkü orada sanat aramam, orada ancak duyguları anlayabilirim. Aslında o duyguları anlamak için de onun konumunda olmam lazım. Türk sanat müziğinin intisabı, yani vurduğu yer, bundan ikiyüz sene önceki yerdir. Ben oraları yaşamadım. O duyguları alamam. Alırsam sahte bir hadise olur. Hayalî olur. Ben fayton zamanını yaşamadım ki. Kağıthane'de kaplumbağaların sırtına mum koyarlarmış, onunla gezerlermiş. Ben bu duyguları bilmiyorum ki. Kağnı arabasıyla bilmem nereden bilmem nereye giderlermiş. Ben arabayla tanıştım kardeşim, Chevrolet'yle, Playmouth'la tanıştım. Aynı olan şeyler tabii var. O günkü ağaç, bugün de ağaç. Ama ben artık o ağacın ritmini farklı algılıyorum. Dolayısıyla bir parça yaparken ben ancak bugünü ve-

Burda aynı anda doğu da var, batı da. Ama bizler batıyı gördük de, doğuyu pek göremedik. Esas hadise orada. Türk sanat müziğini veya halk müziğini tanırım. Neticede annemiz bize kundakta Beatles söylemiyordu. Fakat sanatsal olarak bu türleri dinleyemem.

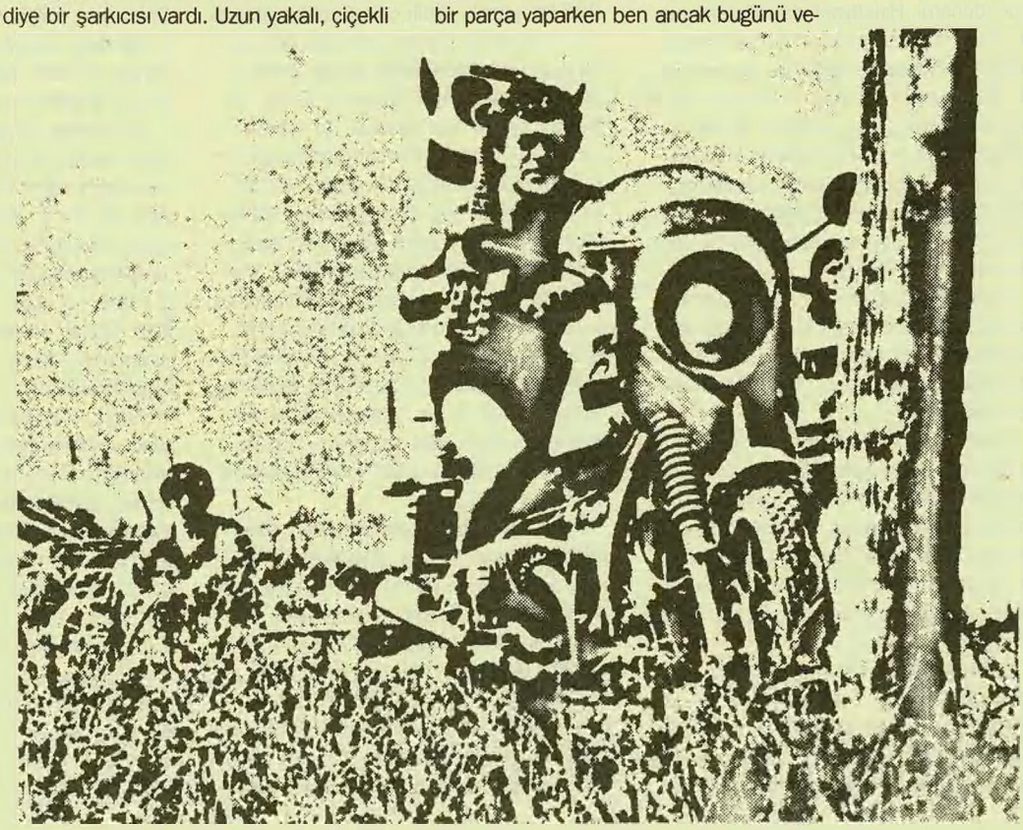

rebilirim.

Bana gelip diyorlardı, *"sen İngilizceyi de doğrudürüst bilmiyorsun, bu parçaları ne dinliyorsun?"* Peki sen Arapçayı biliyor musun? Kuran-ı Kerim güzel bir ses tarafından okunduğu zaman etkilenir insan. Tüyleri diken diken olur. Müziğin lisanı yok. Müzik alanında kelimeler çok yetersizdir. Yetmez. Müziğin kendisi lisan.

Müslüman rock'çı Benim yanımda, arkadaşlarım arasında esrar, uyuşturucu kullananlar oldu. Kullanırlarsa daha iyi gitar çalacaklarını, müziğe daha iyi yatacaklarını zannediyorlardı. Ben bunu hep reddettim. İnsanın en iyi zamanı en normal zamanıdır. Zaman beni haklı çıkardı. Yoğun olarak kullananların çoğunun bu dünyadan göç ettiğini ya da delirme durumlarına girdiklerini biliyorum. Aslında Tantana kahvesinin öyle bir ünü oldu. Bana, bugünkü kaba tabiriyle, 'torbacı' olarak baktılar resmen. Fakat ben yapmadığım bir şeyden hiçbir zaman alınmamışımdır. Ama canımı da sıkmıştır. Oysa olay tam tersineydi. Herkesi bu işten sıyırmaya çalışmışımdır. Hatta bir-iki kere onlarla içmek durumunda kalmışımdır; *"görüyorsunuz, hiçbir şey yok işte"* diyebilmek için o ortamlarda bulunup onlarla içmişimdir.

Benim hayat boyu alkol limitim günde üç biradır. Dört birayı bile hayatımda çok ender içmişimdir. Şu anda alkol filan hiç kullanmıyorum. Biraz dini hadiseler de var. İkisi bir arada gitmiyor. Müslüman olarak yaşamaya çalışıyorum. Tantana döneminde, halen de çok üzülüyorum, maalesef orucumu tutamıyordum. O da sigaradan dolayı. Çünkü oruç tutarken sigarasızlığın vermiş olduğu sinirlilik haliyle birkaç arkadaşımı kırmıştım. Ben oruç tutamayacağım diye düşünmüştüm, 'arkadaşlarımı kıracağıma oruç tutmam' demiştim. Rock'çı olmakla bir alakası yok bunun. Ben rock'çıysam, müslüman rock'çıyım kardeşim. Saçımı da istediğim kadar uzatırım. Bizim çocuklar şimdi küpe de takıyor. Yeter ki adam olsunlar, saygılı olsunlar...

Çiçek çocuklarını alın mesela, kökleri Yunus Emre'ye kadar dayanır. Nedir, insanları sevmektir, harplerden uzak kalmaktır. Ama sonra dumur olmuştur. "Çok severiz birbirimizi, hadi oturalım üç-beş cigaralık saralım, kafayı bulalım, dünyadan bize ne?" haline getirilmiştir. Felsefe biraz yozlaştırılmıştır. O dönemde çok da kitap okumuşuzdur. André Gide, Maksim Gorki gibi yazarların kitaplarından da nasibimi aldım. Fakat televizyon, maalesef kitap okuma alışkanlığımı köreltti. Şimdi yaşlandım mı bilmiyorum, başka türlü bir döneme girdik.

Tantana'da günlük hayat Bazen Erkin Koray gelirdi. Erol Büyükburç'un basçısı İlhan Alpay diye bir arkadaşımız vardı. Bir gün Erol Büyükburç'la beraber geldiler. O gün Erol, "böyle bir muhabbeti ben hiçbir yerde edemem, yine gelirim" dedi. Bir gece baktım saat ikibuçukta gelmiş. "Bu saatte kahve açık değil, eve buyrun" dedim, ne yapayım!... Devil grubunun elemanları Güngören'den gelirlerdi. Barış Manço'nun klavyecisi Nejat Tekdal filan, hep bunlar bizim kahvenin çocuklarıdır. Seyyal hanım (Taner) zaman zaman gelirdi.

Bayağı gırgır olurdu. Gün müzikle başlardı. Çok iyi pişti partileri yapardık, meyva suyuyla ayak yıkamacasına. Kahvenin kendi dili vardı. Birisi bir hata yaptı mı bütün gün üstüne gidilirdi. Millet komplekslerinden sıyrılmak mecburiyetindeydi, yoksa barınamazdı. "Goy", "balta", "gondol" gibi terimler kullanırdık birbirimize. "Aptal"ın başka türlüleri. Bir gün bir Ramili Avustralya'da otobüste gidiyormuş, bir bakmış arka sıralardan biri "goy" çekiyor. Meğer o da Ramiliymiş. Düşünsenize dünyanın öbür ucunda adam arkadaşına rastlıyor, kalabalık otobüste Rami lisanında ona bok atıyor...

Gitarlar çalmaya başladı mı herkes elindeki oyunu, piştiyi de bırakır, takılırdı. Mahallenin karatecileri de kahveye gelir giderlerdi, fakat müziği seven, müziğe aşina tiplerdi hepsi. Eğlenecek bir şey bulurduk mutlaka. Kahkahalar bütün mahalleye yayılırdı. Bir gün polis geldi, dedi *"ne gülüyorsunuz?"* Neden gülmeyecekmişim kardeşim, Allah gülmekten ayırmasın... Polis bizim kahvede diğer kahvelerden daha fazla arama yapardı. Ama 16 sene kahve açık kaldı, hiçbir şey çıkmamıştır. Bir gün arama taramaya yine polisler geldi; ben tabii ilk iş müziği kapattım. *"Kapatma yaa"* dedi memurun biri *"başka nerde dinleyeceğiz böyle şeyleri..."*

Kahve ilişkisinden çok bir arkadaşlık ilişkisiydi bizimkisi. İstediğin gibi çayını, kahveni içersin, paran oldu mu da verirsin. O zamanlar kahvelerde bira serbestti, ama Rami'de ilk bizim kahvede bira içilmeye başlamıştı. Ama öyle kasalarla bira vermezdim kimseye. Gidin meyhanede için, derdim.

Mevcut olan kahvelerin dışında bir şey yapmak istedim. Her taraf hasırdı, masalar ve sandalyeler daha kısa, daha küçüktü. Daha sevimliydi. Ruhsatımız bildiğimiz kahve ruhsatıydı, hatta ruhsatı verirlerken *"ne iş yaa"* dediler, *"sen burayı pavyona çevirmişsin"*. Renkli lambalar vardı. Duvarların hepsi ayrı ayrı renkteydi. Resim yapan arkadaşlar, gelip istedikleri resmi yaparlardı.

Hardal da bizim buraların çocukları. Hardal'ın birçok çalışmasında ben de bulunurdum. Sedat da arkadaşımdı, Erkin'in bateristiydi. Bir de Şükrü vardı. Diğer ikisi de bizim Siyah Gölgeler'den Buyar ve Cahit. Çok iyi gruptu Hardal. Bana göre ritmleri biraz kopuktu, şarkılar tam akışkan olamamıştı ama çok tutuyordum.

Tantana'nın kapanması Bizim oraya alıştırdığımız jenerasyon, yeni jenerasyonu kabul etmemeye başladı. 18 yaşlarında yeni takılmaya başlayanlara çocuk muamelesi yapar oldular. Bir de benim özellikle kumara karşı antipatim vardır. Bir yaz, kahveyi başkalarına emanet edip Akçay'da bir disko işlettim, geri döndüğümde çocukların kumara başladıklarını gördüm. Çok içerledim, "Bir daha oynamayın" dedim. Eğlence maksatlı oyunlara karşı değilim. Ama ne zaman ki olayın içine birkaç kuruş da olsa girer, ben orda yokum. Çünkü o zaman bu kahveyi açmış olmamın anlamı da kalmıyor. Ama *"ya sana ne, sen paranı al, gerisine karışma"* dediler bana. 16 senedir ben ne yapıyorum ki burda? Ben kumar oynamayan yeni bir gençlik yetiştirmeye çalıştım, bütün emeklerim boşa gitti. Aralarından biri de bir laf attı *"biz adama ekmek veriyoruz, hâlâ laf ediyor"*... Yakın bildiğim kimseler tarafından böyle bir laf edilmesi bende yüksek tesir yaptı. Ben de dedim ki: *"Yarın kahveyi kapatıyorum; bakalım siz mi veriyormuşsunuz rızkımı!.."* Ve ben kapadım kahveyi. Ertesi gün açmadım. Bir hafta oldu, açmadım. Bütün eski çocuklar burdan bir yere ayrılmıyor, kapının önünde bekliyorlar. *"Şakanın dozu arttı, artık aç"* diyorlar. Şaka filan değildi. 11-12 sene geçti açmadım ama hâlâ baskı var. Küçücük bir yer de olsa yine açmamı istiyorlar. Ama mümkün değil, artık bitti. Torunlarına anlatsınlar, böyle böyle bir Tantana kahvemiz vardı diye... Müzikten anlayan, satranç, bilardo bilen, belirli bir seviyede bir gençlik yetiştirmek için görevlendirdim ben kendimi. Ama 15 sene sonra baktım ki hiçbir şey yapmamışım. Benim için bir anlamı kalmadı. Demek ki bir yerde, belki bende, belki onlarda bir eksiklik vardı.

On senedir yatıyorum. Hiçbir şey yapmıyorum. Biraz tasavvufla ilgili kitaplar okuyorum. Müzik o kadar çok dinlemiyorum. Çocuklarım benden daha fazla dinliyorlar. Gitar çalıyorlar. Sevinçli olduğum zaman, yanımda bir arkadaşım da varsa gitarı alıyoruz elimize, beraber çalıyoruz. Motorla da hâlâ uğraşıyorum. Mahsus yeni bir şey almadım ki, eskisiyle uğraşmak, ona tornavida değdirmek, toparlamak bana başka türlü bir haz veriyor. Senelerimizi birlikte geçirdik motorla. 64 senesinden bu yana aynı motoru kullanıyorum. BSA, yani Türkçe söylemek gerekiyorsa Besa marka eski bir İngiliz motoru benimki. Uzun yola da çıkıyorum onunla. Millet şaşırıyor. Boyumuz kısa, biraz da yaşlandık ya, millet dalga geçiyor: *"Atla otobüse git be kardeşim,* diyorlar, *bu boyla bosla, bu yaşta ne uğraşıyorsun motorla."* Anlatamıyorum ki kimseye. Motor başka bir hadise. Motorlu insanlar birbirleriyle çok çabuk kaynaşırlar. Birbirlerini daha iyi anlarlar.

Motorcu Mustafa, Gitarcı Mustafa, Tantana Mustafa, Reis. Böyle dört tane ismim var benim. Hayatımda oyuncak bir sandalım bile olmadı, nerden reis oluyorum anlayamıyorum. Ama işte arkadaşlar öyle uygun görüyorlar, öyle söylüyorlar. Kimseyi üzmek istemiyorum. Üzmem de. Okuduğumuz kitaplardan edindiğim düstur budur. Bir sürü yanlışım olmuştur tabii. Ulema da değiliz yani.

Kahveye sürekli gidiyorum. Çocuklarla, arkadaşlarla ancak orda buluşabiliyoruz. Evde buluşsak çocuklar sıkılıyor, yengeyi rahatsız ediyoruz diye düşünüyorlar. Kahvede oturup konuşuyoruz, biraz Tantana'yı yadediyoruz. Konuyu ben açmasam da onlar açıyor. Her gün mutlaka bahsi geçiyor. *"11 sene oldu, artık bahsetmeyin şundan"* diyorum. *"Sen katilsin"*, *"sen bizi sağa sola dağıttın"* diyorlar.

"Batı Yakasının Hikayesi" geldi, ben ceket yaptırdım, içinin astarı mor. Mahallede bazıları bizim eski Türk geleneklerine uygun kişilerdi, dayı-mayı, ağır delikanlı hesaplarında. Biz de tam tersine asi gençlerdik.

Söyleşi: **D. B.**

GIDA, RUH, MÜZİK...

Karabiberli "of"...

Yeşil biberi sever misiniz?
Ya karabiberi?
"Müzik ruhun gıdasıdır" denir, peki bu "gıda"larla ruh ve müzik arasında nasıl bir alaka var acaba?
Derhal "irdeleyelim".
Yeşil biberden başlayalım. "Dolmalık" olandan değil, "sivri" olandan, "acı" olandan...
Yeşil biber, sivri olmasına sivri, ama her yola gelir. Beyaz peynirli sandviçe de gelir, pizzaya da. Tencere yemeğine de uyar, ızgaraya da, barbecue'ye de. Çoban salatanın ve menemenin ise "olmazsa olmaz"ıdır. Zengini de sever, yoksulu da. Çiğ de yenir, pişmiş de. Hem "tabii"dir, hem de "kültür"...
Acısı yakar; lezzeti yakıcılığıdır zaten. İyice acı olanı göz yaşartır, hatta hıçkırtır. Dili damağı kavurur, tat duygusunu yok eder. Ama asla, "bir daha mı, asla!" dedirtmez; tesiri geçer geçmez yeniden tadılır. T.C. nüfus kağıdı taşıyıp da yeşil biberi sevmemek ayıp kaçar.
Karabiber ise, yeşil biber gibi öyle bahçeden koparılıp yenmez. Malum, yeşil biber bir "nebat"tır, karabiber ise "baharat". Yeşil biber "çıplak"tır, karabiber ise ambalajlı. Yeşil biber doğranır, karabiber serpiştirilir. Karabiber ele gelmez, tuz gibi parmak marifetiyle de serpiştirilmez, kendine has bir "kap"ı olur. Yeşil biber "doğal ürün"dür, karabiber "sanayi mamûlü"...
Teşbihte hata olmaz: İbrahim Tatlıses, müziğimizin yeşil biberi. Onun gibi sivri, onun gibi acı, onun gibi yakıcı. Ve yeşil biber gibi, her yola gelir. Zengini de dinler, yoksulu da. Hem "çiğ"dir, hem de "pişmiş". Bazen "ne güzelmiş" dedirtir, bazen "hıçkırtır". Yeşil biber gibi, "doğal" bir üründür; bolca tüketilir. 7'den 70'e, Edirne'den Kars'a, sevilir, "tutulur"...
Karabibere gelince... Onun kim olduğuna şüphe yok: Serdar Ortaç...
Tıpkı karabiber gibi bir sanayi mamûlü... Türk popu denilen endüstrinin çok satan "baharat"larından. Jelatin ambalajlı. Hışırdar. Ama kulak tırmalamaz. Hıçkırtmaz. Hapşırtır. Kendine has bir lezzeti vardır. O da yeşil biber gibi her yola gelir. Pilava da uyar, çorbaya da, ete de. Ama, yeşil biber gibi "baskın" bir tat değil. Hafif. Köfteye iyi gidiyor; çiğ köfteye de, pişmişine de. İnegöl'e uyar, McDonalds'a da, tükürük köftesine de. Hem modern hem geleneksel. Her halükarda kentli. Ve oryantal. Hint Okyanusu'ndan Akdeniz'e, geniş bir coğrafyanın ortak damak tadı. Hint, Fars, Arap, Türk, Grek, Latin... Ve her durumda yerli. Yerli ve uluslararası. Tıpkı yeşil biber gibi.
Fakat, her nedense, yeşil bibere gösterilen sempati, karabiberden esirgeniyor. Yeşil biber bir yana, lahanaya, ebegümecine, salatalığa, maydanoza, kerevize, ayşe kadın fasulyeye, kabağa hatta ketçapa övgüler düzülürken, karabiber yeriliyor, horlanıyor. Nedenini anlamak mümkün değil. Sair baharatların tüccarları da, kabzımallarla elele vermiş ona veryansın ediyor. Fakat, o yine de çok satıyor, çok tüketiliyor.
Kimbilir, karabibere bu kadar hücum edilmesinin sebebi, diğer nebat ve baharatın piyasasını daraltmasıdır belki de... Öyle veya böyle, karabiber seviliyor, dinleniyor. Belki şaşırtıcı ama, fanları bile mevcut.
Şair Cemal Süreya, arabeskin üç ünlü isimini üç nida ile tarif ediyor. Orhan Gencebay: of... Ferdi Tayfur: ah... İbrahim Tatlıses: aman...
Serdar Ortaç, bir röportajda, "ben 90'ların Orhan Gencebay'ıyım" demiş... Biraz "üfürmüş". Ama, doğruluk payı da yok değil. Hele, 90'ların 70'lere kıyasla ne denli kısır olduğu hesaba katılırsa. Ayrıca, kendisini "90'ların Ferdi Tayfur'u"na, ya da "90'ların Erol Büyükburç'u"na değil de, "90'ların Orhan Gencebay'ı"na benzetmesi de bir hayli manidar.
Ne var ki, Ortaç'la Gencebay arasında, bütün farklılıklara rağmen, bir ortak nokta var gibi. O da, Cemal Süreya'nın sözünü ettiği "nida" galiba. Serdar Ortaç, 90'ların Orhan Gencebay'ı olmasa da, 90'ların "of"u olabilir.
Ama, 90'ların "of"u, 70'lerin "of"u gibi efkarlı ve isyanın kıyısındaki bir "of" değil. Daha ziyade, "anasını satıyım" tonunda bir "of", bir "oof, of".. Göçün üçüncü kuşağının kent vurgusuyla çektiği bir "of".
Bir gecekondu "of"undan çok, bir toplu konut "of"u. Biraz varoş, biraz kenar mahalle, biraz banliyö ve hepsinin harmanı bir "of"...
Ama isyankar değil, çünkü yine de gelecekten umutlu. Sosyal merdivenleri tırmanacağına, "yırtacağına" dair umutları var. Aynı sebepten, "efkar"lı bir "of" da değil. Lümpen "of"uyla küçük burjuva "of"unun enteresan bir karışımı. "Vaay be"yi, "tüh be"yi, "ah be"yi, "üüf be"yi karşılayan bir "of"...
Bütün bunlardan ötürü, "sokak"ta yaygın bir karşılığı var Serdar Ortaç marka "of"un... Ve görebildiğimiz kadarıyla, piyasada o "of"u Ortaç'tan daha iyi çeken yok. Onun için de, "best seller"... Her kaseti çok satıyor, her "hit"i hemen ağızlara yerleşiyor.
Ve 70'lerde Orhan Gencebay'ın "of"una illet olanlar, bugün de Ortaç'ın "of"una kıl oluyor.
Gencebay'la Ortaç'ın "of"ları arasındaki farka rağmen, bu iki "of"a şiddetli tepki duyanlar birbirlerine çok benziyor. Bu benzerlik tesadüfi değil elbette; sosyo-politik, sosyo-kültürel bir ortaklık var aralarında.
Tek farklılıkları, 70'li yıllarla 90'lı yıllar arasındaki fark. Yoksa, söz gelimi, 1970'lerdeki Eurovizyon yarışmalarının TRT jürisi ile, 90'ların "televizyon çocuğu" Okan Bayülgen arasında ne fark var? TRT jürisinin gözünde, Orhan Gencebay "yoz"luğun timsaliydi, Okan Bayülgen'in gözünde ise Serdar Ortaç, "gerzek"in önde gideni...
Gelgelelim, gerek 70'lerin TRT jürisi için, gerekse 90'ların televizyon çocukları için Tarkan, Mustafa Sandal ve benzerleri "makbul" starlar. Serdar Ortaç'a yapılan horlama, aşağılama, alay Ercan Saatçi'ye bile reva görülmüyor. Çünkü, netice itibariyle, iki nida karşı karşıya: "Of" ve "Vow"...
Ve elbette, "beyaz Türkler"in tercihi "Vow"... Olabilir, "o da bir tercih" denebilir ve belki de "anlayış"la karşılanabilir. Ne var ki, Serdar Ortaç'a yapılan aşağılamayı aynı hoşgörüyle karşılamak pek mümkün değil, zira, sonuçta, aşağılanan Serdar Ortaç'ın şahsı değil, Serdar Ortaç dinleyicileri...
Gıda ve ruh açısından vaziyet aşağı yukarı böyle. Meselenin "müzik" tarafına gelince...
Bunu işin erbabına bırakmakta fayda var, ancak bize kalırsa, "Serdar Ortaç soundu" diye bir "sound" var ve o "sound" da, karabiber gibi bir "şey"... Ambalajı hışırdıyor, koklayınca aksırtıyor; fazla kaçırınca tat kaçırıyor, geniz yakıyor.
Ve işin aslına bakılırsa, Serdar Ortaç "karabiber"liği fazla kaçırıyor. Ama, doğrusu, bu horlamayı da haketmiyor. İnanmıyorsanız, Kral TV'ye alıcı gözle bir bakın...

Kazım Hapavko

Lennon'un desenlerini, Dylan'ın karakalemlerini biliyoruz elbet ama iş onlarla kalmıyor. Kıyısından köşesinden resime bulaşmış ne çok rock'çu varmış meğer. Kiminle ilgili iki satır bir şeyler okusak, eline mutlaka fırça değirdiğini öğreniyoruz. En son Rolling Stones'un eski has adamı Bill Wyman'ın Marc Chagall hakkında bir kitap yazdığını öğrendik. Ressamın sağlığında arkadaşmışlar. Chagall için "Rolling Stones'dan çok Stravinski'yi severdi ama bize karşı da tümüyle meraksız sayılmazdı" diyor Wyman... Geçenlerde birkaç gün arayla elimize iki otoportre geçti. Tescilli ressam-rock'çulardan David Bowie ve John Mellencamp'ın resimleri. Mukayezse etmeye kalkıştık, beceremedik. En sonunda –ismi lazım değil- bir sanat eleştirmeni arkadaştan yardım istedik. Dedi ki:

otoportre

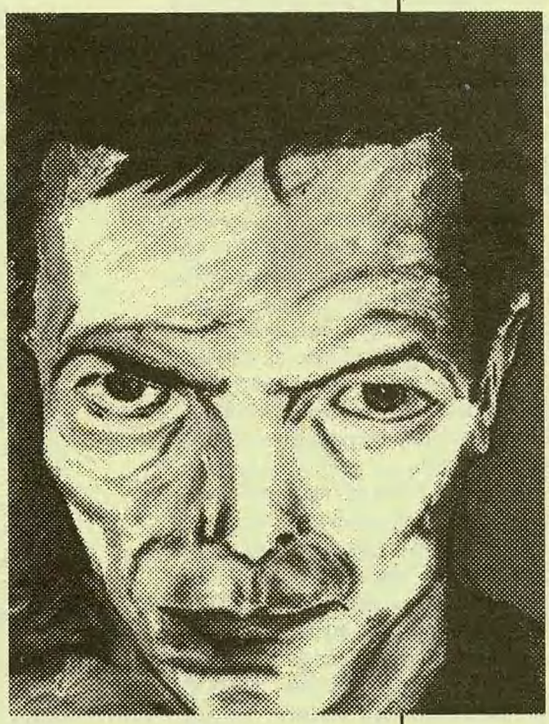

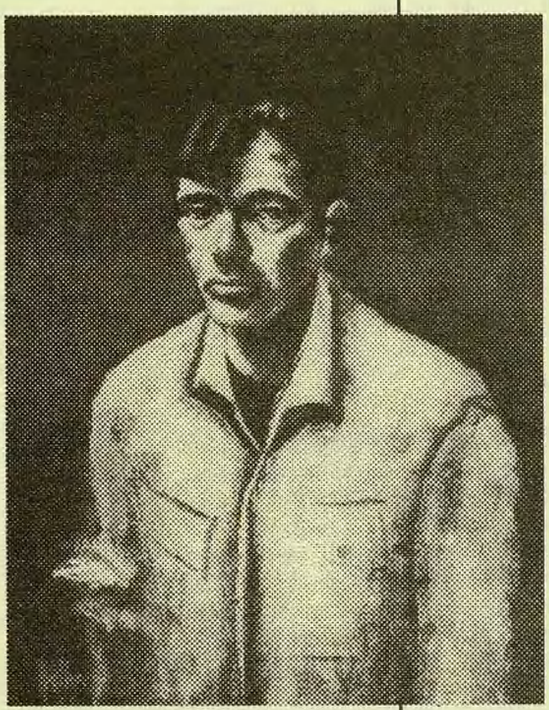

"Portre sanatı"nda bir bakıma hikaye etmeye benzer bir taraf var. Eğer sözkonusu olan bir "otoportre" ise, durum daha da ilginç hale geliyor. Yazarın kahramanı kendisi, yazılansa bir "otobiyografi". Yazma eyleminde olduğu gibi, resmetme eyleminde de kurgu, idealizasyon ve daha birçok küçük hile işe karışabiliyor. Ama, oto-portre-biyografi bir yanıyla hayal gücünün kurgusal dünyasına açıldığı kadar, diğer yanıyla ister istemez, sahibinin, kahramanının iç dünyasına üçüncü kişilerin bakışının sızabileceği sahici delikler de açıyor. Her türlü sanatsal ölçütün dışında bir otoportreyi ilgi çekici kılan paradoksal özellik de bu.

Bu bakış açısından bu sayfadaki iki otoportre, iki farklı otobiyografiye, hayata bakış açılarından içinde vücud buldukları tuhaf medyatik, virtüel gösteri dünyasını yaşama tarzlarına kadar farklı iki "star"ın arkasındaki hayat yüküne delikler açıyor. Bir yanda, etrafına yaydığı göstergeler hâlesi ve müziğinden, oluşturduğu kapsamlı "imge fabrikası"na tam bir pop-art ikonu, Dawid Bowie; öte yanda, macerasına, ortak menajerleri Tony DeFries'in "kurguladığı" bir tür "kırsal Dawid Bowie türevi", Ziggy Stardust'ın yaratıklarını andıran bir "tip", John Cougar olarak başlayan, ama bu garip çizgi roman dünyasının içinde "kendi hayatı"yla giderek kendisine daha ayrıksı, "özel" bir dünya kuran ve Cougar'dan sıyrılan John Mellencamp. Bowie'nin otoportresi, ekspresif çizgilerle, şeytanî bir zekânın, "yarattığım dünyanın bir parçası değilim" bildiriminin, yani bir tür oyuncul, ironik içtenliğin ifadesi olmak istiyor. Bir tür "Dorian Gray" simyası. Ama bu portre, yine de, Bowie ikonografik projesinin bir parçası. Bowie'nin hayatı da sayısız Dorian Gray göstergesiyle örülü. Zaten bir pop şeytanı olmak istiyor. Gösterinin hakikatini kurguluyor. Gösteri ışıklarıyla içinden parlayan bildik bir kurgu bu. Ancak Oskar Kokoschka'nın kurgularında ürkütücü hakikatine bürünebilecek bir yanılsama. Bowie'ye inanmak elde değil (belki de inanmamamızı bekliyor). Oysa Mellencamp, içtenliğin anlık, gündelik figürüne dönüşüyor. "Yalnız jübile"lerin adamı... Acı ve yalınlık sıradan olduğu kadar ikna edici ve yakın bize. Çünkü herhangi birimizin durduğu, baktığı gibi duruyor, bakıyor. Bu "hakiki" mi ? Nereden bilelim. En iyisi şarkılarını dinlemek...

a→

AĞAÇ

bkz. s. 16, 58 Ağaç, yerin dibine dalan kökleri, göğe doğru dik bir tarzda yükselen gövdesi ve gökyüzüne dağılan dal, budak ve yapraklarıyla olduğu kadar, mevsimden mevsime kendini yenilemesiyle iptidaî insanın bir takım dini telakkilere sahip olmasında pay sahibidir. Eski Türkler tabiatta mevcut hemen her varlıkta mahiyeti kavranamayan gizli bir takım güçler bulunduğunu düşünüyorlar, bu sebeple dağ, tepe, taş, kaya, ağaç veya su gibi nesneleri canlı kabul ediyorlardı. Ancak Türklerde, Yunanlılar veya Romalılarda olduğu gibi, tabiat kültleriyle ilgili birer tanrı ve bunların etrafında efsanelerteşekkül etmedi. Eski Türkler'e göre bütün tabiat, bugün ancak ruh diye ifade edebileceğimiz gizli güçlerle doludur. Eski Türkler bu varlıkların bizzat kendilerine değil, işte bu gizli güçlere takdis hissi beslemişler ve korku, minnettarlık, saygı karışımı bir tavır takınmışlardır. Ağaç kültü Anadolu'da daha çok gayri Sünni kimselerde yer bulmuştur. Tahtacılar, adlarından da anlaşılacağı üzere geçimlerini ağaç kesmekle sağlayan kimselerdir. Bununla birlikte onların ağaçlara büyük bir saygıları ve bağlılıkları vardır. Muharrem ayında ağaç kesmek şiddetle yasaktır. Hafta içinde salı günleri de ağaç kesilmez. Yeniden işe başlayacakları vakit ağaçlar için dua okunur. Tahtacılar en çok sarıçam, lâdin, köknar ve ardıçı kutlu sayarlar.

ANSİKLOPEDİ

bkz. s. 62 Ansiklopedi öyle üç beş yüzyıllık bir şey değil, eski çağlarda da vardı ama asıl kapsamlı ansiklopediler XVIII. yy.'da hazırlanmaya başlandı. İlk önemli (ve ünlü) ansiklopedi 1772'de tamamlanan, kadroda Montesquieu, Voltaire, Rousseau gibi yazarların bulunduğu Diderot'nun ansiklopedisi (bir bölümü geçenlerde YKY tarafından yayınlandı). Bizden ilk akla gelen Reşat Ekrem Koçu'nun artık klasik mertebesindeki İstanbul Ansiklopedisi. Ayrıca ansiklopedi, Roll mecmuasının amme hizmeti.

b→

BPM (Beat Per Minute)

bkz. s. 44-49 BPM diskjokeylerin kullandığı bir ölçü birimi. Beat Per Minute, yani "dakikadaki vuruş sayısı" anlamına geliyor. BPM olarak eşit veya birbirine yakın iki parçayı miks etmek için kullanılıyor. Metronom kontrolü olarak da tanımlanabilir. Devir kontrolü olan pikaplar veya diskçalarlarda miks edilecek parçaların BPM değerlerini eşitlemek mümkün. Prensip olarak iki parçanın davulcusunun trampete aynı anda vurmasını sağlama esasına dayanan bu işlem, günümüzde kendi çapında bir müzisyen haline gelen DJ'lerin iki veya daha fazla pikap kullanarak birbiriyle ilgisi olmayan müzik parçalarını, beatleri, samplingleri biraraya getirip spontane bir müzik oluşturmasına yarıyor. Ayrıca BPM sayesinde diskjokey kulüpte bulunan insanların kalp atışlarını kontrol altına almayı başarabiliyor. DJ'in iki saat boyunca 105 BPM dolayında çaldığını varsayalım. Bu süre içinde müzikal hacmi paylaşan herkesin kalp atışları aynı olacaktır. Yerli kabilelerin şaman ayinlerinde vecd haline geçmeyi sağlayan ısrarlı beat tekrarını, DJ, tekno atmosferinde BPM'le kuruyor. Başka bir deyişle tekno-şaman endüstriyel toplumun ortasında çağcıl bir kabile ayini düzenliyor. BPM, teknonun radikalizmi üstüne düşünmeye başlamak için önemli.

c→

CHELSEA HOTEL

bkz. s. 33 New York'un meşhur bir oteli. Adeta rock ve edebiyat müzesi. Dışarıdan, daha geniş diğer binaların arasına sıkışmış, gösterişsiz küçük bir apartman görünümünde. İçerisinin de heyecan verici bir görüntüsü yok. Duvarlarda bir iki modern resim. Biri Manet'nin "Kırda Yemek" tablosunun bir çeşitlemesi. 250 odası var ama bunların yüzde 70'i sürekli kalanlar için. Geri kalan 75 oda geçici müşterilere ayrılmış. Bu alçakgönüllü binanın, hiç de alçakgönüllü olmayan bir tarihi var. 1975'de Bob Dylan, "Sara" adlı şarkısında karısını etkilemek için şu sözleri yazmış: *Chelsea Hotel'de günlerce sabahlayarak / senin için Sad Eyed Lady Of The Lowlands'i yazdım.* Leonard Cohen'in Janis Joplin için yazdığı "Chelsea Hotel No.2" ise pek centilmenliğe uygun sözler içermiyor: *Chelsea Hotel'deki halini çok iyi hatırlıyorum / O kadar cesur ve tatlıydın ki konuşurken / Limuzinler dışarıda beklerken / Dağınık yatakta benimkini ağzına alıyordun.* Sonra... Joni Mitchell'in "Chelsea Morning"i, Jefferson Airplane'in "The Third Week At The Chelsea"sı, Nico'nun "Chelsea Girls" albümü.

Chelsea Oteli 1884'de yapılmış. Sanatçı akınına uğraması savaş sonrası döneme denk geliyor. Önce yazarlar gelmiş: Dylan Thomas, Arthur Miller, Arthur C. Clarke, William Burroughs, Patricia Highsmith, Paul Bowles. Sonra diğerleri: Willem de Kooning, Roy Lichtenstien, Henri Cartier-Bresson, Bette Davies, Peter Brooke...

Rock müziğine açılışı 1964'de Warhol'ün Chelsea'ya taşınması ve Velvet Underground'la çalışmaya başlamasından sonra olmuş. Ardı arkası kesilmemiş sonra rock'çuların: Jimi Hendrix, Grateful Dead, Frank Zappa, Beach Boys, Procol Harum, The Band, Soft Machine, MC5, Pink Floyd vs. Otelde yaşanan en trajik olay ise Sid'in (Vicious) Nancy'i öldürmesi olmuş. Hemen hemen her gün 100 no'lu odayı görmek isteyen en azından bir kişi çıkıyormuş.

Chelsea'da hâlâ kalan ünlüler var. Beat kavramını ilk kullanan Herbert Hunckee bunlardan biri. Otelde devamlı kalan bir müşteri Huncke'yle tanışmış, izlenimleri şöyle: "Çok canlı ve genç ruhlu biri. Ama iki büklüm duruyordu. Belini incitmiş herhalde diye düşündüm. Sonra adamın en azından seksen yaşında olduğu aklıma geldi. Öyle durması çok doğaldı. Yaşlı biri olduğunu düşünmek zordu, o kadar zordu ki..."

g→

GOA

bkz. s. 41 Hindistan'ın Batı kıyısında bir kent. Vaktiyle Portekiz sömürgesi olan Goa 1962'de Hindistan topraklarına katıldı. Portekiz sömürgesi olduğu devirde büyük bir ticari merkezdi. Kentte, o günlerden kalma pek çok harabe bulunuyor. Nüfusun üçte biri katolik, kırsal kesimde pirinç ekiminin yanısıra iktisadi etkinliğin temeli çeşitli maden işletmelerine, manganez, boksit ve özellikle demir filizine dayanır...

Ama, Goa'yı enternasyonal üne kavuşturan bu özellikleri değil, bir dönem "çiçek çocukları"nın Cote D'Azur'ü olan sahil şeridi, Goa kumsalı, ya da uluslararası adıyla "Goa beach"... '60'ların ortasından 70'lerin ortasına dek otobüsler dolusu hippi soluğu Goa beach'de alıp deniz, kum, güneş ve "joint" keyfi çatarlardı. Goa, o günlerde bir "kült"tü; "Goa'da bulunmuş olmak" bir "nişan", "yırtma"nın, "uçma"nın, "aşma"nın nişanıydı...

h→

HASAN İZZETTİN DİNAMO

bkz. s. 31 (Akçaabat 1909–İstanbul 1989). Şair ve romancı. Öğrenciliği sırasında, 1935 yılında, bildiri yayımladığı ve örgüt kurduğu iddialarıyla tutuklandı; bundan sonra bir ayağı hep hapishanede oldu. 1940'ların toplumcu gerçekçi şairlerinin ("Fedailer Mangası") en önde gelen ismiydi. Şiirlerinde çok açık bir Nâzım Hikmet etkisi görülse de özellikle Deniz Feneri, Karacaahmet Senfonisi gibi şiirlerinde kendi özgün sesini ve tavrını ortaya koydu. Hemen her zaman şairliği ön planda olmasına rağmen, asıl, nehir-romanlarıyla tanındı. "Nehir" dediysek, kastımız "Porsuk" değil, "Mississipi" de olur, "Amazon" da, ama "aşağısı" kurtarmaz. Kurtuluş Savaşı günlerini anlatan "Kutsal İsyan" (yazımı 1966-67) tam sekiz cilt. Kurtuluş savaşından Atatürk'ün ölümüne kadar olan süreyi anlattığı "Kutsal Barış (yazımı 1972-76) ise yedi cilt. Bunlar üstelik zamane kitapları gibi "ince" ciltler değil, maşallah tuğla gibi. Hayatının önemli bir bölümünü gecekondu sakini olarak geçiren Dinamo, bu yıllarını da Öksüz Musa, Musa'nın Mapusanesi, Musa'nın Gecekondusu adlı kitaplarında öyküledi. Bülent Ortaçgil, Kutsal İsyan'ı okuyormuş, Allah kolaylık versin, Dinamo okumak başlı başına bir mesai. Ne var ki, eskilerin "gayrı müsmir mesai" dedikleri türden bir vakit kaybı değil, aksine bir "kazanç" ama, Hazreti Eyüp sabrıyla "atom karınca" kondüsyonu gerektiriyor. Gözü kesene hararetle tavsiye edilir, bu arada Bülent Ortaçgil'e de şapka çıkartılır...

HEDONİZM

bkz. s. 46 Haz merkezli yaşam biçimi. Denebilir ki tüm beyaz rock altkültürünün temeli. İngiltere'de, 50'li yılların sonunda Alan Sillitoe'nun Saturday Night Sunday Morning (Cumartesi Akşamı, Pazar Sabahı) romanı ve aynı adlı filmle birlikte, işçi sınıfı gençliğinin, hafta içi eşşek gibi çalışıp, hafta sonunu eşşek gibi eğlenmeye ayırdığı gerçeği su yüzüne çıkmıştı. Mod'larda da aynı şeyi görmek mümkün. De-

ğerli hafta sonlarını dibine kadar yaşamak için her türlü amfetamini yuvarlayan işçi sınıfı gençliği... The Who'nun "My Generation" şarkısında Roger Daltrey'in kekelemesinin sebebi hikmeti de bu amfetaminler. O yıllarda "purple hearts" isimli haplar, iyi kafa yaparmış ama dilde kekelemeye neden olurmuş. Her neyse, hedonizm, rock dünyasının yanılsaması.

i→

2000 YILI

bkz. s. 41 İsa'nın doğumundan beri ikinci bin yıl, 21. yüzyılın başlangıcı. Eşiğinde olduğumuz söyleniyor, "geriye sayım"ı yapılıyor, ama Express'in virtüel yazarı Fransız filozof Jean Baudrillard'a göre, geleceği yok. Çünkü çoktan geldi bile. Geldi ve geçti, 90'ların ortasına gelmeden tüketildi.

l→

LOW-FI:

bkz. s. 45 Her allahın günü gelişen müzik sistemlerinin tüm ses olanaklarını kullanacak şekilde tasarlanan hi-fi müzik sistemleri için üretilen müziğe tepki olarak gelişen, uyduruk, ucuz teyplerde de rahatlıkla dinlenebilecek, ham müziğe yakıştırılan isim. Kusursuz prodüksiyona karşı, anti–profesyonel bir tavır. Amaçlanmış bir amatörlük. Detonasyona müsaade eden, hataların, kusurların aynen plağa yansımasını sahicilik adına savunan, sonuçta müzisyenle dinleyici arasında daha yakın ve daha dolaysız ilişki kurmayı amaçlayan yeni bir alt-tür. Garaj-band'lara geri dönüş. Mesela Palace Brothers. Genellikle akustik yönü güçlü olan gruplar, ama Royal Trux gibi yüksek elektrikli gruplar da low-fi grubu olarak anılıyorlar. Nirvana'nın "In Utero" albümünün kapağına bakarsanız, her sıradan teypte bulunan Bass ve Treble düğmeleri için önerilen pozisyonları görürsünüz. İşte size low- fi bir tavır. Enya olsa ekolayzır pozisyonlarını yazardı tek tek.

m→

MAGIC BUS

bkz. s. 51 İsmini The Who'nın ünlü şarkısı Magic Bus'tan alan otobüs şirketi. Ama, herhangi bir A.Ş. değil, ismiyle müsemma sihirli, esrarlı bir otobüs kumpanyası.

Amsterdam-Katmandu arasında düzenledikleri "sihirli turlar"la ticari bir işletmeden ziyade, bir "karşı kültür" misyoneri gibiydi. Elbette, bu misyonerliğin hatırı sayılır bir ticari getirisi mevcuttu. Vaktiyle, Sultanahmet'te de bir bürosu vardı; zira İstanbul, Magic Bus seferlerinin "ana ayak"larından biriydi.

r→

RIMBAUD

bkz. s. 32-33 Rimbaud, Jean-Nicolas-Arthur: 1854 yılında Paris yakınlarında ufak bir kasabada doğan, modernist şiirin kurucularından şair ve anarşist. 1871 yılında dönemin ünlü şairi Verlaine'in daveti üzerine, tahta ayakkabılı bir köylü olarak Paris entellektüel çevresine adım attı. Öfkesi ve kavgacılığıyla kısa zamanda herkese yaka silktirdi. Verlaine'le fırtınalı bir aşk hayatı yaşamaya başladı. Gittikleri her yerde polis tarafından fişlendiler. Illuminations ve Cehennemde Bir Mevsim kitaplarıyla düz şiirin ilk büyük örneklerini verdi. 1874 yılında hem Verlaine'i hem de şiiri bırakarak kayıplara karıştı. Afrika'nın göbeğinde ticaret yaptı, köle ticaretine bulaştığına dair rivayetler de mevcut. 1891 yılında kangrenli bir bacakla döndüğü Marsilya'da öldü.

Ey kısa sarhoşluk nöbeti, kutsal! Tek o maske bile olsa bağışladığın bize. Ey yöntem! Seni olumluyoruz. Unutmadık, daha dün her bir çağımızı yücelttiğini. Ağuya inancımız var. Yaşamımızı her an vermesini biliyoruz bütün bütüne.
İşte ESRARKEŞLER çağı!
(Sarhoşluk Sabahı, Çev.: Can Alkor)

RİTM

bkz. s. 1-64 Ritm, melodi, armoni ve tonla beraber müziğin dört ana unsurundan biri. Besteciler bu dört unsurun kombinasyonlarıyla işlerini görür gerçi, ama, dinleyici için aslolan bunların bileşimidir. Bu dört unsuru kendi başlarına algılamak her zaman o kadar kolay olmaz. Ritm tartışmasız bir şekilde müziğin başlangıç noktasıdır. Ritmin üstümüzdeki etkisi o kadar çabuk ve doğrudandır ki, ilkel temellerini ayrımsamakta güçlük çekeriz. 'Ölçülü müziğin' Batı dünyasına girmesi 1150 yıl öncesine dayanıyor. O zamana dek, Yunan ve Gregoryan müziğinde olduğu gibi etkin olan müzik, vokale dayalı, dilin ritmi üzerine kurulu müzikti. Dilin ritmini yakalayabilecek kusursuz bir ritm notasyon bunca zaman geçmesine rağmen bulunamadı.

Şimdi gelelim 'ölçü birimi'nden ne kastettiğimize. Hepimiz 19 Mayıslarda, 23 Nisanlarda uygun adım yürümüşüzdür: SOL-sağ-SOL-sağ ya da bir başka deyişle BİR-ki-BİR-ki. İşte bunun müzikteki adı 2/4'lük ritm olup temel marş ritmidir. Bir diğer temel ritmi, vals ritmi olan 3/4'lüğü şöyle okuruz: BİR-ki-üç-BİR-ki-üç... Eğer bu değerlerin ilki iki katına çıkarılırsa 4/4'lük ritmi (BİR-ki-ÜÇ-DÖRT), ikincisi çıkarılırsa da 6/4'lüğü (BİR-iki-üç-DÖRT-beş-altı) elde ederiz. Genelde vurgu ilk notadır ama ikinci ya da üçüncü notalara da kaydırılabilir. O zaman da aksak ritm denen şey ortaya çıkar.

Ölçü ve ritim birbirlerine çok sık karıştırılır. Oysa ölçü, şiirin dizelerine benzer, bir tür ayraçtır. Ritm ise bu ölçünün içindeki seslerle elde edilir. Şiir söz konusu olduğunda kelimeler, müzik söz konusu olduğunda da notalarla.

19. yüzyılın sonunda Çaykovski, birkaç değişik ritmi birleştirerek sıradışı ritimler yaratırken Rus halk şarkılarından yararlanıyordu. Ama işi daha uç noktalara götürüp sürekli ritm değiştirerek çarpıcı etkiler elde eden ilk büyük klasik besteci Stravinski'ydi. Ritmin karmaşıklaşması ve çoklu ritmlerin kullanılmaya başlanması klasik müzik dinleyicilerini şaşkına çevirip, büyüledi. Oysa birçok halk müziğinde çoklu ritmler vardır. Afrika, Çin ve Hint davulcuları çoklu ritmlerle çalar.

Cazda da sürekli yinelenen, basla elde edilen değişmez bir ritm vardır. Cazın adı henüz ragtime iken bu ritm BİR-ki-ÜÇ-dört şeklindeydi. Ama cazın ustaları sadece vurgunun yerini kaydırarak çok daha ilginç bir ritm elde etti: bir-Kİ-üç-DÖRT-bir-Kİ-üç-DÖRT. Cazda sürekli yinelenen temel ritm budur. Ancak bunun üstüne daha serbest, esnek başka ritmler eklenir ki, cazı caz yapan da bu ritm bileşimidir.

t→

TAHTACILAR

bkz. s. 16 Ege ve Akdeniz bölgelerinin ormanlık yörelerinde yaşayan ve ağaç işçiliğiyle uğraşan Alevi Türkmenler. Atalarının Oğuz boylarından Ağaçeriler olduğu ileri sürülür. Timur Türkistan'ı egemenliği altına alınca, yurtlarını terk etmek zorunda kalan Ağaçerilerin bir bölümü İran'a, bir bölümü de Anadolu'ya yerleşti. Moğolların Anadolu'yu işgal etmesi üzerine, buraya gelmiş olan Ağaçeriler bu kez Suriye ve Irak'a göç ettiler. Bunların bazısının Timur'un ölümünden (1405) sonra yeniden Anadolu'ya döndüğü ve sonradan Tahtacılar olarak anıldığı kabul edilir. Günümüzde daha çok Maraş, Adana, İçel, Muğla, Denizli, Isparta, Burdur, Balıkesir, Aydın ve İzmir yöresinde yaşarlar. Tahtacıların Orta ve Doğu Anadolu'daki Alevilerle benzer yönleri azdır. İnançlarında ve yaşam biçimlerinde şamanlığa ilişkin kalıntılarla Alevi, Bektaşi, Hurufi, Sünni inanç ve töreleri iç içe geçmiştir. Tahtacılar dinsel yönden iki kola ayrılırlar. Yanın Yatırlar, İzmir'in Narlıdere köyündeki dedeye, Şehepler de Aydın'ın Reşadiye bucağındaki dedeye bağlıdırlar. Bu iki kolun ortak yanları Caferiye mezhebine bağlı olmaları ve Meşhed'deki İmam Rıza türbesini tek merci saymalarıdır.

Tahtacılar oymak damgasını kutsal sayar, bu damganın kendilerini her türlü kötülüklerden koruyacağına inanırlar. Ağaç işçiliğinde kadın erkek birlikte çalışırlar. Erkekler sakal ve bıyıklarını kesmezler.

Z→

ZZ TOP

bkz. s. 63 Bütün ansiklopedilerin son maddesi. Türkiye'ye konsere gelmeleri sözkonusu.

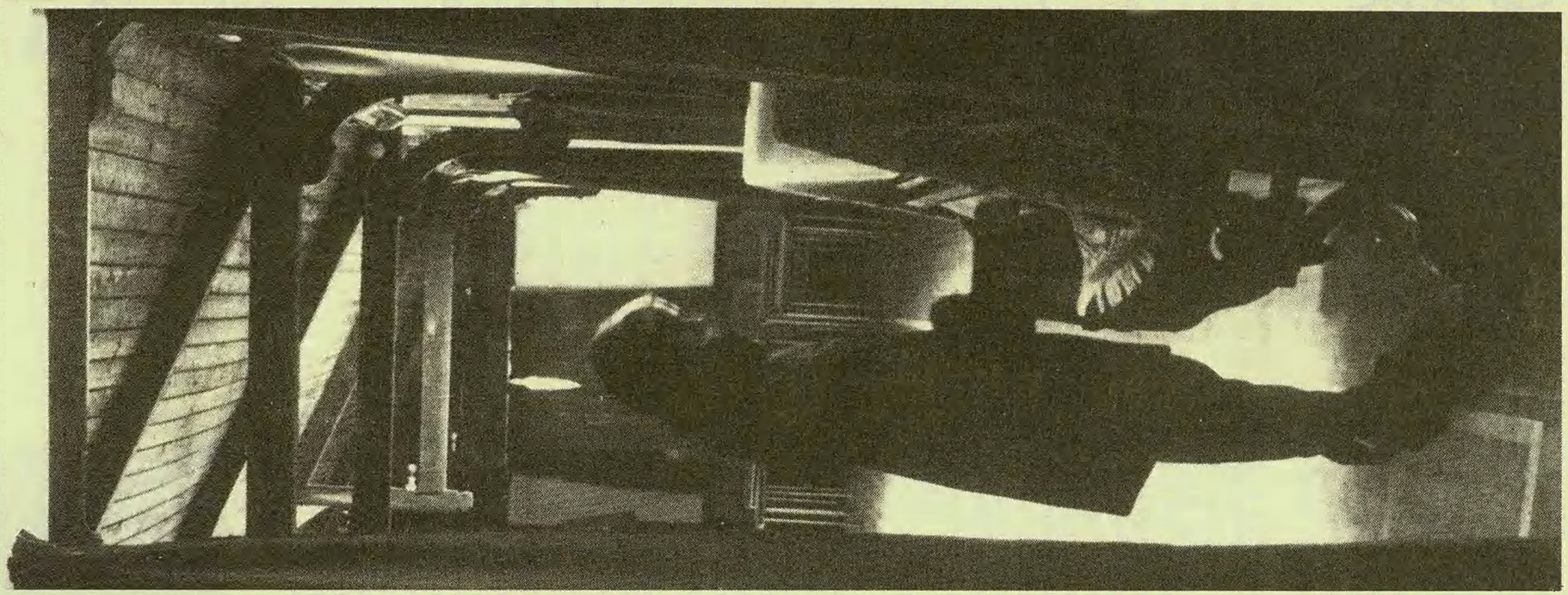

Sarı saçlarını deli gönlüme
Bağlamışım çözülmüyor Mihriban
Ayrılıktan zor belleme ölümü
Görmeyince çözülmüyor Mihriban

Tabiplerde ilaç yoktur yarama
Aşk deyince ötesini arama
Her nesnenin bir bitimi var ama
Aşka hudut çizilmiyor Mihriban

Yar deyince kalem elden düşüyor
Gözlerim görmüyor aklım şaşıyor
Lambada titreyen alev üşüyor
Aşk kağıda yazılmıyor Mihriban

Söz: Abdürrahim Karakoç
Müzik: Musa Eroğlu